

INSPIRATIVNÍ
CESTA,
JAK ZLEPŠIT
SLUŽBY
VEŘEJNOSTI

Meziobecní spolupráce

Meziobecní spolupráce
INSPIRATIVNÍ CESTA, JAK ZLEPŠIT SLUŽBY VEŘEJNOSTI

Marek Jetmar a kolektiv autorů

Publikaci vydal Svaz měst a obcí České republiky v rámci projektu Systémová podpora rozvoje MOS v ČR v rámci území správních obvodů obcí s rozšířenou působností, registrační číslo: CZ.1.04/4.1.00/B8.00001, realizovaného za finanční podpory Evropského sociálního fondu prostřednictvím Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost a státního rozpočtu ČR.

© Kancelář pro projekty a vzdělávání, Svaz měst a obcí České republiky
Praha, 2015, 1. vydání
ISBN: 978-80-906042-2-3

Obsah

1. ÚVODNÍ SLOVO	7
2. VÝCHODISKA MEZIOBECNÍ SPOLUPRÁCE V ČR	9
2.1. Základní charakteristiky sídelní struktury v České republice	9
2.2. Vývoj sídelní struktury v období 1918-1989	9
2.3. Dopady obnovení samosprávného postavení obcí v roce 1990	10
2.4. Reforma veřejné správy po roce 2000	10
2.5. Financování obcí a dobrovolných svazků obcí	11
3. MEZIOBECNÍ SPOLUPRÁCE V ČR A V ZAHRANIČÍ	14
3.1. Vývoj meziobecní spolupráce v ČR	14
3.2. Meziobecní spolupráce v ČR a v zahraničí	15
3.2.1. <i>Dobrovolné svazky obcí</i>	16
3.2.2. <i>Vstupní analýza meziobecní spolupráce v ČR</i>	17
3.2.3. <i>Vyhodnocení šetření existujících Svazků</i>	20
3.2.4. <i>Podpora transformace a vzniku nových DSO</i>	23
3.3. Meziobecní spolupráce v zahraničí	25
3.3.1. <i>Příklady meziobecní spolupráce ve Francii</i>	29
3.3.2. <i>Příklady meziobecní spolupráce v Rakousku</i>	32
4. CÍLE A PRIORITY PROJEKTU MEZIOBECNÍ SPOLUPRÁCE (OBCE SOBĚ)	37
4.1. Charakteristika Projektu	37
4.1.1. <i>Prodloužení projektu</i>	38
4.2. Řízení Projektu	38
4.3. Tvorba souhrnného dokumentu	39
4.4. Tvorba akčních plánů a rozvojových aktivit MOS	39
4.5. Vzdělávací aktivity v rámci Projektu	40
4.6. Benchmarking spolupráce obcí	43
4.6.1. <i>Ekonomická výkonnost</i>	45
4.6.2. <i>Výstupy benchmarkingu</i>	45
5. ŠKOLSTVÍ	46
5.1. Vymezení oblasti	46
5.2. Vstupní postoje měst a obcí	47
5.3. Potenciál uplatnění MOS v oblasti předškolního a základního vzdělávání	49
5.3.1. <i>Výhled počtu žáků a demografický vývoj</i>	51
5.3.1.1. <i>Příklady dobré praxe</i>	51

5.3.1.2. Řešení tématu <i>Výhled počtu žáků a demografický vývoj v rámci Projektu</i>	53
5.3.1.3. <i>Aktivity, které nastroval Projekt na území SO ORP</i>	58
5.3.2. <i>Ekonomická úsporná opatření</i>	59
5.3.2.1. <i>Příklady dobré praxe</i>	61
5.3.2.2. <i>Řešení tématu Ekonomická úsporná opatření v rámci Projektu MOS</i>	62
5.3.2.3. <i>Aktivity, které nastroval projekt na území SO ORP</i>	67
5.3.3. <i>Spolupráce ředitelů škol a školských zařízení a představitelů obcí</i>	68
5.3.3.1. <i>Příklady dobré praxe</i>	68
5.3.3.2. <i>Řešení tématu Spolupráce ředitelů škol a školských zařízení a představitelů obcí v rámci Projektu MOS</i>	71
5.3.3.3. <i>Aktivity, které nastroval projekt na území SO ORP</i>	77
5.4. <i>Závěry a doporučení směřující k posilování meziobecní spolupráce</i>	78
6. SOCIÁLNÍ SLUŽBY	80
6.1. <i>Vymezení oblasti</i>	80
6.2. <i>Vstupní postoje měst a obcí</i>	81
6.3. <i>Potenciál uplatnění meziobecní spolupráce v sociální oblasti</i>	85
6.3.1. <i>Informační kampaň, komunikační platforma</i>	86
6.3.1.1. <i>Příklady dobré praxe</i>	86
6.3.1.2. <i>Řešení tématu Informační kampaň v rámci Projektu</i>	86
6.3.1.3. <i>Aktivity zahájené na základě Projektu</i>	86
6.3.2. <i>Komunitní plán</i>	87
6.3.2.1. <i>Příklady dobré praxe</i>	88
6.3.2.2. <i>Řešení tématu Komunitní plán v rámci Projektu</i>	88
6.3.2.3. <i>Aktivity zahájené na základě Projektu</i>	89
6.3.3. <i>Nabídka služeb</i>	89
6.3.3.1. <i>Příklady dobré praxe</i>	90
6.3.3.2. <i>Řešení tématu Nabídka služeb v rámci Projektu</i>	90
6.3.3.3. <i>Aktivity zahájené na základě Projektu</i>	91
6.3.4. <i>Sociální bydlení</i>	92
6.3.4.1. <i>Příklady dobré praxe</i>	92
6.3.4.2. <i>Řešení tématu Sociální bydlení v rámci Projektu</i>	92
6.3.4.3. <i>Aktivity zahájené na základě Projektu</i>	93
6.3.5. <i>Granty</i>	94
6.3.5.1. <i>Příklady dobré praxe</i>	94
6.3.5.2. <i>Řešení tématu Granty v rámci Projektu</i>	96
6.3.5.3. <i>Aktivity zahájené na základě Projektu</i>	96
6.4. <i>Závěry a doporučení směřující k posilování meziobecní spolupráce</i>	96
7. ODPADOVÉ HOSPODÁŘSTVÍ	98
7.1. <i>Vymezení oblasti</i>	98
7.2. <i>Vstupní postoje měst a obcí k meziobecní spolupráci</i>	98

7.3. Potenciál uplatnění meziobecní spolupráce v oblasti odpadového hospodářství	101
7.3.1. Osvěta a informační kampaň	101
7.3.1.1. Příklady dobré praxe při ekologické výchově a osvětě obyvatel obce	101
7.3.1.2. Řešení tématu Osvěta a informační kampaň v rámci Projektu	102
7.3.1.3. Aktivity, které nastroval Projekt na území SO ORP	104
7.3.2. Nakládání s bioodpady	105
7.3.2.1. Příklady dobré praxe	105
7.3.2.2. Aktivity, které nastroval Projekt na území SO ORP	107
7.3.2.3. Řešení tématu nakládání s bioodpady v rámci Projektu	108
7.3.3. Třídění odpadů a jeho efektivita	112
7.3.3.1. Příklady dobré praxe	113
7.3.3.2. Řešení tématu třídění odpadů a jeho efektivita v rámci Projektu	113
7.3.3.3. Aktivity, které nastroval Projekt na území SO ORP	119
7.3.4. Sběrné dvory, sběrná místa	119
7.3.4.1. Příklady dobré praxe	120
7.3.4.2. Řešení tématu Sběrné dvory a sběrná místa v rámci Projektu	122
7.3.4.3. Aktivity, které nastroval Projekt na území SO ORP	125
7.3.5. Vyjednávací pozice obcí	126
7.3.5.1. Příklady dobré praxe	126
7.3.5.2. Řešení tématu vyjednávací pozice obcí v rámci Projektu	127
7.3.5.3. Aktivity, které nastroval Projekt na území SO ORP	132
7.3.6. Ostatní	132
7.3.6.1. Řešení ostatních témat v rámci Projektu	132
7.3.6.2. Aktivity, které nastroval Projekt na území SO ORP	133
7.4. Závěry a doporučení směřující k posilování meziobecní spolupráce	133
8. DALŠÍ TÉMATA PRO ROZVOJ MEZIOBECNÍ SPOLUPRÁCE	135
8.1. Podnikání a zaměstnanost	135
8.1.1. Příklady meziobecní spolupráce	136
8.1.2. Řešení tématu Podnikání a Zaměstnanost v rámci Projektu MOS	136
8.2. Doprava	138
8.2.1. Příklady dobré praxe	139
8.2.2. Řešení tématu Doprava v rámci Projektu	139
8.3. Bezpečnost	142
8.3.1. Příklady dobré praxe	143
8.3.2. Řešení tématu Bezpečnost v rámci Projektu	144
8.4. Cestovní ruch	148
8.4.1. Příklady dobré praxe	148
8.4.2. Řešení tématu Cestovní ruch v rámci projektu	149
8.5. Servis samosprávám	151
8.5.1. Příklady dobré praxe	151
8.5.2. Řešení tématu Servis samosprávám v rámci Projektu	152

9. EFEKTIVNÍ MEZIOBECNÍ SPOLUPRÁCE	156
9.1. Východiska zavedení aktivity Efektivní meziobecní spolupráce	156
9.2. Analytické práce k tématu Servis samosprávám	156
9.3. Administrativní podpora malých obcí (APO) jako průřezové téma prohlubování meziobecní spolupráce	157
9.4. Vstupy Platformy pro efektivní meziobecní spolupráci	159
9.5. Administrativní podpora obcí	160
9.5.1. <i>Dobrovolné svazky obcí jako nositelé Center společných služeb</i>	161
9.5.2. <i>Navrhovaná organizační struktura centra společných služeb</i>	163
9.6. Zaměstnanost a podnikání	164
9.7. Další volitelná témata	165
9.8. Aktivita, které nastartoval Projekt na území SO ORP	166
10. POTENCIÁL ROZVOJE MEZIOBECNÍ SPOLUPRÁCE	167
10.1. Potřeba posílení postavení DSO	169
10.2. Závěry a doporučení směřující k posilování meziobecní spolupráce v oblasti školství	172
10.3. Závěry a doporučení směřující k posilování meziobecní spolupráce v sociální oblasti	175
10.4. Závěry a doporučení směřující k posilování MOS v oblasti odpadového hospodářství	177
PŘÍLOHY	178
VEDENÍ REALIZAČNÍCH TÝMŮ	181
ODBORNÁ SPOLUPRÁCE	181
ZKRATKY	182
KONTAKTY	183

1. Úvodní slovo

Milí čtenáři,

určitě víte, že obec je od slova občan. Je také nadmíru jasné a oprávněné, že občané od své obce očekávají kvalitní a rychlé služby. Pokud jsou s nimi spokojeni, rádi se vrací domů. Jak ale docílit toho, aby naše obce byly příjemným místem pro život, dále se rozvíjely a jejich obyvatelé na ně byli hrdí? Významným pomocníkem je meziobecní spolupráce. Inspirativní cesta, jak zlepšit služby veřejnosti a společně rozvíjet území. Aby spolupráce mezi obcemi dobře fungovala, nesmí být uměle nařízená. Musí vznikat jako potřeba odspodu, seshora má být pouze lehce usměrňována tak, aby příklady dobré praxe z jednoho konce země byly přirozenou, přijatelnou a motivující inspirací pro ostatní.

Právě o to usiloval Projekt na podporu meziobecní spolupráce, jehož závěrečnou publikaci nyní držíte v rukou. Více než dva roky – od května 2013 do listopadu 2015 – v něm více než 5 200 obcí pod hlavičkou Svazu měst a obcí ČR mimo jiné analyzovalo, jak v území funguje základní školství, odpadové hospodářství či služby v oblasti sociálních věcí. Zapojené subjekty se také zabývaly jedním tématem, které si samy zvolily. Nejčastěji šlo o bezpečnost, dopravu, servis samosprávám, zaměstnanost, cestovní ruch apod. Svá zjištění účastníci Projektu nejen, že shrnuli, ale v analyticko-strategických materiálech také navrhli, jak konkrétně situaci zlepšit. Vznikly komplexní návrhy, které obsahují jak podněty na konkrétní změny v území, tak úpravu legislativy včetně vyčíslení finančních dopadů. V takovém rozsahu dosud nebyla Česká republika mapována, jedinečné dokumenty, zveřejněné na webových stránkách www.obcesobe.cz, jsou tak významným podkladovým materiálem pro další rozvoj a jednání samospráv. Vychází z nich i tato publikace.

Na Projektu se v území podílelo více než 1 100 pracovníků ve spolupráci s více než 470 motivujícími starosty. Byli to tak zapálení lidé, opravdový poklad. Díky nim meziobecní spolupráce nadšeně žila v celé řadě obcí, jejichž výčet by zabral toto úvodní slovo. Prvotní území spolupráce je přitom dané historicky – v oblastech, kde se obyvatelstvo tolik nestěhovalo, tamní komunita víc drží při sobě. Projektem se však podařilo k sobě přiblížit nebo znovu propojit obce i v jiných místech Čech, Moravy a Slezska. Ukázat, že společně se dá prosadit víc, sdílením či přenosem zkušeností lze poskytovat kvalitnější služby, a to efektivněji i levněji. Třeba tím, že několik obcí v jedné oblasti sdílí jednu ekonomku, aprobovaný učitel angličtiny působí na více školách v území, společný sběrný dvůr na Vysočině inspiruje k témuž obce v Ústeckém kraji apod.

Samosprávy se zcela jistě shodnou, že úspory, které vznikají díky meziobecní spolupráci, by měly zůstat obcím k dalšímu využití. Přitom ne vždy musí jít o konkrétní čísla. Proč je báseň či skladba krásná, osloví vás a běhá vám z ní mráz po zádech? Není to o tom, že spočítáte slova či noty. Buď máte cit a hudební sluch, nebo je nemáte. V Projektu, který byl vůbec největším, co Svaz měst a obcí ČR dosud realizoval, to bylo trochu podobné. Musíte vědět, jak lidé v území žijí, co dělají a co pro ně vyšší kvalita veřejných služeb přináší. Pro stát i samosprávu by totiž měl být na prvním místě zájem občanů a do meziobecní spolupráce by měli být zapojeni všichni.

*Mgr. František Lukl, MPA, předseda Svazu měst a obcí ČR a starosta Kyjova
Jaromír Jech, ředitel Kanceláře pro projekty a vzdělávání Svazu měst a obcí ČR*

2. Východiska meziobecní spolupráce v ČR

2.1. Základní charakteristiky sídelní struktury v České republice

Česká republika je charakteristická velmi rozdrobenou sídelní strukturou, v mezinárodním srovnání srovnatelnou jen se státy jako jsou např. Slovensko či Francie. K 1. 1. 2015 existuje na území Česka dle databáze Ministerstva vnitra a ČSÚ 6 253 obcí, zatímco například v Dánsku po reformě veřejné správy v roce 2007 jen 98 obcí.

Existenci velkého počtu obcí lze na jednu stranu vnímat jako pozitivní, především kvůli možnosti demokratické participace na správě věcí veřejných a blízkosti samosprávy občanům, na druhou stranu však s sebou fragmentace obcí přináší řadu problémů – především limitované ekonomické možnosti malých obcí či slabou kvalitu veřejných služeb. Problematická je i schopnost nejmenších obcí provádět velké investiční projekty, zajistit dostupnost základních služeb a kvalitní vedení úřadu.

Sídelní struktura (resp. podíl nejmenších obcí) je přitom na území Česka diferencovaná. Obecně lze konstatovat, že strukturu osídlení v jednotlivých českých regionech ovlivňují jak fyzicko-geografické faktory, tak například důsledky historických změn – zejména pak existence větších sídel ve znovu osídlených oblastech.

2.2. Vývoj sídelní struktury v období 1918–1989

Při založení Československa v roce 1918 existovalo více než 11 tisíc obcí a v podstatě stejná situace byla také v roce 1948. Po útoku na samosprávný charakter obcí došlo v několika vlnách k násilnému administrativnímu slučování obcí, což vedlo k výrazné redukci počtu obcí. Je nutné podotknout, že k podobným tendencím docházelo i v řadě západních zemí. Přes administrativní slučování se však počet sídelních jednotek v zásadě nemění, odhlédneme-li od likvidace obcí v poválečném období, a pohybuje se kolem 12 000.

V roce 1971 začala být uplatňována koncepce tzv. střediskové soustavy obcí, kdy bylo započato rozlišování sídel na střediska osídlení obvodního významu, střediska osídlení místního významu, nestředisková sídla trvalého významu a nestředisková sídla ostatní.

Na konci 80. let tak existovalo zhruba 4 100 obcí. Reálně však fungovalo jen asi 3 500 obcí, zbylých zhruba 600 obcí nemělo své rozhodovací orgány a bylo připojeno k jiným střediskovým obcím.

2.3. Dopady obnovení samosprávného postavení obcí v roce 1990

Po roce 1989 došlo k opětovnému nárůstu počtu obcí – ve velmi krátké době se osamostatnily více než 2 tisíce obcí. Více než 80 % obcí přitom mělo méně než 1 000 obyvatel, byť zde žilo pouze 17 % obyvatel. Za hlavní příčiny tohoto procesu je možné označit politickou aktivizaci lokálních komunit a přirozenou reakci na předchozí centrálně organizované a násilné slučování obcí. V současné době vznikají nové obce pouze ojediněle.

Vývoj po roce 1989 je také charakteristický návratem k přirozeným tendencím rozvoje, představovaným jevy typu metropolizace (zvýšení koncentrace ekonomických aktivit v jádrových regionech) a suburbanizace. Významně se projevuje polohové hledisko. Obce v periferních oblastech na hranicích státu, ale i v tzv. vnitřních periferiích, ztrácejí na atraktivitě, přicházejí obyvatelé, což podlamuje fungování veřejných i komerčních služeb v území.

2.4. Reforma veřejné správy po roce 2000

V České republice byl s ohledem na dřívější tradici zvolen tzv. spojený model veřejné správy, tzn. že obce a kraje vykonávají vedle samostatných působností také státní správu v přenesené působnosti.

Koncepce reformy veřejné správy schválená Poslaneckou sněmovnou (usnesení PS PČR ze dne 19. května 1999 č. 268) pracovala se třemi variantami organizace územní veřejné správy. Všechny varianty předpokládaly zrušení dosavadních 76 okresů a pověřených obecních úřadů a vytvoření cca 200 nových malých okresů (koncepční úvaha o cílové etapě reformy veřejné správy).

K odstranění okresů mělo dojít v rámci II. fáze reformy územní veřejné správy, nicméně se tak nestalo a okresy jako územní jednotky zůstaly zachovány. Byla pouze ukončena činnost okresních úřadů, kdy na místo 76 okresních úřadů bylo vytvořeno 205 správních obvodů obcí s rozšířenou působností.

Skutečnost, že nadobecní aktivity jsou dominantně reprezentovány aktivitami obce s rozšířenou působností (ORP) a souvisí s výkonem státní agendy, zatímco rozvojové aktivity jsou zastřešeny jedno či víceúčelovými dobrovolnými svazky obcí a měst, které však nemají sílu ani potenciál dostatečně reprezentovat mikroregion a stát se silným partnerem pro stát či kraj, se ukazuje jako zásadní nedostatek této reformy.

Využití územních jednotek ORP (respektive tzv. malých potažmo správních okresů) rovněž pro účely meziobecní spolupráce je již delší dobu předmětem odborných debat. Jde o nalezení takové nadobecní úrovně, ve které by probíhala spolupráce měst a obcí v oblasti výkonu veřejné správy a pro společné zajištění veřejných služeb, přičemž by tyto jednotky výhledově dokázaly pokrýt území ČR a staly se tak jedním z prvků systému veřejné správy

v ČR. Za největší potenciální problémy spojené s vytvářením svazku obcí v území ORP je považována potřeba shody v politické sféře, přijetí legislativních pravidel a zajištění ekonomické motivace.

2.5. Financování obcí a dobrovolných svazků obcí

Financování obcí a měst

Zákon č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení výnosů některých daní územním samosprávným celkům a některým státním fondům, upravuje výnos z DPH a výnos z daní z příjmů (fyzických a právnických osob). Obce získávají do svých rozpočtů příjem z 30 % podílu na výnosu daně z příjmů fyzických osob z „přiznání“ (zjednodušeně, z „podnikání“) a ve formě podílu na 1,5 % z výnosu daně z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti. Výlučným příjmem obcí je výnos z daně z nemovitých věcí a výnos daně z příjmů právnických osob v případě, je-li poplatníkem obec.

Financování dobrovolných svazků obcí

Meziobecní spolupráci se může zajišťovat široké spektrum služeb jak pro obce, tak i přímo pro jejich občany. A právě typ služeb zajišťovaný buď svazkem obcí nebo jeho servisním střediskem má vliv na systém financování meziobecní spolupráce.

Z tohoto úhlu pohledu se dají rozlišovat tři základní typy služeb:

- a) služby, činnosti, které byly doposud realizovány nebo zajišťovány jednotlivými obcemi a souvisejí s chodem obce (administrativní aktivity, hospodaření obce apod.),
- b) služby, činnosti, které jednotlivé obce doposud nezajišťovaly nebo je zajišťovaly v nižším rozsahu a kvalitě,
- c) služby zajišťované přímo pro občany.

Při realizaci v praxi je zřejmě nejvíce rozšířená kombinace všech typů služeb. Zejména služby uvedené pod body a) a b) se nejčastěji poskytují společně. Z toho vyplývá, že i jejich financování by mělo být z více zdrojů.

V současné době neexistují žádné finanční nástroje, které by přímo či nepřímo financovaly meziobecní spolupráci. Na úrovni státu neexistují žádné podpůrné nástroje, které by refletovaly zájem obcí společně aktivně koordinovat svůj rozvoj, podporovaly úsilí o hledání cest, jak zajistit skutečnou dostupnost veřejných služeb občanům a řízení jejich kvality ze strany obcí. Meziobecní spolupráce je tedy financována ze zdrojů, které jsou pro tyto účely vyčleněny v rozpočtech jednotlivých obcí.

Zdroje financování:

A) Členské příspěvky

Členské příspěvky jsou základním příjmem svazků obcí. Mohou být koncipovány různým způsobem, od jednotných příspěvků za obec bez ohledu na její velikost až po příspěvky podle počtu obyvatel. Základní filosofie je úvaha, že obce vynakládají na služby peníze ze

svého rozpočtu. V případě, že některé služby zajišťuje svazek obcí, tak obec za tyto služby platí svazku. Přitom by měla být dodržena zásada, že obec tímto způsobem ušetří část svých finančních prostředků nebo za stejné peníze získá větší kvalitu nebo rozsah služeb.

Kancelář svazku obcí poskytující nebo zajišťující služby obcím musí pracovat tak efektivně, aby ceny za služby byly levnější, než při zajištění vlastními zdroji jednotlivých obcí, případně nákupu služeb od třetí strany. Jinak si obce budou zajišťovat tyto služby vlastními zdroji (v rozsahu a kvalitě, které jim dovolí velikost rozpočtu obce a odbornost aparátu), případně budou objednávat tyto služby u soukromého sektoru. Při společném zajištění by mělo docházet k úsporám z rozsahu (řeší se dostatečné množství aktivit, které je umožní realizovat efektivně) a ze specializace (dostatečné kritické množství na straně poptávky umožní pokrýt náklady na činnost odborníků, kteří se specializují na příslušnou problematiku).

B) Platby občanů

Za služby poskytované přímo občanům členských obcí je možné požadovat úhradu od občanů, jimž je služba poskytována. Jako příklady je možné uvést mobilní pečovatelskou službou, dále školní autobus. Zde může svazek obcí nebo jeho servisní středisko inkasovat platby přímo od konkrétních občanů. I v těchto případech by měla platit zásada, že ceny za služby jsou nastaveny tak nízko, aby nebyl problém s jejich inkasováním. Pokud je nelze pořídit za přijatelnou cenu, potom může být řešením dotování těchto služeb z rozpočtu svazku.

Zatím nelze přímo inkasovat od občanů platbu za odpady. Místní poplatek je ve výhradní kompetenci obcí, kterou nelze přenést na svazek.

C) Dotace, příspěvky

Typově lze dotace a příspěvky dělit na:

- mimořádné, jednorázové,
- pravidelné, opakující se.

Mimořádné dotace by měly sloužit k pokrytí jednorázových výdajů, např. pro pokrytí výdajů při nastartování činnosti svazku. Velice vhodný by byl podpůrný program spojený s dotačním titulem ze státního rozpočtu. Stát by měl mít zájem o zkvalitnění veřejné správy na komunální úrovni. Další možností by mohl být příslušný krajský fond.

Pravidelné dotace by byly nejlepším nástrojem pro dlouhodobé zajištění činnosti svazků obcí. Svazky obcí působí ve veřejné sféře jako obce, jejich činnost má význam jen při dlouhodobém působení. Nelze plánovat jen jeden rok. Z toho vyplývá, že i financování musí mít být zajištěno na více let.

Základním finančním zdrojem by měla být dotace, příspěvek na zajištění administrativní činnosti svazků obcí. V celostátním měřítku se nejedná o příliš velkou částku, cca 300 – 500 mil. Kč. Řešením může být jak samostatná položka ve státním rozpočtu, tak určitý podíl z rozpočtového určení daní samosprávným celkům (RUD) ve výši 2 – 4 ‰ z celkového objemu přerozdělovaných peněz. Samostatná položka ve státním rozpočtu je více „zranitelná“, může být při konečném projednávání poměrně snadno vyškrtuta. Příspěvek od státu by měl být samozřejmě účelově vázán a svou výší odpovídat rozsahu poskytovaných služeb.

3. Meziobecní spolupráce v ČR a v zahraničí

3.1. Vývoj meziobecní spolupráce v ČR

Spolupráce obcí před obnovou jejich samosprávné povahy

Před rokem 1989 se na spolupráci mezi obcemi nekladl důraz, což korespondovalo se ztrátou samostatnosti obcí. To samozřejmě nevyklučovalo neformální kontakty a vzájemnou inspiraci. Z institucionálního hlediska se ovšem podporovala integrace obcí, kde kromě přímé integrace bylo podporováno i vytváření místních národních výborů pro několik obcí, jejichž identita zůstala formálně zachována. V původních obcích pak působily občanské výbory.

Integrace obcí, založená na vytvoření systému střediskových obcí, nenalezla přílišnou podporu ze strany občanů a naopak ideu jakéhokoli sdružování obcí pro další vývoj spíše diskreditovala. Příčin této skutečnosti bylo více. **Významnou roli hrálo především opomenutí principu dobrovolnosti, nedostatek ekonomické motivace, podvázání rozvoje obytných funkcí i dostupnosti veřejných služeb v obcích, které nebyly střediskové, a v neposlední řadě i výběrovost daného řešení.**

Možnosti spolupráce obcí v souvislosti s obnovou obecního zřízení

V roce 1990 se úsilí soustředilo na obnovení obecní samosprávy a otázky meziobecní spolupráce nestály v popředí. Dříve integrované obce se většinou rozpadly a počet obcí se tak značně zvýšil. Tím spíše, že původní legislativní zábrany pro desintegraci byly slabé. Zákon ČNR č. 367/90 Sb., o obcích, v původním znění, vůbec úpravu meziobecní spolupráce dobrovolných svazků obcí neobsahoval explicitně, pouze odkazoval na Občanský zákoník č. 40/1964 Sb., § 20f - 20j. Tyto paragrafy však současně upravovaly i činnost zájmového sdružení právnických osob, což byla další možnost spolupráce mezi obcemi.

Dobrovolné svazky obcí (DSO), které bylo možné zakládat dle § 20a a 20b novelizovaného zákona o obcích¹, a zájmová sdružení právnických osob tedy fungovaly podle stejného zákona. Avšak lišily se v právním vymezení a v dalších záležitostech, které uváděly DSO do nevýhody. Dobrovolné svazky obcí měly v tehdejší době taxativně vymezen okruh možných činností (např. školství, zdravotnictví, kultura apod.), naopak zájmová sdružení právnických osob mohla svou činnost zaměřit na jakoukoliv oblast.

1) Zákon České národní rady č. 302/1992 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon České národní rady č. 367/1990 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění zákona České národní rady č. 439/1991 Sb., zákona České národní rady č. 485/1991 Sb. a zákona České národní rady č. 553/1991 Sb.

Z důvodové zprávy vyplývá, že zařazení Možnost vytváření dobrovolných svazků obcí /oddíl druhý/ na základě dobrovolnosti je jedním z projevů samosprávy obcí. Svazky obcí jako právnické osoby, na něž obce přenesly část své samostatné působnosti, budou významným činitelem při zabezpečování společných úkolů obcí. Svazky obcí se podrobují režimu ustanovení § 20f a násl. občanského zákoníku a upravuje se způsob napravy nezákonných opatření svazku obcí. Dále se reaguje se na živelné vytváření tzv. euroregionů tím, že se vymezuje rámec pro spolupráci obcí a svazků obcí s obcemi jiných států a pro členství obcí v mezinárodních sdruženích místních orgánů.

Z pohledu vztahu mezi obcemi se jako nejpodstatnější jeví následné doplnění paragrafů o DSO. Tato zákonná regulace byla vyvolána nezbytností spolupráce obcí na řešení různých úkolů, např. v oblasti životního prostředí či výstavby občanské vybavenosti. Regulace v zákoně o obcích však měla jen základní povahu a neodpovídala na řadu právních otázek, které v souvislosti s meziobecní spoluprací vznikaly. Spolupráce při vlastním výkonu veřejné správy nebyla touto formou pokryta.

Spolupráce obcí prostřednictvím okresního shromáždění

Významnou formou, ve které se realizovaly meziobecní kontakty, se stalo okresní shromáždění. Tato instituce byla zřízena zákonem č. 321/92 Sb., kterým byl novelizován zákon o okresních úřadech. V tomto shromáždění byly zastoupeny obce podle stanoveného klíče, tzv. směrného čísla, přičemž rozhodujícím faktorem byl počet obyvatel.

Okresní shromáždění kontrolovalo činnost okresního úřadu, schvalovalo a kontrolovalo jeho rozpočet a hospodaření, prosazovalo společné zájmy obcí u okresního úřadu a schvalovalo rozdělení dotací obcím. Naposled uvedená kompetence byla stanovena zcela nevhodně, neboť vedla k silným rozporům mezi zástupci jednotlivých obcí a v některých případech až k faktické nefunkčnosti okresního shromáždění. Shromáždění mohlo v mezích zákona ukládat úkoly přednostovi okresního úřadu. Tato situace měla ve vztahu k okresnímu úřadu vedle kontrolní funkce rovněž iniciační úlohu.

I když okresní shromáždění představovalo provizorium, fungovalo poměrně dlouho. Fakticky vedlo k vytvoření „odvozené“ územní samosprávy na úrovni okresu.

Názory na fungování shromáždění se liší. Je nesporné, že sehrálo pozitivní úlohu v období, kdy nebyla konstituována regionální samospráva. Odvozený charakter tohoto sboru, bez primární legitimacy vzešlé z přímých voleb, odrážel nezáměr o vytvoření plnohodnotné samosprávy na okresní (mikroregionální) úrovni. Šlo však o významný nástroj, který umožňoval obcím spolurozhodovat o rozvoji okresu a o rozdělení finančních zdrojů.

3.2. Meziobecní spolupráce v ČR dle platné legislativy

Právní úprava meziobecní spolupráce vychází ze zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů, (dále také „zákon o obcích“). Konkrétně § 46 stanoví, že obce mohou při výkonu samostatné působnosti vzájemně spolupracovat². Zákon o obcích zcela evidentně preferuje dobrovolné svazky obcí jako způsob spolupráce obcí. S tím, že v současné době již neuvádí jako možné formy spolupráce smlouvu uzavřenou

2) Dle § 47 zákona o obcích nelze na spolupráci výhradně mezi obcemi použít ustanovení nového občanského zákoníku o spolku (§ 214 a násl. NOZ) a o smlouvě o společnosti (§ 2716 a násl. NOZ). Dle aktuálního výkladu nicméně je tyto formy spolupráce možné využít tehdy, pokud budou do spolupráce v občanskoprávních vztazích přibrány též fyzické či právnické osoby (jiné spolky či obchodní korporace).

ke splnění konkrétního úkolu ani zakládání právnických osob podle zvláštního zákona dvěma nebo více obcemi. To však neznamená, že by obce nemohly při vzájemné spolupráci uzavírat smlouvy či společně zakládat právnické osoby dle jiných právních předpisů.

Možnosti meziobecní spolupráce tak jsou následující:

- a) dobrovolný svazek obcí – zákon č. 128/2000 Sb., o obcích, ve znění pozdějších předpisů,
- b) zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (NOZ), ve znění pozdějších předpisů
 - pro úpravu soukromoprávních smluvních vztahů mezi obcemi (např. při koupi nemovitosti od jiné obce),
 - pro založení právnických osob (jedná se např. o ústavy, nadace apod.),
- c) § 159 a násl. zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů – pro úpravu smluvních vztahů uzavíraných za účelem plnění úkolů v oblasti veřejné správy,
- d) zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích, ve znění pozdějších předpisů – pro založení právnické osoby (jedná se např. o společnosti s ručením omezeným, veřejné obchodní společnosti či družstva),
- e) zákon č. 137/2006 Sb., o veřejných zakázkách, ve znění pozdějších předpisů – smlouva o společném postupu zadavatelů, kterou lze uzavřít v případech, kdy obce chtějí společným postupem zadat konkrétní veřejnou zakázku.

3.2.1. Dobrovolné svazky obcí

DSO jsou samostatnými právnickými osobami, jejichž právní úprava vychází především z § 49 a násl. zákona o obcích. Tuto právní formu při institucionalizaci vzájemné spolupráce obce a města často využívají. DSO je totiž právnická osoba veřejného práva, s čímž jsou spojeny zvýšená transparentnost a odlišné požadavky odpovídající zajišťování veřejných služeb a nakládání s veřejnými prostředky.

Zhodnotíme-li výběr právní formy dobrovolných svazků obcí pro prohlubování meziobecní spolupráce a potřebné kroky k samotnému ustavení DSO, lze poukázat na následující záležitosti, které představují nemalou výhodu této formy spolupráce:

- vysoká variabilita možností/řešení, a to např. co do tematického zaměření dobrovolného svazku obcí (viz pouze příkladný výčet v § 50 odst. 1 zákona o obcích), struktury jeho orgánů, financování či rozšiřování členské základny,
- vyzkoušený/často využívaný model institucionalizované meziobecní spolupráce,
- přímé zapojení představitelů místní samosprávy do rozhodovacího procesu,
- stabilní uspořádání při zachování možnosti flexibilní reakce na vzniklé situace,
- přednastavení potřebných/minimálních prvků kontroly bez ohledu na stanovy (předem nastavený mechanismus vedoucí k usnadnění veřejné kontroly).

Činnost DSO

I když je pro DSO typická vysoká variabilita možností a řešení, jsou na ně ve srovnání s jinými právnickými osobami kladeny zvýšené nároky, které lze chápat jako odraz specifické povahy obcí, coby jejich členů. Ve vztahu k veřejným prostředkům, se kterými obce hospodaří,

je na místě zachovat nezbytnou úroveň kontroly i tehdy, pokud jsou obcemi vloženy do dobrovolných svazků obcí.

Obecná kontrola samotného fungování dobrovolných svazků obcí se odehrává ve dvou rovinách:

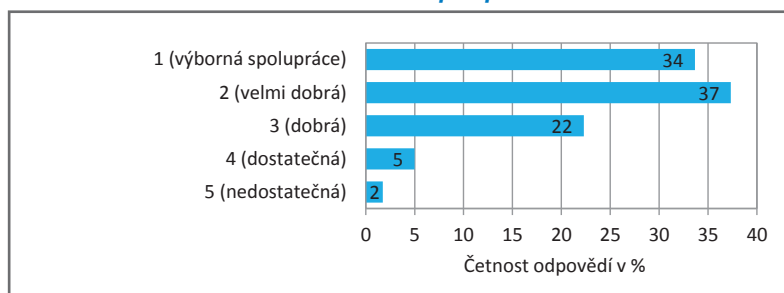
- První se týká hospodaření dobrovolného svazku obcí. Podle zákona č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, ve znění pozdějších předpisů, jsou DSO povinny sestavovat rozpočtový výhled, každoročně též rozpočet a zpracovávat závěrečný účet (srov. § 3, § 39 ve spojení s § 4 a § 17 rozpočtových pravidel územních rozpočtů). Průběžnou evidenci hospodaření jsou dobrovolné svazky obcí dle ustanovení § 49 odst. 3 zákona o obcích povinny vést podle zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů. Finální kontrola hospodaření za kalendářní rok je pak ve smyslu § 53 zákona o obcích, ve znění pozdějších předpisů, prováděna přezkoumáním krajským úřadem či auditorem (srov. § 420/2004 Sb., o přezkoumávání hospodaření územních samosprávných celků a dobrovolných svazků obcí, ve znění pozdějších předpisů).
- Druhá rovina kontroly se odehrává ve vztahu mezi činnostmi dobrovolného svazku obcí a občany členských obcí. Dle § 52 zákona o obcích, ve znění pozdějších předpisů, se takto mohou občané, kteří dosáhli věku 18 let, účastnit zasedání orgánu svazku obcí a nahlížet do zápisů o jednání, mohou písemně vznášet vůči jednotlivým orgánům svazků obcí návrhy a také se vyjadřovat (písemně nebo ústně na zasedání orgánu svazku obcí) k návrhu rozpočtu svazku obcí a k závěrečnému účtu svazku obcí za uplynulý kalendářní rok.

3.2.2. Vstupní analýza meziobecní spolupráce v ČR

V rámci Projektu bylo realizováno vstupní dotazníkové šetření zaměřené na zjištění současného stavu meziobecní spolupráce v jednotlivých územích ORP. Dotazníkového šetření se zúčastnilo více než 5 200 starostů a starostek.

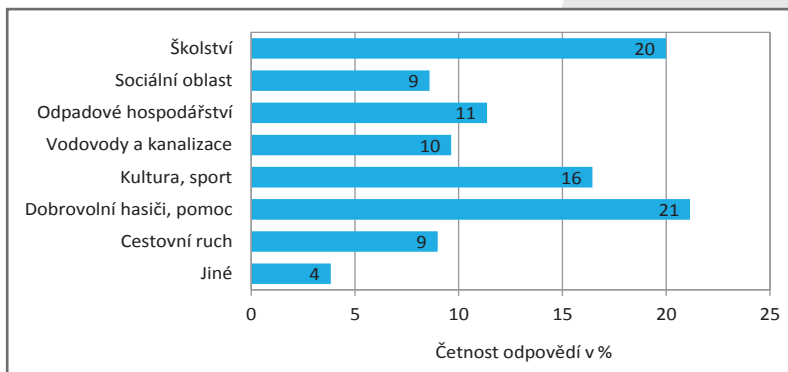
O potenciálu rozvoje meziobecní spolupráce svědčí i vysoká ochota sousedních obcí vzájemně spolupracovat – bezmála 3/4 oslovených starostů zhodnotily stávající úroveň vzájemné spolupráce jako velmi dobrou (37 %) až výbornou (34 %).

Graf 1: Hodnocení spolupráce mezi sousedními obcemi

Zdroj: Dotazníkové šetření v rámci Projektu

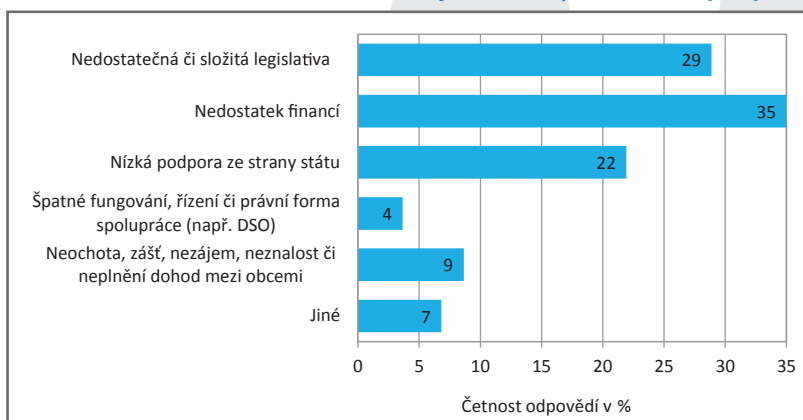
Graf 2: Tematické zaměření spolupráce se sousedními obcemi

Zdroj: Dotazníkové šetření v rámci Projektu

Jako velmi dobrou až výbornou označili starostové vzájemnou spolupráci obcí zejména v oblasti spolupráce dobrovolných hasičů a vzájemné pomoci při živelních pohromách apod., vysoká je četnost u spolupráce v oblasti školství, kultury a sportu. Relativně nižší četnost velmi dobré spolupráce v odpadovém hospodářství, sociálních věcí, cestovního ruchu či vodovodů a kanalizace je dána nejen věcnou složitostí nalezení společných zájmů, ale i ochotou obcí řešit tyto problémy společně.

Graf 3: Největší bariéry meziobecní spolupráce

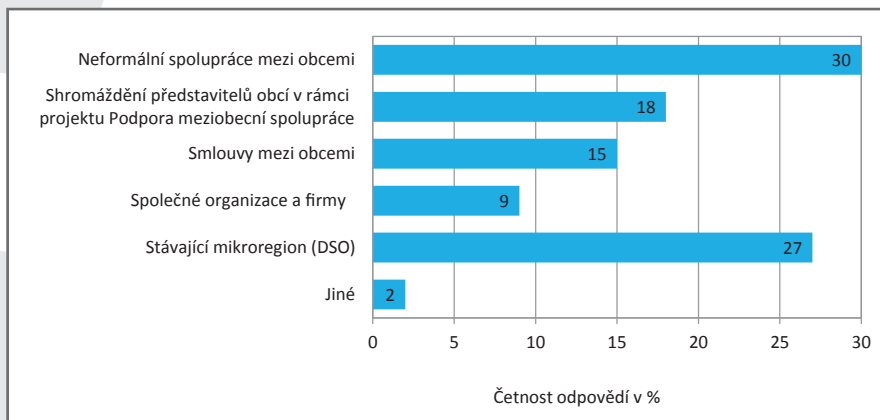

Zdroj: Dotazníkové šetření v rámci Projektu

Vysoká četnost odpovědí starostů, označujících jako největší bariéru meziobecní spolupráce nedostatek financí, je objektivním odrazem stávajícího postavení dobrovolných svazků obcí v systému výkonu veřejné správy v území. DSO nemají vlastní daňové či jiné příjmy jako například svazky obcí ve Francii, ani neexistují pobídkové či systémové dotace pro společný výkon některých veřejných služeb. Je samozřejmé, že členské příspěvky na zajištění činnosti

svazků umožňují samotnou existenci svazku, nestačí však na rozvinutí vlastních aktivit svazků. Vždyť není výjimkou, že svazek nemá ani svého placeného manažera, na rozvojové aktivity se obce musejí skládat či získat k profinancování dotaci.

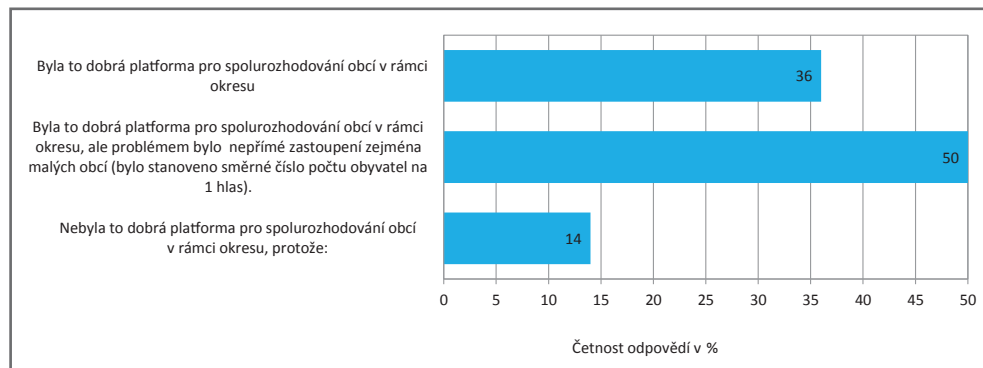
Graf 4: Nejvhodnější formy pro meziobecní spolupráci

Zdroj: Dotazníkové šetření v rámci Projektu

Obec při zajišťování péče o všestranný rozvoj svého území a o potřeby občanů (dle zákona o obcích, ve znění pozdějších předpisů) musí z principu věci spolupracovat i se svým okolím, tedy s ostatními obcemi v sousedství. Proto také cca 30 % starostů označilo neformální spolupráci jako nejvhodnější formu, spolupráci v rámci stávajícího mikroregionu (DSO) jako bázi (platformu) pro meziobecní spolupráci označilo cca 26 % starostů. Toto konstatování ve spojení se zjištěním, že cca 18 % starostů je ochotno diskutovat o zapojení do meziobecní spolupráce, i když nepreferuje zapojení se do svazku obcí, vytvořilo v projektu dostatečný prostor pro vedení debat o možnostech prohlubování meziobecní spolupráce ve vybraných oblastech veřejných služeb.

Graf 5: Postoj obcí a měst k institutu okresního shromáždění

Zdroj: Dotazníkové šetření v rámci Projektu

Spolupráce obcí v oblasti zajištění dostupnosti některých veřejných služeb funguje samozřejmě i na smluvním základě o poskytnutí a zajištění dané služby či vytvoření společného podniku či firmy.

Jedna z otázek šetření byla věnována i spolupráci orgánu státní správy (okresního úřadu) s obecními samosprávami v území okresu. Je sice pravdou, že od zrušení okresních úřadů již uplynulo více než 10 let, starostové se často obměnili, přesto však tři čtvrtiny starostů vyjádřily přesvědčení, že je důležité mít podobnou platformu, nyní na úrovni správního obvodu obce s rozšířenou působností, pro komunikaci v území.

3.2.3. Vyhodnocení šetření existujících Svazků

Ve správním obvodu (SO) 205 obcí s rozšířenou působností bylo prozkoumáno fungování 710 dobrovolných svazků obcí. Bylo zjištěno, že 5 398 obcí již spolupracuje na institucionálně bázis s využitím právě dobrovolného svazku obcí.

Ze zkoumaných svazků bylo zjištěno 223 monotematicky zaměřených (cca 31,41 %) a 487 polyfunkčně zaměřených DSO.

Ve vnitřní organizační struktuře je ve všech případech nejvyšší orgán. Ten zpravidla rozhoduje prostou většinou přítomných členů, přičemž musí být naplněn minimální počet přítomných, aby byl orgán usnášeníschopný. V některých případech je stanovami určena povinnost rozhodnout o zásadní otázce kvalifikovanou většinou, často to bývá změna stanov, přijetí či vyloučení člena apod.

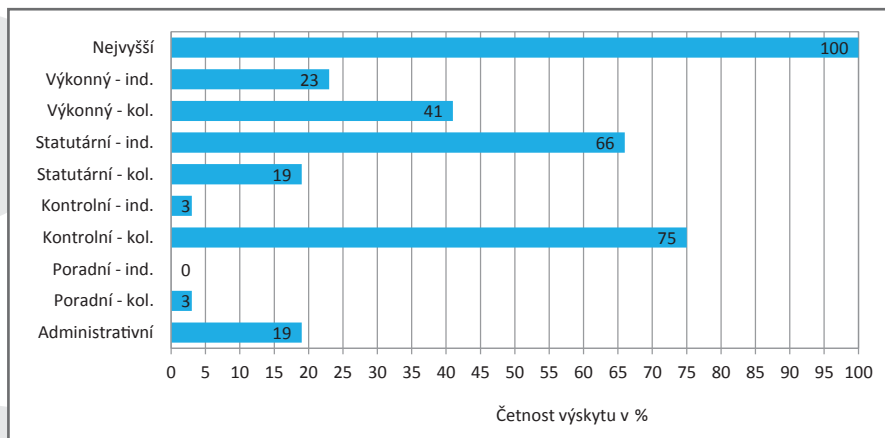
Dále je do vnitřních struktur DSO zařazen:

- kolektivní výkonný orgán ve 291 případech,
- individuální výkonný orgán ve 163 případech,
- kolektivní statutární orgán ve 132 případech,
- individuální statutární orgán ve 471 případě,
- kolektivní kontrolní orgán v 532 případech,
- individuální kontrolní orgán ve 20 případech,
- kolektivní poradní orgán ve 22 případech,
- individuální poradní orgán ve 3 případech,
- administrativně-technický orgán ve 136 případech.

Nejtypičtější vnitřní skladbou orgánů na území ČR je tedy: nejvyšší orgán, statutární orgán individuální a kontrolní orgán kolektivní.

Vnitřní orgánovou strukturu, která byla v rámci projektu prosazována (tzv. modelová struktura), disponuje celkem 28 dobrovolných svazků obcí.

Graf 6: Preferované uspořádání orgánů DSO

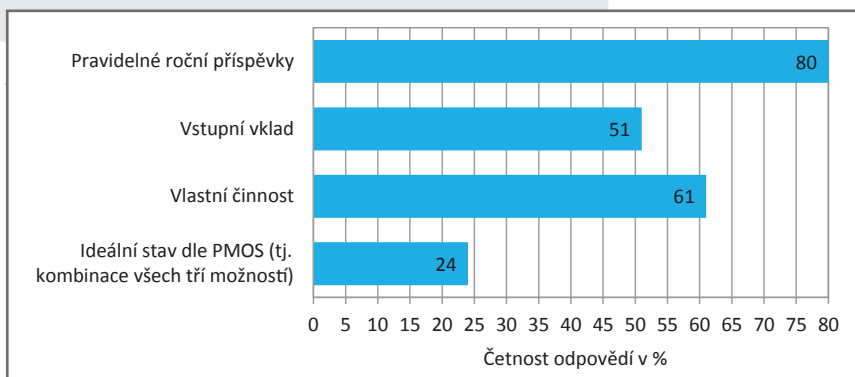

Zdroj: Analýza stanov DSO

Z analýz dobrovolných svazků obcí dále vyplývá, že nejtypičtějším zdrojem peněžních prostředků jsou pravidelné členské příspěvky. Analýza hovoří o získávání financí z:

- příjmů z vlastní činnosti ve 433 případech,
- vstupních či základních vkladů ve 364 případech,
- pravidelných členských příspěvků v 569 případech.

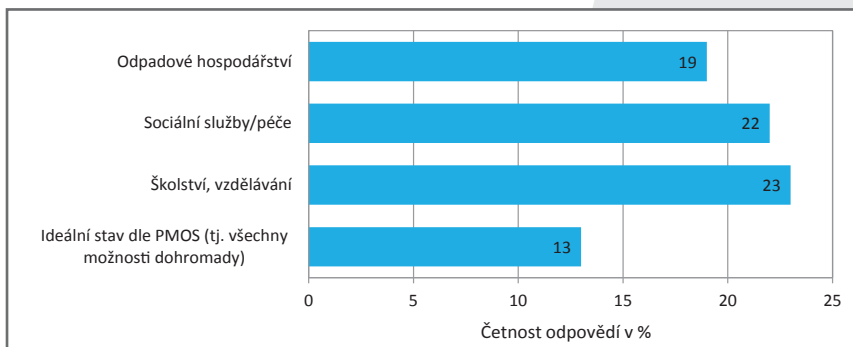
Graf 7: Preferovaný způsob financování DSO

Zdroj: Dotazníkové šetření v rámci Projektu

Dobrovolných svazků obcí v České republice, které se zaměřují na školství, sociální péči a odpadové hospodářství najednou je celkem 94 (tj. cca 13,24 %). Svazků zaměřujících se na školství je celkem 160 ze 710. Svazků zabývajících se sociální oblastí je 155 a svazků zaměřených mj. i na odpadové hospodářství existuje 134.

Graf 8: Preference zaměření jednotlivých DSO

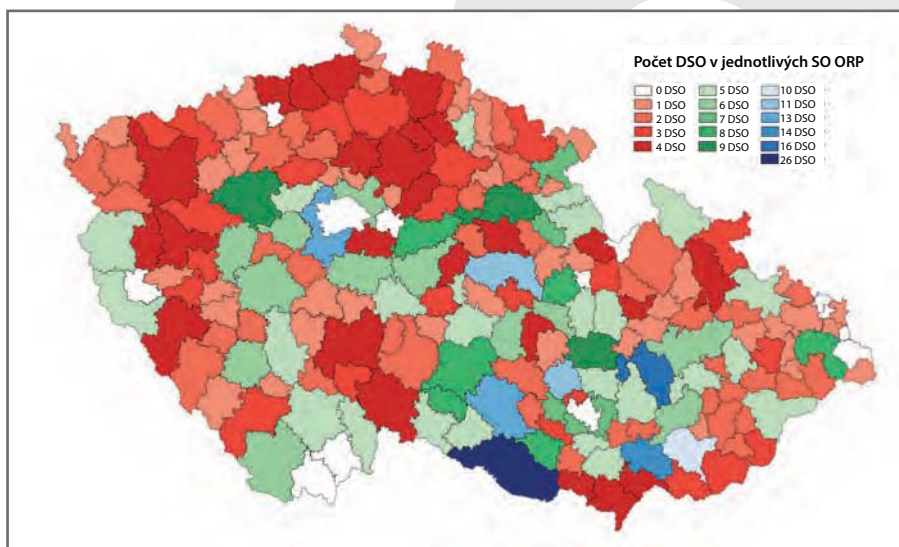

Zdroj: Dotazníkové šetření v rámci Projektu

Analýza stávajících DSO dle jednotlivých krajů

Počet DSO působících v SO ORP se liší. Jsou území, kde nejsou žádné, nebo zde funguje pouze jedno DSO. Existuje však mikroregion i s 26 svazky (SO ORP Znojmo). Počet DSO je podmíněn nejen spojitostí území, ale je ovlivněn i účelem DSO. Podle něj jsou DSO **monotematické** i **polyfunkční**.

Mapa 1: Počet DSO v jednotlivých SO ORP

Zdroj: Výsledky šetření v rámci Projektu

■ Jihočeský kraj

V rámci správního členění se Jihočeský kraj dělí na 17 SO ORP. V nich má sídlo 53 DSO, z toho je 43 zaměřeno polyfunkčně a 10 monotematicky.

■ Jihomoravský kraj

Na území správního obvodu Jihomoravského kraje leží 21 obcí s rozšířenou působností. V kraji sídlí 129 DSO, z toho je 56 monotematických a 73 polyfunkčních.

■ Karlovarský kraj

Karlovarský kraj je rozdělen na 7 správních obvodů obcí s rozšířenou působností. V nich má sídlo 15 dobrovolných DSO obcí, z toho je 11 polyfunkčních a 4 monotematické.

■ Královéhradecký kraj

V Královéhradeckém kraji je 15 obcí s rozšířenou působností (z celkového počtu 448 obcí), v kterém sídlí 51 DSO. Z toho je 10 DSO zaměřeno monotematicky a 41 polyfunkčně.

■ Liberecký kraj

V Libereckém kraji se nachází 10 správních obvodů DSO, v kterých sídlí 26 DSO. Z toho je 18 zaměřeno polyfunkčně a 8 monotematicky.

■ Moravskoslezský kraj

Moravskoslezský kraj je rozdělen na 22 správních obvodů obcí s rozšířenou působností a sídlí zde 39 DSO. Z toho je 30 zaměřeno polyfunkčně a 9 monotematicky.

■ Olomoucký kraj

Na území Olomouckého kraje se nachází 13 obcí s rozšířenou působností, v kterých sídlí 52 DSO. Z toho se 18 zaměřuje monotematicky a 34 DSO polyfunkčně.

■ Pardubický kraj

Do Pardubického kraje náleží 541 obcí, z toho 15 obcí s rozšířenou působností. Sídlí tu celkem 55 DSO, z kterých je 24 zaměřeno monotematicky a 31 polyfunkčně.

■ Plzeňský kraj

Plzeňský kraj se dělí na 15 SO ORP, v nichž má sídlo 44 DSO. Z toho je 27 zaměřeno polyfunkčně a 17 monotematicky.

■ Středočeský kraj

Na území správního obvodu Středočeského kraje leží 26 obcí s rozšířenou působností, v kterých má sídlo 109 DSO. Z toho je 31 monotematických a 78 polyfunkčních.

■ Ústecký kraj

V Ústeckém kraji je 16 obcí s rozšířenou působností (z celkového počtu 356 obcí) a sídlí zde 32 DSO.

■ Kraj Vysočina

Na území Kraje Vysočina se nachází 15 obcí s rozšířenou působností, kde sídlí 63 DSO. Z toho se 26 zaměřuje monotematicky a 37 polyfunkčně.

■ Zlínský kraj

Zlínský kraj se dělí na 13 SO ORP, sídlí v nich 42 DSO. Z toho je 32 zaměřeno polyfunkčně a 10 monotematicky.

3.2.4. Podpora transformace a vzniku nových DSO

Po provedení analýzy stávajícího stavu institucionalizované meziobecní spolupráce byl vypracován model dobrovolného svazku obcí, jehož napodobení bylo následně v rámci projektu doporučováno a ze strany právního i odborného týmu plně podporováno.

Dobrovolný svazek obcí disponuje rozsáhlejší **členskou základnou**, která je v nejlepším případě složena ze všech obcí, které spadají do konkrétního SO ORP. Počet členských obcí a orientace čistě na přirozené spádové území je stěžejní pro hladkost fungování.

Předmět činnosti – základním dělákem svazků podle zaměření jejich činnosti je rozdělení na DSO tzv. polyfunkční a monotematické. Za polyfunkční svazek je považován ten, který má více než jeden hlavní předmět činnosti. Naproti tomu svazky specificky zaměřené (často na oblast nakládání s odpadními vodami, správu či výstavbu kanalizace a ČOV apod.) byly označeny za monotematické. Monotematické dobrovolné svazky obcí představují spolupráci pouze ad hoc, což vede k brzkému vyčerpání stanoveného účelu a k pozdějšímu zániku. K takovým činnostem se zpravidla nehodí zakládání zvláštní právnické osoby, vhodnější v tomto směru je využití standardních smluv. Na druhou stranu polyfunkční dobrovolné svazky obcí představují větší potenciál pro stabilnější meziobecní spolupráci v rámci daného území s tím, že zpravidla nebývá problém rozšířit předmět činnosti o další aktivity.

Modelový svazek se současně zaměřuje na školství, rozvoj sociální péče a sociální služby, spolupráci v odpadovém hospodářství a rozvoj moderních a ekologických postupů při nakládání s odpady.

Vnitřní **organizační struktura a systém financování modelového svazku** byly nastaveny tak, aby co nejlépe reflektovaly demokratický charakter institutu dobrovolného svazku obcí. V organizační struktuře jsou, kromě nutného nejvyššího orgánu, začleněny i kolektivní výkonný orgán, individuální orgán, kterému je svěřeno jednání jménem svazku navenek (statutární orgán), kolektivní kontrolní orgán a specializovaný administrativně-technický orgán.

- **Nejvyšší orgán** svazku je složen ze zástupců jednotlivých členských obcí, přičemž každá obec má při přijímání rozhodnutí stejný počet hlasů (resp. každá jeden hlas). Rozhodnutí jsou přijímána na základě souhlasu prosté většiny přítomných členů, přičemž minimální počet přítomných pro naplnění usnášedischopnosti je polovina.
- **Výkonný orgán** (často označován jako „rada“) řídí běžnou činnost svazku. Rozhoduje o konkrétních opatřeních k naplňování cílů svazku, a to vždy v souladu s usneseními nejvyššího orgánu a stanovami svazku. V jeho čele stojí tzv. statutární orgán svazku.
- **Statutárním orgánem** svazku je jednotlivec (zpravidla označován jako „předseda“), který jedná jménem svazku a zastupuje jej navenek. Jeho zástupcem je předem zvolený člen výkonného orgánu, který funkci statutárního orgánu vykonává v jeho nepřítomnosti, případně na základě pověření statutárním orgánem či nejvyšším orgánem. Statutární orgán zodpovídá za vedení daňové agendy svazku, vedení řádného účetnictví a archivaci dokumentů svazku.
- **Kontrolní orgán** je obsazen lichým počtem osob, přičemž stanovami svazku je nastavena neslučitelnost funkcí členů kontrolního orgánu a výkonného orgánu. Kontrolní činnost směřuje k prověřování souladu činnosti výkonného a statutárního orgánu s usneseními nejvyššího orgánu a právními předpisy České republiky. Kontrola může

upozorňovat i na rozpor rozhodnutí nejvyššího orgánu s legislativou, problémy v účetnictví atd.

- Administrativně-technický orgán není nadán rozhodovací pravomocí, funguje jako zpracovatel běžné správní agendy, která souvisí s každodenním fungováním svazku. Tento orgán má především za úkol pomáhat hladkému fungování výkonného a statutárního orgánu svazku.

Co se týká **systému financování svazku**, vychází z kombinace tří způsobů získávání peněžních zdrojů. Jednak může svazek čerpat a využívat příjmy, které mu plynou z vlastní činnosti. Každý ze zakládajících (příp. přistupujících) členů musí před vstupem do svazku složit na jeho bankovní účet smluvený vstupní vklad, jehož výše je pevně určena ve stanovách, přičemž je reflektován počet obyvatel vstupující obce. Třetím způsobem jsou pravidelné každoroční členské příspěvky, jejichž konkrétní výše je pro každý následující kalendářní rok stanovována rozhodnutím nejvyššího orgánu. Způsob výpočtu se i zde odvíjí od počtu obyvatel. Tím je možné reagovat na četnost a nákladnost plánovaných akcí svazku a zároveň není nabourána demokratická povaha DSO.

3.3. Meziobecní spolupráce v zahraničí

Meziobecní spolupráce funguje prakticky ve všech evropských státech. V řadě evropských států existuje plně fungující meziobecní spolupráce založená na právní úpravě různé povahy, jenž obce hojně využívají. Výběr právních úprav vycházel jednak z podobnosti správní struktury místní samosprávy a rovněž z modelů meziobecní spolupráce, které jsou pro tuzeenskou právní úpravu přijatelné. Vycházelo se z toho, že Česká republika patří do středoevropského prostředí.

V Německu je nejdůležitější formou meziobecní spolupráce účelový svaz, který má právní subjektivitu. Členy nemusí být jen obce, ale také okresy, kraje, společnosti, instituce, nadace, právnické i fyzické osoby. Dále je možné vytvořit pracovní společenství (bez právní subjektivity), vzájemné dohody, případně obchodní společnosti. Existuje systém financování horizontální (mezi spolkovými zeměmi) a vertikální (v rámci dané země). Obce a svazy dostávají rovněž účelové dotace. Vlastní daňové příjmy jsou malé.

Specifickou formu meziobecní spolupráce představují svazky zaměřené na spolupráci v oblasti správních agend. V historicky nejstarší variantě společného správního úřadu – v bavorském správním společenství – je základem zakladatelská smlouva, odsouhlasená zastupitelstvy členských obcí, a její registrace. Kontrolní a dozorovou činnost, stejně jako nad obcemi, vykonává okresní úřad (landratsamt). Právním podkladem je zákon o obecním zřízení a zákon o spolupráci mezi obcemi, který tuto formu meziobecní spolupráce rámcově upravuje. Správní společenství je veřejnoprávní korporací a plní veřejné úkoly pro členské obce a z jejich pověření.

V Sasku zákon připouští dvě formy spolupráce obcí při výkonu veřejné správy, a to správní společenství a správní svazek. V saském pojetí správní společenství není novou korporací veřejného práva, tzv. „plnicí obec pouze v souladu s uzavřenou smlouvou zajišťuje (plní) pro (za) jiné obce řadu úkolů“. Tato forma je v Sasku nejrozšířenější, přičemž podle mnoha názorů představuje pouze mezistupeň před konečnou integrací spolupracujících obcí do jednotné obce, neboť „plnicí obec“ již z titulu velikosti (městečko či městys), spádovosti či vybavenosti veřejnými službami je k tomu logicky předurčena.

Vyšší formu spolupráce obcí v Sasku představuje správní svazek, který je subjektem veřejného práva. V rámci zakladatelské smlouvy je delegováno plnění některých úkolů obecních samospráv na tento svazek, který je vázán pokyny členských obcí. Obce tedy zůstávají nositeli svých práv a povinností a samy přijímají rozhodnutí. Svým legislativně právním postavením správní svazek víceméně odpovídá bavorskému pojetí správního společenství.

V **Rakousku** je zákonem upraven jak vznik a fungování sdružení obcí, tak finanční podpora meziobecní spolupráce jiných územních seskupení. V rámci sdružení jsou vykonávány úkoly spadající do vlastní působnosti (např. technická infrastruktura, vzdělávání, sociální služby), případně mohou být sdružení zakládána za účelem racionalizace některých činností. Důsledně je dodržován princip dobrovolnosti.

Na **Slovensku** nabývá meziobecní spolupráce podobných forem jako v Česku – smlouva ke splnění konkrétního úkolu, zřízení sdružení obcí, založení právnické osoby podle zvláštního zákona. Další formou jsou společné obecní úřady, které vykonávají jak samosprávnou činnost, tak i výkon státní správy. V rámci společných úřadů je možné sdružovat také obce, které spolu nesousedí. Výsledky reformy a vytváření společných obecních úřadů bez koordinace státu vedl ke spíše rozporuplným výsledkům.

Struktura obcí ve **Francii** je z hlediska velikosti obcí a významného zastoupení malých obcí a měst obdobná jako v České republice. To vede už několik desítek let k širokému uplatnění meziobecní spolupráce. V roce 2015 bylo registrováno ve Francii 2 133 společenství obcí (v ČR svazky obcí), ve kterých je sdružena valná většina z 36 681 obcí. 62,9 milionů obyvatel Francie žije v obci, která je členem minimálně jednoho svazku. 1 039 z těchto svazků meziobecní spolupráce má společnou fiskální politiku zejména v oblasti koordinace výsledné sazby daně z hospodářské činnosti.

Meziobecní spolupráce má ve Francii dlouhou tradici sahající až do 19. století. Zákon z 27. března 1890 povolil za účelem společného meziobecního díla vytvoření asociace, tzv. sdružení obcí. Vytvoření jednoúčelových sdružení podléhalo rozhodnutí centrální správy, konkrétně v tomto případě nařízení ministra vnitra přijatého v rámci státní rady. K prvnímu lednu 2015 bylo na území Francie 8 989 těchto sdružení, pokles jejich počtu, který se datuje od roku 2012 (10 798 jednoúčelových sdružení v roce 2011 oproti 10 184 v roce 2012), je přičítán posilování právních úprav jiných typů svazků meziobecní spolupráce a transformaci stávajících struktur do nových forem.

V procesu meziobecní spolupráce se Francie snaží o vzájemnou integraci obcí za pomoci dobrovolných víceúčelových sdružení, vyznačující se více než pouhou solidaritou. Čím dál tím užší spolupráce je výsledkem místního politického úsilí a postupného snížení státního, administrativního dohledu v rámci decentralizace. Rozvíjela se postupně podle tempa vývoje společenských potřeb a/nebo podle politické rezistence, založené na potřebách experimentování a potvrzování. Meziobecní spolupráce (stejně jako správa obcí) se pohybuje mezi politickou snahou o centralizaci, vyjádřenou na národní úrovni (fúze obcí – autoritativní vznik městských společenství), založené na jednotné územní vizi a naproti tomu snahou o co největší volnost (1982) při organizování a správě území.

Zákon č. 92 - 125 ze 6. února 1992 o územní správě republiky, rovněž nazývaný zákon „ATR“, přichází s požadavkem na obrození meziobecní spolupráce a jako její privilegovaný cíl staví do popředí místní rozvoj a vyvážené územní plánování. K meziobecní spolupráci, jež se zrodila před více než sto lety za účelem společné správy, tak přibývá nový typ spolupráce – tzv. projektová meziobecní spolupráce, jejíž vznik je symbolizován textem tohoto zákona.

Za opravdový zlom je vnímám rok 1999 (přijetí zákona č. 99 - 586 z 12. července 1999, nazývaný též zákonem „Chevenement“). Tímto zákonem byly nastaveny parametry těsnější spolupráce obcí (nový statut struktur meziobecní spolupráce, zjednodušení a sladění pravidla fungování těchto struktur, daň z hospodářské činnosti). Zákon se zaměřil na vytvoření logičtější a racionálnější meziobecní spolupráce, přičemž ponechal možnost spolupráce formou sdružení, vzhledem k tomu, že byla mezi místními volenými zástupci velice oblíbená pro svou pružnost. Cílem zákona bylo umožnit meziobecní spolupráci na základě vlastních daní.

Vytvořené společenství musí zajišťovat dvě povinné kompetence (územní rozvoj a podpora ekonomického rozvoje) a alespoň jednu z pěti výběrových kompetencí (ochrana přírody, bytová politika, údržba místních komunikací, budování, správa a provoz sportovních, kulturních či předškolních zařízení a sociální služby na území obce). Aby měla společenství nárok na zvýšenou všeobecnou provozní dotaci, musí vykonávat alespoň čtyři kompetence. Obce mohou dobrovolně převést na společenství v podstatě všechny své kompetence. **Rozhodnutí ohledně rozsahu kompetencí se schvalují buď dvěma třetinami hlasů (současně reprezentujících více než polovinu obyvatel), nebo polovinou hlasů (reprezentujících více než dvě třetiny obyvatel).**

Společenství obcí

Kompetence: společenství vykonává povinné kompetence – ekonomický rozvoj, územní plánování. Kromě toho zajišťuje volitelné kompetence (nejméně jednu ze sedmi) – ochrana přírody, politika bydlení, výstavba škol, kultura a sport, část sociální politiky, výstavba a údržba místních komunikací, kanalizace.

Společenství měst (městská společenství)

Kompetence: ekonomický, sociální a kulturní rozvoj, který je zajištěn realizací aktivit a investicemi v oblastech jako např. územní rozvoj, sociální rovnováha v oblasti bydlení, městská hromadná doprava, vodohospodářství, odpadové hospodářství, kvalita ovzduší, životní prostředí.

Společenství aglomerací

Kompetence: povinné – ekonomický rozvoj, územní plánování, sociální rovnováha v oblasti bydlení, část sociální politiky, městská hromadná doprava. Dále pak minimálně jedna z následujících kompetencí – zajištění pitné vody, silnice, kanalizace, ochrana přírody, kultura a sport.

Metropole

Metropole byla zákonem definovaná jako zcela nový typ organizace veřejné správy se specifickým statutem, který byl dále upraven v zákoně MAPTAM z roku 2014 (Zákon o modernizaci územních veřejných aktivit a uznání metropolí). Mezi hlavní kompetence metropolí patří podpora ekonomického, sociálního a kulturního rozvoje, aktivity a investice v oblastech jako např. územní rozvoj, posilování sociální soudržnosti, rozvoj bytové infrastruktury, městská hromadná doprava, vodohospodářství, odpadové hospodářství, kvalita ovzduší, životní prostředí. Případně zajišťují také další aktivity v oblastech, kterými jsou výstavba středních škol, cestovní ruch, místní muzea, sportovní zařízení.

Metropole měly převzít kompetence departementů v příslušném spádovém území nově vzniklých metropolí. Do oblasti působnosti metropolí měly přejít, na základě zákona z roku 2010, i některé kompetence regionů, metropole měly za výkon určitých oblastí převzít od regionů plnou odpovědnost. Diskuse o míře a rozsahu přenosu kompetencí stále probíhá, metropole jako nový prvek meziobecní spolupráce se ve svých kompetencích teprve profilují (první metropole vznikla v roce 2012, k prvnímu lednu 2015 bylo ve Francii vytvořeno 11 metropolí). Typy příjmů jsou víceméně stejné jako u společenství obcí.

V současnosti je ve Francii meziobecní spolupráce tzv. na rozcestí. Cílem současné vlády je racionalizace a posílení meziobecní spolupráce (např. minimální velikost společenství se zvyšuje z 5 000 na 20 000 obyvatel, snížení počtu sdružení v oblastech hospodaření s pitnou vodou, sanace, odpadového hospodářství, plynu, elektřiny a dopravy, tedy vytvoření nového okresního plánu meziobecní spolupráce). Prefekt může povolit spojování, změny hranic nebo rozpuštění sdružení. Kolem roku 2020 by mělo dojít ke zrušení departmánů (generálních rad) či ke změně jejich fungování. Definitivně se však ještě nerozhodlo.

Financování společenství obcí je podobné systému financování obcí. Nejdůležitějším příjmem je podíl na místních daních. Francouzský systém daní a jejich přerozdělování je poměrně složitý, takže další popis financování společenství obcí, tj. jejich příjmů, je zjednodušující. Z následujícího výčtu vyplývá, že příspěvky obcí do rozpočtu společenství nejsou jejich hlavními zdroji.

Základní skupiny příjmů:

- příjmy z daní,
- příjmy z dotací,
- příjmy z nakládání s vlastním majetkem a za poskytované služby.

Příjmy z daní tvoří 50 % a více procent všech příjmů společenství. Jde o čtyři místní daně, které jsou také příjmem jednotlivých obcí:

- Daň z bydlení. Plátcem je uživatel bytu nebo vlastník, který si tuto daň připočítá k nájemnému.
- Daň z nezastavěných pozemků. Tato daň nebývá příliš významná.
- Pozemková daň, tj. ze zastavěných ploch. Výše daně závisí na druhu a způsobu zastavění. Tato daň spolu s daní z nezastavěných pozemků se dá srovnávat v ČR s daní z nemovitostí.
- Daň z místního podnikání (dříve živnostenská daň). Protože byla výše této daně centrálně omezována, např. v době hospodářské krize v zájmu podpory podnikání, přidává se k této daní i podíl z daně z přidané hodnoty. Tato daň silně motivuje společenství obcí k podpoře podnikání např. vytváření zón pro podniky, pro obchod apod.

Z hlediska výše příjmů z místních daní jsou nejdůležitější daně z bydlení a z podnikání. Větší část dotací od státu zaujímají neúčelové dotace. Stát při těchto dotacích zvýhodňuje a tím podporuje společenství obcí. Hlavní dotace má název „Globální provozní dotace na rozvoj území“, která se skládá z dvou hlavních komponent: paušální dotace a dotace na rozvoj území. Dotace na rozvoj území se ještě skládá ze tří dílčích dotací: globální provozní dotace (DGF) pro uskupení s vlastními místními daněmi, dotace na městskou solidaritu (DSU) a dotace na venkovskou solidaritu (DSR), což jsou dotace určené na řešení specifických problémů vznikajících v městských a venkovských oblastech.

Příjmy z vlastní činnosti, tj. z nakládání s majetkem a poskytování služeb, jsou v současné době posilovány.

3.3.1. Příklady meziobecní spolupráce ve Francii

Společenství obcí údolí Munster

Parc Aventure – Park dobrodružství se zaměřuje na turistické atrakce s environmentálním zaměřením – lanové centrum, střílení z luku, paragliding apod. Villu Mathis vlastní Společenství obcí údolí Munster a nachází se poblíž Parku dobrodružství v nadmořské výšce 700 metrů. Villu postavil ve 20. letech minulého století místní zámožný podnikatel. Od 50. let sloužila jako škola v přírodě pro děti. V 90. letech však byla Villa již opuštěná a začínala chátrat, hrozil jí zánik. Místní společenství obcí se rozhodlo Villu odkoupit a využívat ji pro kulturní a společenské aktivity obcí sdružených ve společenství. V současné době se zde konají akce většího charakteru, jako jsou školení, svatby apod. Villa nabízí ubytování se stravováním. Vznik návazného Parku dobrodružství měl přispět ke zvýšení atraktivity Villy a přilákání nových návštěvníků.

Aktivity společenství obcí Marckolsheim

Obce sdružené ve společenství se podílejí na provozování občanské vybavenosti. Jedná se např. o plavecký bazén, jehož využívání je i součástí vzdělávacího programu škol.

Společenství vlastní i čistírnu odpadních vod. Vlastní provoz je zajištěn prostřednictvím sdružení, tvořeného vícero společenstvími. ČOV funguje od roku 1996 a slouží pro osm obcí. Sdružení společenství obcí je majitelem firmy SDEA, na kterou převedlo veškeré kompetence týkající se odpadních vod. Firma SDEA je speciálním sdružením vytvořeným územními samosprávami, vykonávající veřejné služby bez nároku na zisk.

Společenství obcí Sélestat

Společenství provozuje řadu zařízení občanské vybavenosti, která poskytují služby občanům všech zapojených obcí a měst. Jsou zde vidět příklady meziobecní spolupráce. Prvním z nich je **mediatéka** – půjčovna knih, časopisů a audiovizuálních nosičů. Mediatéka je nová, moderní a architektonicky zajímavá stavba. Společenství obcí financuje většinu nákladů na provoz mediatéky, což umožňuje mimo jiné každoroční nákup nových médií ve velkém rozsahu. Mediatéka nabízí také prostor pro menší kulturní akce a permanentně jsou zde k vidění i výstavy umění.

Původní sportovní areál provozovalo město Sélestat a částečně byl využíván i občany okolních obcí. Jednalo se o starý areál, který přešel pod správu společenství. To zajistilo modernizaci a přístavbu nové části se sportovní halou na házenou – hráči místního družstva hrají první ligu v tomto sportu, který je Francii stále více populární. Sportovní halu je možné využít i pro další kolektivní sporty. Zázemí pro sportovní aktivity, které poskytuje zdejší areál, je intenzivně využíváno v rámci vzdělávacího programu škol a prostory jsou za symbolickou cenu pronajímány sportovním klubům a organizacím. V současné době společenství financuje většinu provozních nákladů.

Obě zařízení jsou přibližně z 90 % financována z rozpočtu společenství. Provozně jsou velmi finančně náročná. Jsou však významná pro bezproblémové fungování místních komunit (nabídka volnočasových aktivit, prevence kriminality) a společenství je schopné díky místním daním zařízení a s nimi spojené aktivity pro obyvatele zajistit. Tyto příklady meziobecní spolupráce mají svůj význam i pro propagaci činnosti společenství.

V obci Chatenois společenství Sélestat zřídilo zařízení **provozující jesle, mimoškolní a volnočasové aktivity dětí a mládeže** v předškolním a školním věku. Společenství obcí ho provozuje a zčásti i financuje. Jedná se o ukázkový příklad reflektující systém školství ve Francii, který je v mnohém odlišný od systému v České republice. Jedním ze specifíků místního systému školství je například provozní pauza ve všech školních i předškolních zařízeních mezi 12. a 14. hodinou a volná středa, kdy jsou zařízení uzavřena. Zařízení vykrývá provozní mezeru, zároveň funguje i v době prázdnin a denně je otevřeno dle přání rodičů až do 19.00 hodin (do doby návratu rodičů ze zaměstnání). Jelikož je v kompetenci každé obce zajistit provoz

předškolních zařízení, základních škol a volnočasových zařízení, což bývá především pro menší obce velmi náročné, přistupují obce často k převodu kompetencí na společenství obcí.

Velký počet malých obcí je velkou motivací pro vzájemnou spolupráci kromě jiného také v sociální oblasti, řadu zákonem uložených kompetencí mohou obce přenést na formálně ustavené společenství obcí, a vzhledem k mnohaleté prověřené spolupráci tak také činí.

Systém sociálních služeb ve Francii se od českého pochopitelně liší, především se nejedná jen o samotné sociální služby, ale o kombinaci sociálně zdravotních služeb. Jsou stanoveny cílové skupiny osob (senioři a rodiny s dětmi), o které je obec povinna se starat. Ostatními cílovými skupinami sociálních služeb, jako jsou například osoby závislé na návykových látkách, se zabývá pouze fakultativně. Ve Francii také neznají institut veřejného opatrovníka, opatrovnickou problematiku namísto obcí řeší specializovaná asociace.

Obce ve společenství Sélestat tak společně zajišťují i **služby ze sociální oblasti**. Konkrétně Obecní centrum sociálních věcí (Centre Communal d'Action Sociale de Sélestat – CCAS) zajišťuje tyto služby:

- Informační – v oblasti sociální prevence, poradenství pro zdravotně postižené, v oblasti bydlení, při finančních obtížích atd., řízení a organizace služeb pro seniory a zdravotně postižené, příjem a posuzování žádostí o sociální bydlení, příjem žádostí a řízení o dávkách sociálního zabezpečení.
- Obec či společenství, respektive CCAS, pomáhá sociálně slabým občanům také v oblasti sociálního bydlení. V případě žádosti o tento typ bydlení je testován příjem žadatele, hladina je nastavena tak, že by o sociální bydlení mohlo žádat až 80 % francouzských domácností. Sociální byty provozují soukromí majitelé, firmy a v některých případech dostanou obce státní dotaci na jejich výstavbu. V tomto typu bydlení je tzv. „regulované nájemné“.

Co se týče plánování sociálních služeb, vyvíjí departementy vyjednávací iniciativu směrem ke společenstvím v případech, že je třeba zajistit některé služby. V rámci tvorby strategických plánů rozvoje území, jejichž součástí je i sociální oblast, je možné do plánu potřebné služby zahrnout, a poté je také možné podpořit jejich vznik a udržení.

Nakládání s odpady zajišťuje společnost SMICTOM Alsace Centrale, která vznikla v roce 1994 a jejíž hlavní činností je zajištění svozu a zpracování odpadů. SMICTOM se sídlem v obci Scherwiller, jež je součástí Sdružení obcí (Communautés de Communes) Sélestat, zajišťuje služby celkem 89 obcím (tj. celkem 124 000 obyvatelům) sdružených v 9 společenstvích. Nastavení efektivního systému odpadového hospodářství vyžaduje zapojení většího počtu obcí. Partnerem však nejsou jednotlivé obce, avšak společenství obcí. Obecně lze uvést, že minimální počet obyvatel pro možnost provozu takového komplexního systému pro nakládání s odpady je 100 000. Optimální je však provozovat systém pro 250 000 obyvatel.

SMICTOM je rozpočtovou organizací, jde o veřejný podnik, který nefunguje za účelem zisku, a má plánovanou a řízenou ekonomiku. Sdružení zaměstnává 160 pracovníků, kteří obsluhují svozový systém, třídící linku, mechanicko-biologickou úpravu odpadu s kompostárnou, skládku a 8 sběrných dvorů.

Jedno z významných pozitiv ve fungování systému nakládání s odpady společnosti SMICTOM lze spatřit v tom, že společnost záměrně nepřerozděluje svůj zisk (především z poplatků od občanů za svoz odpadů a za využívání sběrného dvora, z prodeje komodit a dále ze státních dotací a ekologických organizací) akcionářům, a může tedy své prostředky postupně investovat do modernizace zařízení a zavádění nových technologií (aktuálně je např. plánovaná modernizace třídící linky, postupná obnova vozového parku, navýšení kapacity kompostárny apod.) a ekologických akcí pro občany. Z pohledu ekologického lze ocenit motivační systém plateb za svoz komunálních odpadů, který vede občany k důslednějšímu třídění odpadů. Svoz směsného komunálního odpadu je dražší než svoz tříděného, proto je občan finančně motivován k třídění odpadů (volba rozdílného objemu nádob na tříděný odpad a směsný odpad v domácnostech a rozdílné nastavení cen za svoz).

3.3.2. Příklady meziobecní spolupráce v Rakousku

Zařízení pro nakládání s odpady – Hohenruppersdorf

Obec, v jejíž blízkosti je zařízení pro nakládání s odpady umístěno, se nachází cca 50 km od Břeclavi a cca 50 km od Vídně. V zařízení se zaměřují na zpracování odpadu z papíru, bio odpadu a strusky (odpad ze spaloven).

Zařízení provozuje Spolek obcí pro nakládání s odpady G. V. U. (Gemeindeverband für Aufgaben des Umweltschutzes). Působí v okrese Gänzendorf a byl založen 35 obcemi v roce 1992. V současné době má 42 členských obcí. Spolek je členem Dolnorakouského svazu pro odpadové hospodářství, který byl založen v roce 1993. Jeho členy je 555 obcí, což představuje cca 95 % obyvatel Dolního Rakouska.

V roce 1995 byla založena společnost, která kontroluje provoz odpadového hospodářství v závislosti na kvalitě životního prostředí v Dolním Rakousku a mimo jiné vyjednává ceny za spalování odpadu apod.

Spolek se zabývá likvidací odpadu, kontrolou čistoty ovzduší (pro 18 obcí), opatřeními zamezujícími šíření infekcí z uhynulých zvířat. Zajišťuje i implementaci zemských zákonů předpisů pro 42 obcí. Také podporuje vzdělávání v oblasti odpadového hospodářství (především třídění a recyklace odpadů v základních a mateřských školách) a pořádá doplňkové aktivity pro děti v čase letních prázdnin, školení pro zástupce obcí a čtyřikrát ročně vydává zpravodaj o vývoji situace v odpadovém hospodářství. Obyvatelům jsou např. distribuovány kalendáře vydávané spolkem s vyznačenými daty odvozu odpadu dle kategorií. Občané také mají možnost se o termínech svozu informovat prostřednictvím SMS, popř. na webových stránkách spolku.

Každá domácnost má své nádoby na papír, směsný odpad, pokud nemá možnost vlastního kompostování, tak i nádoby na bio odpad a pytle na plastové obaly. Na sběr skla, kovů a plastů jsou zřízené „sběrné ostrůvky“. Ostatní odpad (např. staré látky) včetně nebezpečného (barvy, laky atd.) či elektroniku musí obyvatelé svážet do některého z 20 sběrných center, která jsou rozmístěna po okrese Gänserndorf; pro obyvatele existuje také možnost využít chladicí boxy pro uhynulá zvířata. Za nádoby na odpad se odvádí poplatky, které vybírá Spolek jednou ročně. Ty dále využívá např. na likvidaci černých skládek, na provoz Spolku, na svoz a likvidaci odpadů, nájem za nádoby apod. Nádoby poskytují svozové firmy pouze po nahlášení potřeby obyvatele. Svozy odpadu zajišťují soukromé firmy – v okrese Gänserndorf je to 4 - 5 podniků.

Spolek zaměstnává 18 osob, z nichž někteří pracují na částečný úvazek. Obce přenesly kompetence týkající se odpadového hospodářství včetně vybírání poplatků na Spolek. Zaměstnanci Spolku jsou hrazeni z poplatků vybíraných od občanů.

Svazek pro výběr poplatků a daní v okrese Amstetten (Gemeindeverband für Abgabeneinhebung im Bezirk, Amstetten)

Sdružení obcí bylo založeno v roce 1972 a zahájilo činnost v roce 1973. Jedná se přímo o okres Amstetten, ve kterém se nachází celkem 35 obcí, z nichž 31 spolupracuje a 4 jsou města, která nejsou členy Svazku. Organizace svazku je zajištěna starosty členských obcí a administrativní činnost zajišťuje úřad sdružení. Svazek má 11 zaměstnanců a na jeho činnosti se podílí předseda svazku, představenstvo (4 starostové) a valná hromada (31 starostů).

Každá obec vybírá vlastní daně a poplatky a daně přidělené státem nebo spolkovou zemí. Poplatky se vybírají například za psy, školky, vodné a stočné atd.; daně jsou tu vybírány především za pozemky (pozemková daň). Cílem svazku je především tyto poplatky a daně sjednotit; členské obce přenesly kompetenci vybírat daně a poplatky na svazek. Provozní náklady na provoz svazku činí 2,5 % z vybíraných poplatků.

Výši poplatků nebo daní určuje za pozemek stát, nebo spolková země. Za vodu a kanalizaci spolková země – v tomto případě Dolní Rakousko. (Pozn.: v případě Horního Rakouska to jsou obce).

Roční příjem vybraných poplatků je 26,5 mil. eur ve složení – komunální daň 12,5 mil. eur, pozemková daň 4 mil. eur, vodné a kanalizace 8 mil. eur, ostatní poplatky činí 2 mil. eur ročně.

Hlavní body činnosti:

- zjišťování plochy pro výpočet poplatku za vodné a odvod splaškových vod,
- výběr daní,
- spolupráce při výběru těžko vymahatelných pohledávek,
- zajištění jednotného poplatku za udržení životního prostředí,
- sjednocení účetnictví,
- vytvoření jednotných webových stránek.

Tyto činnosti jsou vykonávány pro různý počet obcí podle toho, jak obce přenesly své kompetence na svazek.

Cíle svazku:

- snaha zlepšit finanční stav obcí – posílit jejich finanční sílu,
- získat daňovou spravedlnost,
- snížit správní a administrativní náklady v obcích,
- odstranit dvojkolejnosti,
- jednoduché a jasné kroky pro sdružení a obce.

Svazek pro organizaci svozu odpadu a ochranu životního prostředí v okrese Amstetten (Gemeindeverband für Umweltschutz, Amstetten)

Zajištění odvozu odpadu – Svoz odpadu zajišťuje soukromá firma, která je z části placena z poplatků vybraných od obyvatel obcí (stanoven ve výši 53 centů/den, 193,5 Euro/rok za rodinný dům). V případě velkých domů (bytovky, paneláky...) je poplatek vyšší, není zaručena stejná úroveň separace odpadů jako v případě rodinných domů. Sběrné nádoby patří svozovým firmám a jsou majitelům domů pronajímány. Velikost nádoby určuje svazek. Obce mají kromě sběrných nádob zřízené i „sběrné ostrůvky“, které jsou v každé obci, a sběrná centra (pouze 23 v okrese a občané tam musí odpad dopravit sami). Pracovníky sběrného centra platí svazek.

Je zde významně propagována recyklace odpadů – kvóta za rok činí 65 % – 67 %, zbytek směsného odpadu jde do spalovny ve městě Dürnrohr, v centru Dolního Rakouska, kde se produkovaná elektřina a teplo využívá dálkově pro veřejné budovy. Podmínkou pro výstavbu spalovny byla nutnost zajistit přepravu odpadu z 90 % po železnici. Z okresu Amstetten se materiál určený do spalovny přepraví do překládací stanice v městě Amstetten a v noci se po železnici přepraví do spalovny. Existující skládky jsou provozovány v omezeném režimu a existují pro ně velmi přísné podmínky ohledně kvality skladování odpadů. Pro zajímavost – do spalovny je vlakem dovážěn i odpad z Neapole pro využití kapacity.

Poměr poplatků za jednotlivé druhy odpadů:

- 52 % – směsný odpad,
- 13 % – bioodpad,
- 7 % – papír,
- 6 % – sběrné ostrůvky,
- 15 % – sběrná centra,
- 4 % – zelený odpad (v posledních letech je zde nárůst zeleného odpadu ze zahrádek),
- 3 % – problémové látky.

Projekty energetiky – společné nákupy fotovoltaických panelů na střechy veřejných budov.

Zajištění čistoty ovzduší – proměřování zplodin vycházejících z komínů.

Svazek převzal kompetence obcí v oblasti zákonných předpisů zabývajících se ochranou životního prostředí, neboť tyto předpisy jsou zpravidla velice komplikované a obce přenesením působnosti získaly jistotu při jejich naplňování.

Svazek se snaží informovat občany ve spolupráci s Dolním Rakouskem, jak je nutné třídit odpad a následně recyklovat, např. prostřednictvím TV kampaní, návštěvami ve školách, různými doplňkovými aktivitami jako je jarní úklid pro dobrovolníky (na jaře se účastní cca 30 000 dobrovolníků sběru odpadků podél silnic, v lesích atd.) a mnoha dalšími akcemi.

Business Park Perg

V regionu Amstetten obce spolupracují také při podpoře podnikání. Dobrým příkladem je společné provozování Business Parku v Pergu.

První jednání ohledně vzniku parku se uskutečnila v roce 1999 na zámku Arbing. V roce 2002 vznikl spolek na základě dohody 5 zakládajících obcí. Okres Amstetten má 26 obcí, dnes je 25 z nich členy jednoho z Business Parků – Perg, Arbing a BadKreuzen. V Business Parku Perg se nachází podniky z různých odvětví, především menší s nízkými emisemi a zároveň se jedná o podniky, kde se uplatní různé profese (žádné sklady, ale např. truhlárna apod.). Rozloha parku je 38 ha, z nichž v současné době je zastavěno cca 10 ha. Podniků je zde zatím 10, v nichž je cca 210 pracovních míst. Jejich obrat činí 300 miliónů eur/rok. Hlavními předpoklady, aby myšlenka spojení obcí pro členství v business parku úspěšně fungovala, byly níže uvedené důvody:

- potřeba více malých obcí rozvíjet se v oblasti s původním převážně zemědělským zaměřením,
- vhodná plocha pro podnikání v obci Arbing,
- meziobecní snaha dohodnout se a spolupracovat,
- podpora zemské vlády, státu a Evropské unie,
- spolupráce mezi politiky a veřejnou správou,
- spolupráce s hospodářskou komorou,
- přínos pro zúčastněné obce.

Pro firmy v parku bylo a je důležité, že mají rovné a časově garantované podmínky (např. cena za pozemky). Dále všechny nově spolupracující podniky mají na tři roky 50% slevu na komunální dani.

Pro obce je důležité, že si vzájemně nekonkurují. Tento svazek je podporován dotacemi od EU, Horním Rakouskem a vládou. Pozemky, na kterých je park vybudován, nepatří obci, ale soukromým majitelům, s kterými byla podepsána opční smlouva. Tito majitelé se zavázali, že budou pozemky prodávat jako zastavitelné pro průmysl, a to po 25 let, kdy budou pozemky prodávat za stále stejnou cenu (23 eur za m²).

V území byla vybudována infrastruktura, a to za částečného financování z dotací z EU. Svazek si vzal půjčku na její vybudování a obce se staly ručiteli za půjčku. Ze společných příjmů je v současnosti hrazena půjčka a např. i náklady na odklizení sněhu, úklid pozemků, údržbu infrastruktury apod. Je předpoklad, že během 2 - 3 let bude půjčka splacena a zisk z parku bude rozdělován dle jejich účasti jednotlivým podílňíkům. Podniky odvádějí komunální daň ve výši 3 % hrubé mzdy zaměstnanců, což je cca 130 000 eur/rok.

Dalším důležitým aspektem pro firmy, které již jsou v business parku nebo ty, co přijdou, je jeden stálý partner (kontaktní osoba). Dalším aspektem je kvalifikovaná pracovní síla – obyvatelé jsou loajální, flexibilní, šikovní, rychle se učí (tento fakt je pro firmy důležitější než vybudovaná infrastruktura). V začátcích byli zaměstnanci podniků pouze obyvatelé obcí sdružených v parku, nyní sem další pracovníci dojíždějí a případně se sem stěhují. Stejně tak došlo k rozvoji školství v oblasti. Místní školy mají uplatnění pro absolventy a vzájemná spolupráce mezi podnikateli a školou se rozvíjí.

V regionu Amstetten jsou v provozu tři business parky v různých obcích, které fungují pod jedním sdružením a jsou založené na stejném principu:

- Business park Perg
- Business park Arbing
- Business park BadKreuzen

V rámci svazku funguje ještě spolupráce v oblasti životního prostředí (odvádění poplatků za vodné, stočné, odpady), zajišťování sociálních služeb a rozvoj v hospodářské oblasti, regionální podpora a rozvoj infrastruktury.

4. Cíle a priority projektu Meziobecní spolupráce (Obce sobě)

4.1. Charakteristika Projektu

Finančně podporovat obce, a tím i jejich obyvatele, tak aby efektivně, hospodárně a ve vzájemné součinnosti zajišťovaly kvalitní služby veřejnosti. To byl cíl projektu na podporu meziobecní spolupráce, který realizoval Svaz měst a obcí České republiky (SMO ČR). Projekt fungoval na bázi dobrovolné spolupráce obcí v konkrétním území. Jeho podstatou tedy byla iniciativa „ze zdola“. Obce a jejich starostové totiž nejlépe vědí, co potřebují a jaká spojení a spolupráce je pro ně výhodná a jaká nikoliv.

Projekt Systémová podpora rozvoje MOS v ČR v rámci území správních obvodů obcí s rozšířenou působností, reg. č.: CZ.1.04/4.1.00/B8.00001, byl pilotním projektem hrazeným ze zdrojů OP LZZ a státního rozpočtu ČR. Přestože nositelem Projektu byl SMO ČR, mohly se do něj zapojit, a také se široce zapojily, i obce a města, která nejsou členy SMO ČR. Doba trvání byla od 1. května 2013 do 30. června 2015 (původní termín zakončení projektu). Pří-
má finanční podpora do jednotlivých území činila cca 2,5 mil. Kč.

SMO ČR zahájil realizaci Projektu, jehož cílem bylo vytvořit podmínky pro dlouhodobý rozvoj MOS v ČR. Zahraniční zkušenosti jednoznačně prokazují, že spojení sil umožní zkvalitnit a zefektivnit veřejné služby, a tím získat pro obce a města další finanční prostředky pro jejich rozvoj. To je také záměrem Svazu. Z dlouhodobého hlediska se chtělo docílit podpory státu pro MOS. Stát by měl výrazně finančně podporovat obce, které budou spolupracovat v území na zajištění zákonných kompetencí.

Cílem Projektu tak bylo na vybraných tématech Projektu ukázat, že vzájemná spolupráce je pro obce dlouhodobě prospěšná:

- z hlediska možné finanční úspory (např. společný nákup služeb na svoz a zpracování komunálního odpadu včetně společné administrace těchto činností),
- z hlediska zkvalitňování výkonu veřejné správy (společná administrace procesu zadávání veřejných zakázek, zajištění odborného zázemí v oblasti účetnictví nebo právních služeb, zajištění společné administrace výběru místních poplatků),
- z hlediska zkvalitňování poskytovaných veřejných služeb (společné zajištění činností v oblasti cestovního ruchu, základního školství nebo sociálních služeb).

Cílem Projektu bylo zpracovat pokročilé analýzy vybraných oblastí vhodných k MOS na úrovni správních obvodů obcí s rozšířenou působností a na konkrétních příkladech ukázat, že vzájemná spolupráce obcí přináší zkvalitnění výkonu veřejné správy, zkvalitnění poskytování veřejných služeb a možnou finanční úsporu.

Dále bylo cílem analyzovat činnost stávajících DSO a tam, kde je to možné, pomoci s transformací stávajících DSO „monotematických“ na DSO s širokou mírou působnosti. V místech,

kde DSO na úrovni správního obvodu obcí s rozšířenou působností vůbec neexistují, připravit ve vzájemné spolupráci s obcemi podklady pro vznik DSO jako subjektů práva.

Do realizace Projektu se podařilo zapojit 186 SO ORP, což představuje více než 90 % celkového počtu SO ORP v ČR. Jako garanti úspěšného naplnění cílů Projektu byli v každém ze zapojených území ORP zaměstnání vybraní volení zástupci.

4.1.1. Prodloužení Projektu

V rámci prodloužené části Projektu do 31. listopadu 2015 se realizovaly dvě nové klíčové aktivity:

- **Platforma pro efektivní meziobecní spolupráci** – jejím účelem bylo efektivní nastavení, metodické řízení, zahájení a podpora debaty v území v rámci vybraných volitelných témat, které se zaměří na hledání konkrétních způsobů řešení situace v území, zkoumání efektivity možných řešení, podporu konkrétních aktivit MOS apod.
- **Tvorba Akčního plánu a rozvojových aktivit MOS** – jejím účelem bylo zpracování základní verze akčních plánů v zapojených územích a následné rozpracování do rozvojových aktivit MOS, které chtějí obce na základě přijatého souhrnného dokumentu v území SO ORP realizovat.

4.2. Řízení Projektu

Pro potřeby řízení Projektu byl ustaven realizační tým na úrovni Svazu. Skládal se z:

- projektové kanceláře zodpovědné za celkový průběh Projektu,
- týmu regionálních koordinátorů, kteří dohlíželi na realizaci Projektu v území; regionální koordinátor vykonával za Svaz koordináční funkci vůči realizačnímu týmu smluvního partnera. Jeho úloha spočívala především v průběžném sledování práce jednotlivých týmů v území, situace v území, průběžné komunikaci se smluvním partnerem, získávání a předávání včasných informací a navrhování opatření, v nastavení systému kontroly postupu u smluvního partnera cca 1 měsíc před milníkem Projektu, zajišťování podkladů pro pravidelné zprávy o postupu realizačního týmu ve stanovených termínech – monitoring,
- odborného týmu zodpovědného za metodické odborné vedení činnosti týmů v území (zpracování metodik, metodických pokynů, průběžné metodické vedení), realizaci systému vzdělávání (vstupní školení, průběžné vzdělávání – odborné semináře, organizování konferencí, studijních cest apod.), monitoring postupů prací realizačních týmů v území; jednalo se o početně nejrozsáhlejší tým vytvořený pro potřeby řízení Projektu,
- právního týmu, který zajišťoval odborné vedení z hlediska právních otázek MOS a fungování DSO, ale i právní poradenství,
- finančního týmu, který zajišťoval rozpočtovou, finanční, mzdovou a částečně i personální agendu realizace Projektu.

Ve vzájemné spolupráci a úsilí všech aktérů Projektu, i přes jeho rozsáhlost a složitost, byl Projekt doveden do zdárného konce, cíle byly naplněny, v některých případech i nad

původní rámec. Kvalitu řízení potvrdila také kontrolní skupina z MF ČR pochvalou realizačnímu týmu.

4.3. Tvorba souhrnného dokumentu

Pro potřeby vedení debaty v území o MOS byla vytvořena řada podkladových dokumentů, které měly umožnit stanovit cíle a priority spolupráce. Také souhrnný dokument reprezentující koherentní rozvojovou strategii daného území SO ORP. Za řešená témata, společná pro všechna zapojená území, bylo zvoleno odpadové hospodářství, oblast školství a sociální sféra, neboť se jedná o oblasti, které v současné době většina obcí a měst zajišťuje v samostatné působnosti, respektive, kde se objevuje požadavek na angažmá samospráv ze strany občanů.

Území si vybíralo i další témata, ve kterém vidělo největší potenciál rozvoje MOS. Bylo zvoleno na I. oficiálním setkání představitelů obcí v ORP. V rámci volitelného tématu byly identifikovány čtyři hlavní témata:

- cestovní ruch,
- podnikání a zaměstnanost,
- bezpečnost,
- doprava.

Na základě podnětů z území byla do souboru témat zařazena i administrativní podpora zejména malých obcí. Volitelně tedy bylo možné zpracovávat téma Servis samosprávám, které nalezlo širokou odezvu i v dalších územích. A stalo se nosným průřezovým tématem druhé fáze Projektu nazvaným Administrativní kapacita malých obcí, respektive v průběhu prodloužení Efektivní MOS.

V území SO ORP, kde se vyskytuje aglomerace, bylo druhým možným volitelným tématem zpracování oblasti MOS právě v kontextu aglomeraci. Důvodem byla skutečnost, že jádra aglomerací vysouvají některé své funkce na katastry obcí v blízkém sousedství průmyslové zóny, rezidenční lokality vytvořené v souvislosti s procesy suburbanizace. V bezprostředním zázemí měst jsou rovněž jádrovým městem poskytovány, zajišťovány občanům okolních obcí a měst některé vybrané veřejné služby síťového charakteru (vodovody, systém hromadné dopravy). Především v tomto území je smysluplné vést debatu o MOS v kontextu společné zodpovědnosti za rozvoj území aglomerace jako regionálních pólů rozvoje/růstu s ohledem na zásady udržitelného rozvoje měst, princip partnerství města a venkova. Většina území SO ORP, kde bylo téma aglomerace zpracováváno, nahlížela na aglomeraci tímto způsobem.

4.4. Tvorba akčních plánů a rozvojových aktivit MOS

Závěrečná fáze Projektu se zaměřila na přípravu projektových aktivit, které přispějí k naplnění cílů uvedených v souhrnných dokumentech připravených pro jednotlivá území. Zástupci realizačních týmů v území zpracovali pro každé území zásobníky projektů, ze kterých

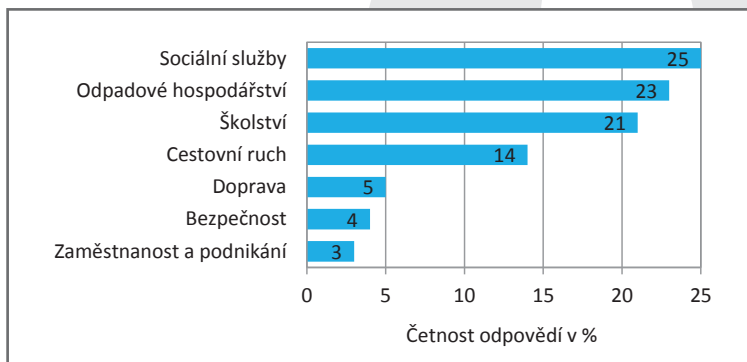
následně sestavili akční plány s minimálně pěti projektovými aktivitami pro období 2016 až 2017.

Akční plán je dokumentem, jehož hlavním cílem je upřesnit strategický plán (v případě Projektu souhrnný dokument) v krátkodobém časovém horizontu. Akční plán ze souhrnného dokumentu vychází a určuje, jakými konkrétními kroky či projekty budou naplňovány příslušné cíle uvedené ve strategii reprezentované souhrnným dokumentem. U každé aktivity je zřejmé, k naplnění jakého cíle přispívá. Cílem nemá být dosažení pokroku pouze u jedné obce, ale společným postupem vyřešení problému v celém nebo větší části území.

Projekty zařazené do akčního plánu by měly být kryty rozpočtem nebo jiným (externím) zdrojem financování.

V rámci Projektu obsahují akční plány nejvíce projektových záměrů v oblastech sociálních služeb, odpadů a školství, viz graf níže. V oblasti sociálních služeb se nejčastěji objevuje téma společné informační kampaně v rámci celého území SO ORP a příprava společných komunitních plánů. V oblasti školství jsou nejvíce zastoupeny projekty zaměřené na společné nákupy služeb a zařízení nebo společné řešení kapacity mateřských a základních škol. V oblasti odpadů se nejvíce opakují projektové záměry ke zlepšení informovanosti a zajištění cílenější osvěty nebo na zvýšení efektivity třídění odpadů.

Graf 9: Zaměření projektových aktivit v rámci zpracování akčních plánů

Zdroj: Akční plány rozvoje území zpracované v rámci Projektu

4.5. Vzdělávací aktivity v rámci Projektu

V souvislosti s realizací Projektu se konaly vzdělávací aktivity zaměřené na sdílení informací o MOS v ČR i zahraničí, a to pro potřeby metodického vedení realizačních týmů v území a pro potřeby vedení motivujících starostů a zastupitelů.

Úvodní setkání v regionech

Cílem jednodenních setkání bylo informovat zájemce o účast v Projektu o základních informacích i detailech týkajících se právních aspektů účasti, odborných aktivit a organizačních záležitostí. Účastníci také využili prostor určený pro osobní konzultace se zástupci projektového týmu. Celkem se konalo šest setkání v různých městech ČR s celkovým počtem 454 účastníků.

Odborné semináře

Jednou z klíčových aktivit Projektu bylo kvalitně proškolení pracovníky realizačních týmů ve všech územích ORP, která se zúčastnila Projektu. Hlavním cílem seminářů bylo připravit členy realizačních týmů na to, jak postupovat při zpracování souhrnných dokumentů, jak postupovat při nastavování MOS a jak pracovat s vytvořenými metodikami.

Školení bylo rozděleno do následujících témat:

- rámec Projektu a organizační záležitosti Projektu,
- právní aspekty spolupráce,
- MOS v souvislostech,
- příprava analytické části dokumentu – volitelné téma + aglomerace,
- příprava analytické části dokumentu – SWOT analýza, analýza rizik, analýza cílových skupin,
- příprava analytické části dokumentu – oblast odpadového hospodářství, oblast předškolní výchovy a základního školství, oblast sociálních služeb.

Během sedmi cyklů školení bylo proškoleno 605 osob.

Setkání s motivujícími starosty, zastupiteli

Motivující starostové byli klíčovými osobami pro šíření myšlenky MOS a informací o Projektu a jeho cílech v daném území SO ORP. Jejich působení v Projektu bylo zásadní pro oslovení co největšího množství obcí v daném území a také během průběhu celého Projektu. Cílem setkání bylo zajistit motivujícím starostům aktuální informace o průběhu Projektu, úkolech jejich i realizačních týmů tak, aby mohli aktivně přispět k úspěšné realizaci Projektu.

Uskutečnily se celkem čtyři série setkání s motivujícími starosty, zastupiteli a mediátory v různých městech, kterých se zúčastnilo více než 900 lidí.

Mezinárodní konference

Významnou akcí byla i mezinárodní konference k MOS, která se konala 28. listopadu 2013 v Praze. Celodenní program byl rozdělen do 4 bloků (institucionální rámec MOS v ČR i zahraničí, finanční aspekty MOS, zahraniční zkušenosti s MOS, tematické oblasti pro spolupráci mezi obcemi), během nichž vystoupilo šest prezentujících ze zahraničí, kteří seznámili posluchače se zkušenostmi z Německa, Francie, Nizozemí, Norska, Estonska a Rakouska. Kromě toho na konferenci zazněly příspěvky od odborníků z ČR, mezi nimiž byli například i senátor Radko Martínek či tehdejší ministr pro místní rozvoj František Lukl. Konference, která měla

za cíl oslovit širší odbornou veřejnost, se zúčastnilo 185 lidí, zástupci z území, akademické sféry, ministerstev a členové projektového týmu.

Jako podklad pro účastníky mezinárodní konference byla zpracována studie formování MOS. Obsahuje popis situace MOS ve vybraných evropských zemích, včetně konkrétních příkladů spolupráce obcí. V závěru shrnuje mezinárodní zkušenosti a dává doporučení na podporu MOS v ČR.

Výjezd do území navazující na konferenci umožnil zahraničním účastníkům z Norska, Německa, Francie a Estonska seznámit se s konkrétními příklady MOS v ČR. A také výměnu zkušeností starostům a představitelům místních sdružení.

Zahraniční studijní cesty

V rámci Projektu se konaly dvě zahraniční studijní cesty s cílem seznámit se s fungováním MOS v zemích s efektivně fungující samosprávou a dlouhou tradicí v této oblasti.

Francie

V termínu 23. - 27. června 2014 se konala zahraniční studijní cesta do Francie, konkrétně do oblasti středního Alsaska. Měla za cíl získat konkrétní informace, zkušenosti a podklady k MOS ve Francii. Zúčastnilo se jí 23 lidí z Projektu. Program zahrnoval prezentace zaměřené na informace o nastavení systému a návštěvu mnoha zařízení, provozovaných v rámci MOS.

Vybrané body zahraniční cesty:

- Návštěva Generální rady Departmentu ve Francii – prezentace organizačního uspořádání Francie, informace o Departmentu Bas-Rhin.
- Návštěva obce Breitenbach a místních podniků a zařízení v prezentaci MOS ve společenství a diskuze, spolupráce obce s těmito subjekty (firma Egelhof, místní pivovarnická asociace l'Abrevoir, farma Lauler, projekt Nordic Hytte, Parc Aventure).
- Návštěva Společenství obcí du Ried de Marckolsheim – prezentace vývoje Společenství, kompetencí a aktivit, návštěva zařízení fungujících na bázi MOS – bazénu a ČOV – vybudovaných a provozovaných Společenstvím v rámci MOS, diskuse na radnici o systému MOS ve Francii, jeho financování, rozsahu a jednotlivých oblastech spolupráce.
- Návštěva Společenství obcí Sélestat – prezentace historického a legislativního vývoje MOS, místní zkušenosti; návštěva příkladů MOS – mediátka, průmyslová zóna, sportovní hala, školské zařízení pro děti a pro volnočasové aktivity.

Rakousko

V termínu 2. - 6. února 2015 se uskutečnila zahraniční studijní cesta do Rakouska. I jejím cílem bylo získat na místě konkrétní informace, zkušenosti a podklady k MOS. Cesty se zúčastnilo 20 lidí z Projektu. Program byl opět kombinací prezentací zaměřených na konkrétní informace a návštěv řady zařízení provozovaných v rámci MOS.

Vybrané body zahraniční cesty:

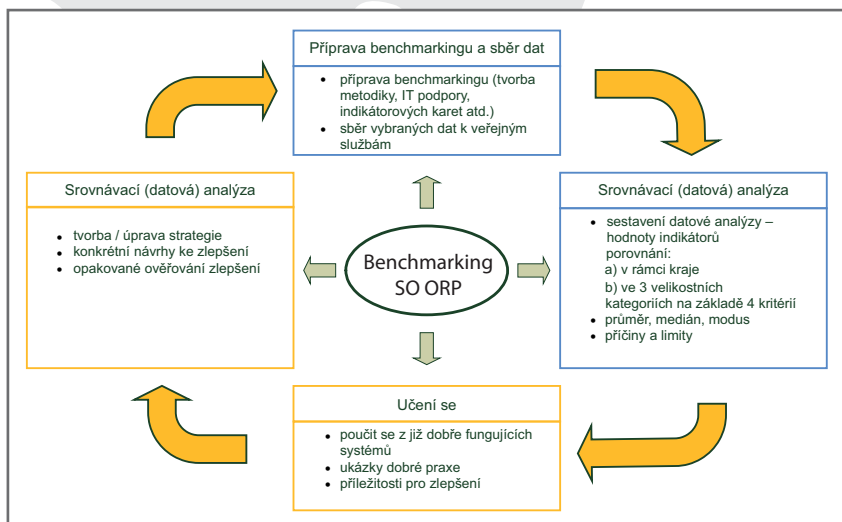
- Prohlídka zařízení nakládání s odpady Hohenrappersdorf, prezentace MOS v oblasti odpadového hospodářství – Spolek obcí pro nakládání s odpady (GVU).
- Setkání se zástupci Rakouského svazu obcí – prezentace fungování Svazu a podmínek pro MOS v Rakousku (historie, legislativa, financování, oblasti spolupráce apod.), diskuze, místo konání – Ministerstvo vnitra, Vídeň.
- Návštěva obce Öhling – seznámení se s činnostmi DSO zaměřených na výběr poplatků a daní a na oblast odpadového hospodářství a životního prostředí, návštěva zařízení v oblasti cestovního ruchu – Most – Bauernhof Distelberger a Mostbirnhaus, představení spolupráce obcí v oblasti cestovního ruchu.
- Návštěva Technologického centra a Business Parku v Pergu a Arbingu – prezentace spolupráce obcí v oblasti podpory podnikání.
- Návštěva obce Schrattenberg – představení příkladů přeshraniční spolupráce obcí (vinařství, Stezka bosou nohou).

4.6. Benchmarking spolupráce obcí

V rámci Projektu byl zpracován benchmarking spolupráce obcí. Cyklus benchmarkingu ukazuje obrázek 6. Proces probíhá ve čtyřech krocích:

- příprava benchmarkingu (zejména metodiky) a sběr dat,
- srovnávací (datová) analýza (zpracování datové analýzy, porovnání, popis dat),
- učení se (tedy další interpretace dat, hledání dobré praxe, řízení změny),
- zlepšení/růst (zavedení do praxe).

Obrázek 1: Cyklus Benchmarkingu

Zdroj: Metodika benchmarkingu - Mepco

První fáze

První fáze sloužila ke zpracování metodiky, jejímu projednání a úpravy dle požadavků Projektu, zajištění IT podpory benchmarkingu a následnému zpracování karet indikátorů. Součástí fáze byl i sběr dat a jejich zpracování pomocí IT podpory.

Benchmarking realizovaný v rámci Projektu MOS se zaměřil na vybrané veřejné služby: školství, odpadové hospodářství a sociální služby. Součástí byla i ekonomická výkonnost a základní charakteristiky území. Celkem bylo definováno 50 indikátorů za všechny oblasti. Následně bylo pro každou oblast vybráno cca 10 indikátorů. Výběr byl založen na dostupnosti dat.

Druhá fáze

Hlavním cílem datové analýzy bylo zmapování situace ve zkoumaných oblastech a identifikování postavení obce ve vztahu k situaci v jiných srovnatelných SO ORP, poukázání na silné a slabé stránky.

Datovou analýzu lze rozdělit na dvě části:

Individuální datové analýzy

Data získaná z cca 20 - 25 klíčových indikátorů vztahujících se k identifikovaným problémovým oblastem vybraných veřejných služeb byla využita ke zpracování individuálních standardizovaných zpráv pro každé SO ORP – celkem 186.

Souhrnná datová analýza

Dokument se zaměřil na zpracování základní datové analýzy z celonárodního hlediska a na základě vybraných kritérií. V souhrnné datové analýze byly vytvořeny skupiny srovnatelných SO ORP a ve vybraných případech porovnány hodnoty dle indikátorů benchmarkingu. Pozornost se věnovala nastavení různých kategorizací SO ORP, finančním ukazatelům rozpočtového hospodaření v porovnávaných základních oblastech (školství, sociální služby, odpady) a jejich vztahy k výkonovým ukazatelům (např. počet žáků, počet obyvatel apod.).

Třetí fáze

Tato fáze je v kompetenci regionálních týmů. V rámci učení by se mělo:

- poučit z již dobře fungujících systémů (způsobů poskytování veřejných služeb),
- hledat a uvádět ukázky dobré praxe a příležitosti pro zlepšení – jde o proces řízení změn.

Čtvrtá fáze

Stejně jako předchozí fáze, i tato je plně v kompetenci regionálních týmů a z velké části se uskuteční nad rámec Projektu. V této fázi by:

- měla být vytvořena/upravena strategie – rámcový dokument, je-li to potřebné,
- provedeny konkrétní návrhy ke zlepšení,
- opakovaně ověřováno zlepšení.

4.6.1. Ekonomická výkonnost

Z hlediska ekonomické výkonnosti byly pro benchmarkingové srovnání významné zejména ukazatele rozpočtové skladby obcí. Běžné výdaje v přepočtu na jednoho obyvatele, které slouží k financování každodenních potřeb, tj. např. činnosti místní správy, provozu škol a školských zařízení, sociální oblasti atd., tvoří největší část výdajů rozpočtu obce. Kapitálové výdaje v přepočtu na jednoho obyvatele, které vyjadřují dlouhodobější a investiční počiny, tvoří téměř třetinu všech jejich výdajů. Měly by vycházet ze strategického plánování, respektive dlouhodobých rozvojových plánů daného území.

Skladbu výdajů u obcí bezprostředně ovlivňuje i velikost samotné obce. Jako příklad lze uvést výdaje na správu (všeobecná veřejná správa a služby), které tvoří relativně největší podíl u nejmenších obcí. Jedná se o oblast, kterou musí zajišťovat všechny obce a bez ohledu na velikost mají stejné základní povinnosti. Na druhé straně se u větších obcí může projevit zvýšení nákladů spojené s výkonem státní správy v územním obvodu (přenesená působnost). Existuje i celá řada výdajů, o jejichž realizaci může obec rozhodnout (kultura, tělovýchova atd.), což se následně objeví na ukazateli běžných výdajů.

Důležité jsou i administrativní zásahy do skladby výdajové stránky rozpočtu. Příkladem je převod výkonu státní správy v oblasti sociálních dávek z obcí s rozšířenou působností na úřady práce (platné od 1. 1. 2012), čímž se v roce 2012 ve srovnání s rokem 2011 výrazně snížila úroveň běžných výdajů obcí (konkrétně v oblasti neinvestičních transferů pro obyvatelstvo a částečně ve mzdových výdajích).

4.6.2. Výstupy benchmarkingu

V souvislosti s realizací benchmarkingu spolupráce v rámci Projektu bylo vytvořeno 186 individualizovaných standardních zpráv pro každý SO ORP zapojený do Projektu a souhrnná datová zpráva za celou ČR.

5. Školství

5.1. Vymezení oblasti

Vytváření podmínek pro rozvoj výchovy a vzdělávání je jednou z významných aktivit obce, kterou jí umožňuje zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, stanovuje základní zákonná kritéria, která je obec povinna při zajišťování vzdělávání a školských služeb respektovat. Obce tak musejí při plnění zřizovatelských povinností zajistit soulad rozvoje vzdělávání a školských služeb se zájmy občanů obce a kraje, s potřebami trhu práce, s demografickým vývojem a rozvojem svého území a zajistit také dostupnost vzdělávání a školských služeb podle místních podmínek. Rozsah povinností je shodný pro všechny obce bez rozdílu. Tuto zodpovědnost obec nemůže přenést na jiný subjekt, i když školský zákon nestanovuje přesně počet škol či školských zařízení konkrétního druhu, s jakou kapacitou a v jakém územním musí obec zřizovat.

Oblast předškolního a základního vzdělávání, se kterou úzce souvisí také mimoškolní a volnočasové aktivity, je natolik rozsáhlá a složitá, že ji nelze řešit pouze na území jedné obce. Musí se jí společně věnovat malé obce, střední i velká města. Školství se tak stalo jedním z povinných témat 186 souhrnných dokumentů pro zpracování podkladů k rozvoji MOS na území SO ORP. Cílem Projektu v oblasti předškolního a základního vzdělávání bylo hledat společná řešení společných problémů. Objevila se jich celá řada. Například jak udržet optimálně dimenzovanou síť škol a propojitelnost a větší flexibilitu poskytovaných vzdělávacích služeb v reakci na demografický vývoj, jak zvýšit efektivitu poskytovaných finančních prostředků a rozšířit možnosti dalších finančních zdrojů do oblasti školství, jak pozitivně působit na zvyšování kvality, kreativity a vybavenosti škol a školských zařízení, jak zlepšovat jejich rozvoj a úroveň vzdělávání v nich, nebo jak vytvořit na školách otevřené společenské a komunitní centrum s širokou vzdělávací a volnočasovou nabídkou nejen pro žáky školou povinné, ale také pro ostatní občany.

Výsledky analýz se staly základem pro výběr návrhů témat pro spolupráci v oblasti školství. Analýzy přinesly více relevantních informací z této oblasti, což vytvořilo možnost řešit řadu záležitostí společně v rovnoprávném postavení a posílilo odbornou kapacitu v území.

Dostupnost, otevřenost, kvalita, rovné příležitosti ve vzdělávání, posílení regionální konkurenceschopnosti a kvality života obyvatel, rozšíření nabídek smysluplného trávení volného času, neformální a celoživotní učení a zohlednění dalších specifických zájmů a potřeb v území. To jsou některé z témat, která lze formou MOS řešit mnohem snadněji.

Spolupráce více obcí, funkční partnerství mezi místní správou, školou, veřejností a společenskými skupinami a organizacemi působícími v dané oblasti, možnost inspirovat se příklady dobré praxe, to vše se ukázalo být velkým přínosem pro nová řešení předškolního a základního vzdělávání a splnění záměrů a strategií, které si obce v této oblasti vytýčily.

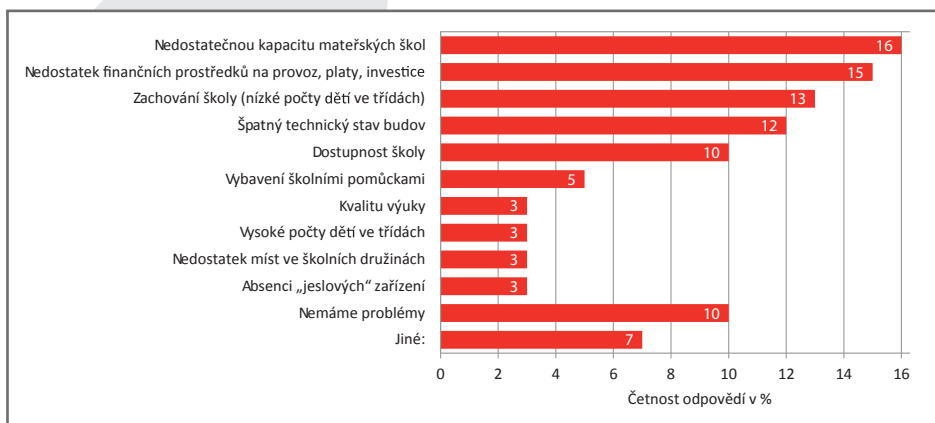
5.2. Vstupní postoje měst a obcí

V rámci Projektu proběhlo několik dotazníkových šetření. Mapovala, jaké oblasti a v nich jaké konkrétní problémy, představy a očekávání by bylo vhodné v jednotlivých SO ORP společně řešit. Pro MOS se školství stává naprosto dominantní. Za vhodné, velmi vhodné a naprosto vhodné považuje toto téma 97 % představitelů obcí. Školství bylo druhou oblastí, kde byla zaznamenána výborná či velmi dobrá spolupráce se sousedními případně blízkými obcemi. Vyjádřily se tak více než 3 tisíce představitelů obcí z celkového počtu 5 022 dotázaných. Zároveň ale více než polovina uvedla, že školství je oblast, ve které se spolupráci navázat nedaří.

Svědčí to o tom, že i přes funkční spolupráci je pro další zkvalitnění situace v dané oblasti nezbytné věnovat pozornost jejímu zaměření a struktuře, sdružovat údaje nadobecního charakteru, inspirovat se zajímavými a přínosnými náměty, zvýšit informovanost o možnostech výchovně vzdělávacích aktivit a společně hledat efektivnější organizační zabezpečení vzdělávání.

V rámci dotazníkového šetření byly také položeny dvě otázky, z nichž jedna mapovala největší problémy, které jednotlivé obce v oblasti školství řeší, a druhá hledala okruhy vhodné k MOS.

Graf 10: Výsledky odpovědi na otázku: Jaké největší problémy v oblasti školství řešíte?

Zdroj: Dotazníkové šetření v rámci Projektu

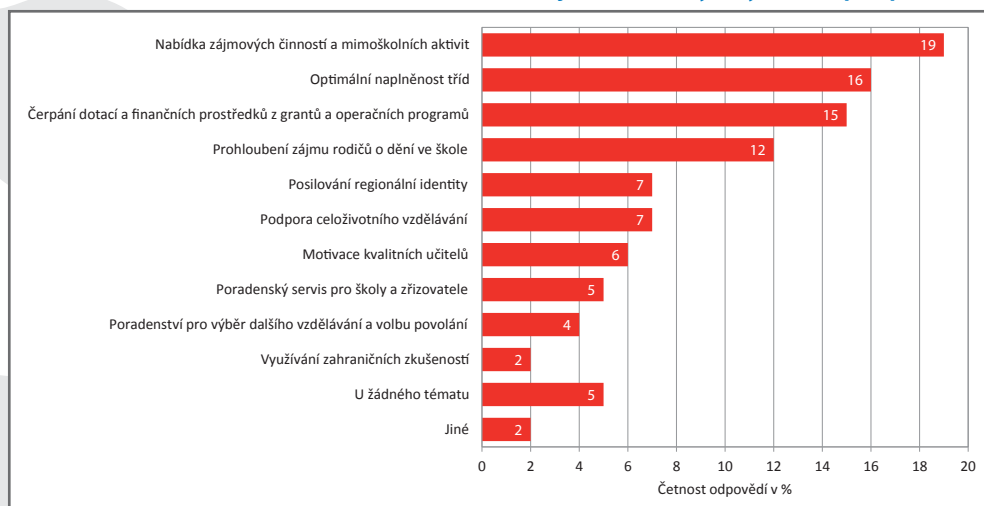
Největší problémy, které dotázaní v oblasti školství nejčastěji řešili, jsou spojeny s aktuální **nedostatečnou kapacitou MŠ**, což uvedlo více než 15 % představitelů obcí. Další velmi početná skupina kolem 15 % uvedla **nedostatek finančních prostředků na provoz, platy a investice**, ke kterému se přidává nedostatek financí na údržbu a rekonstrukce, což má za následek **špatný technický stav budov** (více než 10 %) včetně **vybavení školními pomůckami** (kolem 5 %). To vše ovlivňuje kvalitu výuky (kolem 3 %), někdy ve vazbě na problémy s **vysokými počty žáků ve třídách** (kolem 3 %).

Na ekonomický problém obce opět narážejí ve snaze **zachovat školy a školská zařízení v obcích** i za cenu nízkého počtu dětí a žáků ve třídách. Pro řadu představitelů obcí je to jeden ze zásadních problémů. Řeší ho kolem 12 % z nich. S tím úzce souvisí **dostupnost školy**, kterou řeší téměř 10 %. Dopravní obslužnost a dojíždění za vzděláváním je problémem pro rodiče a děti a zejména malé obce, ale i pro nejbližší města, která pak nemají ve svých školách dostatečnou kapacitu nejen ve třídách, ale ani ve **školních družinách** (kolem 3 %). V dotazníkovém šetření se objevil jako problém také **nedostatek zařízení jeselského typu** (kolem 3 %). Více než 10 % představitelů obcí patří do skupiny těch šťastných, kteří v oblasti školství žádné problémy nemají.

Z výsledků je patrné, že většina dotazovaných se zaměřuje na problémy spíše technického rázu. Nedostatečnou kvalitou výuky se zabývá poměrně nízké procento respondentů. Tento stav svádí k úvaze, že malý zájem o kvalitu vzdělávání znamená, že to obce nevnímají jako problém. Opak je ale pravdou. Je to závažný signál, že doposud nebyl pro představitele obcí vytvořen dostatečný prostor věnovat se právě kvalitě vzdělávání. Každodenní starosti to, jak udržet školu v základním chodu nebo jak vytvořit odpovídající zázemí, odvádějí pozornost od úvah o koncepčních záležitostech školy i od kvality vzdělávání. Pokud budou technické záležitosti řešeny i za přispění státních orgánů, jistě se pro představitele obcí najde dostatek příležitostí zajímat se v odpovídajícím rozsahu také o tuto oblast. Otevírá se zde široký prostor k výměně zkušeností. Kvalita výuky by se do budoucna měla v rámci MOS řešit mnohem častěji.

Nabídka zájmových činností a mimoškolních aktivit patří mezi nejvíce zmiňované okruhy vhodné ke spolupráci (pro téměř 20 %). Dotýká se široké oblasti, a to od smysluplného trávení volného času přes efektivnější využívání prostor, odborníků i finančních prostředků až po výchovně vzdělávací dopady se zaměřením na regionální specifika. S procesem komunikace souvisí **prohloubení zájmu rodičů o dění ve škole**, kde by spolupracovalo více než 10 % představitelů obcí. U dalších dvou nejfrekventovanějších okruhů – **optimální naplněnost tříd** (více než 15 %), **čerpání dotací a finančních prostředků z grantů a operačních programů** (téměř 15 %) můžeme v pozadí vidět společné řešení finančních úspor. Více než 5 % dosahují okruhy **podpora celoživotního vzdělávání, motivace kvalitních učitelů, posilování regionální identity a poradenský servis pro školy a zřizovatele**, které ovlivňují např. zachování škol a školských zařízení v území.

Graf 11: Výsledky odpovědí na otázku: U jakých témat v oblasti školství by Vaše obec mohla najít shodu s jinou obcí, a bylo by účelné spolupracovat?

Zdroj: Souhrnné dokumenty zpracované v rámci Projektu

5.3. Potenciál uplatnění MOS v oblasti předškolního a základního vzdělávání

Data a poznatky shromážděné v rámci Projektu MOS se v mnoha případech staly základem další diskuse při hledání vhodných možností rozvoje předškolního a základního vzdělávání v regionu. Cílem kapitoly věnované předškolnímu a základnímu vzdělávání bylo zmapovat v jednotlivých SO ORP oblast mateřských školy (MŠ). Zde byla zahrnuta i zařízení pro děti od 0 - 3 let, i když nejsou součástí školství tak, jak je definováno školským zákonem. Dále se mapovaly základní a ostatní školy a školská zařízení (ZUŠ, SVC, školní družiny, školní kluby, zařízení školního stravování), tj. subjekty věnující se mimoškolním a volnočasovým aktivitám a dalším službám.

SMO ČR zajistil data z výkazů MŠMT v rozsahu, který pokrýval většinu tabulek uvedených v metodice. Data do výkazů jsou vyplňována jednotlivými školami a v případě škol zřizovaných obcí nebo DSO jsou výkazy odesílány elektronicky příslušnému odboru školství úřadu obce s rozšířenou působností.

Sledované období bylo stanoveno na 2005/2006 až 2012/2013 s ohledem na fakt, že školní rok 2005/2006 je první rok, který se řídil novým školským zákonem a rok 2012/2013 byl posledním uzavřeným školním rokem v době zahájení prací na Projektu. Dalšími základními zdroji dat práce analytiků byly především příslušné odbory školství jednotlivých SO ORP, popřípadě samotné obce, oslovené školy a školská zařízení, jejich výroční zprávy, výstupy

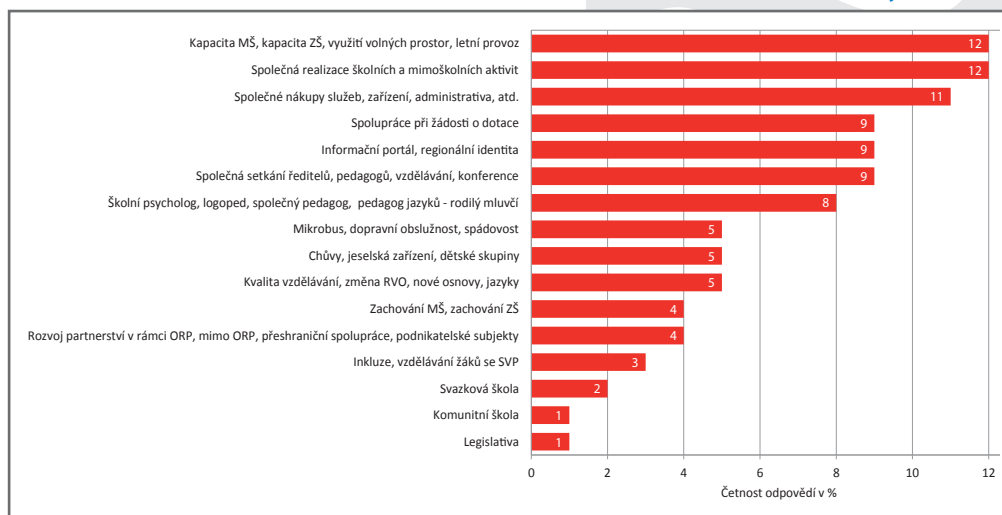
z dotazníkového šetření, webové stránky škol a školských zařízení, webové stránky obcí, strategické dokumenty na úrovni kraje či MŠMT, základní legislativa a další relevantní zdroje.

Školskou problematiku sledovanou v území SO ORP lze většinou rozdělit do tří základních tematických oblastí, a to:

- **výhled počtu žáků a demografický vývoj,**
- **ekonomická úsporná opatření,**
- **spolupráce ředitelů škol, školských zařízení a představitelů obcí.**

Pro účely souhrnného hodnocení bylo vytvořeno 16 základních tematických okruhů, ve kterých je obsaženo celkem 643 řešených témat z oblasti předškolního a základního vzdělávání. Procentuální zastoupení tematických okruhů je zobrazeno v grafu 12.

Graf 12: Procentuální rozdělení tematických okruhů

Zdroj: Dotazníkové šetření v rámci Projektu

Ze zpracované analýzy a z rozhovorů s představiteli obcí vyšly tematické okruhy vhodné k řešení v rámci MOS. Tyto okruhy byly realizačním týmem v území konzultovány s fokusní skupinou složenou z expertů na oblast předškolního a základního vzdělávání, na základě jejíhož odborného pohledu byla zpracována finální témata MOS.

Při porovnání tematických okruhů na základě potřeb spolupráce vyplývajících z druhé otázky dotazníkového šetření (graf 11) s tematickými oblastmi, kterým na základě analýzy a další odborné diskuse v území vyvstala potřeba reálně se věnovat (graf 12), jsou zřejmé určité rozdíly. Projekt jednoznačně ukázal, že je zcela nezbytné zahájit a posilovat komunikaci, sdílení informací, zkušeností a nápadů a koordinovat spolupráci jak mezi školami samotnými, tak mezi představiteli obcí jako zřizovateli a řediteli škol a školských zařízení a dalších aktérů,

kteří se podílejí na výchově a vzdělávání v území. To vše i s vědomím potenciálního rizika konkurenčního prostředí mezi školami.

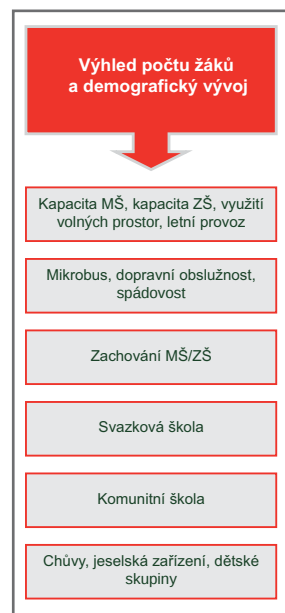
Dále se projevila nutnost reagovat na demografický vývoj nebo na nárůst obyvatel při rozsáhlé výstavbě nových domů a řešit tak otázku, jak zabezpečit v území dostatek míst v mateřských a základních školách, popřípadě jak vhodným způsobem doplnit síť škol a školských zařízení o péči o děti ve věku do tří let. Ekonomická úsporná opatření jsou i v MOS velmi aktuálním tématem, i když to z prvního pohledu na graf tak nevypadá. Vysoká četnost tematických okruhů, které chtějí obce společně řešit, se týká právě efektivity využívání vynaložených finančních prostředků. Rozvíjejí se nové formy spolupráce v této oblasti, a to zejména společná realizace školních a mimoškolních aktivit, společné nákupy služeb a zařízení, opatření k ulehčení administrativní zátěže nebo spolupráce při žádosti o dotace. Další postup nepochybně ovlivní vyhodnocení financování na žaka na základě rozpočtového určení daní a nový způsob financování avizovaný v dlouhodobě připravované reformě financování regionálního školství.

5.3.1. Výhled počtu žáků a demografický vývoj

Výhled počtu žáků a demografický vývoj ovlivňuje nejen udržitelnost, dostupnost nebo zachování sítě škol a školských zařízení, ale má také dopad do ekonomiky a na rozvíjení komunikace a partnerství všech cílových skupin. Obrázek znázorňuje tematické okruhy spadající do této oblasti.

5.3.1.1. Příklady dobré praxe³

Kapacita MŠ a ZŠ, využití volných prostor a letní provoz MŠ
SO ORP Brandýs nad Labem – Stará Boleslav – Městys Nehvizdy a okolní obce se dokázaly dohodnout na spolupráci. Rekonstrukcí a přístavbou staré budovy ZŠ a výstavbou moderní MŠ řeší nedostatečnou kapacitu MŠ a ZŠ včetně vhodných podmínek pro výuku dětí se speciálními vzdělávacími potřebami. Nehvizdy ve spolupráci se vzdělávacími institucemi a sportovními kluby také rozšiřují nabídku volnočasových aktivit pro všechny věkové kategorie dětí a mládeže, kterou mohou také využívat děti z okolních obcí.

SO ORP Beroun – obce Svinaře a Sukhrov – dohoda o společné investici do vybudování další třídy MŠ ve Svinařích, a navýšení kapacity rekonstrukcí volných prostor ve stávající

3) Zdroj: Podněty z jednotlivých obcí SO ORP, databáze monitorovacích zpráv, oponentské posudky a Souhrnné dokumenty zpracované v rámci Projektu

budově mateřské školy jako nejlepší a neekonomičtější varianta pro obě obce v porovnání s výstavbou vlastní MŠ.

Mikrobus, dopravní obslužnost, spádovost

SO ORP Havlíčkův Brod – Spolupráce obcí s místním podnikatelem – mikrobus, na jehož nákup se složilo několik obcí spolu s místním podnikatelem, sváží děti do ZŠ a MŠ a zpět domů a také rozváží obědy. Za cestovné jsou poté obcím fakturovány náhrady paušálem.

SO ORP Přelouč – Nákup školního mikrobusu obcí Zdechovice je přínosem pro zachování školy v obci a znamená vyřešení dopravní obslužnosti okolních obcí, svoz jejich dětí do základní školy a rozšíření mimoškolních aktivit. Okolní obce se podílejí na provozních a dalších nákladech mikrobusu.

SO ORP Hradec Králové – Centrálně položené město Třebechovice pod Orebem a obce Mikroregionu Třebechovicko řeší složitou dopravní dostupnost kombinací příměstské dopravy a objednávkového radiobusu, který kromě zavedené trasy může na objednání také prodloužit linku příměstské dopravy.

SO ORP Cheb – Obecní autobus zakoupený obcí Dolní Žandov sváží děti z okolí do žandovské základní a mateřské školy, vozí je na školní i mimoškolní akce, je využíván při realizaci přeshraničních projektů. Je také poskytován místním spolkům k pořádání výletů a akcí a za provozní náklady ho mohou využívat i sousední obce.

Zachování mateřských a základních škol

SO ORP Děčín – Přínosem projektu Olympiáda malotřídních škol, kdy se obce střídají v pořádání této soutěže co do místa a financování, je udržení malotřídních škol v jednotlivých malých obcích, omezení odlivu občanů a vytváření pozitivního vztahu k obci. Zapojují se i rodiče, příbuzní a pomáhají různé sportovní spolky.

SO ORP Jablunkov – Spolupráce obcí s cílem podpořit zachování škol odloučeným pracovištěm větší ZŠ je realizována v základní škole v horské obci Hřava.

Svazková škola

SO ORP Ostrov – Svazková škola Základní a mateřská škola regionu Karlovarský venkov nazvaná Škola plná pohody je právnická osoba, která v sobě spojuje dvě MŠ, jednu úplnou ZŠ a jednu ZŠ s prvním stupněm (a příslušná školská zařízení). Jejím zřizovatelem je Svazek obcí „Region Karlovarský venkov“.

SO ORP Šumperk – Svazková škola Základní a mateřská škola Údolí Desné sdružuje dvě neúplné ZŠ s prvním stupněm, plně organizovanou ZŠ, tři MŠ a dvě školní jídelny. Jejím vzniku předcházelo zrušení čtyř samostatných příspěvkových organizací. Příímým řízením školy je pověřena tzv. „Kvalifikovaná valná hromada“ Svazku obcí Údolí Desné, v jejímž čele stojí předseda mikroregionu Údolí Desné.

SO ORP Rakovník, SO ORP Slaný – Svazková škola Základní škola a Mateřská škola Bez hranic v sobě zahrnuje čtyři pracoviště MŠ a tři pracoviště ZŠ (a tomu odpovídající školská zařízení). Jejím zřizovatelem je Dobrovolný svazek obcí Bez hranic.

Komunitní škola

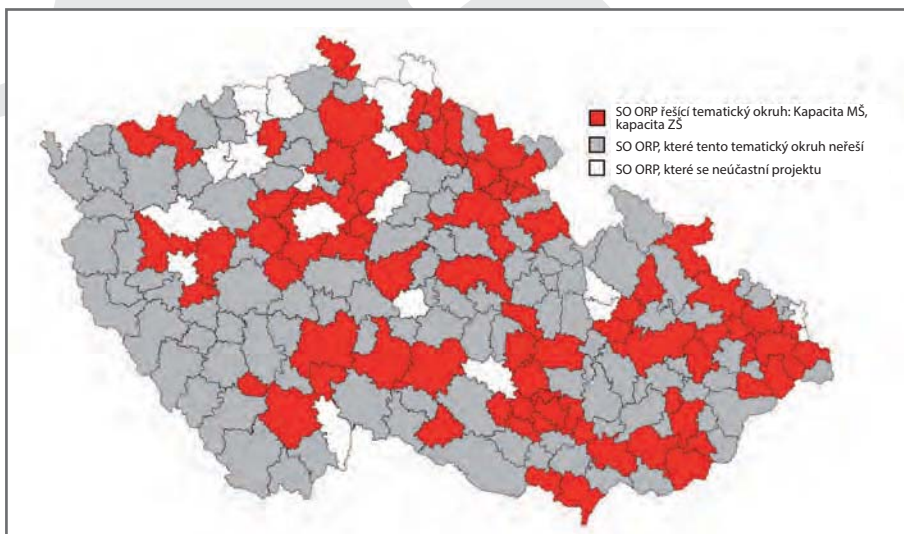
SO ORP Lipník nad Bečvou – Komunitní škola v obci Veselíčko nabízí moderní zasedací místnost s veškerým zázemím pro vzdělávací akce, školení i besedy. Aktivity jsou zaměřeny na celoživotní vzdělávání a pořádání různých kurzů pro všechny generace. Komunitní školu mohou využívat i děti, které navštěvují okolní školy.

SO ORP Kadaň – ZŠ Vejprty je širší součástí veřejného dění a hlavním centrem pro využití volného času dětí a mládeže. Spolupracuje s externími pracovníky, rodiči a ostatními obyvateli i s partnerskými městy zejména v sousedním Sasku.

5.3.1.2 Řešení tématu Výhled počtu žáků a demografický vývoj v rámci Projektu

Nejčastěji zvoleným tematickým okruhem k MOS v této tematické oblasti je problematika **kapacit MŠ a ZŠ, využití volných prostor a letní provoz MŠ (11,98 %)**. Území, která řeší pomocí MOS tento tematický okruh, zobrazuje mapa 2.

Mapa 2: SO ORP, které v rámci Projektu řeší tematický okruh: Kapacita MŠ, Kapacita ZŠ

Zdroj: Souhrnné dokumenty zpracované v rámci Projektu

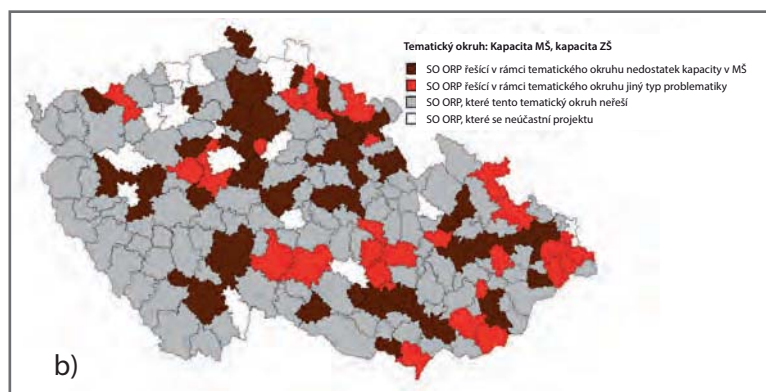
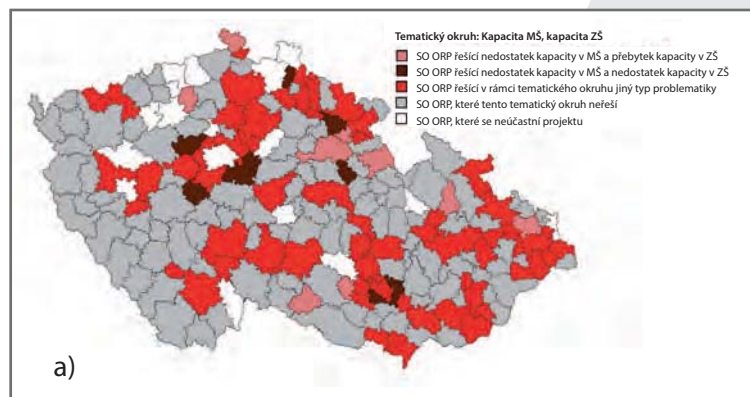
Nedostatečnému provázání kapacit škol s demografickým vývojem lze v rámci MOS předcházet například společným postupem při včasné podchycování trendů vyšší porodnosti a ve větším časovém předstihu získávat informace ohledně nárůstu počtu dětí v oblastech s novou bytovou výstavbou, společně zpracovávat výhledové studie potřebnosti kapacit

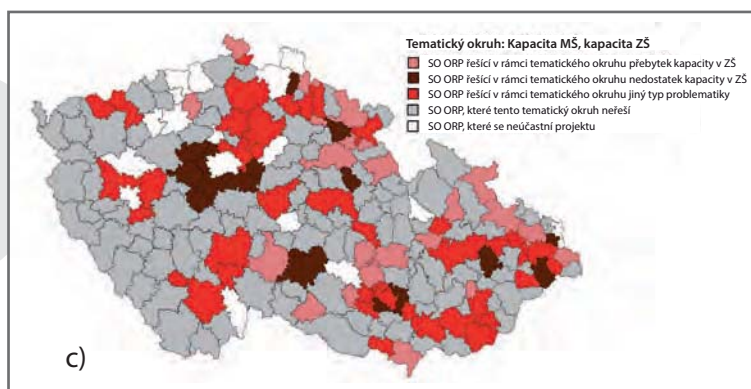
škol a školských zařízení, využít zkušeností ostatních zřizovatelů, navýšit kapacity škol tam, kde to hygienické, bezpečnostní a prostorové podmínky dovolují, uvést do provozu nevyužívané prostory, např. rekonstruovat prostory doposud sloužící k jiným účelům, zrušit pronájmy tam, kde byly části škol využívány jinými subjekty, vytvořit odloučená pracoviště větší mateřské/základní školy, zřídit svazkovou školu, zřídit přípravnou třídu nebo vybudovat další prostory, např. formou kontejnerové přístavby.

Volné kapacity ZŠ lze využít například pro činnost MŠ, mimoškolních aktivit nebo celoživotní vzdělávání nebo letní kurzy či aktivity příměstských táborů. Spolupráce obcí zřizujících MŠ může vyústit zajištěním dostupnosti MŠ i v období letních dovolených.

Uvedené mapy zobrazují rozpad tematického okruhu Kapacita MŠ a kapacita ZŠ na jednotlivá dílčí témata a jejich kombinace, a to SO ORP, které řeší kapacity ZŠ (přebytek i nedostatek), SO ORP, které řeší nedostatek kapacity v MŠ a ZŠ, a SO ORP, které řeší nedostatek kapacity v MŠ.

Mapa 3: SO ORP, které řeší přebytek kapacit ZŠ a nedostatek kapacit MŠ

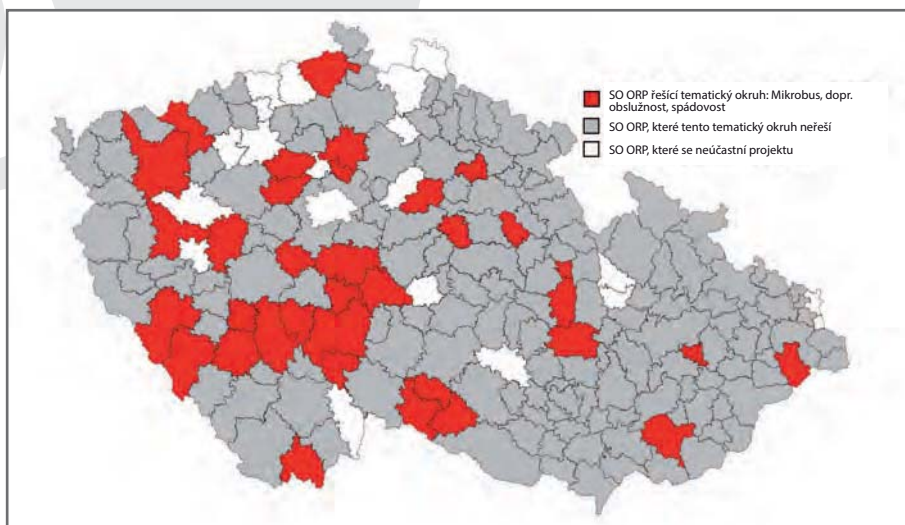

Zdroj: Souhrnné dokumenty zpracované v rámci Projektu

Celkem v 35 případech (5,4 %) se objevuje řešení výhledu počtu žáků a demografického vývoje v tematickém okruhu **Mikrobus, dopravní obslužnost, spádovost**. Následující mapa zobrazuje území, která se v rámci MOS tímto okruhem zabývají.

Mapa 4: SO ORP, které v rámci Projektu řeší tematický okruh Mikrobus, dopravní obslužnost, spádovost

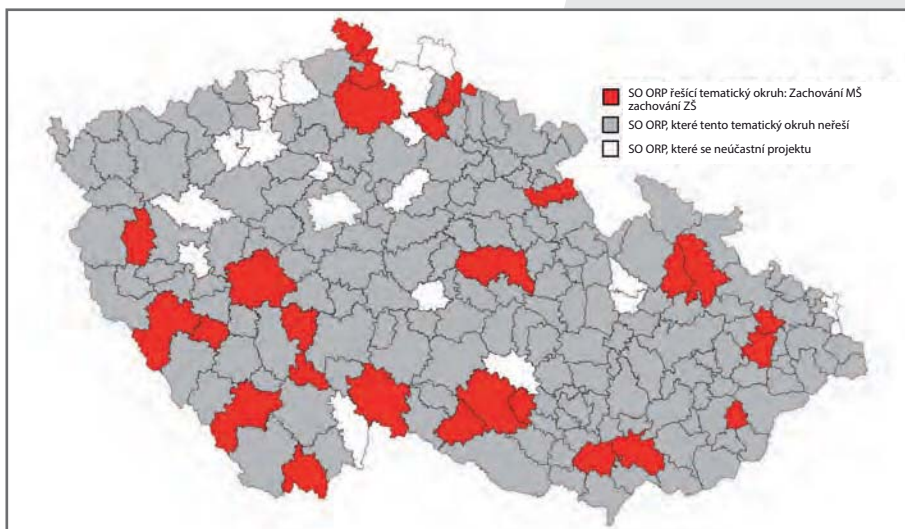

Zdroj: Souhrnné dokumenty zpracované v rámci Projektu

Otázka dostupnosti a dopravní obslužnosti úzce souvisí s další skupinou SO ORP, která se zabývá **zachováním MŠ a ZŠ**. Jedná se o 28 případů, tj. 4,4 %. Zejména malé obce mají problém s udržení svých škol a jejich financováním. Přitom právě v těchto obcích je škola důležitým (často nejdůležitějším) komunitním, kulturním i společenským centrem podporujícím rozvoj místní komunity a vnášejícím do života obce další kontinuitu. Škola se může aktivně zapojovat do mezinárodních projektů, může rozvíjet volnočasové aktivity

pro děti a mládež a také zájmové aktivity pro ostatní občany obce, může být činná také o prázdninách a nabízet volnočasové aktivity, výlety i workshopy pro děti a rodiny s dětmi i v tomto období. Škola znamená vazbu na místo, kde lidé žijí, napomáhá rozvoji regionální identity.

Mapa 5: SO ORP, které v rámci Projektu řeší tematický okruh Zachování MŠ, zachování ZŠ

Zdroj: Souhrnné dokumenty zpracované v rámci Projektu

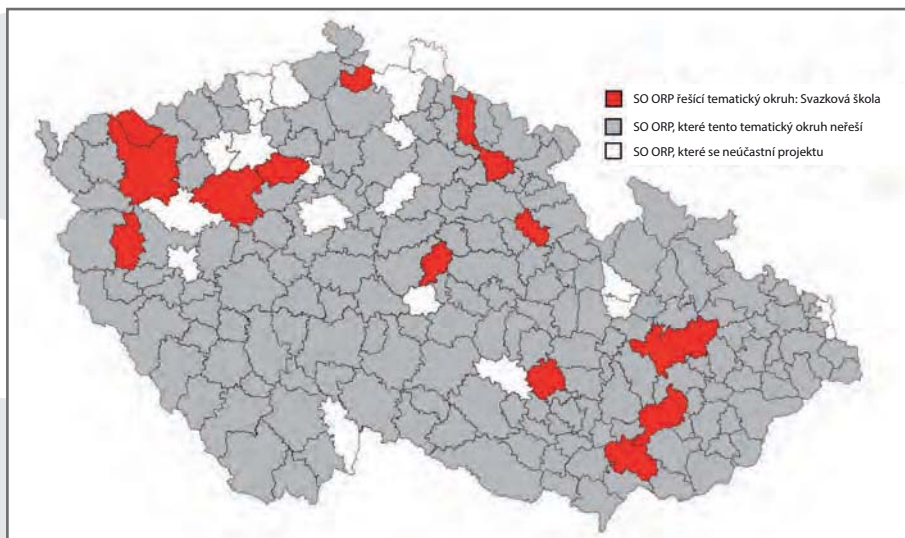
Školské právnické osoby zřizované DSO, tj. **svazkové školy**, jsou jednou z alternativ, které školská legislativa nabízí obcím při plnění zákonných povinností v oblasti školství.

Svazkové školy jako nástroj, jak řešit složitou situaci, vidí 14 SO ORP (2,2 %), a to na základě zkušeností ze tří existujících svazkových škol. Výhody svazkové školy lze nalézt zejména z pohledu ekonomického, vedoucího k úsporám, a také z hlediska pedagogického, vedoucího ke zkvalitnění výuky.

Ekonomické hledisko znamená zejména úsporu provozních výdajů, snazší přístup k dotacím a projektům jednak jako svazek obcí a také jako škola s větším počtem dětí a žáků z MŠ a z prvního i druhého stupně a také větší pravděpodobnost pokrytí mzdových nákladů ze státního rozpočtu (nikoli z rozpočtů obcí), včetně nákladů na přesuny pedagogů mezi jednotlivými pracovišti.

Z pohledu pedagogického představuje svazková škola možnost přímé provázanosti školních vzdělávacích programů od MŠ až po druhý stupeň ZŠ, lepší odbornou zastupitelnost a specializaci pedagogů, rozšíření nabídky volitelných předmětů, větší možnosti vzdělávání učitelů, snazší přístup ke vzdělávacím projektům, a tím také lepší možnosti získat moderní vybavení a didaktické pomůcky.

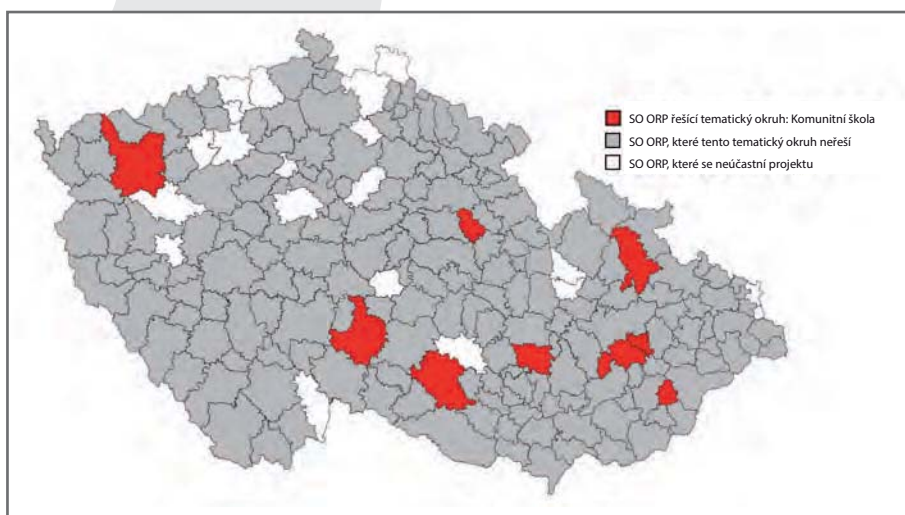
Mapa 6: SO ORP, které řeší pomocí MOS tematický okruh Svazková škola

Zdroj: Souhrnné dokumenty zpracované v rámci Projektu

Komunitní škola je škola otevřená. Jejím posláním je vykonávat kvalitní funkci vzdělávací a výchovnou s propojením na funkci komunitního, společenského, kulturního a volnočasového centra rozvoje místní komunity, a to v oblasti celoživotního vzdělávání, kultury, podpory místního partnerství, aktivního zapojování rodičů a široké veřejnosti do života školy včetně zvyšování konkurenceschopnosti místní ekonomiky. Toto téma zaujalo 9 SO ORP (1,4 %).

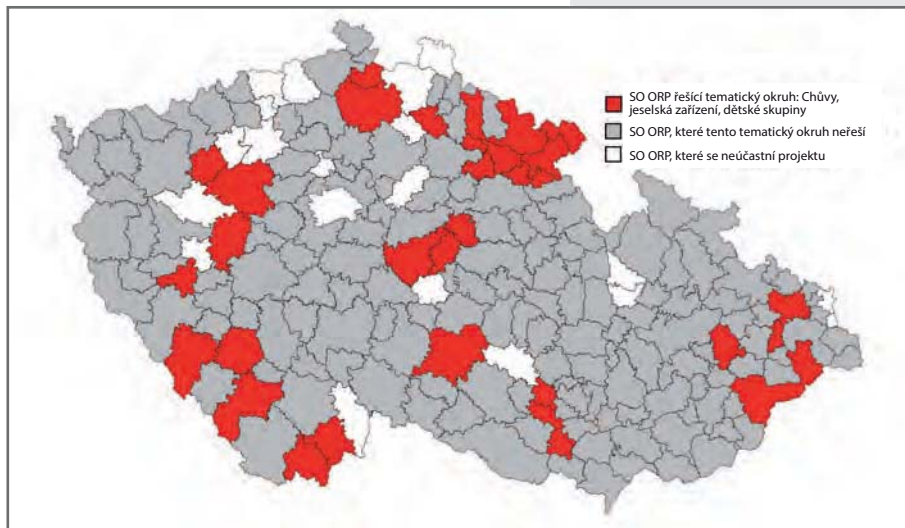
Mapa 7: SO ORP, které řeší pomocí MOS tematický okruh Komunitní škola

Zdroj: Souhrnné dokumenty zpracované v rámci Projektu

Postupný návrat k předškolním zařízením pro děti do tří let se stává realitou. Ačkoliv otázka zvýšení dostupnosti služeb nerodinné **péče o děti do tří let** nespadá přímo do oblasti školství, řada obcí se ve snaze vyjít vstříc potřebám mladých rodin touto problematikou zabývá. Tato oblast se objevila v Projektu MOS ve 33 případech (5,1 %).

Mapa 8: SO ORP, které řeší pomocí MOS tematický okruh Chůvy, jeselská zařízení, dětské skupiny

Zdroj: Souhrnné dokumenty zpracované v rámci Projektu

Nedostatečné množství zařízení pro děti do 3 let věku lze řešit zejména následujícím způsobem:

- společně zvážit možnosti rozšíření mateřské školy o jeselské oddělení,
- společně podpořit rozšíření nabídky stávajících zařízení (mateřských center) a služeb dle živnostenského zákona,
- formou příspěvkové organizace se zdravotní a zdravotně-výchovnou péčí,
- společně řešit situaci dle zákona o dětských skupinách.

5.3.1.3. Aktivita, které nastartoval Projekt na území SO ORP

SO ORP Vizovice – Vytvoření odloučeného pracoviště větší ZŠ pro zachování ZŠ v menší obci – sloučení MŠ Jasenná a ZŠ Jasenná do jedné organizace a transformace ZŠ Neubuz na detašované pracoviště ZŠ Slušovice.

SO ORP Říčany – Navýšení kapacity ZŠ Kostelec nad Černými lesy pro školský obvod této školy, tj. pro 13 obcí. Navýšení kapacit ZŠ Kostelec nad Černými lesy navazuje na rozšiřování kapacit škol v Mukařově a v Mnichovicích a na novou školu v Říčanech. Další možnou inovací, o které se v rámci projektu uvažuje, je založení svazkové školy.

SO ORP Tišnov – Svazková MŠ a centrum pro rodiny v obci Železné pro 8 obcí v severní části SO ORP Tišnov, ve kterých není předškolní ani školní zařízení. Obce jsou napojeny na společnou linku Integrovaného dopravního systému Jihomoravského kraje, a tím je zajištěna dostatečná dopravní obslužnost.

SO ORP Brandýs nad Labem-Stará Boleslav – Zahájeny přípravy vytvoření svazkové školy na území DSO Úvalsko pro dostatek míst v MŠ a ZŠ při obrovském nárůstu obyvatel díky developerské zástavbě. Iniciátorem aktivity je město Úvaly s dalšími 6 zapojenými obcemi.

SO ORP Dobříš – Příprava dohody obcí a diskuze o vytvoření spádových obvodů při řešení nedostatečné kapacity úplných ZŠ.

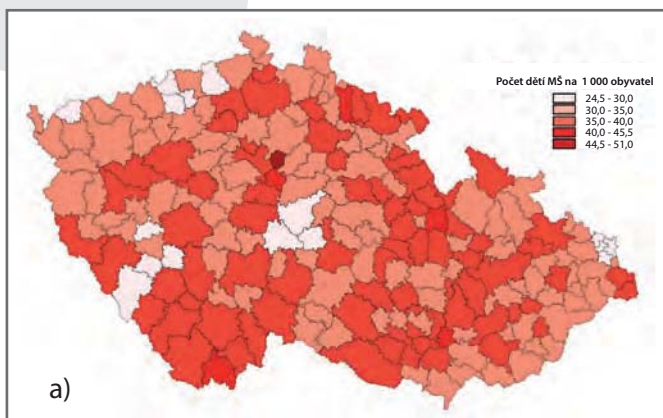
SO ORP Jablonec nad Nisou – Zajištění kapacit pro děti z Dalešic a Maršovic v jabloneckých MŠ a ZŠ.

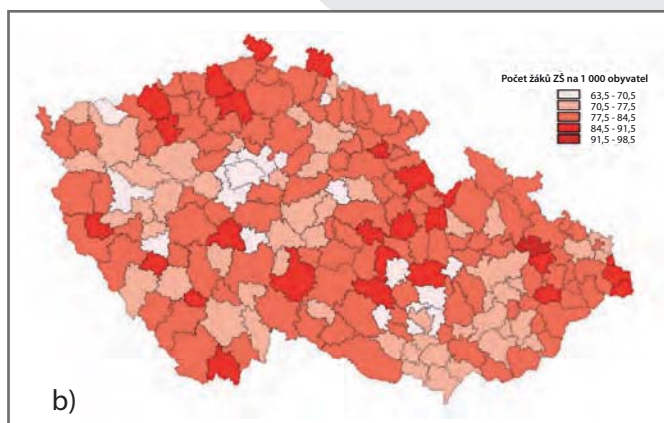
SO ORP Sušice – Zařízení pro děti ve věku do 3 let – kombinace firemní MŠ s jeselským oddělením a hlídáním dětí za spoluúčasti obcí.

5.3.2. Ekonomická úsporná opatření

Následující mapy na další stránce udávají průměrné počty dětí v MŠ a žáků v ZŠ a spolu s údaji uvedenými v mapě 11 jsou důležitým vstupním údajem pro financování regionálního školství.

Mapa 9: Průměrný počet dětí v MŠ a žáků v ZŠ ve školním roce 2012/2013 na 1 000 obyvatel

Zdroj: Výkazy MŠMT, data ČSÚ

Společným jmenovatelem, který přiměl některé SO ORP hledat řešení vedoucí k úsporám, je zejména neefektivní využívání finančních prostředků určených pro školství, vysoké provozní náklady škol a školských zařízení, vysoké náklady na služby (např. správce sítě, revize, zpracování účetnictví), doplácení na mzdy pedagogů a provozních zaměstnanců, nedostatečná technická vybavenost škol a školských zařízení, kvalita výuky, malá pestrost nabídky volnočasových aktivit, problémy se získáváním dotací a grantů nebo nedostatek finančních prostředků na investice.

Řešení se nabízí v oblasti MOS, protože společným přístupem lze šetřit nejen finanční prostředky, ale i lidský potenciál. Tak se ústředním tématem kooperace mezi školami a jejich zřizovateli stává společná realizace školních a mimoškolních aktivit, společné nákupy služeb, zařízení, pomoc při administrativních záležitostech, spolupráce při zpracovávání žádosti o dotace a v některých případech společný postup v oblasti legislativy. Úspory může přinést také koordinace školních a mimoškolních aktivit, spolupráce při zajišťování kvalifikovaných a speciálních odborných pedagogických pracovníků nebo společná podpora inkluzivního vzdělávání a samozřejmě již zmíněná nezbytnost zabývat se demografickým vývojem v souvislosti s očekávanými fiskálními dopady. Bez takového přístupu nebude možné v oblasti vzdělávání připravovat v budoucnu žádné perspektivní projekty.

5.3.2.1. Příklady dobré praxe

Společná realizace školních a mimoškolních aktivit

SO ORP Pelhřimov – spolupráce venkovských škol v rámci SO ORP Pelhřimov při organizování mimoškolních aktivit s přesahem na SO ORP Humpolec. Organizací je zatížena pouze jedna škola, která nabízí volnou kapacitu okolním základním školám. Školy spolupracují při pořádání povinných výcviků, kurzů, výletů, pobytových zájezdů a exkurzí a mohou tak vyrovnávat pestrost nabídky v mimoškolních aktivitách s městskými školami. Přínosem je využití volné kapacity autobusu, dělení se o povinnost pedagogického dozoru s jinou školou, získání výhodnějších podmínek pro větší skupinu, možnost zaplnit kurz žáky přibližně stejného věku a umožnit jim účastnit se kurzů opakovaně. Záměrem je rozšířit tuto spolupráci na sdílení odborných pedagogů nebo na letní střídavý provoz MŠ.

Společné nákupy služeb, zařízení, administrativa

SO ORP Ivančice – Mikroregion Ivančicko se rozhodl za finanční podpory Jihomoravského kraje a partnera Skupiny ČEZ pořídit herní prvky, které členskými obcemi a jejich školám bezplatně zapůjčuje na dětské a tradiční akce pro veřejnost.

SO ORP České Budějovice – Cílem integrovaného projektu mikroregionu Svazku obcí Blata je nákup mobilního vybavení pro pořádání spolkových a kulturně společenských aktivit pro zlepšení podmínek pro život ve venkovském regionu svazku obcí.

SO ORP Železný Brod – Cílem projektu „Žadatelé bez občanky? Leader bez hranic“ je pořízení vybavení pro volnočasové aktivity dětí a mládeže, spolupráce při společných setkáních, předávání zkušeností z realizace projektů a zároveň zapojení dětí tak, aby neztratily zájem o dění ve svém regionu.

SO ORP Český Krumlov – Společným zadáním zakázky nákupem vybavení dětských hřišť v jednotlivých obcích svazku Mikroregionu Vyšebrodsko se obcím podařilo snížit pořizovací cenu herních prvků.

SO ORP Nový Bor – Výsledkem projektu rekonstrukce volně a zdarma přístupných volnočasových areálů pro aktivity dětí, mládeže a dospělých obcí DSO Novoborska bylo vybudování nebo rekonstrukce dvaceti dětských hřišť, sportovišť a odpočinkových zón v deseti obcích Svazku obcí Novoborska. Jednotlivé areály jsou spravovány obcemi, které na nich provádějí povinnou údržbu.

Spolupráce při žádosti o dotace

SO ORP Náchod – Město Hronov spolupracuje se spádovými obcemi a pro zájemce poskytuje konzultace, odborné poradenství i případné zpracování a administraci projektových žádostí. Díky spolupráci mezi školami a jejich zřizovateli při čerpání financí v rámci dotačních titulů dochází k nákupu vybavení a výstavbě sportovišť, které pak může využívat i veřejnost.

SO ORP Mariánské Lázně – Společná projektová příprava technické dokumentace na rekonstrukci a modernizaci tří venkovských škol umožňuje obcím v rámci svazku překonat minimální uznatelné náklady některých projektů a stát se tak významnějšími a viditelnějšími v soutěži o externí zdroje financování. Může také zajistit profesionalitu při realizaci projektu.

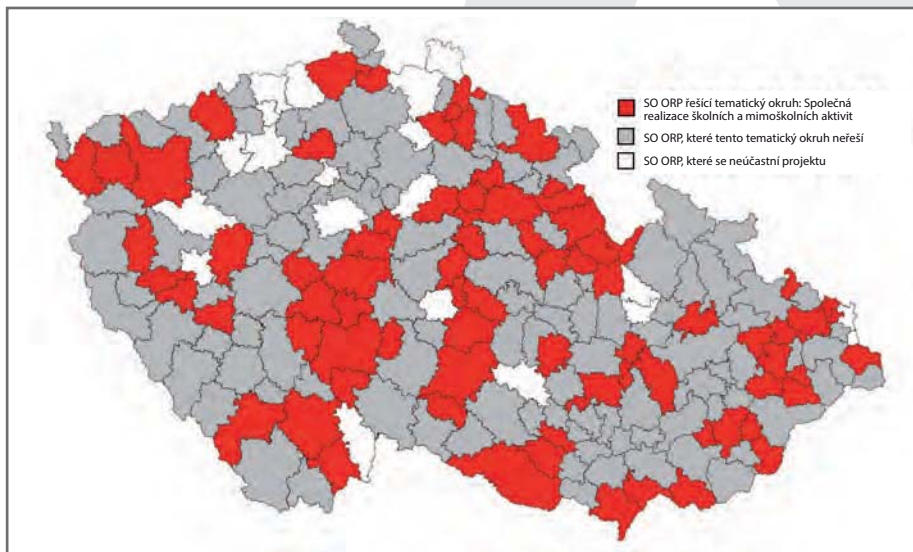
Legislativa

Podnět na zjednodušení legislativy – Návrh od svazkové školy Základní a mateřská škola regionu Karlovarský venkov a svazkové školy Základní a mateřská škola Údolí Desné na zjednodušení legislativy spojené se vznikem svazkových škol a na zefektivnění řízení a běžného provozu těchto subjektů, např. odpovědnost jednotlivých pracovníků, spojení obcí při řízení těchto škol atd.

5.3.2.2. Řešení tématu Ekonomická úsporná opatření v rámci Projektu MOS

Společná realizace různých typů vzdělávacích **školních i mimoškolních aktivit**, sportovních, kulturních i dalších projektů, rozšiřujících nejen možnosti trávení volného času, ale také ovlivňujících posilování vazeb k obcím a regionu, se stala zajímavým tematickým okruhem meziobecní spolupráce pro 76 aktérů (11,8 %). Společné projekty mohou být zaměřeny jak na mateřské a základní školy, tak i na další zařízení a organizace, např. na ZUŠ, DDM, SVČ.

Mapa 10: SO ORP, které řeší pomocí MOS tematický okruh Společná realizace školních a mimoškolních aktivit

Zdroj: Souhrnné dokumenty zpracované v rámci Projektu

MOS na zajištění vybraných vzdělávacích aktivit se může specificky zaměřovat na technické a přírodovědné obory a pomáhat tak snižovat deklarovaný malý zájem žáků o studium takto zaměřených oborů, dále na různé aktivizační metody učení (např. metody kritického

myšlení, Hejného matematiky, badatelsky orientovaného vzdělávání, čtenářských dílen), může být věnována péči o děti a žáky hendikepované nebo naopak práci s talentovanými dětmi.

V rámci tohoto tematického okruhu lze společně organizovat povinný plavecký výcvik, lyžařské kurzy, exkurze, výlety nebo poznávací pobytové zájezdy, kde se očekává optimalizace nákladů, nebo společně hledat efektivnější organizační zabezpečení vzdělávání žáků v málotřídních školách (forma odloučených pracovišť), což znamená dílčí snížení nákladů a také efektivnější využití prostředků ze státního rozpočtu na přímé výdaje. Specifickým námětem je organizace vzdělávacích aktivit během prázdnin.

V nabídce mimoškolních zájmových a vzdělávacích aktivit lze nastolit systém spolupráce a jejich koordinace mezi školami a příslušnými organizacemi formou vzájemného využití kapacity a nabídky oborů a kroužků v ZUŠ, DDM a SVC. Kroužky probíhají vesměs v odpoledních hodinách nebo o víkendech či prázdninách a lze je provozovat i v MŠ a ZŠ po vyučování. Vhodným řešením je umístění detašovaných tříd ZUŠ na MŠ nebo ZŠ, kdy pedagogové ze ZUŠ dojíždějí za dětmi a žáky do jejich kmenových škol.

Dobré zkušenosti jsou se spoluprací s centry školních a mimoškolních aktivit, která umožňují poskytování výhodnější a pestřejší nabídky různých činností, např. plavání, bruslení, různé přednášky, soutěže, využití kina nebo kapacity sportovní haly.

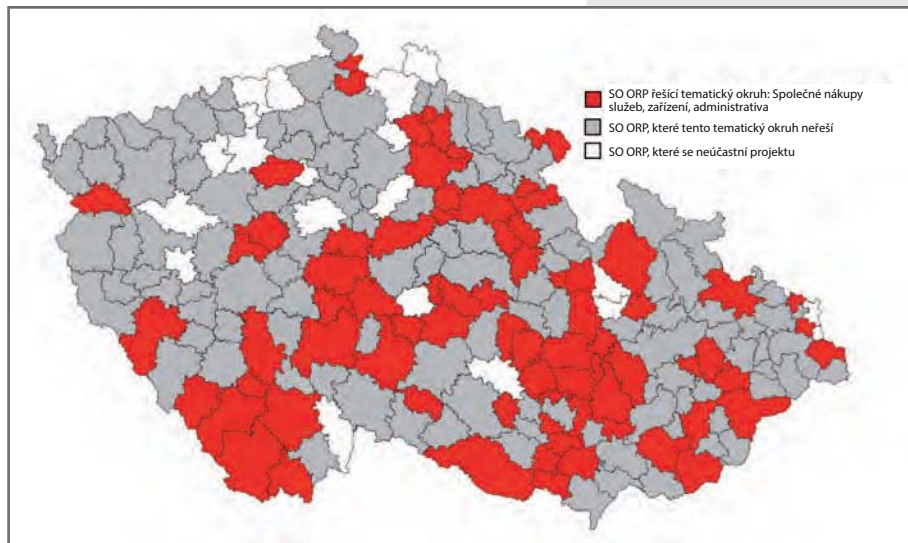
Pro zvýšení informovanosti o možnostech výchovně vzdělávacích aktivit v SO ORP či nejbližším okolí lze často využít již vytvořený informační systém a centrální databázi volného času pro děti a mládež spádového města nebo krajského školského portálu. Motivací pro MOS může být společné vytváření takových sdílených centrálních databází o činnostech ve školství i v souvisejících oblastech.

Pro posouzení specifik a diferencí mezi potřebami a prioritami v jednotlivých lokalitách spádového území z hlediska nabídky mimoškolních vzdělávacích a volnočasových aktivit je v některých případech dobré připravit společnou studii. Ta může pomoci při rozhodování, zda by nebylo vhodné volnočasové aktivity rozvíjet i v obcích vzdálenějších od spádového města. Realizace různých typů volnočasových aktivit může být zaměřena na různé věkové a sociální skupiny a může být i prostředkem budování určitých komunitních a komunikačních center v obcích. Právě spolupráce obcí při realizaci různých volnočasových aktivit může přispět k posilování role škol v obcích a k budování vztahu dětí k regionu, odkud pocházejí.

Velkou potřebu MOS obce spatřují ve společných jednáních a společném vystupování při **zajišťování nákupu služeb, zařízení a administrativy** (11,2 %). Zde je patrná potřeba ekonomických úspor a dovybavení škol a školských zařízení novými modernějšími pomůckami. Může se jednat o společný nákup – veřejnou zakázku více obcí, nebo jen uvnitř jedné obce o jednu zakázku pro všechny školy. Zákon 137/2006 Sb., o veřejných zakázkách, ve znění

pozdějších předpisů, umožňuje sdružit zadavatele, takže obce se mohou při řešení tohoto cíle spojit.

Mapa 11: SO ORP, které řeší pomocí MOS tematický okruh Společné nákupy služeb, zařízení, administrativa

Zdroj: Souhrnné dokumenty zpracované v rámci Projektu

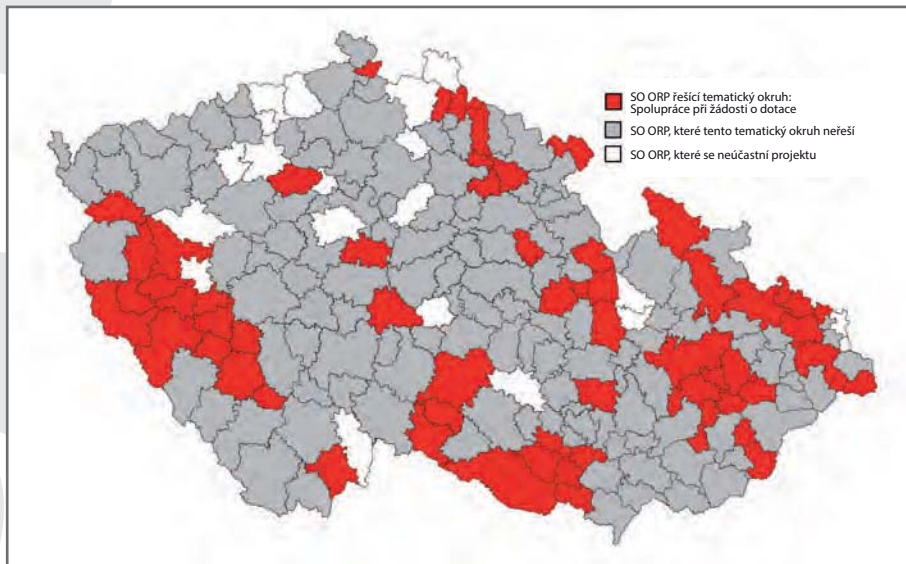
Za účelem optimalizace nákladů lze zavést společný nákup a následně sdílet speciální didaktické pomůcky (např. kufříky pro realizaci pokusů a speciální modely, které se nevyužívají příliš často), odborné učebny, kdy díky společné úpravě rozvrhu se lze střídat i v rámci různých škol, společnou školní jídelnu – vývařovnu (centrální příprava jídel, které se pak vydávají v jednotlivých školách ve výdejnách) nebo tělocvičnu (limitující může být docházková vzdálenost do tělocvičny, řešení dojíždění žáků jedné školy do sousední obce). Společnou podporou firem a organizací, které mohou přispět finančně nebo materiálně ke zlepšení technického vybavení škol, lze zvýšit zájem o technické obory.

Efektivitu administrativy, personálního řízení a zachování vzdělávacích institucí v menší obci lze zajistit vytvořením odloučeného pracoviště větší mateřské nebo základní školy, což může být považováno za alternativu ke svazkovým školám. Spolupráce by měla znamenat zkvalitnění a zefektivnění této agendy, snížení nákladů a sjednocení a přiblížení některých služeb blíže ke škole a zaměstnancům (např. řešení mzdové agendy centrálně pro celou oblast SO ORP).

Na tento tematický okruh úzce navazuje **spolupráce při žádosti o dotace** (9,5 %). Vytvoření společného týmu pro pomoc při vyhotovování žádostí o dotace pro jednotlivé obce a školy znamená opět ekonomické a časové úspory. V rámci MOS lze podpořit a využít možnosti realizace spojených projektů, o jejichž administraci a finanční krytí by se podělilo více obcí

a zároveň by se v rámci integrovaných projektů zvýšila šance na úspěch při schvalování a realizaci. Kladem tohoto postupu je snížení počátečních nákladů při zahájení projektů a menší administrativní zatížení.

Mapa 12: SO ORP, které řeší pomocí MOS tematický okruh Spolupráce při žádosti o dotace

Zdroj: Souhrnné dokumenty zpracované v rámci Projektu

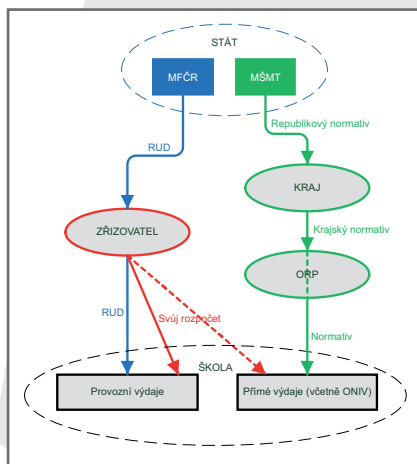
Zejména v případě vyhlašovaných výzev projektů EU je nutné sdružení více škol, roli hraje podíl samofinancování a odborné kapacity na administraci projektů na obcích či samotných školách. Tento postup velmi pomůže malým obcím a jejich školám, protože v některých případech by samostatně nebyly schopny ani odborně ani finančně podávat projektové záměry, což by znamenalo jejich znevýhodnění v porovnání se školami ve velkých městech. Tato snaha může vyústit ve skloubení ekonomické efektivity s udržením komunitních center v daných obcích.

Řada uváděných příkladů dobré praxe mohla být úspěšně realizována právě díky čerpání finančních prostředků z národních dotačních programů nebo z operačních programů Evropské unie. Také během následujícího programového období do roku 2020 najdou v MOS uplatnění grantové programy určené na budování infrastruktury a rozšíření stávajících kapacit škol, rekonstrukci a modernizaci budov, na realizaci některých energetických opatření, na podporu budování kapacit pro inkluzivní a polytechnické vzdělávání, na rozvoj spolupráce školy, rodičů a široké veřejnosti, na rozvoj mimoškolního vzdělávání nebo podporu krajského akčního plánování s vazbou na místní akční plány s potřebami rozvoje infrastruktury. Možnosti financování aktivit v rámci zpracovaných tematických okruhů pro nejbližší programové období jsou uvedeny v příloze.

V oblasti financování škol a školských zařízení zřizovaných obcemi existuje tzv. dvojkolejnost financování. Ke zpřehlednění způsobu financování školství, tj. toku a použití finančních prostředků vyčleněných ze státního rozpočtu na činnost škol a školských zařízení, a finančních prostředků poskytovaných obcemi, slouží schéma na obrázku 2.

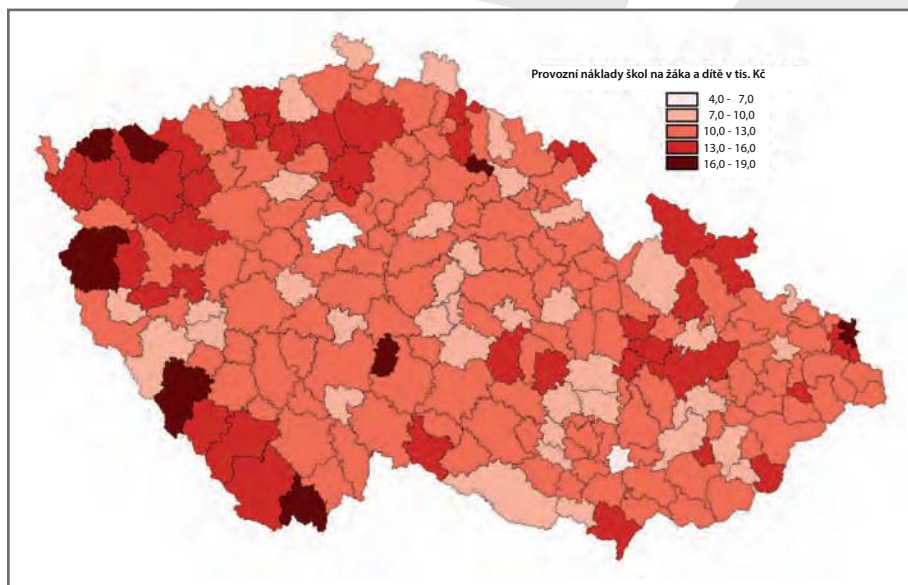
Problematika legislativy je v rámci MOS řešena pouze okrajově (3 aktéři – 0,5 %). Je zmiňován společný lobbying u kraje, státu a dalších institucí, riziko, že se mohou objevit změny v legislativě, které povedou k vynuceným investicím, nebo reformy, které zhorší podmínky pro kvalitu výuky, neschopnost legislativních norem pružněji reagovat na reálnou situaci (např. na dočasný nadlimitní výskyt zájemců o umístění v MŠ) nebo snaha o legislativní podporu posílení kompetencí odborů školství v rámci území ORP, které by byly oprávněny poskytovat školám metodickou, právní a ekonomickou pomoc, což by snížilo administrativní zátěž jednotlivých škol a obcí.

Obrázek 2: Schéma financování škol a školských zařízení zřizovaných obcemi

Zdroj: Výstup zpracovaný v rámci Projektu

Mapa 13: Provozní náklady na dítě a žáka v tisících Kč v roce 2012

Zdroj: Výkazy MŠMT, MFČR

Legislativa nicméně významně ovlivňuje celovou oblast předškolního a základního vzdělávání, a to od přísných požadavků kladených na zřizovatele, financování regionálního školství, hygienické normy až po administrativní náročnost pro školy a školská zařízení vyplývající ze zákonů, vyhlášek, metodických pokynů, doporučení nebo nařízení vlády. Z pohledu MOS byl podán návrh legislativních změn spojených s touto oblastí, např. návrh na zavedení povinnosti vzniku strategického dokumentu – koncepce – pro rozvoj předškolního a základního vzdělávání v rovině jednotlivých mikroregionů definovaných pomocí DSO se zaměřením na konkrétní potřeby území, návrh na zefektivnění řízení a běžného provozu stávajících svazkových škol v reakci na zkušenosti těchto subjektů a návrh na zavedení povinnosti příslušného ústředního orgánu státní správy poskytovat DSO metodickou pomoc a spolupracovat při vytváření koncepce předškolního a základního vzdělávání v rámci mikroregionu.

5.3.2.3. Aktivita, které nastartoval projekt na území SO ORP

SO ORP Písek – Pravidelná společná setkání řídících pracovníků ZŠ a MŠ spojená s odborným legislativním školením umožňujícím získat pedagogickým pracovníkům nové informace v oblasti legislativy a předávání zkušeností z této oblasti. Ve formě záměru jsou také společné poznávací výlety a exkurze pro děti z mateřských škol a sportovní hry a vzdělávací akce pro žáky ZŠ.

SO ORP Ústí nad Orlicí – Rozpracován investiční záměr a zahájeny práce na programové náplni a provozu Regionálního centra vzdělávání jako nadčasového centra vzájemné podpory talentů, inovací, kariérního poradenství a spolupráce mezi podnikateli a školami pro žáky, studenty, děti, mládež, rodiče, rodiny, podniky a širokou veřejnost územně zejména z SO ORP Ústí nad Orlicí, DSO Orlicko – Třebovsko, ale také z Pardubického kraje a ČR.

SO ORP Hořice – Spolupráce při čerpání dotací z operačních programů. Je definováno a vytvořeno funkční partnerství a připravována žádost o dotaci na zpracování MAP.

SO ORP Nové Město nad Metují – Ve formě záměru je cíl realizovat společný nákup materiálu a služeb, objednávání učebnic a školních pomůcek. Tento cíl zaměřený na zefektivnění hospodaření škol může být naplňován prostřednictvím externího podnikatelského subjektu.

SO ORP Orlová – Aktivita projektu s cílem motivovat žáky 8. a 9. tříd k výběru perspektivních oborů dalšího vzdělávání se orientují na sdílení vybavení školních dílen pracovními pomůckami a spotřebním materiálem, organizaci rukodělných soutěží, exkurze ve firmách v okolí, návštěvy vzdělávacích center a akcí se zaměřením na řemesla a technické obory.

SO ORP Říčany – Zřízení dotačního poradenského centra pro školy, které by podávalo informace o dotacích a společných projektech celému území SO ORP a koordinovalo připravované projekty v rámci území tak, aby byly efektivní a využitelné.

5.3.3. Spolupráce ředitelů škol a školských zařízení a představitelů obcí

Cílem MOS je, aby obce mezi sebou komunikovaly, informovaly se vzájemně o všech aspektech života v obci. Proces komunikace mezi zřizovateli a školami, jeho naštartování a posílení, dává velký potenciál dalšího rozvoje školních i mimoškolních aktivit v území. Je také důležitou podmínkou pro řešení problematiky obou předcházejících oblastí, a to od kapacity, dopravní obslužnosti, dotací až po zachování sítě mateřských a základních škol.

5.3.3.1. Příklady dobré praxe

Informační portál, regionální identita

SO ORP Pardubice – Pro rychlou orientaci je k dispozici informační portál – centrálně aktualizovaná databáze Katalog volného času pro děti a mládež v Pardubicích. Dále je možné pro celý SO ORP využít základu krajského školského portálu Klíč ke vzdělání.

SO ORP Moravská Třebová – Projekt „Tady jsem doma“ nastartoval spolupráci mezi školami. Byl zaměřen zejména na posílení regionální identity a zkvalitnění výuky.

SO ORP Polička – Hlavním smyslem projektu „Vracíme se domů, vracíme se ke kořenům“, který realizovaly tři malotřídní vesnické základní školy, bylo ukázat dětem cestu k výběru budoucího povolání, ve kterém najdou uplatnění v místě svého současného bydliště nebo regionu, a společným úsilím posilovat regionální identitu.

Společná setkání ředitelů, pedagogů, vzdělávání, konference

SO ORP Třebíč – Realizovaný Projekt umožnil vzájemnou spolupráci a síťování škol, spolupráci škol se zřizovateli s ohledem na sdílení problémů, zkušeností, příkladů dobré praxe a sjednocení koncepce vzdělávání na Třebíčsku.

SO ORP Jílové u Prahy – Významnou ukázkou kooperace a konkurenceschopnosti byl tříletý Projekt Kokos. Znamenal posílení profesního růstu a rozvoje pedagogů, předávání zkušeností, řadu inspirativních nápadů a přístupů a také uvědomění si sounáležitosti se svou školou.

SO ORP Otrokovice – Správní obvod Otrokovice společně s SO Kroměříž poskytují metodickou pomoc ředitelům škol i ostatním zřizovatelům. Velmi dobrá je spolupráce s obcemi

i partnerskými městy na mimoškolních aktivitách, projektech s příhraničním dopadem a zabezpečování kultury a sportu. Podporovány jsou vzájemné návštěvy pedagogů na školách, tzv. síťování škol, které není ekonomicky náročné, funguje jako motivační stimul a získávání inspirací a zkušeností.

Školní psycholog, logoped, společný pedagog, pedagog jazyků – rodilý mluvčí

SO ORP Dobruška – Projekt umožnil žákům venkovských malotřídních škol rovný přístup k výuce cizích jazyků, pomohl zavádět nové výukové metody a rozvíjet partnerství škol tak, aby docházelo k předávání zkušeností mezi školami.

SO ORP Šlapanice – Pro děti a žáky z MŠ a ZŠ z městyse Pozoříce u Brna a jeho okolních obcí funguje Školní poradenské centrum Čtyřlístek, kde pracují odborníci z několika oblastí – logoped, školní psycholog a speciální pedagogové.

SO ORP Moravský Krumlov – Projekt, týkající se 33 obcí SO ORP Moravský Krumlov, je zaměřen na předcházení problémů ve výchově dětí v sociálně slabých vícečetných rodinách a vyloučení a odstraňování nežádoucích patologických jevů nejen při výchově, ale i při zařazování se těchto skupin dětí do běžného života.

Rozvoj partnerství v rámci SO ORP, mimo SO ORP, přeshraniční spolupráce, podnikatelské subjekty

SO ORP Vysoké Mýto – Akce ZŠ a MŠ Dobříkov s názvem BRAnně BEzpečnostní NEtradiční Cvičení je určena pro děti okolních malotřídních škol, kdy školáci mají možnost seznámit se zábavnou formou s činnostmi složek Integrovaného záchranného systému ČR, s pravidly silničního provozu, se zásadami poskytování první pomoci a ochrany přírody.

SO ORP Opava – Město Opava se rozhodlo poskytovat služby pro zajištění environmentální výchovy EVVO také mimo opavským školám v rámci SO ORP Opava.

SO ORP Vrchlabí – Na bázi meziobecní spolupráce umožňuje sportovní škola, zřizovaná městem Vrchlabí, specializované vzdělávání žákům z obcí celého SO ORP Vrchlabí případně z jiných měst a obcí.

SO ORP Bystřice nad Pernštejnem – Do projektu Mikroregionu Bystřicko „Bystřicko čte dětem“ se zapojily obce, školy a knihovny, které za pomoci pracovníků mikroregionu akci zorganizovaly.

SO ORP Stříbro – HARANTI – Mikroregion Konstantinolázeňsko, který sdružuje devět obcí, vyhlašuje grantový program „HARANTI“ s cílem zapojit děti a mládež do života v obcích.

SO ORP Dačice – Obce Mikroregionu Dačicko zorganizovaly setkání zástupců podnikatelské sféry, školství a místních samospráv na podporu místních podnikatelů s cílem ovlivnit přípravu žáků pro obory, kterými se místní podniky zabývají.

Inkluze, vzdělávání žáků se SVP

SO ORP Moravská Třebová – Základní školy v SO ORP Moravská Třebová spolupracují na projektu „Centrum integrované podpory – Moravskotřebovsko a Jevíčko“. Hlavním cílem projektu je nalézt optimální model péče o ty žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, kteří vzhledem ke svému zařazení mezi žáky se zdravotním znevýhodněním nejsou klienty speciálně pedagogického centra.

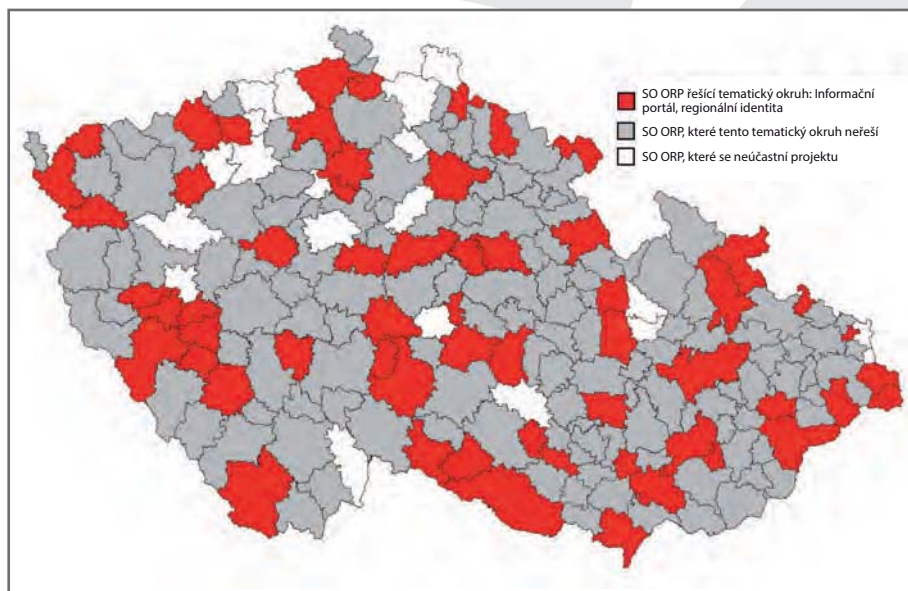
SO ORP Šternberk – Zajistit dětem rovné příležitosti při základním vzdělávání s návazností na jejich snadnější začlenění do trhu práce je smyslem projektu, na kterém spolupracovalo město Šternberk a pět okolních obcí.

SO ORP Brno – Byla uzavřena memoranda o metropolitní spolupráci při přípravě nového programového období EU 2014–2020 mezi městem Brnem a pěti obcemi s rozšířenou působností v zázemí Brna.

SO ORP Veselí nad Moravou – Byl realizován projekt rekonstrukce a vnitřní vybavení přeshraničního centra environmentálního vzdělávání a výchovy, kde se pořádají vzdělávací kurzy pro školy na Hornácku, Strážnicku a Veselsku.

SO ORP Lipník nad Bečvou – Byly realizovány projekty „Poznáváme jazyk, kulturu a tradice našich sousedů“, „Překračujeme hranice“, „Cesta časem“ – školní výměna žáků a také rozvoj navázaných kontaktů s možností vytvoření dalších.

Mapa 14: SO ORP, které řeší pomocí MOS tematický okruh Informační portál, regionální identita

Zdroj: Souhrnné dokumenty zpracované v rámci Projektu

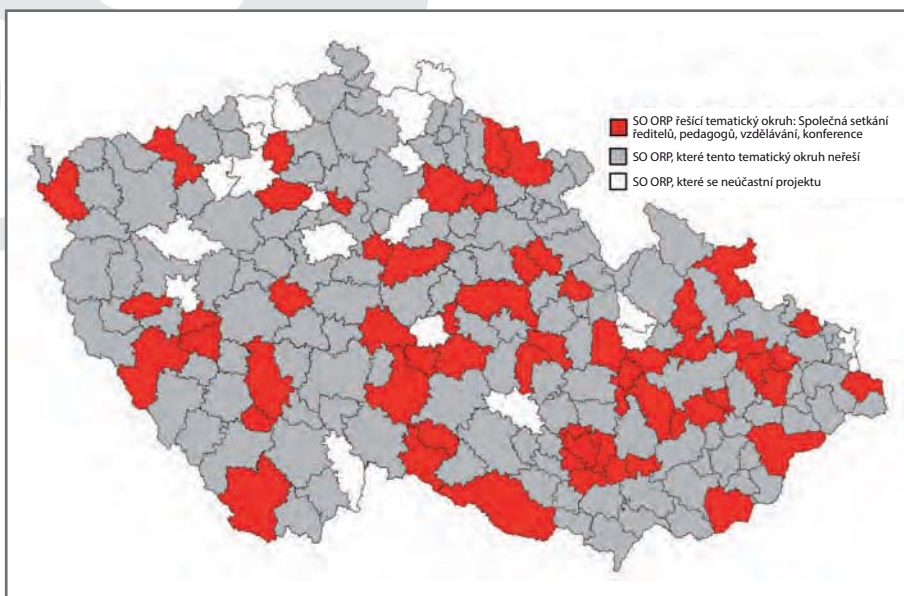
SO ORP Přerov – Realizovány projekty v rámci Operačního programu přeshraniční spolupráce mezi Českou republikou a Polskem.

SO ORP Kraslice – Realizována aktivní a prospěšná spolupráce české a německé mateřské školy.

5.3.3.2. Řešení tématu Spolupráce ředitelů škol a školských zařízení a představitelů obcí v rámci Projektu MOS

U cílových skupin v oblasti školství lze vysledovat shodně snahu po komplexních informacích. Společná jednání ředitelů škol a zřizovatelů by se neměla omezovat pouze na technické aspekty, ale naopak by bylo vhodné rozšířit komunikaci i o kvalitativní složku. Dobře připravená společná setkávání by mohla postupně oslabovat různá negativa, např. konkurenci mezi školami.

Mapa 15: SO ORP, které řeší pomocí MOS tematický okruh Společná setkání ředitelů, pedagogů, vzdělávání, konference

Zdroj: Souhrnné dokumenty zpracované v rámci Projektu

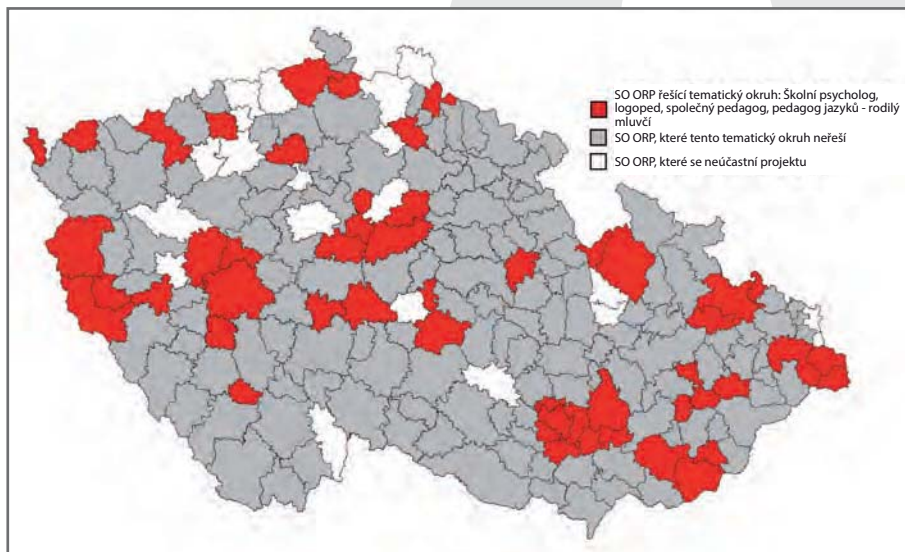
Nedostatečný rozvoj regionální identity a tvorbu společného funkčního informačního portálu se rozhodlo řešit 58 představitelů obcí, tj. 9,0 %. Řešením může být posilování regionální identity s využitím stávajících nebo vytvořením nových regionálních učebních pomůcek, společné podporování projektů mapujících široký a zajímavý potenciál území včetně zachovávání osobitých zvyků a tradic. Medializaci, tj. zvyšování informovanosti občanů, rodičů, zastupitelů obcí i kraje a dalších aktérů o kvalitě škol, výukových programech, jednotlivých

projektech, úspěších žáků a dalších aktivitách MŠ i ZŠ, lze zlepšit prostřednictvím místních a regionálních médií, nových informačních technologií, sociálních sítí apod., zřízením společného portálu, který bude v daném regionu sdružovat údaje o jednotlivých školách a školských zařízeních, o kapacitách a naplněnosti škol atd., nastíněním možných způsobů motivace obcí v SO ORP k vytváření sdílených pravidelně aktualizovaných centrálních databází o činnostech ve školství i v souvisejících oblastech, podporou aktualizací internetových stránek jednotlivých škol a školských zařízení (soutěže, hodnocení zřizovatelem, žáky, učiteli, rodiči).

Společným setkáváním ředitelů, pedagogů a otázkou dalšího vzdělávání se zabývá 55 aktérů (8,6 %). Jako řešení navrhují:

- organizovat vzájemné návštěvy ve školách (metodika byla připravena v rámci některých národních projektů OP VK),
- podporovat vzájemné učení pedagogů a hospitace učitelů konkrétních předmětů,
- společně realizovat burzu nápadů,
- společně podporovat realizaci projektů zaměřených na zlepšení řízení příspěvkových organizací, posílení profesního růstu a rozvoje pedagogů, předávání zkušeností, inspiračních nápadů a přístupů, komunikaci mezi školami a zřizovatelem,
- přípravu společných dlouhodobých i krátkodobých projektů, diskuze nad ŠVP.

Mapa 16: SO ORP, které řeší pomocí MOS tematický okruh Školní psycholog, logoped, společný pedagog, pedagog jazyků – rodilý mluvčí

Zdroj: Souhrnné dokumenty zpracované v rámci Projektu

Problémem škol je nedostatek aprobovaných pedagogů, kteří by zajistili kvalitní výuku. Mnohé školy ani nemůžou zaměstnat dostatek pedagogických pracovníků vyučujících

cizí jazyk. Tato problematika spadá do tematického okruhu **Školní psycholog, logoped, společný pedagog, pedagog jazyků – rodilý mluvčí**, kterému se věnuje 49 představitelů obcí (7,6 %).

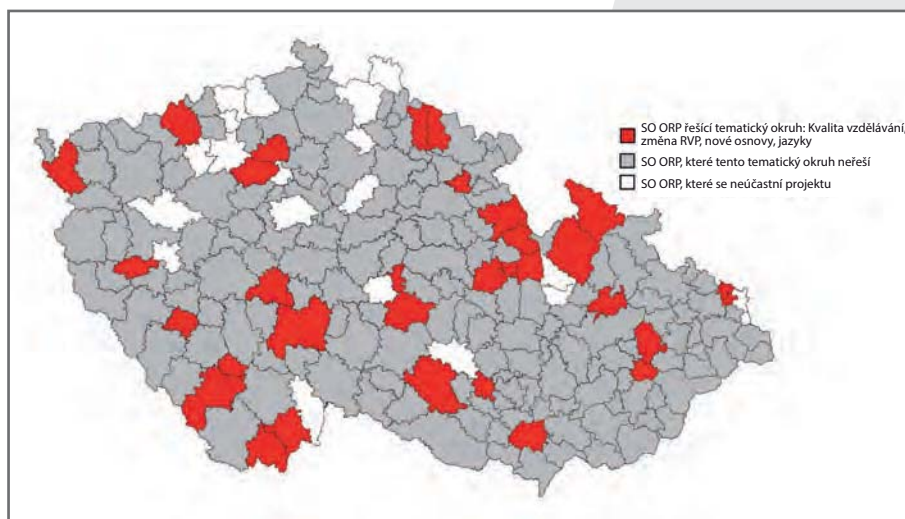
V rámci spolupráce se objevují návrhy řešit tento nedostatek tzv. rotujícím učitelem. Takoví učitelé by měli úvazky na několika školách najednou. Je potřeba zajistit rozumný rozsah, aby nedocházelo kvůli přesunům vyučujících ze školy na školu k nedostatečnému věnování se žákům. Zde je možné konzultovat se zástupci svazkových škol.

V řadě regionů narůstá počet rodin ohrožených sociálním vyloučením. Je také velký počet dětí z neúplných rodin. Rodinné problémy jsou často přenášeny do školního prostředí a mohou se projevovat i různými patologickými jevy. Proto je v rámci MOS je doporučována možnost zřízení pozice školního psychologa, který by sloužil všem ZŠ v SO ORP. Kladem je řešení výchovných problémů na místě, rozdělení nákladů zabezpečení odborného poradenství mezi více obcí a pomoc pedagogům škol ve výchovné oblasti a oblasti prevence. Řešením může být:

- společné sdílení školního logopeda, školního psychologa, speciálního pedagoga, výchovného a kariérového poradce, školního metodika prevence a další podpůrné profese a pozice,
- společné vytváření podmínek pro dlouhodobější pobyt učitele jazyků – rodilého mluvčího, což by přineslo nejenom žákům venkovských málotřídních škol rovný přístup k výuce cizích jazyků,
- spolupráce při společném zaměstnávání pedagogů a dostupnosti speciálních pracovníků pedagogické péče pro žáky se specifickými potřebami,
- zajištění speciálních odborných pracovníků pro nadané žáky,
- spolupráce při zajištění odborníků ve školství v rámci řešení aprobovanosti učitelů ve všech předmětech,
- rozšíření služeb poradenských institucí,
- podpora poradenské a intervenční činnosti např. na spádových školách (přednášky a semináře pro pedagogy a rodiče) a účelnější využití preventivních programů,
- společné využívání dotačních a rozvojových programů zaměřených na financování asistentů pedagoga, podporu škol, které realizují inkluzivní vzdělávání, vybavení školských poradenských zařízení diagnostickými nástroji, financování speciálních učebnic, vybavování škol kompenzačními pomůckami pro žáky se zdravotním postižením, zpracování metodických dokumentů („školní podpůrný program“) k zavádění principů inkluzivního vzdělávání do škol.

Kvalitou vzdělávání, změnou RVP, novými osnovami, jazyky se zabývá 31 představitelů SO ORP (4,8 %). Za kvalitu vzdělávacího procesu zodpovídá ředitel školy a často bývá předmětem diskuze, zda je to v rámci spolupráce vhodné téma k řešení se zřizovateli. Je zde jednoznačný signál, že obcím na kvalitě vzdělávání záleží a že se nesnaží jen zachovat školu za každou cenu a zajímat se pouze provoz a stav budov. Metodika, jak postupovat při hodnocení školy a školského zařízení, které může provádět také jejich zřizovatel podle kritérií,

Mapa 17: SO ORP, které řeší pomocí MOS tematický okruh Kvalita vzdělávání, změna RVP, nové osnovy, jazyky

Zdroj: Souhrnné dokumenty zpracované v rámci Projektu

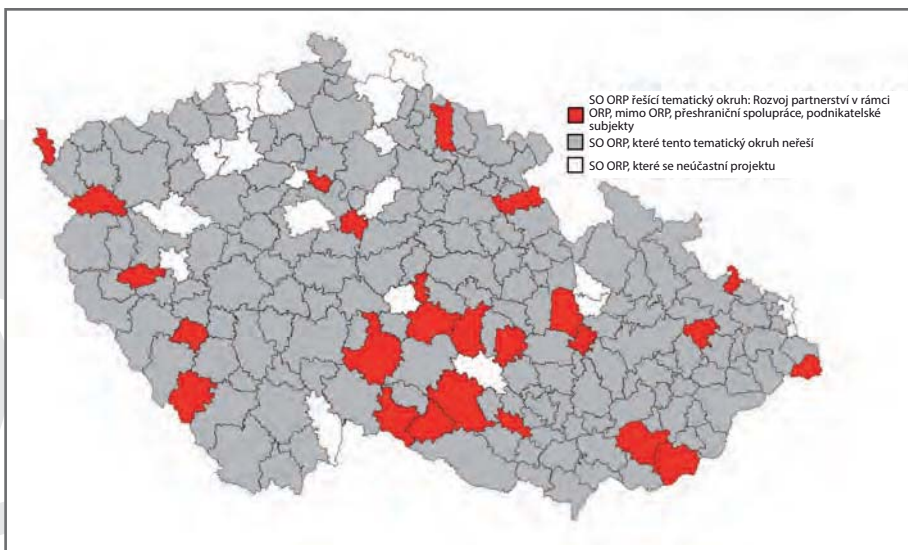
kteřá předem zveřejní, byla připravena v národním projektu Cesta ke kvalitě. Tento tematický okruh úzce souvisí s okruhem předcházejícím, který řeší sdílení pedagogických kapacit za účelem udržení kvality výuky. Nabízí se následující řešení:

- rozvíjet partnerství škol tak, aby docházelo k předávání zkušeností mezi školami a byl umožněn žákům rovný přístup ke kvalitním vzdělávacím programům,
- prohlubovat pedagogické kompetence modernizací školních vzdělávacích programů,
- společně debatovat o kvalitě školy z hlediska pedagogického leadershipu⁴,
- společně zavádět a prakticky si vyzkoušet nové metody výuky,
- společně hledat vhodné formy interaktivity ve vyučování a otevřít možnosti stálého rozšiřování a využívání nových a kvalitních technologií (např. informačních a komunikačních),
- společně připravovat vzdělávací plány v klíčových oblastech tak, aby mohl být lépe využit potenciál jednotlivých škol (školy mohou nabízet okolním školám zkušenosti v oblastech, na které se specializují a naopak využívat pomoci od ostatních škol),
- předávat si vzájemně zkušenosti s možností vyjadřovat se prostřednictvím zástupců ve školských radách k návrhům školních vzdělávacích programů a k jejich následnému uskutečňování,

4) Pedagogický leadership se zaměřuje na klíčový prvek kvality škol a školských zařízení – na vedoucí pracovníky a rozvoj jejich schopností v klíčových otázkách. K těm patří dovednost stanovit ve spolupráci s pedagogy ale i dalšími partnery v území vizi školy, koncepci jejího rozvoje, schopnost vést (nikoli pouze řídit) pedagogický sbor, provádět formativní hodnocení, přinášet popisnou zpětnou vazbu jak na úrovni školy, tak ve spolupráci s jednotlivými pedagogy, a schopnost přinášet směr k veřejnosti vizi inkluzivního vzdělávání v takové kvalitě, aby škola byla atraktivní pro různé skupiny rodičů.

- předávat si vzájemně zkušenosti s možností podílet se prostřednictvím zástupců ve školských radách na zpracování koncepčních záměrů rozvoje školy,
- podporovat další vzdělávání a aktivity pedagogických pracovníků nejen ve smyslu posilování kvalifikace, ale i rozvíjení sociálních dovedností, posilování autority a motivace pro práci ve školách různého typu,
- iniciovat alternativní způsoby vzdělávání s přihlédnutím ke kvalitě a poptávce v území.

Mapa 18: SO ORP, které řeší pomocí MOS tematický okruh Rozvoj partnerství v rámci ORP, mimo ORP, přeshraniční spolupráce, podnikatelské subjekty

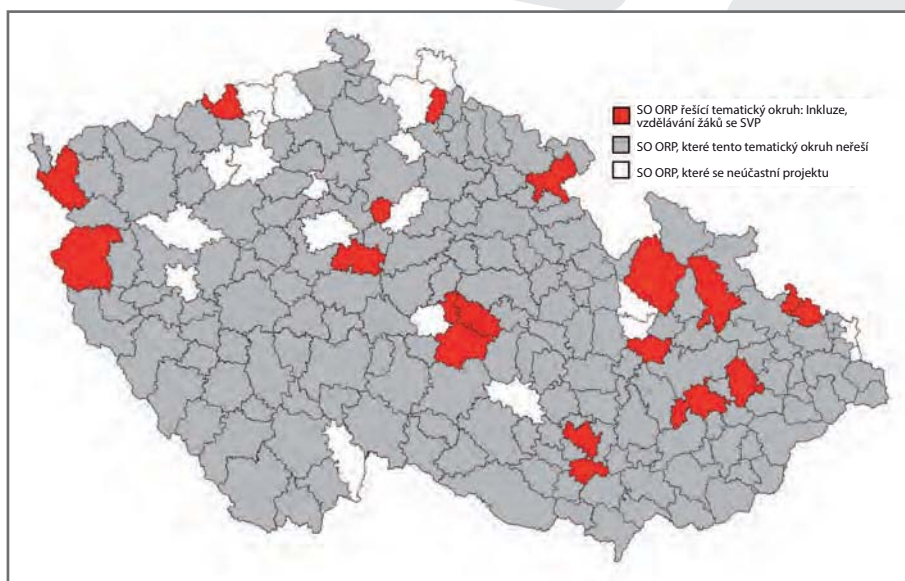
Zdroj: Souhrnné dokumenty zpracované v rámci Projektu

V kontextu s tématem Rozvoj partnerství v rámci SO ORP, mimo SO ORP, přeshraniční spolupráce, podnikatelské subjekty 24 představitelů obcí (3,7%) většinou řeší nedostatečnou informovanost a poradenský servis, nedostatečnou spolupráci škola – rodiče – obec a další organizace v území. Je doporučeno:

- vytvořit společný informační portál o nabídce oborů a kroužků v ZUŠ, DDM a SVČ pro volný čas dětí a mládeže a vzájemně koordinovat jejich využití,
- nastavit meziobecní komunikaci a participaci pro oblast vzdělávání se zaměřením na zřizované školy s praktickými ukázkami z jiných obcí,
- aktivizovat všechny cílové skupiny a jejich participaci na společných projektech,
- zaměřit se na společná setkání rodičů, zástupců škol a představitelů dotčených obcí na akcích školy, organizovat projektové dny, pracovat v rámci odpoledních aktivit s rodinami dětí a žáků, a tím zvýšit zájem rodičů o aktivní spolupráci se školou,
- v rámci MOS pozvat na ukázkové hodiny práce s dětmi i pedagogy, rodičovskou veřejnost a zřizovatele škol okolních obcí, což může pomoci řešit kapacity škol – možnost dovážení dítěte za kvalitním přístupem a výukou,

- nabídnout ve školách „úřední hodiny“ pro zákonné zástupce i veřejnost, kde budou k dispozici v daný čas ředitel školy a jím určené pracovníci,
- umožnit pořádání seminářů a vzdělávání zákonných zástupců vždy v jedné ze škol jednotlivých obcí SO ORP na různorodá témata spolu s prezentací dané školy,
- realizovat v rámci dalšího vzdělávání výměnné stáže týkající se zvýšení kompetencí daných pracovníků v oblasti vzdělávání, metod a forem práce s dětmi a žáky, komunikace s dětmi – žáky i dospělými,
- společně prohlubovat spolupráci a předávání zkušeností mezi obcemi, školami, neziskovými organizacemi, odborníky, poskytovateli služeb, dobrovolníky a místními podnikateli,
- vzájemně poskytovat metodickou pomoc všem zřizovatelům a ředitelům škol – např. předávání informací v souvislosti s novelami školského zákona, informací ke zřizovacím listinám atd.,
- společně vytvářet podmínky pro využití školy jako otevřeného centra obce a komunity pro posílení role školy v obci a pro efektivní zapojení rodičů a veřejnosti do života školy,
- využít zkušeností škol s certifikátem „Rodiče vítáni“,
- využít zkušeností neziskových organizací, které nabízejí některý z programů propojujících žáky, učitele, obce a rodiče, zvyšujících jejich povědomí o místě a zapojení do života obce,
- rozvíjet přeshraniční spolupráci formou společných akcí a prostřednictvím pravidelné výměny žáků s partnerskou školou,
- využít zahraniční zkušenosti partnerských měst, z mezinárodních festivalů a workshopů,
- společně využívat vzájemné výměnné pobyty a stáže pedagogů a žáků nejen ke zvyšování jazykových dovedností a širšímu rozhledu žáků, ale také k posilování zájmu o studium a snižování problému „vyhoření“ u pedagogických pracovníků.

Mapa 19: SO ORP, které řeší pomocí MOS tematický okruh Inkluze, vzdělávání žáků se SVP

Zdroj: Souhrnné dokumenty zpracované v rámci Projektu

Inkluze, vzdělávání žáků se SVP je tematický okruh aktuální pro 18 představitelů obcí (2,8 %). V důsledku novely školského zákona je oblast **vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami** a zajištění dostatečného počtu míst ve třídách ZŠ docela stěžejním tématem. Účinnost novely v této oblasti je od 1. září 2016. Některé názory říkají, že v konečném důsledku je pro systém i pro danou obec výhodnější, když se děti a žáci vzdělávají společně, protože je větší šance, že se neprohloubí exkluze a žáci se sociálním znevýhodněním se snáze udrží na středních školách (nejen dvouletých). Nicméně je velice důležité udržet kvalitu vzdělávání a pro tento cíl připravit zejména z pozice státu řadu podpůrných opatření včetně finančního zajištění.

MOS nabízí řešení formou:

- společné podpory inkluzivního vzdělávání v běžných ZŠ, které vzdělávají žáky se speciálními vzdělávacími potřebami všech typů, od běžných poruch učení po sociální znevýhodnění,
- využití dobrých zkušeností a přínosů pro děti se SVP,
- využití výstupů z projektů,
- využití pedagogů ze speciální školy pro sdílení zkušeností s ostatními školami,
- společného budování kapacit pro přijímání žáků se SVP a zejména žáků se sociálním znevýhodněním do běžných tříd škol hlavního vzdělávacího proudu.

5.3.3.3. Aktivita, které nastartoval projekt na území SO ORP

SO ORP Český Krumlov – Komunikace a zapojení místních aktérů v rámci přípravy projektu „Místní akční plán území SO ORP Český Krumlov“, který bude jedním z klíčových projektů spolupráce na území ORP Český Krumlov v oblasti školství a vzdělávání. MAP přispěje k rozvoji kvalitního a inkluzivního vzdělávání dětí a žáků v MŠ a ZŠ na území ORP, vybudování systému spolupráce mezi školami, řešení možností jejich financování, k řešení otázek vzdělávání pracovníků. Rovněž může přispět k zatraktivnění výuky, nastartovat další aktivity, ke vzájemné výměně zkušeností i řešení individuálních potřeb jednotlivých škol. Ke zkvalitňování vzdělávání v místě bude docházet i díky tomu, že se budou jednotlivá území učit plánování, realizaci a vyhodnocení společných aktivit na principech akčního plánování. Příprava projektu je projednána se zřizovateli škol, se školami, DDM a ZUŠ.

SO ORP Bruntál, SO ORP České Budějovice, SO ORP Děčín, SO ORP Humpolec, SO ORP Kyjov, SO ORP Písek, SO ORP Prostějov – zpracování místních akčních plánů rozvoje vzdělávání (MAP)⁵.

5) Plánovaný projekt systémový OP VVV PO 3 (výzva č. 1 - Systémové projekty) – téma zaměřené na podporu pedagogického leadershipu, strategického řízení a plánování v území. Projekt bude realizovat Národní institut pro další vzdělávání a bude zároveň poskytovat metodickou podporu realizátorům MAP. Z tohoto důvodu nebude nutné si zajišťovat externí služby na klíč.

SO ORP Orlová – Snaha zvýšit informovanost žáků 8. a 9. tříd o perspektivních oborech zaměstnání. Na základě spolupráce všech aktérů trhu práce – místních firem, úřadu práce, obecních úřadů, základních a středních škol bude vytvořen informační portál obsahující popis aktuálního stavu trhu práce a jeho možný vývoj do budoucna s výčtem žádaných profesí a jím odpovídajícího vzdělání na konkrétních středních školách.

SO ORP Bučovice – Společně sdílet školního psychologa a speciálního pedagoga.

SO ORP Humpolec – Využití služeb společného psychologa.

SO ORP Chomutov – Systematická podpora všech škol v SO ORP adekvátním počtem školních psychologů, školních speciálních pedagogů a asistentů pedagoga, jakož i dalším vzděláváním pedagogických pracovníků pomůže k rovnému přístupu žáků ke vzdělávání, k zažití školního úspěchu, ke snižování sociálně patologických jevů a v neposlední řadě k posílení autority pedagogů.

SO ORP Chomutov – Komunikační platforma pro školství pro celé území ORP pro lepší spolupráci a koordinaci v území a přípravu koncepčních řešení.

SO ORP Lipník nad Bečvou – Vznik uceleného vzdělávacího materiálu ve spolupráci s polským partnerem o regionu ke zvýšení regionální identity a k naplnění cíle Zapojení škol do života v obci.

SO ORP Rakovník – Zavedením alternativní metody výuky s Montessori prvky na ZŠ dojde k rozšíření spektra základního vzdělávání v regionu.

5.4. Závěry a doporučení směřující k posilování meziobecní spolupráce

Variety MOS zahrnují zajímavé a přínosné náměty, které mohou sloužit jako základ další diskuse při hledání vhodných alternativ rozvoje předškolního a základního vzdělávání v daném regionu. Jejich realizace může pozitivně ovlivnit a zkvalitnit oblast školství a může nastavit flexibilní prostředí, které umožní řešení případů podle potřeb a očekávání obyvatel v dané lokalitě.

V rámci Projektu MOS byly shromážděny jedinečné charakteristiky regionálního školství, na nichž lze stavět další posilování a rozvoj kvality a dostupnosti škol. Mohou vést k větší aktivitě v oblasti plánování rozvoje vzdělávání v každé jednotlivé obci v mnohem širších souvislostech, např. v otázkách dostupnosti zaměstnanosti, dopravní infrastruktury a navazujících služeb, a pozitivně zpětně ovlivnit vývoj školství na celém území ORP.

Významným předpokladem pro budoucí MOS je vymezení možností řešení stávajících problémů daných specifikou regionu i vnějším prostředím a definování hlavních rozvojových potřeb v rámci SO ORP. To předpokládá vytvoření společných koncepčních plánů, což ale vyžaduje úzkou spolupráci a zapojení všech dotčených subjektů v území – představitelů obcí i škol, neziskových organizací, rodičů a dalších aktérů. Kvalitní zpracování takových dokumentů pak může být motivací pro tvorbu pracovních příležitostí, bytovou výstavbu, příliv dalších obyvatel nebo podporu podnikatelů, tedy pro celkový úspěšný rozvoj obcí a měst v určené lokalitě.

6. Sociální služby

6.1. Vymezení oblasti

Celospolečenské téma péče o seniory, osoby s určitým typem sociálního znevýhodnění, osoby sociálně vyloučené a další skupiny, zajištění potřebných sociálních služeb, jejich požadovanou kvalitu, toto vše ovlivnilo výběr tématu a přispělo k jeho výběru jako jednoho z povinných témat pro účely Projektu pod souhrnným názvem „Sociální služby“.

Vývoj společnosti a demografický vývoj vyžadují kvalitativní změnu sociálních služeb a flexibilitu jejich spektra. Takto zásadní a rozsáhlé změny vyžadují dlouhodobá koncepční řešení, která berou v úvahu i širší souvislosti. Z tohoto důvodu je oblast sociálních služeb vhodným tématem pro spolupráci obcí. Společně lze nastavit efektivnější systém nejen z pohledu ekonomického, ale také humánního.

Z pohledu obcí je zajištění sociální péče jednou z významných aktivit, kterou v rámci výkonu samostatné působnosti plní⁶. Tato oblast je velmi široká, finančně náročná, je neustále kladen důraz na zvyšování kvality těchto služeb a rozšíření portfolia služeb návazných a souvisejících, které jsou na pomezí sociálně zdravotních služeb. Demografický vývoj ukazuje, jak početně narůstá skupina obyvatel ve věku 64+, současně narůstá doba dožití a do budoucna bude třeba zajistit dostatečnou péči o tyto osoby. Samozřejmě není možné pominout i jiné cílové skupiny sociálních služeb, které si zaslouží pozornost a obce se různými způsoby podílejí nebo do budoucna budou podílet na zajištění potřebných služeb i pro tyto skupiny, ať již ve smyslu prevence či sociální péče.

MOS na tomto poli může přinést vhodné strategie k řešení sociální oblasti, může vhodným způsobem podpořit přirozený rozvoj regionu – místního území. Obec je v této oblasti nejen v postavení poskytovatele služeb a subjektu, který finančně přispívá ostatním poskytovatelům sociálních služeb, ale také koordinátora spolupráce s neziskovým sektorem, podnikatelskými strukturami a zájmovými sdruženími. Vhodně nastavenými strategiemi, programy, projekty je možné předejít sociální exkluzi některých skupin obyvatel, podpořit sociální začlenění již vyloučených skupin a saturovat oprávněné potřeby cílových skupin.

Nezanedbatelným bonusem spolupráce v regionu může být rozvoj tzv. sociální ekonomiky, jejíž koncept přináší nová a moderní řešení aktuálních témat, kterými jsou například integrace osob sociálně vyloučených, rozvoj místních zdrojů apod. Jeden z předpokladů, z nichž sociální ekonomika vychází, je, že stát není schopen finančně ani organizačně zajistit všechny sociální potřeby občanů. Sociální ekonomika je sociálně odpovědná, podporuje sociální soudržnost, směřuje k boji proti chudobě a sociální exkluzi.

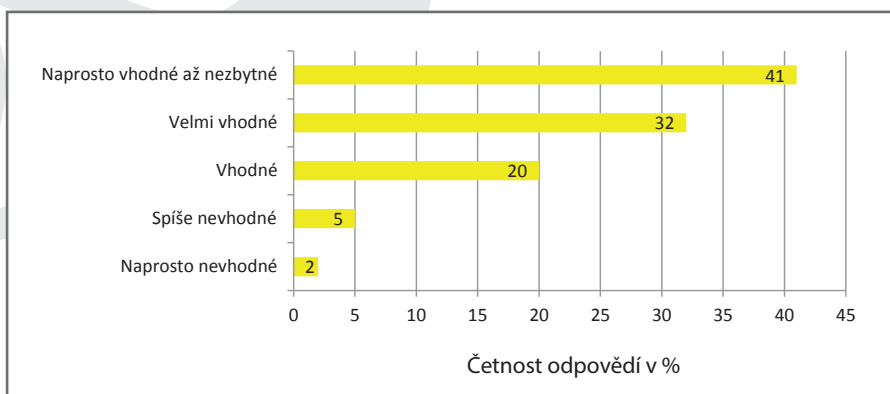
6) § 35 odst. 2 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů

Vzhledem k finanční náročnosti a proměnlivosti požadavků na spektrum sociálních služeb je žádoucí, aby byla vytvořena optimální síť sociálních služeb v regionu odpovídající skutečným potřebám. V této oblasti je celá řada problémů a témat, které je vhodné řešit společně, v rámci MOS. Nemusí se však vždy jednat přímo o sociální služby ve smyslu zákona o sociálních službách, neoddiskutovatelný přínos je i v rozvoji služeb návazných či souvisejících. Smyslem Projektu není tvořit primárně komunitní plány rozvoje sociálních služeb, ale najít vhodné téma pro MOS, které přispěje k místnímu rozvoji, aniž by byly narušeny již funkční principy či schémata.

6.2. Vstupní postoje měst a obcí

Vstupní dotazníkové šetření přineslo odpovědi na různé otázky například, zda je téma Sociální služby vhodné pro spolupráci, se kterými cílovými skupinami jsou v obcích problémy, v zajištění kterých spatřují obce prioritu atd. Dotazníky byly zaslány starostům všech obcí v ČR. Validita získaných dat byla vysoká, celková návratnost byla vyšší než 80 %.

Graf 13: Vnímání vhodnosti tématu sociálních služeb pro MOS

Zdroj: Dotazníkové šetření realizované v rámci Projektu

Téma SS se tedy z pohledu volených zástupců obcí jeví jako vhodné pro spolupráci, což nepochybně není pouhým naplněním vágně vymezené povinnosti obcí, které v rámci samostatné působnosti „...pečují v souladu s místními podmínkami a s místními zvyklostmi o vytváření podmínek pro rozvoj sociální péče a pro uspokojování potřeb svých občanů.“⁷ Řada obcí je sama poskytovatelem SS a spolupráci by uvítala nejen v případě finančního zajištění těchto služeb.

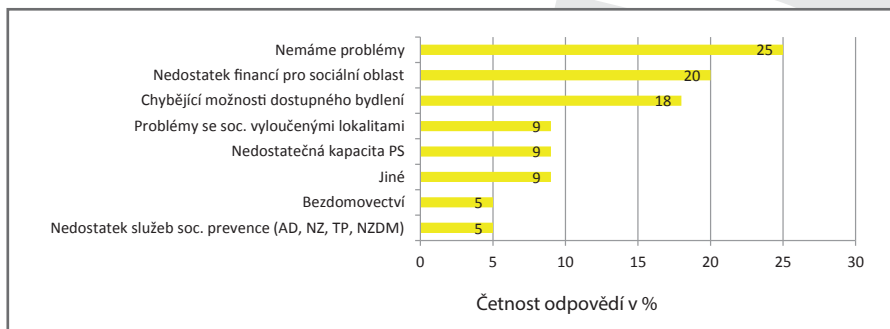
Druhá část dotazníkového šetření již byla více zacílena na konkrétní témata v oblasti SS, jednalo se o zaměření spolupráce v závislosti na jednotlivých cílových skupinách,

7) § 35 odst. 2 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů

problematických oblastech. Návratnost odpovědí byla znatelně nižší než v případě prvního dotazníkového šetření, v tomto případě dosahovala téměř 70 % z celkového počtu obcí v České republice.

Bylo třeba zjistit, v jaké oblasti spatřují zástupci obcí největší problémy, proto v dotazníkovém šetření odpovídali také na tuto otázku.

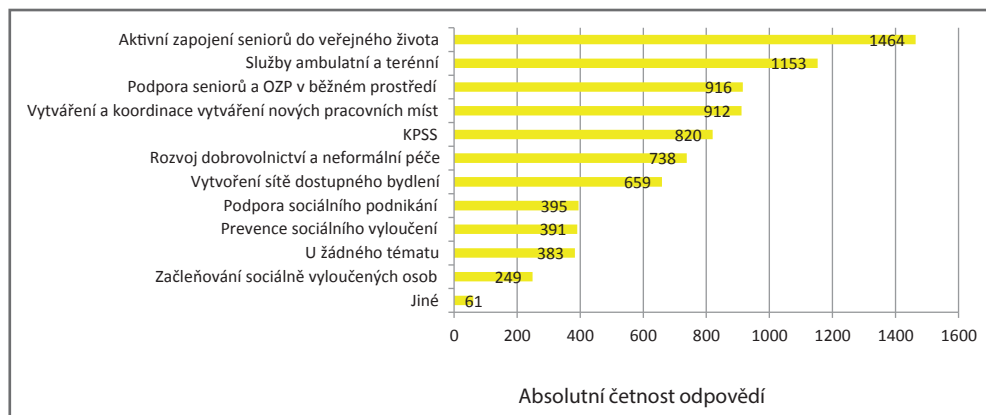
Graf 14: Nejzávažnější problémy obcí v sociální oblasti dle vyjádření zastupitelů

Zdroj: Dotazníkové šetření realizované v rámci Projektu

V grafu 14 je patrný zásadní rozdíl mezi problémy, které obce skutečně pociťují, a četností a zaměřením témat, která považují zastupitelé za vhodná pro řešení v rámci spolupráce obcí. V níže uvedeném grafu je zcela zřejmé, že absolutní preferenci z pohledu cílových skupin má skupina seniorů. K ní je směřováno nejfrekventovanější téma – aktivní zapojení do veřejného života, ale také další jako například rozvoj ambulantních a terénních služeb, podpora života v běžném prostředí přirozené komunity, dobrovolnické aktivity, síť bydlení dostupného pro seniory s nižšími příjmy apod.

Graf 15: Téma v sociální oblasti vhodná pro spolupráci (absolutní četnost)

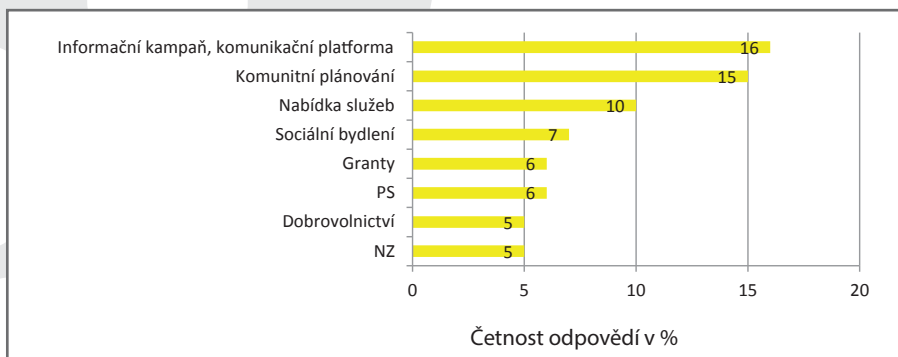

Zdroj: Dotazníkové šetření realizované v rámci Projektu

Konkrétnější poznatky přinesla další fáze projektu – analýzy území, které zpracovaly regionální týmy, a které jsou součástí souhrnných dokumentů pro každé zúčastněné území. Z nich vycházely první návrhy podoby a směřování spolupráce, na jejichž základě rozhodovali zástupci obcí, které konkrétní cesty cíle upřednostní. Následná spolupráce tedy nemusí řešit, a také mnohdy neřeší, nejpalčivější problémy konkrétního správního obvodu, ale mohlo být upřednostněno méně závažné téma, na jehož řešení byla nalezena shoda.

Zvolená témata, resp. cíle, byla rozpracována v návrhových částech dokumentů. Jak je zřejmé z grafu, nejčtetnějším cílem je zajištění **informační kampaně, vytvoření komunikační platformy**, zahrnující také vytváření různě zaměřených pracovních skupin. Jde především o výměnu informací mezi všemi aktéry sociální oblasti – zadavateli, poskytovateli, uživateli služeb a široké veřejnosti. Z analytických částí dokumentů vyplývalo, že informace o sociálních službách nejsou nikterak hluboké a i přes složitost systému je třeba tyto informace dostat do širokého povědomí jak představitelů obcí, tak široké veřejnosti.

Graf 16: Zastoupení cílů v oblasti sociální služby podle klíčových slov

Zdroj: Souhrnné dokumenty zpracované v rámci Projektu

Odpovědnost obcí za zajištění koncepčního řešení oblasti sociálních a souvisejících služeb je vyjádřena vysokým počtem cílů, které se budou zabývat komunitním plánováním, ať již v podobě aktualizací, aktivizace malých obcí a jejich zapojení do procesu, ale především rozšíření komunitního plánování na celý správní obvod obce s rozšířenou působností, jako na smysluplnou základní jednotku pro tento proces. Komunitní plánování je druhým nejčtetnějším cílem, ačkoli z hlediska vhodnosti pro spolupráci bylo v dotazníkovém šetření označeno až jako páté nejvhodnější.

Souhrn cílů pod klíčovým souslovím **nabídka služeb** zahrnuje aktivity za zachování stávajícího spektra dostupných služeb a případné rozšíření jejich nabídky, např. podpora stávajících poskytovatelů, motivace pro poskytování chybějících služeb apod.

Aktuálním tématem veřejných debat je **sociální bydlení**, což se pochopitelně odrazilo také v cílech strategií. Vyjádřeno absolutním číslem se jedná o 58 cílů, které se budou zabývat tématem sociálního bydlení. Tyto cíle lze rozdělit podle různých kritérií. Z hlediska cílových skupin se většinou jedná o sociální bydlení pro seniory s nižšími příjmy, dále pak pro rodiny s dětmi, které mají nižší příjmy. Zcela marginálně je v cílech zastoupeno sociální bydlení pro ostatní cílové skupiny (mládež, která odchází z dětských domovů, lidé bez přístřeší, osoby po ukončení výkonu trestu apod.).

Z pohledu investičního se jedná o rozdělení na dvě části:

- výstavba sociálních bytů v případě, že budou vypsány dotační tituly na tuto výstavbu,
- majetku obcí vytipovat vhodné bytové jednotky, které budou využity pro účely sociálního bydlení tak, aby tyto bytové jednotky nebyly koncentrovány v jednom místě (lokalitě, obci, městě).

Přestože cíl pod klíčovým slovem **grant** nevykazuje vysokou četnost (6,4 %), z analýz bylo evidentní, že financování SS je velmi ožehavá oblast. V mnoha případech je navíc tento cíl skryt do procesu KP jako jedno z plánovaných opatření. Cíle zahrnuté pod klíčovým slovem **grant** můžeme rozdělit na **dvě základní oblasti**. První je **vytvoření společného grantu** obcemi, z něhož se tyto služby budou za určitých podmínek podporovat. Druhá varianta spočívá v **nalezení vhodného modelu kofinancování** potřebných nebo vybraných SS v regionu.

Z finanční analýzy vyplynulo, že obce s rozšířenou působností mají řádově vyšší výdaje na sociální oblast na jednoho obyvatele (ve stovkách korun), než obce v jejich správním obvodu (zpravidla v desítkách či spíše jednotkách korun). Je tedy logické, že ORP požadují, aby se tyto výdaje rovnoměrněji rozložily.

Tabulka 1: Přehled výdajů vybraných obcí SO ORP Kadaň na sociální věci a zdravotnictví

Obce	Počet obyvatel (k 1. 1. 2014)	Sociální věci výdaje obce celkem/na obyvatele obce (v Kč)		Zdravotnictví výdaje obce celkem/na obyvatele obce (v Kč)	
		2012	2013	2012	2013
Kadaň	17 923	6 801 700 377	13 701 407 760	5 559 250 308	5 205 000 289
Kláštepec nad Ohří	14 902	3 543 910 235	8 769 271 583	790 950 52,4	751 127 50
Vejprty	2 939	1 802 850 586	822 773 273	0	86 515 28,73
Perštejn	1 109	0	0	100 030 89	92 027 82
Radonice	1 159	0	0	22 960 19,5	22 903 19,6

Zdroj: www.rozpocetobce.cz, ČSÚ

Četnost cílů zahrnutých pod klíčovými slovy **pečovatelská služba** je odrazem výsledků dotazníkového šetření, které proběhlo na začátku projektu, a v němž byla vyjádřena podpora cílové skupiny seniorů. Co do obsahu cílů se jedná především o snahu rozšířit PS na celý správní obvod a navýšení její kapacity. Tato SS pokryje také některé z potřeb cílové skupiny osob se zdravotním postižením, umožní oběma cílovým skupinám život v jejich přirozeném prostředí, může oddálit odchod do pobytové služby a ulehčí situaci pečujícím osobám.

Do skupiny, která vykazala stejnou četnost, patří cíle zahrnuté pod klíčová slova **dobrovolnictví, nízkoprahové zařízení a zařízení pro seniory**. Každé z nich vykazalo 5% četnost. Je jistě zajímavé, že ačkoli jako největší problém v sociální oblasti uváděli zástupci obcí nedostatečnou kapacitu zařízení pro seniory (DS, DPS a DZR), ochota řešit tento problém společnými silami je minimální. Důvodem bude zejména finanční nákladnost řešení tohoto problému – investice do zřízení zařízení, navýšení kapacity a následně výdaje na zajištění provozu.

Vzhledem k šíři sociální oblasti bylo zpracováno velké množství dalších tematicky poměrně roztržštěných cílů s absolutní četností nižší než 40, které byly zařazeny pod klíčová slova:

- kapacita – navýšení kapacity různých druhů služeb,
- sociální podnikání – vytvoření sociálního podniku obcemi a podpora jiných subjektů, které založí sociální podnik,
- provázanost služeb,
- aktivizace seniorů – vzdělávací a osvětové programy, dobrovolnictví seniorů apod.,
- poradna – odborné sociální poradenství zaměřené především na řešení tíživé finanční situace,
- osvěta – ve smyslu prevence,
- chráněné bydlení,
- odlehčovací služba,
- dostupné bydlení,
- legislativa,
- krizové bydlení,
- noclehárna – nízkoprahové zařízení pro osoby bez přístřeší,
- mobilita – odstraňování prostorových bariér pro usnadnění pohybu osob s omezenou schopností pohybu a orientace.

6.3. Potenciál uplatnění meziobecní spolupráce v sociální oblasti

Agendy, které zástupci obcí zvolili pro další spolupráci v sociální oblasti, jsou především odrazem skutečnosti, že obce skutečně hledají společná řešení. Jak již bylo uvedeno, nemusí se vždy jednat o řešení nejožehavějšího problému, ale třeba jen o ověření, zda skutečně bude možné v této oblasti spolupracovat a zda na společném řešení méně náročného cíle či problému může být nastavena spolupráce pro řešení dalších témat.

6.3.1. Informační kampaň, komunikační platforma

Tématem, které ve výsledku vykazovalo nejvyšší četnost, je skupina cílů zahrnutých pod názvem **Informační kampaň, komunikační platforma**. V průběhu zpracování analytických částí souhrnných dokumentů se v mnoha případech projevila malá znalost oblasti a složitost samotného systému SS. Informovanost a znalost oblasti je však základem pro další řešení, pro využívání služeb a jejich koordinaci a optimalizaci v území.

6.3.1.1. Příklady dobré praxe

SO ORP Dobříš – Informovanost o sociálních službách

Komunitní plán sociálních služeb regionu Brdy - Vltava je příkladem dobré praxe v oblasti společného komunitního plánování. V letech 2011–2012 byl za metodické podpory Centra pro komunitní práci střední Čechy zpracován KP na období let 2013–2017⁸. Byly identifikovány největší problémy, k nimž se zařadila nedostatečná informovanost o SS. V návaznosti na tento problém vznikl katalog sociálních a návazných služeb a webové stránky, kde lze vyhledávat služby podle typu krizové životní situace. Pro prohloubení informovanosti široké veřejnosti proběhla kampaň v místních periodikách, v jejímž rámci byly zveřejněny konkrétní příběhy lidí, jejichž obtížnou situaci lze řešit za podpory některé ze sociálních služeb, např. narození dítěte se zdravotním postižením.

6.3.1.2. Řešení tématu Informační kampaň v rámci Projektu

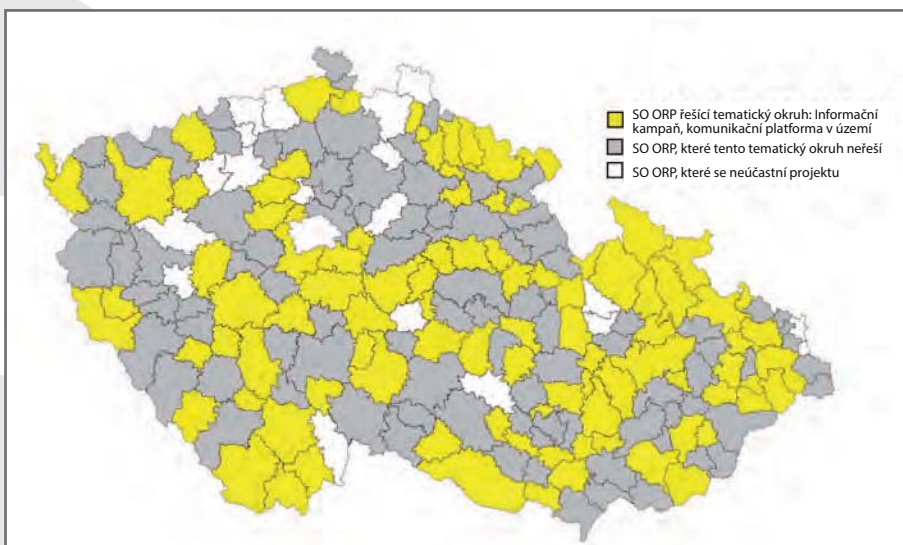
Řešení tématu Informační kampaň, komunikační platforma se může jevit jako poměrně skromný cíl. Je však třeba připomenout, že pro dobrou informační kampaň je nutné minimálně zmapovat dostupné služby v území, projevit výbornou místní znalost a také znalost odbornou. Z těchto důvodů bývá zpravidla kampaň cílená především na veřejnost součástí komunitních plánů. Také může být velmi dobrým začátkem pro rozšíření spolupráce v území. K vytvoření funkční komunikační platformy nebude jednoduché zapojit všechny zúčastněné aktéry – zadavatele, poskytovatele, uživatele. Pro zajištění funkčních a efektivních sociálních a souvisejících služeb je však tato aktivita nutností.

6.3.1.3. Aktivita zahájené na základě Projektu

Na území **SO ORP Chomutov** neprobíhá společné komunitní plánování, v jehož rámci by pravděpodobně k přenosu informací o nabízených službách docházelo. Zástupci obcí se shodli na tom, že jim chybí informace, které po nich jejich občané vyžadují, a které by chtěli a potřebovali také oni sami. Proto byl již v průběhu Projektu zpracován a schválen postup, jakým budou starostové všech obcí v SO informováni o změnách a novinkách týkajících se sociálních a souvisejících služeb. Všichni starostové obcí SO ORP dostávají veškeré informace

8) Dostupný z <http://www.brdy-vltava.cz/hlavni-oblasti/socialni-oblast/komunitni-plan-socialnich-sluzeb.html#!96>

Mapa 20: Rozložení tematického okruhu Informační kampaň, komunikační platforma v území

Zdroj: Souhrnné dokumenty zpracované v rámci Projektu

o aktivitách v území v podobě newsletteru (informační e-mail), přenos informací je také zajištěn prostřednictvím výměnných stáží a na společných setkáních.

Komunitní plánování sociálních a souvisejících služeb má v obci s rozšířenou působností **Jablonec nad Nisou** již poměrně dlouhou historii. Analýza potvrdila, že je třeba stále pracovat s veřejností ve smyslu prohloubení a rozšíření informací o nabízených sociálních a souvisejících službách. Z tohoto důvodu byl vydán informační materiál, který bude distribuován po celém území správního obvodu.

6.3.2. Komunitní plán

Komunitní plánování je základním procesem pro udržení a rozvoj potřebných SS v území. Povinnost komunitně plánovat má však na základě zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, pouze kraj⁹. Obce tuto činnost mohou vykonávat fakultativně¹⁰. Malé obce na takovou činnost nemají finanční prostředky ani lidské zdroje, komunitnímu plánování se často věnují ORP. V takovém případě může nastat riziko, že nemusí být plně zohledněny potřeby ostatních obcí SO, nebo mohou být ostatní obce dobrovolně pouhými pasivními konzumenty aktivity ORP. Z tohoto důvodu je pro řešení tématu komunitního plánování vhodná MOS.

9) § 95 písm. d) z. č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů

10) § 94 písm. d) z. č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů

6.3.2.1. Příklady dobré praxe

SO ORP Rumburk a Varnsdorf – komunitní plánování na Šluknovsku

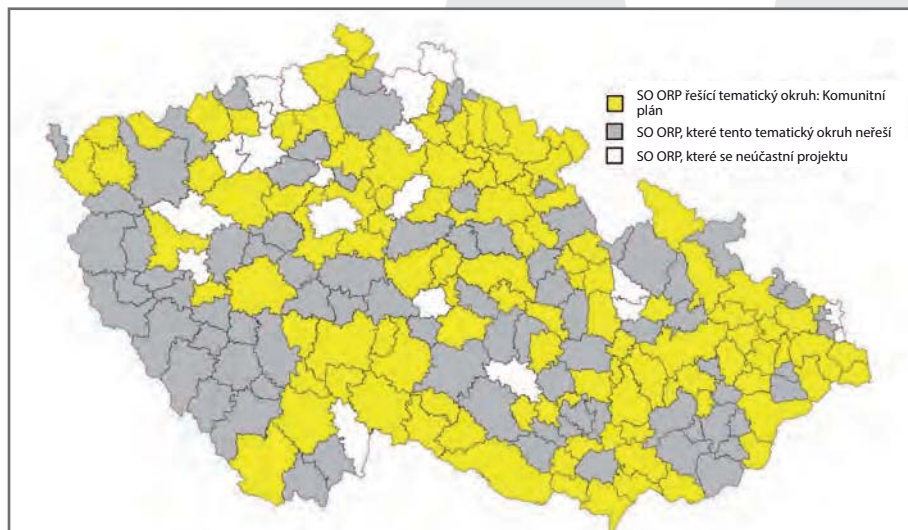
Spolupráce v sociální oblasti byla na Šluknovsku navázána již v roce 2004, kdy byl zpracován první KP společný pro 18 obcí dvou SO ORP Varnsdorf a Rumburk. Přestože se o pět let později nepodařilo vytvořit aktualizovaný KP, byl alespoň vydán elektronický katalog sociálních služeb. V roce 2011 byla získána dotace na zpracování plánu, realizace probíhala od 1. 8. 2011 do 31. 7. 2013. V současné době je platný Plán rozvoje sociálních služeb a souvisejících aktivit Šluknovského výběžku pro roky 2013–2017¹¹, který podporuje rozvoj a udržení sociálních služeb v kontextu místních podmínek, potřeb a oprávněných požadavků občanů, a zohledňuje dostupné zdroje pro jeho realizaci.

6.3.2.2. Řešení tématu Komunitní plán v rámci Projektu

V celé řadě regionů se společné komunitní plánování sociálních a souvisejících služeb již osvědčilo. Koncentrace cílů zaměřených na zahájení, udržení či obnovu procesu plánování SS a případně dalších souvisejících či navazujících aktivit je především v Moravskoslezském (11 cílů) a Královéhradeckém kraji (10 cílů).

Operační program Zaměstnanost¹² ve stávajícím programovém období podporuje tvorbu, zavádění, realizaci a hodnocení procesu střednědobého plánování rozvoje služeb a také

Mapa 21: Rozložení tematického okruhu KPSS v území

Zdroj: Souhrnné dokumenty zpracované v rámci Projektu

11) Dostupný z http://www.prosluknovsko.cz/skins/socsluzby2/images/clanky_pdf_3537.pdf

12) PO 2 Sociální začleňování a boj s chudobou IP 2.2 SC 1 Zvýšit kvalitu a udržitelnost systému sociálních služeb pro rodiny s dětmi a dalších navazujících služeb podporujících sociální začleňování

koordinační roli obcí v podobě tvorby strategií spočívajících na odpovědnosti místních samospráv a spolupráci klíčových aktérů za účelem prevence a komplexního řešení problémů sociálního vyloučení.

6.3.2.3. Aktivita zahájená na základě Projektu

Jedním z území, kde Projekt podpořil **rozvojové aktivity v sociální oblasti**, je SO ORP **Židlochovice**. Na tomto území začalo komunitní plánování již v roce 2006. Obdobně jako na Šluknovsku je smysluplnost procesu prověřena téměř desetiletou historií.

V roce 2015 začala aktualizace komunitního plánu sociálních služeb (KPSS), na jaře proběhlo setkání starostů s poskytovateli. Neodmyslitelnou součástí přípravy šetření mezi poskytovateli, které již probíhá, dále dotazníkové šetření mezi starosty, v němž se vyjadřují k situaci v sociálních a souvisejících službách. Nesporně velkým úspěchem je, že se podařilo v rámci tohoto šetření získat informace od všech obcí ve SO. Kromě KP se budou zpracovávat dvě samostatné koncepce rodinné politiky, v tomto případě pouze pro obce Židlochovice a Holasice, které projeví o tuto problematiku zájem.

V akčním plánu s působností pro celý SO ORP je rozpracována pozice koordinátora rodinné politiky, který by v budoucnu metodicky pomáhal zainteresovaným obcím nejen s koncepčním řešením, ale také např. při zajišťování finančních prostředků na prorodinná opatření.

Osvědčená praxe společného **komunitního plánování na Šluknovsku** vede k jejímu pokračování pro oba SO (Rumburk, Varnsdorf) je v rámci MOS připravován vznik pracovní pozice profesionálního koordinátora KP. Již na počátku letošního roku bylo toto téma, kromě jiných, projednáno při setkání starostů obou SO se zástupci Ústeckého kraje a Agentury pro sociální začleňování, která v tomto regionu pomáhá při řešení problémů se sociálně vyloučenými lokalitami.

6.3.3. Nabídka služeb

Nabídka ambulantních a terénních služeb pro seniory byla poněkud širším tématem, pod kterým se skrývá snaha o rozšíření spektra či kapacity těchto služeb, jedná se především o odlehčovací službu, centra denních služeb, pečovatelskou službu a osobní asistenci. Tyto služby pomáhají nejen seniorům, ale také osobám se zdravotním postižením žít v domácím prostředí důstojný život a odložit případný odchod do pobytových zařízení sociálních služeb. Řada obcí je přímo poskytovatelem SS, zejména pečovatelské, nebo je zřizovatelem organizací, které tyto služby poskytují. Z výsledků dotazníkových šetření, analýz a návrhů pro spolupráci obsažených v souhrnných dokumentech bylo zcela zřejmé, že podpora skupiny seniorů je zřetelně nejvyšší, a to na celém území ČR. Není tedy překvapující, že se tato varianta spolupráce objevuje celkem v 86 cílech. Přitom musíme mít na zřeteli i velké množství obdobných cílů směřujících k podpoře terénních a ambulantních služeb pro seniory, které budou zpracovány v rámci KP v podobě jednotlivých opatření.

6.3.3.1. Příklady dobré praxe

SO ORP Poděbrady, Nymburk – podpora života v domácím prostředí

Město Poděbrady založilo v roce 2005 Centrum sociálních a zdravotních služeb Poděbrady, o. p. s., a to jako nástupnickou organizaci příspěvkové organizace Středočeského kraje. Historie této organizace však sahá až do roku 1976, kdy byla založena původní organizace Pečovatelská služba okresu Nymburk. Základní filosofií služeb je pomocí propojení sociálních a zdravotních služeb umožnit všem klientům důstojný a soběstačný život v domácím prostředí.

Organizace má registrované tyto sociální služby:

- pečovatelská služba v terénní (v domácnostech klientů) a ambulantní formě ve čtyřech střediscích osobní hygieny),
- osobní asistence klientům od 1 roku věku,
- denní stacionář pro osoby starší 18 let ve 4 střediscích,
- odlehčovací služba v terénní (v domácnostech klientů) a pobytové formě.

Kromě výše uvedených služeb zajišťuje ještě sociálně právní ochranu dětí, nabídku služeb doplňuje domácí zdravotní péče.

Organizace má střediska v Poděbradech, Nymburku, Lysé n. Labem a Městci Králové. V současné době jsou služby dostupné pro obyvatele 87 obcí na území okresu Nymburk, v současné době poskytuje SS přibližně 1 300 klientům a služby zdravotní dalším cca 500 osobám.

SO ORP Polička-areál zdravotních a sociálních služeb aneb příklad hodný následování

Spolek obcí poličského regionu vznikl již v roce 1998, tehdy ještě jako „Zájmové sdružení měst a obcí na podporu poličské nemocnice“, kterou provozuje od 1. ledna 1999. Spolek má nyní 27 členských obcí a významně rozšířil portfolio svých činností. AZASS je jediným společníkem Poličské nemocnice, s.r.o., která poskytuje služby léčebny dlouhodobě nemocných.

Kromě toho je také poskytovatelem SS registrovaných dle zákona o sociálních službách:

- domov důchodců v Poličce, domov pro seniory v Bystrém (domovy pro seniory),
- pečovatelská služba,
- sociální rehabilitace,
- sociálně aktivizační služby pro seniory a osoby se zdravotním postižením.

Financování je vícezdrojové, členské příspěvky obcí činí pouhé jednotky procent z celkové sumy příjmů.

6.3.3.2. Řešení tématu Nabídka služeb v rámci Projektu

Spolupráce při zajištění terénních a ambulantních služeb, případně v kombinaci se službami zdravotními, zejména domácí péčí nebo péčí o dlouhodobě nemocné, má na některých územích již dlouhodobou tradici. V předchozí kapitole jsou popsány dva ze způsobů, jak

efektivně zajistit potřebné služby. V prvním případě (Centrum sociálních a zdravotních služeb Poděbrady, o. p. s.) se jedná o organizaci, která je zřizována jednou obcí, a ostatní obce na její služby přispívají formou dotace do rozpočtu, aniž by měly možnost jinak ovlivnit její chod. Ve druhém případě (AZASS) je organizace zřízena DSO a společně tak mohou rozhodovat o činnostech, které organizace bude zajišťovat. V obou případech se náklady rovnoměrně rozloží na více obcí, služby je možné poskytovat efektivněji a je jimi pokryto větší území. Systémová podpora DSO poskytujících tento typ veřejných služeb by mohla vést k větší ochotě obcí společně se zapojit do jejich zajištění a poskytování.

Dalším podnětem pro intenzivnější spolupráci může být možnost získání finančních prostředků z OPZ, který například v PO 2 IP 2.1 SC 1¹³ podporuje služby poskytované terénní či ambulantní formou a komunitní sociální práci. Podpořeny budou aktivity směřující k rozvoji neformální péče a zajištění péče sdílené, tedy poskytované kombinací profesionálních a laických pečovatелů, včetně rozvoje domácí paliativní péče apod. Podpořeny budou také aktivity místních samospráv při optimalizaci pokrytí regionů sociálními službami a navazujícími službami podporujícími sociální začleňování osob v jejich přirozeném prostředí, tak aby byla posílena vzájemnost a sociální soudržnost v komunitě.

6.3.3.3. Aktivita zahájená na základě Projektu

Rozvoj terénních služeb je tématem MOS ve SO ORP **Kutná Hora**. Představitelé obcí se dohodli, že v obci Zbraslavice, která je od Kutné Hory vzdálená asi 20 km, podpoří zřízení detašovaného pracoviště pro výkon terénních sociálních služeb pro seniory. Vedení obce Zbraslavice pro toto pracoviště vytipovalo vhodný prostor a od září letošního roku místnost ve stávajícím zdravotním středisku pronajímá soukromé společnosti, která poskytuje PS.

Služba tohoto střediska bude prozatím poskytována pro čtyři obce – Zbraslavice, Čestín, Kácov, Červené Janovice, pátá obec – Bohdaneč – je ve fázi jednání. V obci Kácov firma poskytuje službu již několik měsíců a jednání se starostou Zbraslavic přineslo tedy nejen možnost zřízení detašovaného pracoviště (služba sídlí v Kutné Hoře) a také rozšíření územní působnosti pečovatelské služby. Každá ze zúčastněných obcí má vytipovanou osobu, která bude provádět depistáž. V průběhu následujících měsíců budou tito pracovníci navštěvovat vytipované seniory a vést s nimi dialog o jejich potřebách. Na základě těchto aktivit může PS pokrýt potřeby občanů obcí na větším území a umožnit jim spokojený život v prostředí původní komunity.

Kromě toho se již uskutečnily informační schůzky zástupců obcí a MÚ Kutná Hora ke společnému KP. Zúčastnili se jich i zástupci ORP Čáslav, od kterých kutnohorští chtějí získat zkušenosti s plánováním na území celého SO.

13) PO 2 Sociální začleňování a boj s chudobou IP 2.1 SC 1 Zvýšit uplatnitelnost osob ohrožených sociálním vyloučením nebo sociálně vyloučených ve společnosti a na trhu práce

6.3.4. Sociální bydlení

Pojem sociální bydlení je velmi obecný a dosud není legislativně ukotven. Problematika sociálního bydlení spadala do gesce MMR, nyní se přesouvá do působnosti MPSV. MMR podporovalo především výstavbu pečovatelských a vstupních bytů, nově také komunitních domů seniorů. Sociální bydlení se týká širšího spektra cílových skupin, například rodin či osamělých rodičů s dětmi, dlouhodobě nezaměstnaných osob, osob opouštějících ústavní zařízení a jiných skupin obyvatel, které jsou znevýhodněny především nízkými příjmy.

6.3.4.1. Příklady dobré praxe

Praxí ověřený systém prostupného bydlení je základem pro metodiku tohoto typu bydlení, kterou v roce 2014 společně s manuálem dobrých praxí zpracovala Agentura pro sociální začleňování¹⁴.

Kromě zpracovaného postupu, jak systém prostupného bydlení úspěšně zavést, obsahuje příručka několik příkladů, kde byl tento postup úspěšně aplikován. Jedná se o systém prostupného bydlení v Chebu, který je provozován v součinnosti města Cheb, o.p.s. Kotec a Diecézní charitou Plzeň, dále prostupné bydlení v Ostravě, Praze, ale také v obcích na Javornicku a Vidnavsko–Žulovsku.

Škála cílových skupin je velmi široká – rodiny s dětmi, které jsou ohroženy krizovou sociální situací, životními návyky a způsobem života v sociálně znevýhodněném prostředí, lidé s duševním onemocněním, romské rodiny, apod.

Samotný systém tohoto bydlení má několik úrovní, od nízkoprahových služeb v podobě nocleháren či azylových domů, přes tréninkové byty, podnájemní byty s nájmem na dobu max. 1 roku až po vlastní nájemní bydlení. Je standardní, že osoby procházející systémem prostupného bydlení využívají doprovodné sociální programy a služby.

6.3.4.2. Řešení tématu Sociální bydlení v rámci Projektu

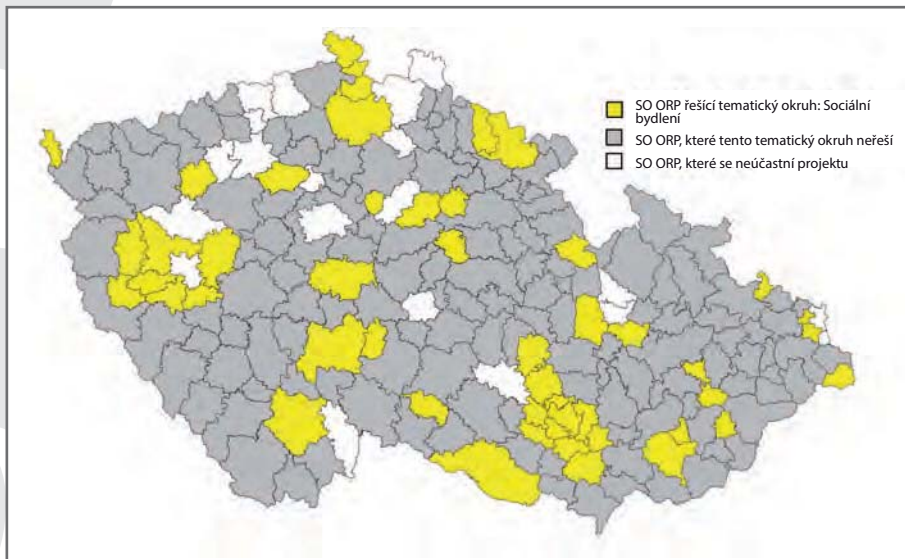
Jak bylo patrné z analytických výstupů obsažených v souhrnných dokumentech, téma chybějícího bydlení pro skupiny občanů, které nemají dostatečné příjmy pro úhradu tržního nájemného, bylo poměrně časté. Ostatně tato problematika se řeší i na úrovni státu, proto MPSV zpracovalo návrh Koncepce sociálního bydlení ČR 2015–2025¹⁵, kde mají obce zásadní roli v zajištění tohoto typu bydlení. Pravděpodobně bude realizován pilotní projekt v 10 obcích, o finanční prostředky na výstavbu podporovaných bytů mohou obce žádat již nyní. MMR vypisuje výzvy v rámci Podprogramu Podpora výstavby podporovaných bytů, jehož cílem je vznik podporovaných bytů, které jsou určeny pro bydlení osob, jež mají ztížený

14) Dostupné z <http://www.socialni-zaclenovani.cz/prostupne-bydleni-metodika-a-manual-dobrych-praxi>

15) Dostupný z http://www.mpsv.cz/files/clanky/20561/Socialni_bydleni_23032015.pdf

přístup k bydlení v důsledku jejich nepříznivé sociální situace, konkrétně se jedná o věk, zdravotní stav nebo sociální okolnosti jejich života. Pro tyto osoby jsou určeny pečovatelské byty, vstupní byty a nově je podpořena také výstavba komunitních domů pro seniory.

Mapa 22: Rozložení tematického okruhu Sociální bydlení v území

Zdroj: Souhrnné dokumenty zpracované v rámci Projektu

Není jistě bez zajímavosti, že do řešení této oblasti se společně chtějí zapojit především SO ORP v okolí Plzně, Brna a Brno samotné. Právě Brno je specifické tím, že centrum města má nezvykle vysoký index stáří, který se stále zvyšuje a patří k nejvyšším z indexů stáří velkých měst v celé ČR. V některých městských částech se jeho hodnoty pohybují v rozmezí 111 až 225. A také v Brně vidí jako jednu z cest společného řešení komunitní bydlení pro seniory, které by jim umožnilo zůstat za dostupné ceny v místní komunitě, a současně by byl lépe využit majetek města, který by byl pro tuto formu bydlení vyčleněn a v současné době není adekvátně využitý.

V současném programovém období bude možné získat investiční prostředky z IROP, PO 2 - Zkvalitnění veřejných služeb a podmínek života pro obyvatele regionu, SC 2.1 Zvýšení kvality a dostupnosti služeb vedoucích k sociální inkluzi. Příjemci mohou být obce a DSO a organizace jimi zřízené nebo založené.

6.3.4.3. Aktivita zahájené na základě Projektu

Do Akčního plánu pro období 2016–2017 rozvoje území SO ORP **Dobříš** byl pro realizaci představiteli obcí mj. vybrán projekt pod názvem **Plánování a vybudování kapacit dostupného bydlení** pro různé cílové skupiny v regionu s ohledem na dostupná pracovní místa

a dopravní obslužnost. Tento projekt vychází z analytických výstupů Projektu, KP a znalosti regionálních podmínek. Zpracovatelský tým jeho potřebnost odůvodňuje následujícím způsobem: „V regionu je velký nedostatek dostupného bydlení pro osoby ohrožené sociálním vyloučením. Jedná se zejména o rodiny v obtížné sociální situaci, osaměle žijící seniory a mladé lidi opouštějící ústavní výchovu. V souvislosti s KPSS vznikla pro tuto problematiku samostatná pracovní skupina složená ze zástupců obcí (bytové komise, sociální odbory) a poskytovatelů SS. Důležité je plánování kapacit dostupného bydlení s ohledem na potřeby cílových skupin (dostupné zaměstnání apod.) a rovněž s ohledem na schopnost dané obce začlenit osoby ohrožené sociálním vyloučením nebo již sociálně vyloučené, aby nedocházelo k výrazné kumulaci problémů souvisejících s danou cílovou skupinou v jedné lokalitě a tím v podstatě ke vzniku sociálně vyloučených lokalit.“ Příčinu problému spatřují především ve vysokých cenách tržního nájemného a rostoucím počtu osob, které jsou v jeho důsledku ohroženy sociálním vyloučením nebo již v tomto vyloučení žijí. Do projektu budou zapojeny obce sdružené ve Svazku obcí Dobříšska a Novoknínska.

Představitelé obcí a zpracovatelé Akčního plánu jsou si velmi dobře vědomi potenciálních rizik vyplývajících z této aktivity, zejména v případě, pokud by se problémové skupiny obyvatel kumulovaly v jednom místě, proto se rozhodli jít cestou včleňování sociálních bytů mezi standardní, aby se předešlo vzniku sociálně vyloučených lokalit. Nezapomínají ani na specifické potřeby dalších cílových skupin, například pro seniory bude vhodnější klidná lokalita s dobrou dostupností zdravotních služeb, v případě dalších cílových skupin se nezapomíná ani na potřebu dopravní dostupnosti lokalit se zaměstnáním či vzdělávací institucí pro jejich děti.

6.3.5. Granty

Financování sociálních služeb je velmi diskutovaným tématem. Jak již bylo řečeno v kapitole 1.2 pod cíle uvedené pod klíčovým slovem grant lze rozdělit na dvě podskupiny:

- vytvoření společného grantu, z něhož se budou za předem stanovených podmínek poskytovat dotace na sociální služby,
- vytvoření modelu kofinancování sociálních služeb podle předem stanovených kritérií, eventuálně na základě smluvního vztahu.

Obdobně jako v jiných případech cílů v SS, i tento cíl je ve skutečnosti čtenější, protože je v řadě případů zahrnut do opatření, která vzniknou v rámci komunitních plánů.

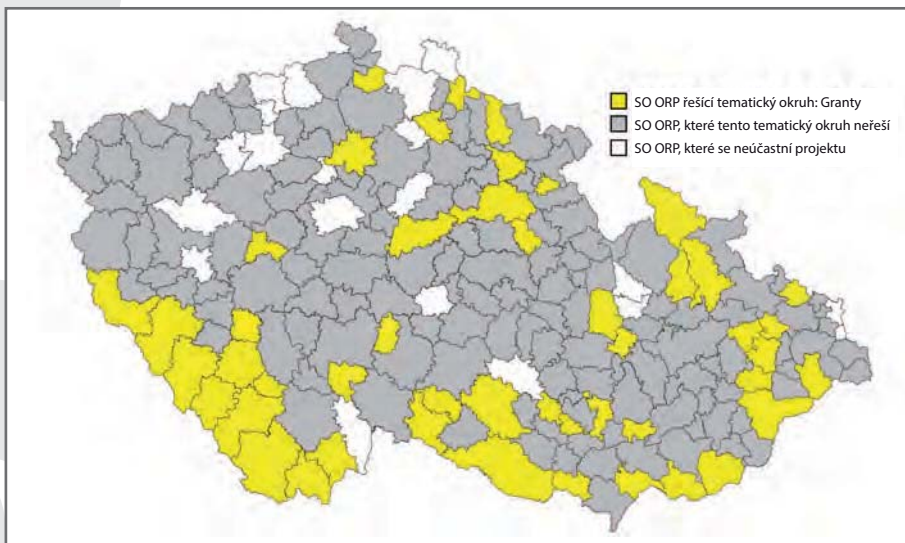
6.3.5.1. Příklady dobré praxe

SO ORP Třebíč – financujeme společně potřebné služby

Město Třebíč má zpracovány „Zásady financování sociálních služeb z rozpočtu města Třebíče“, na jejichž základě již od roku 2011 finančně podporuje poskytovatele sociálních a souvisejících (navazujících) služeb ve městě. Tento druh podpory nebere v úvahu skutečnost, zda tyto organizace své služby poskytují pouze občanům Třebíče nebo celého SO. Prvořadým

úkolem bylo vyřešení otázky, koho město chce podporovat. Prvním krokem bylo vytvoření minimální sítě sociálních služeb v Třebíči, která je součástí zásad financování.

Mapa 23: Rozložení tematického okruhu Granty v území

Zdroj: Souhrnné dokumenty zpracované v rámci Projektu

Jedním z cílů města Třebíče jako smluvního partnera Projektu je zapojení co největšího počtu obcí v jeho SO do systému spolufinancování SS.

SO ORP Slavkov – efektivní společné financování

Představitelům obcí SO se dlouhodobě jevila individuální forma poskytování dotací na provoz sociálních a souvisejících služeb jako nepřehledná, z toho vyplynula snaha o jednotný systém financování. Byl připraven návrh na zajištění financování prostřednictvím ORP, který podpořili představitelé všech obcí. Od roku 2014 je Slavkov jediným partnerem pro vyřizování žádostí poskytovatelů služeb o dotace, ostatní obce SO posílají svůj příspěvek na základě smlouvy na účet ORP. Systém funguje následovně, na spolufinancování se 2/3 podílí ORP Slavkov u Brna, 1/3 kryjí příspěvky obcí. Výše příspěvku je stanovena podle počtu obyvatel. Výše částky je vypočítána vždy pro příslušný kalendářní rok, vychází z požadavků poskytovatelů. Základní podmínkou pro přidělení dotace je zařazení služby do KPSS SO ORP Slavkov u Brna. Příspěvek či dotace je vnímána především jako podpora zachování konkrétních služeb, přestože aktuálně nemusí být potřebné na celém území SO. Do tohoto systému spolufinancování SS je zapojeno všech 18 obcí SO.

6.3.5.2. Řešení tématu Granty v rámci Projektu

Systém financování je předmětem mnoha debat. Převod kompetencí z MPSV na kraje s sebou přinesl i nový přístup, kdy kraje požadují po obcích spolufinancování SS, kterým mají být poskytnuty dotace z prostředků státního rozpočtu. Toto vychází ze základního předpokladu, že obce chtějí zajistit SS pro své občany, a tedy by se měly podílet na jejich financování (každý z krajů má svoji metodiku), což napomůže tomu, aby byla vytvořena optimální a efektivní síť skutečně potřebných služeb. Velká část obcí již dnes přispívá ze svých rozpočtů na provoz těchto služeb, zpravidla se však nejedná o systémový proces. Z finančních analýz území, které byly v rámci Projektu zpracovány, také vyplynulo, že ORP přispívají na zajištění těchto služeb řádově vyššími částkami, než ostatní obce v jejich SO. To je bezpochyby hlavním důvodem, proč v několika desítkách území byl stanoven právě cíl v podobě grantu či jiného způsobu kofinancování rozložit tuto finanční zátěž rovnoměrněji na všechny obce SO. V tomto případě nelze hledat zdroje na jiných úrovních, je třeba účinně kooperovat a dosáhnout dohody, která bude přijatelná pro všechny zainteresované.

6.3.5.3. Aktivita zahájená na základě Projektu

Akční plán rozvoje území SO ORP Vyškov připravil jako jednu z priorit projekt spolufinancování SS. Změna v systému jejich financování, resp. přechod pravomocí v této oblasti z centrální úrovně na kraje, s sebou přinesl požadavky na spolufinancování provozu služeb z obecních rozpočtů. Z iniciativy Jihomoravského kraje vznikl multidisciplinární tým za okres Vyškov, za účasti měst Bučovice, Slavkov u Brna a Vyškov. Tato města se společně podílejí na zpracování návrhu minimální sítě SS sociální prevence, odborného sociálního poradenství a sociální péče, na něž budou v různé procentuální výši přispívat. Kromě toho tento tým řeší i vzájemné rozdělení financování jednotlivých služeb se sídlem na území zúčastněných měst.

Bučovice nemohou ze svého rozpočtu zajistit financování SS v celém SO, proto usilují o zapojení ostatních obcí do systému financování, aby byla zajištěna optimální a efektivní síť služeb dostupná pro občany. Pro spolupráci v této oblasti bude důležitá přijatelnost navrženého způsobu financování pro obce SO, protože kooperace v této oblasti je pro obce dobrovolná.

6.4. Závěry a doporučení směřující k posilování meziobecní spolupráce

Téma sociální služby, které bylo společné pro všechny subjekty zúčastněné v Projektu, nejevilo zpočátku příliš velký potenciál pro spolupráci. Nebylo tomu tak ještě ani v době zpracování souhrnných dokumentů. Zásadní zlom nastal při přípravě akčních plánů, kde téma SS, respektive spolupráce obcí na jejich zajištění, vystoupilo do popředí. Důvod je nepochybně multifaktoriální, může se jednat o kombinaci povinnosti obcí zajistit sociální péči stanovenou zákonem o obcích, podporu některých skupin obyvatelstva, která je určitým způsobem

znevýhodněna, aplikaci opatření KP v praxi, vznik nových pracovních míst zejména v terénních službách, ale také možnost podpořit realizaci meziobecní spolupráce v sociálních a souvisejících službách tak, aby pro poskytovatele těchto služeb byly dosažitelné dotace na zajištění sociálních služeb přerozdělované ze státního rozpočtu.

Ať už je motivace jakákoli, důležité je zahájení spolupráce mezi obcemi a reálný výsledek této spolupráce, který může být odrazovým můstkem pro naplnění ambicióznějších cílů v této oblasti. Za pomoci spolupráce, respektive jejích výsledků, bude síť sociálních a navazujících služeb efektivnější, služby mohou být rozloženy optimálně tak, aby byly dostupné v potřebné šíři a kapacitě pro všechny občany. MOS na základě znalosti místních podmínek může při zajištění a podpoře tohoto typu veřejných služeb vzít v úvahu veškerá regionální specifika, dokáže pružněji reagovat na aktuální změny potřeb. Jejím prostřednictvím se do řešení problematiky mohou zapojit všichni aktéři – zadavatelé, poskytovatelé, uživatelé služeb, pečující osoby i široká veřejnost, MOS přispívá k angažovanosti veřejnosti, a tím také obecně k rozvoji lokálních komunit a území, ve kterém žijí.

7. Odpadové hospodářství

7.1. Vymezení oblasti

Odpadové hospodářství se dotýká aktivit všech obcí a měst a jejich občanů. Obce jsou samosprávnými subjekty, které mají širokou míru pravomocí v nastavení systému svého odpadového hospodářství a v oblasti nakládání s odpady. Povinnosti obcí plynou ze zákona č. 185/2001 Sb., o odpadech, ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákon o odpadech), a z prováděcích vyhlášek. Jedná se především o povinnosti obcí a měst jako původců odpadů a je spojeno s povinnostmi zajištění nakládání s odpady, financování systému odpadového hospodářství a mnohými dalšími. Obce jsou dle zákona o odpadech původcem odpadů také od občanů, žijících na jejich území. Mají tedy povinnost zajistit sběrná místa pro odkládání odpadů dle legislativních předpisů, sběrné nádoby na odpad (i tříděný), svoz odpadů a dále musí zabezpečit nakládání s odpadem.

V obcích o podobné velikosti se druhová skladba odpadu příliš neliší. Odlišnosti lze vnímat pouze z hlediska množství jednotlivých druhů odpadů a v menší míře ve složení odpadů z různých typů obytné zástavby ve vymezeném území. Z výše uvedeného vyplývá, že řada měst a obcí řeší velmi podobné problémy a situace, které nastávají při nakládání s odpady a financování odpadového hospodářství. Proto je MOS vhodným nástrojem pro rozvoj odpadového hospodářství v obcích.

V posledních letech dochází k novelizacím zákona o odpadech, jejichž dopady se bezprostředně týkají také odpadového hospodářství obcí. Jednou z aktualizací byla novela č. 229/2014 Sb., která mimo jiné zavedla od 1. 1. 2015 pro obce povinnost sběru a nakládání s kovy a bioodpady a zákaz skládkování využitelných složek odpadu a směsného komunálního odpadu po roce 2024. Měníci se legislativa tedy do značné míry ovlivňuje systémy odpadového hospodářství obce a vyvíjí tlak na koncepční přístup k nakládání s odpady obcí, které jsou ze 70 % producenty všech komunálních odpadů v ČR.

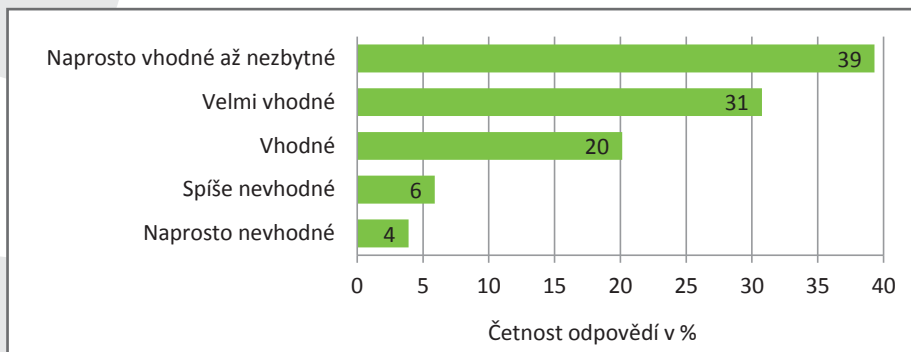
7.2. Vstupní postoje měst a obcí k meziobecní spolupráci

Význam odpadového hospodářství jako tématu MOS prokázalo vstupní dotazníkové šetření, na které odpovědělo 5 022 představitelů obcí¹⁶. Závěrem z dotazníku je, že **v odpadovém hospodářství mezi sebou před začátkem Projektu spolupracovalo formální i neformální cestou okolo 38 % obcí**. Pouze 16 % představitelů obcí vnímá navázání spolupráce v této oblasti jako složité.

16) Návratnost první části dotazníkového šetření byla díky osobním rozhovorům při jeho vyplňování vysoká a dosahovala okolo 87 %.

Vhodnost odpadového hospodářství pro MOS tak, jak ji vnímají představitelé obcí, je zaznamenána v grafu 17.

Graf 17: Vnímání vhodnosti tématu odpadového hospodářství pro meziobecní spolupráci (definováno dle představitelů obcí)

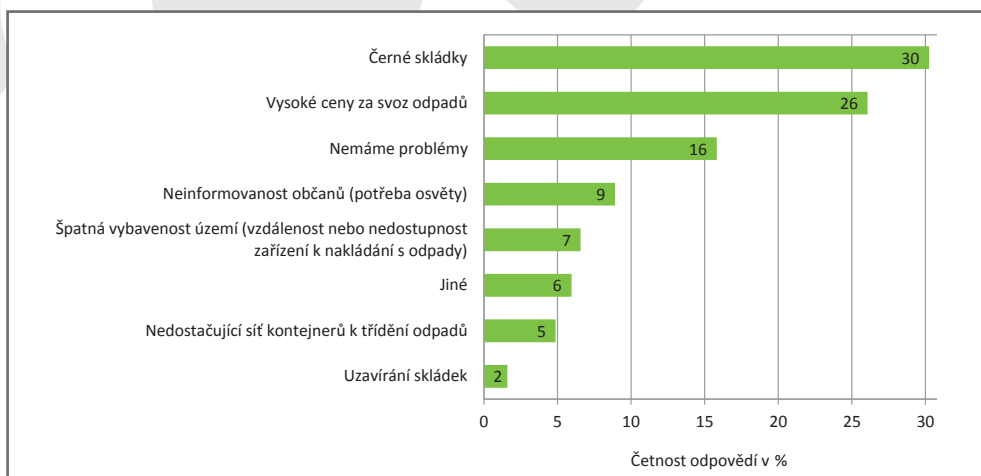

Zdroj: Dotazníkové šetření v rámci Projektu

Ze šetření vyplynulo, že je podle 90 % respondentů odpadové hospodářství vhodné pro MOS.

V navazujícím dotazníkovém šetření odpovídalo 3 852 představitelů obcí¹⁷. Dotazy byly zaměřeny na největší problémy v odpadovém hospodářství obcí (následující graf), výběr

Graf 18: Nejčastěji řešené problémy v obcích (definováno dle představitelů obcí)

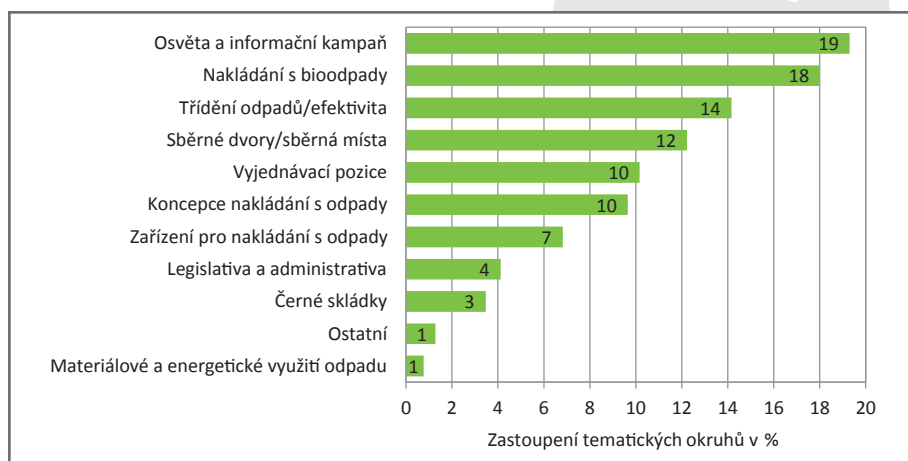
Zdroj: Souhrnné dokumenty zpracované v rámci Projektu

17) Návratnost dotazníků byla okolo 67 %.

témat nejvhodnějších pro MOS, fungování služeb v odpadovém hospodářství a třídění jednotlivých druhů odpadů.

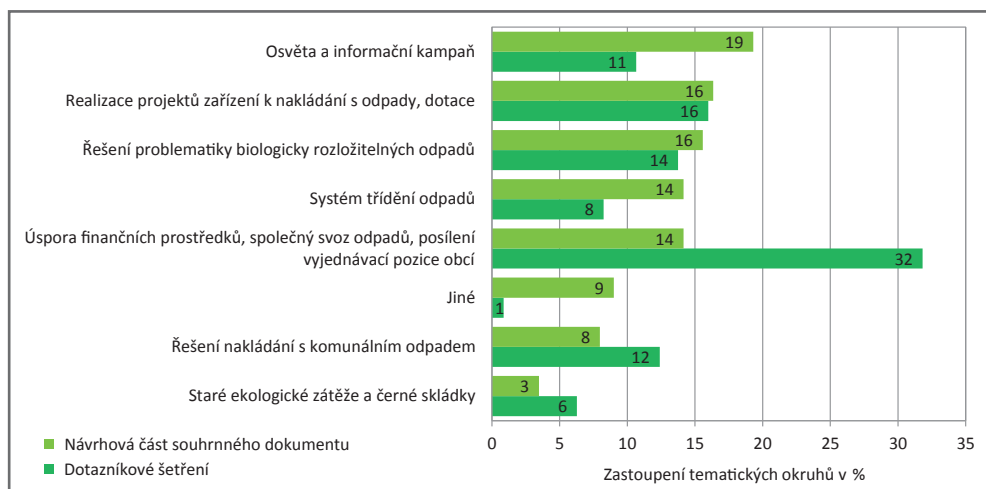
Další částí analýzy, která zjišťovala preference a možnosti MOS na území SO ORP, byl souhrnný dokument. V každém tématu byla zpracována analýza, na jejímž základě za přispění rozhovorů s představiteli obcí vznikly části návrhové. V ní jsou vytyčeny tematické okruhy k řešení pomocí MOS.

Graf 19: Tematické okruhy MOS identifikované v návrhové části souhrnného dokumentu

Zdroj: Souhrnné dokumenty zpracované v rámci Projektu

Graf 20: Zaměření tematických okruhů MOS v oblasti odpadového hospodářství (porovnání dotazníkového šetření a návrhové části souhrnného dokumentu)

Zdroj: Dotazníkové šetření v rámci Projektu

Z analýzy návrhových částí souhrnného dokumentu vyplývá, že je nejvíce preferováno společné zajištění **osvěty** obyvatel a osob, zainteresovaných v odpadovém hospodářství obcí. Toto téma je nejčtenější, ale není vždy chápáno pouze jako samostatné řešení oblasti. Bývá spojováno s problematikou biologicky rozložitelných odpadů, třídění odpadů a sběrných dvorů a sběrných míst. Téma **nakládání s bioodpady** zahrnuje především řešení systémů sběru a nakládání s bioodpady (včetně domácího kompostování). **Třídění odpadů** se zaměřuje na společné aktivity zvýšení třídění odpadů. **Vyjednávací pozice** se týká posílení pozice obcí při společném řešení nakládání s odpady. Téma **sběrných dvorů a sběrných míst** řeší doplnění infrastruktury pro sběr odpadů. V dalších tématech se řeší **konceptní přístup k odpadovému hospodářství** a potřeba **výstavby a společného financování provozu zařízení k nakládání s odpady**.

Jak je z grafu 20 na předchozí straně zřejmé, zastoupení některých témat, vytyčených pro MOS se dosti liší oproti původním, identifikovaným v dotazníkovém šetření. V průběhu Projektu tedy došlo k přehodnocení situace, a to jak na základě analýzy, tak na základě diskuse v území. Největší rozdíly jsou patrné u společného řešení úspory finančních prostředků, svozu odpadů, vyjednávací pozice obcí, osvěty a třídění odpadů. Současně se objevila nová témata MOS, která byla zařazena do kategorie jiné (např. sdílení sběrných dvorů spádovými obcemi a zapojení podnikatelských subjektů do systému odpadového hospodářství obce).

7.3. Potenciál uplatnění meziobecní spolupráce v oblasti odpadového hospodářství

7.3.1. Osvěta a informační kampaň

Osvěta, jako nejčteněji volené téma společného postupu obcí, se opírá nejen o potřebu pravidelně informovat a vzdělávat obyvatelstvo, ale hlavně o potřebu doplnit aktivity obce a konkrétní řešené projekty o komunikační nástroje směrem k obyvatelům obcí tak, aby byla zajištěna vyšší efektivita provedených opatření. Nedostatečnou ekologickou výchovu a osvětu obyvatel tedy nelze vnímat jako největší problém v rámci odpadového hospodářství obcí, ale spíše jako doprovodnou aktivitu při nastavování fungování systému odpadového hospodářství.

7.3.1.1. Příklady dobré praxe při ekologické výchově a osvětě obyvatel obce

SO ORP Bystřice pod Hostýnem – Společně vzděláváme děti k odpovědnosti za správné nakládání s odpady, aneb jak lze využít spolupráci obcí, firem a základních škol

V SO ORP Bystřice pod Hostýnem připravil realizační tým Projektu pro školy v obcích Chvalčov, Loukov, Rusava a Rajnochovice vzdělávací program k nakládání s odpady. Tento projekt ukazuje, jak lze spolupracovat se společnostmi, které nabízejí vzdělávací programy nebo se zabývají odpadovým hospodářstvím v regionu. Na přednášku o třídění odpadu, recyklaci a nakládání s odpady v rámci celostátního programu Tonda Obal na cestách navazovala ukázka svozu odpadů, komentovaná exkurze v odpadovém centru Chvalčov a diskuse

s představiteli obcí. Na jednání Podhostýnského mikroregionu bylo domluveno poskytnutí příspěvku na dopravu žáků a pedagogů. Orientační náklady na přepravu činily pro každou obec okolo 2 000 Kč. Hlavním přínosem byla možnost společného využití služeb, které nabízejí společnosti zabývající se odpadovým hospodářstvím. Zábavnou a naučnou formou bylo motivováno ke správnému nakládání s odpady 198 žáků základních škol, navíc se podařilo prohloubit MOS a naplánovat další exkurzi, na skládku Bystřice.

SO ORP Kyjov – Učíme děti, jak využívat bioodpad

MOS umožnila realizaci propagační kampaně na podporu třídění bioodpadů zaměřené na děti z 35 ZŠ a MŠ spádových obcí Kyjova. Pro ZŠ byl připraven výukový program „Bioodpad není odpad“ založený na prakticky předvedeném ukázkovém modelu třídění odpadu. Pro MŠ byl zvolen program formou loutkového divadla. V rámci projektu pak byly zpracovány výukové programy, včetně materiálů, které si školy mohou zapůjčovat pro svoji výuku. Postupně bylo proškoleny 2 734 žáků základních a mateřských škol. Rozpočet celého projektu činil 283 850 Kč. Školy jsou zahrnuty nabídkami vzdělávacích programů, proto bylo největším problémem sjednání samotných výukových hodin v jednotlivých školách. Proto bylo potřeba zvolit osobní přístup a školy oslovit. Přínosem projektu bylo cílené zprostředkování osvěty obyvatelům dalších věkových skupin systémem „děti učí rodiče“. Zpětnou vazbu poskytli sami rodiče, které děti nutí důsledně třídit odpad. To prokázalo, že informace dorazily na „úrodnou půdu“.

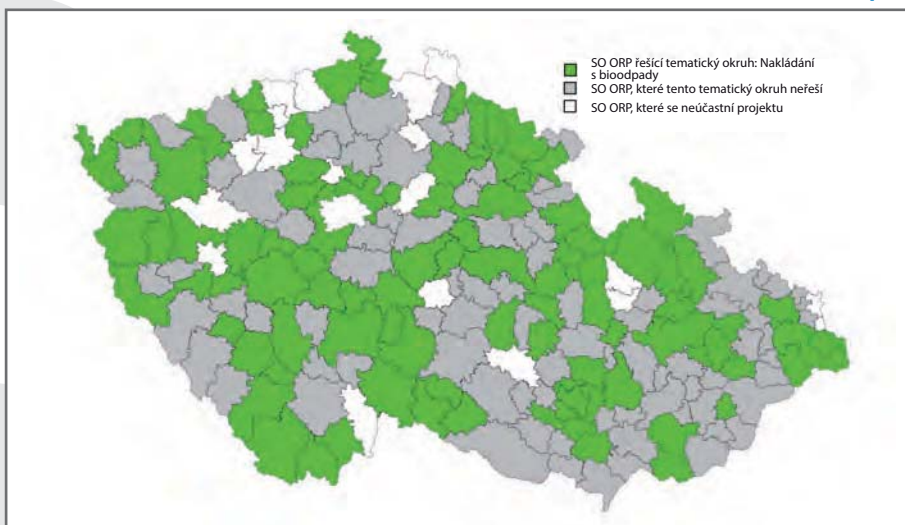
7.3.1.2. Řešení tématu Osvěta a informační kampaň v rámci Projektu

Osvěta obyvatel není řešením problémů v systémech odpadového hospodářství obcí. Vždy je ale doporučována pro efektivnější fungování zavedených změn (např. zvýšení počtu sběrných nádob, zavedení odděleného sběru dalších komodit (bioodpad, kovy, textil, elektrozařízení aj.), výstavbu sběrného dvora apod.). Skládkování směsného komunálního odpadu se neustále znevýhodňuje jak finančně, tak legislativně a trendem do budoucna je další zvyšování poplatků za skládkování, které zaujímá téměř z 90 % nakládání se směsným komunálním odpadem. Postupně se zvyšuje tlak na jeho omezování. Nástroji pro snižování skládkování jsou důraz na omezování vzniku odpadů, opětovné použití výrobků a separace a využívání složek odpadu. Je tedy zřejmé, že se osvěta bude týkat hlavně tematického okruhu třídění odpadů. V mapě 24 jsou znázorněny SO ORP, které řeší cílenou informovanost a osvětu obyvatel svých obcí. Poptávka po společném řešení tohoto tematického okruhu pokrývá 53 % SO ORP v ČR (59 % SO ORP zapojených do Projektu). Patrně je řešení osvěty v Moravskoslezském kraji, Zlínském kraji, Olomouckém kraji, Plzeňském kraji a Kraji Vysočina, kde pokrývá okolo 90 % SO ORP.

Jak je z grafu 21 zřejmé, nejvíce se osvětová kampaň pojí s **tříděním odpadů** a je zacílena na zvýšení výtěžnosti tříděných odpadů formou:

- dlouhodobého působení na obyvatele obcí,
- vysvětlení finanční stránky třídění odpadů.

**Mapa 24: Území, která řeší pomocí MOS
téma Osvěta a informační kampaň**

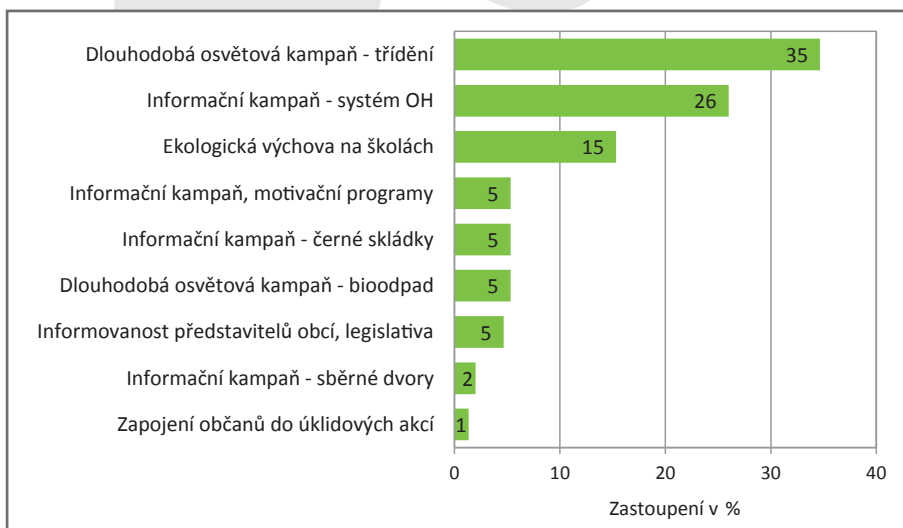

Zdroj: Souhrnné dokumenty zpracované v rámci Projektu

Z pohledu návrhových částí souhrnného dokumentu je dále velice důležitá **informační kampaň komplexně zaměřená na celé odpadové hospodářství obce**. Důraz je kladen na:

- zlepšení povědomí občanů o tom, kde se nacházejí sběrná místa odpadů,
- jaké odpady lze odkládat v obci a jaká místa jsou k tomu určena,

Graf 21: Tematické zaměření aktivit v oblasti osvěty a informačních kampaní

Zdroj: Souhrnné dokumenty zpracované v rámci Projektu

- informace týkající se systému třídění odpadů a odpadového hospodářství v obci,
- financování odpadového hospodářství,
- efektivitu odpadového hospodářství v obci.

Jako potřebná je vnímána také **podpora ekologické výchovy na školách**. V rámci opatření jsou brány v potaz především existující výukové programy, které lze pro tyto účely využít.

Financování informačních a osvětových kampaní, spolupráce s organizacemi

V rámci Operačního programu Životní prostředí (OPŽP) na období 2015–2020 nejsou osvětové programy finančně podporovány. Velmi často jsou však dlouhodobě podporovány dotačními tituly jednotlivých krajů. Za splnění určitých podmínek se dají financovat vzdělávací programy na školách z operačního programu OP VVV. Oporu lze také nalézt v celorepublikových osvětových programech, jejichž stručný výběr je uveden v tabulce níže.

Tabulka 2: Vybrané celorepublikové výukové a osvětové programy

Organizace	Náplň kampaně	Název kampaně	Kontakt
EKO-KOM, a. s.	Třídění odpadů a nakládání s tříděným odpadem	Výstava Brána recyklace, Tonda Obal na cestách, Jak třídit, aj.	http://www.tonda-obal.cz/ , http://www.branarecyklace.cz/ , http://jaktridit.cz/
Společný projekt ASEKOL, ECOBAT, ELEKTROWIN, EKOLAMP	Zpětný odběr elektrospotřebičů, baterií a světelných zdrojů	Recyklohraní	http://www.recyklohrani.cz/cs/
EKODOMOV	Třídění bioodpadu a kompostování	Kompostuj.cz	http://www.kompostuj.cz/
Sdružení Tereza	Životní prostředí komplexně	Ekoškola, Ekoškola aj.	http://www.ekoskola.cz/
Spolek Ekosmák	Úklid černých skládek	Uklidme Česko	http://www.uklidmecesko.cz/

Zdroj: Internetové stránky jednotlivých poskytovatelů osvětových a výukových programů a materiálů

Výukové, osvětové a informační programy a exkurze rovněž poskytuje většina svozových společností a provozovatelů zařízení k nakládání s odpady, kolektivních systémů (zpětný odběr obalů, elektrozařízení, baterií a světelných zdrojů), ale také ekologická sdružení, centra, iniciativy nebo spolky zabývající se životním prostředím¹⁸.

7.3.1.3. Aktivita, které nastroval Projekt na území SO ORP

SO ORP Opava vytvořilo projekt, zaměřený na vzdělávání představitelů obcí. Vzdělávací aktivity jsou v oblasti odpadového hospodářství zaměřeny na problémy, které identifikoval

¹⁸⁾ Některé vybrané programy a akce lze najít také na internetových stránkách www.vitejenazemi.cz.

souhrnný dokument a které chtějí představitelé obcí řešit. Vzdělávání je zacíleno na vysvětlení fungování různých systémů plateb za odpad, motivačních systémů zvýhodňujících občany třídící odpad a poskytování podpory obcím při vedení evidence odpadů. Zavádí se systém vzdělávání pracovníků obecních úřadů a dalších organizací v SO ORP, zabývajících se odpadovým hospodářstvím. Podobné aktivity byly nastartovány i v **SO ORP Hořice**.

V **SO ORP Česká Třebová** díky Projektu začala spolupráce představitelů obcí, které jsou zřizovateli základních škol. Na všech základních školách SO ORP se realizovala **osvětová kampaň pro děti a mládež, zaměřená na správné třídění a nakládání s odpady**. Kampaň byla připravena v rámci dostupných osvětových programů. **Projekt osvěty žáků ve školách** realizuje formou exkurzí a přednášek také **SO ORP Bystřice pod Hostýnem**. Na **osvětovou činnost všech věkových skupin obyvatel obcí o třídění odpadu** se připravuje i **SO ORP Kyjov**.

7.3.2. Nakládání s bioodpady

Oddělený sběr bioodpadů rostlinného původu a související nakládání s nimi je dle novely zákona o odpadech č. 229/2014 Sb., od 1. 1. 2015 povinností pro všechny obce. Možnosti provedení odděleného sběru bioodpadů a dalších složek odpadu specifikuje blíže vyhláška č. 321/2014 Sb., o rozsahu a způsobu zajištění odděleného soustředování složek komunálních odpadů. Touto vyhláškou je mimo jiné stanovena povinnost zajistit v obci místa pro oddělené soustředování minimálně biologických odpadů rostlinného původu, a to nejméně v období od 1. dubna do 31. října kalendářního roku. Vzhledem k tomu, že kompletní právní úprava povinnosti sběru bioodpadů byla zveřejněna v polovině prosince roku 2014, nastavení systému pro oddělený sběr bioodpadů probíhalo v mnoha obcích v časovém presu. Proto obce cítí nutnost optimalizovat nastavení systému a nákladů na jeho provoz a posílit infrastrukturu pro nakládání s bioodpady. Dále je pro obce zajímavé zavádět systém odděleného sběru bioodpadů v kombinaci s domácím kompostováním v zástavbě rodinných domů.

7.3.2.1. Příklady dobré praxe

SO ORP Jilemnice – Vytvořením sítě komunitních kompostáren a sdílením techniky pro kompostování jsme zajistili nakládání s bioodpady na Jilemnicku

Obce, sdružené ve svazku obcí Jilemnicko (dále jen SOJ), se rozhodly řešit nakládání s biologicky rozložitelným materiálem vybudováním sítě komunitních kompostáren. Projekt byl doprovázen dalšími, které zajistily komplexní systém. Celková finanční bilance navazujících projektů je:

Komunitní kompostování na Jilemnicku	11 823 644,00 Kč
Zajištění sběrných nádob pro komunitní kompostování na Jilemnicku	2 460 287,50 Kč
Technika pro svoz biologicky rozložitelného odpadu	2 306 267,00 Kč

Na všechny tři projekty získal SOJ finanční podporu ve výši 90 % z OPŽP¹⁹. Do všech se zapojilo 20 z 21 obcí SOJ. Na jejich území vzniklo celkem šest komunitních kompostáren²⁰, na které je svážen biologicky rozložitelný materiál z okolních obcí²¹. Náklady na vývoz 1 kontejneru svazkovou technikou jsou okolo 790,11 Kč, náklady na zpracování 1 m³ hmoty se pohybují v průměru okolo 163,60 Kč.

SO ORP Žďár nad Sázavou – Společně využíváme kompostárnu v obci Sázava

Sdružení obcí s názvem „Pod Peperkem“ tvoří 4 obce²². Tento svazek v roce 2004 vybudoval kompostárnu biologicky rozložitelných odpadů. Kompostárna se nachází v obci Sázava a zpracovává pro všechny svazkové obce a další okolní obce a firmy biologicky rozložitelný odpad na kompost. Kompostovací technologie zpracovávání materiálu ve fermentačních žlabech s hygienizací umožňuje zpracovávat nejen biologicky rozložitelný odpad rostlinného, ale také živočišného původu a odpady z potravinářství. Ročně zpracuje okolo 1 200 t materiálu.

Náklady na vybudování kompostárny činily okolo 6 mil. Kč a byly z 80 % financovány ze SFŽP. Obce svazku se na nákladech podílely 20 %²³. Náklady na provoz kompostárny jsou pokryty z plateb za nakládání s biologicky rozložitelným odpadem, které činí 250 Kč za 1 t odpadu a z výnosů z prodeje kompostu. 1 t kompostu je prodávána za 300 Kč a o kompost je velký zájem.

Přínosem projektu je možnost třídění biologicky rozložitelných odpadů v obcích svazku a jejich využití v dostupné vzdálenosti od místa vzniku. Třídění vede ke snižování biologicky rozložitelné složky ve směsném komunálním odpadu. Toto opatření spolu s další osvětou k třídění jednotlivých komodit odpadu povede ke snižování nákladů za skládkování odpadu. Jednoznačný je také přínos MOS, protože by projekt nemohl fungovat samostatně pro každou obec²⁴.

SO ORP Polička – Kompostování si zajišťujeme společnými silami

Kompostárna biologicky rozložitelného odpadu v obci Borová je jedna z mála kompostáren v Pardubickém kraji, která funguje na bázi dohody o spolupráci obcí. Její maximální roční kapacita je 900 t a zpracovává biologicky rozložitelný odpad z 10 obcí území SO ORP Polička. Výsledný kompost je zdarma nabízen k odvozu občanům spolupracujících obcí. Spádová oblast sestává z obce Borová a 9 dalších geograficky blízkých obcí²⁵. Kompostárna v obci Borová za bezmála 6 mil. Kč byla vybudována v letech 2010 až 2011 s příspěvím 85% podílu

19) Podíl na financování byl zajištěn z mimořádných příspěvků zapojených obcí (nákup sběrných nádob – dle počtu objednaných kusů v obci, nákup společné techniky, publicita a projektové řízení – dle počtu trvale žijících obyvatel v obci).

20) Stavba započata na jaře roku 2013.

21) V komunitních kompostárnách je možné kompostovat pouze biologicky rozložitelný materiál vznikající v obcích.

22) Hamry nad Sázavou, Sázava, Velká Losenice a Nové Dvory.

23) Podíl jednotlivých obcí na investici byl definován dle počtu obyvatel.

24) Více informací o projektu lze najít na internetových stránkách jednotlivých obcí, např. <http://www.obecsazava.cz/>, <http://www.losenice.cz/>.

25) Březiny, Kamenec u Poličky, Korouhev, Oldřich, Pustá Kamenice, Pustý Rybná, Sádek, Široký Důl, Telecí

finančních prostředků z OPŽP, přičemž dalších 5 % navíc poskytl SFŽP. Okolo 600 000 Kč, obec Borová hradila ze svého rozpočtu.

Projekt kompostárny v Borové má významný regionální přesah a umožňuje obcím nakládat s biologicky rozložitelným odpadem dle současně platné legislativy. Kompostárna pomohla dotčeným představitelům obcí ušetřit mnoho finančních prostředků. Všeobecně je kvitována i možnost odebírat zdarma kvalitní substrát do zahrad, jak pro obce, tak pro jejich občany. Objevují se ale i dílčí komplikace. Částečně spočívá problém v čistotě bioodpadu pro kompostování. Druhým dílčím problémem, který je představiteli obcí zmiňován, je cena za dopravu kontejnerů (zpracování a skladování bioodpadu je zdarma). Tato fakta ovšem nic nemění na celkovém pozitivním vnímání možnosti účelně zužítkovat bioodpad v Borové.

SO ORP Bučovice – Svazek obcí Mezihoří kompostuje v domácnostech

V roce 2012 obce svazku Mezihoří společnými silami úspěšně zrealizovaly projekt domácího kompostování. Nakoupené kompostéry a štěpkovač se staly významnými pomocníky pro obce a občany. Projekt byl spolufinancován z OPŽP a podpořen částkou 1 310 400 Kč (90 %). Z této částky bylo pořízeno a rozdáno celkem 751 kusů kompostérů. Do projektu se zapojilo 10 ze 13 obcí svazku. Před jeho zahájením byly pořádány besedy s občany, kde byl vysvětlen účel projektu a podány další informace.

Projekt má mnoho pozitivních efektů. Množství směsného komunálního odpadu se díky pořízení kompostérů a štěpkovače snížilo o 338 t/rok. Černé skládky z bioodpadu ve větší míře nevznikají. Obecně lze říci, že požáry, které byly zaviněny spalováním odpadu, jsou k dnešnímu dni, díky společnému nákupu kompostérů takřka na nulové úrovni. Obce navíc díky tomuto projektu ušetřily ročně několik tisíc korun. Zastupitelé jednotlivých obcí a občané tento projekt velice kladně přivítali, a proto Svazek Mezihoří podal druhou žádost o rozšíření počtu kompostérů. Do projektu dalšího nákupu techniky se zapojilo všech 13 obcí svazku Mezihoří.

7.3.2.2. Aktivita, které nastartoval Projekt na území SO ORP

Nejvíce aktivit bylo nastartováno v oblasti **podpory kompostování v domácnostech**. Společné projekty na nákup kompostérů a podporu domácího kompostování plánují například v SO ORP Ústí nad Orlicí, SO ORP Strakonice, SO ORP Písek, SO ORP Cheb, SO ORP Hořice nebo SO ORP Horažďovice. V SO ORP Dobříš, SO ORP Nová Paka a SO ORP Prostějov již byly podány žádosti o spolufinancování projektů domácího kompostování z OPŽP.

Další aktivity byly nastartovány v oblasti **výstavby komunitních kompostáren**, a to v SO ORP Tachov a v SO ORP Nové Město na Moravě.

V SO ORP Nový Bor již probíhají diskuse o nastavení **společného systému sběru, svozu a nakládání s bioodpady** na území obcí.

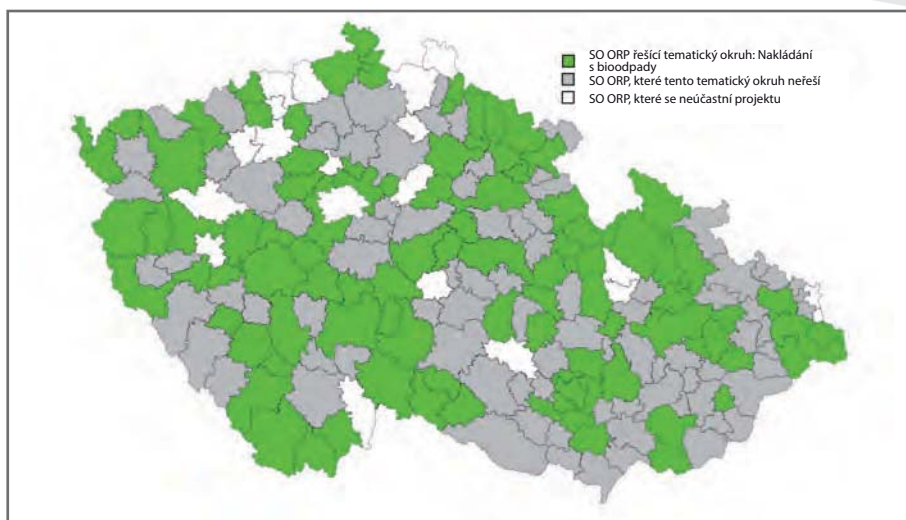
V SO ORP Hořice byla po společných jednáních zpřístupněna **kompostárna** v Hořicích pro využívání zařízení k nakládání s bioodpady z okolních obcí.

V SO ORP Polička proběhlo **jednání ohledně řešení biologicky rozložitelného odpadu** v jižní části území, a to v reakci na nové legislativní požadavky. Při diskuzi se ukázalo, jak nezbytné je učinit kroky ve společném řešení nakládání s bioodpady a jak nákladná jsou provizorní řešení pro naplnění legislativního rámce.

7.3.2.3. Řešení tématu nakládání s bioodpady v rámci Projektu

Nakládání s bioodpady je v současné době jedním z velmi diskutovaných témat ke spolupráci, zvláště kvůli povinnému zavedení odděleného sběru bioodpadů minimálně rostlinného původu. S rychlostí nastavení systému nakládání s bioodpady neměly obce časovou rezervu na provedení úplné identifikace vlivů rozšíření sběru bioodpadů a nastavení systému na ekonomiku a nakládání s odpady v obcích. Komplexní systém sběru a nakládání s bioodpady se neobejde bez nutnosti postupovat v souladu s hierarchií nakládání s odpady, proto je vždy potřeba vyřešit následné využití vzniklých bioodpadů a podporovat zpracování v místě jejich vzniku. Nekontrolovaná výstavba kompostáren by mohla zatížit rozpočty obcí neúměrnými provozními náklady a v případě spolufinancování z některého z dotačních titulů by mohla být narušena doba udržitelnosti projektu kvůli nenaplnění plánovaných kapacit. Z tohoto důvodu je vždy efektivnější možností plánovaná výstavba zařízení k nakládání s bioodpady v závislosti na dobře provedené analýze produkce bioodpadu ze spádového území, dopravní infrastruktury a způsobu dopravy bioodpadu do zařízení. V neposlední řadě hraje roli finanční stránka celého systému nakládání s bioodpady.

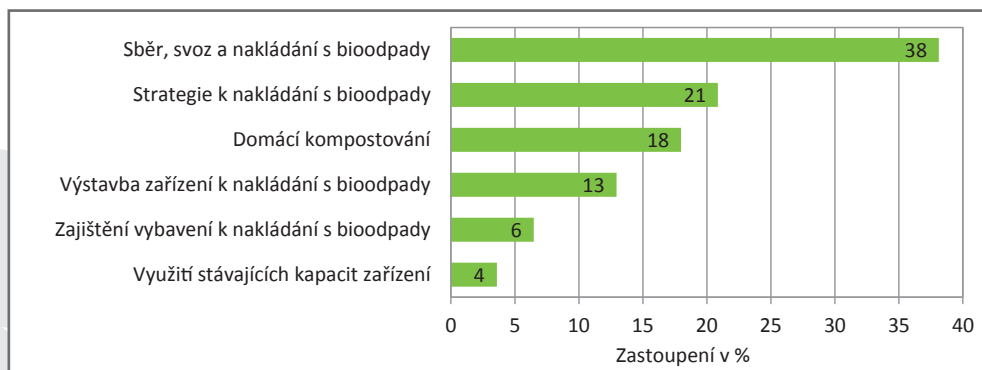
Mapa 25: Území, která řeší pomocí MOS téma Nakládání s bioodpady, 2015

Zdroj: Souhrnné dokumenty vytvořené v rámci Projektu

V mapě 25 jsou znázorněny SO ORP, které řeší tematický okruh nakládání s bioodpady. Poptávka po společném řešení tohoto tematického okruhu pokrývá 49 % SO ORP v ČR (54 % SO ORP zapojených do Projektu). Nakládání s bioodpady je řešeno téměř v celé ČR. Nelze objektivně říci, že je významně rozděleno dle krajů. Zařazení témat, která se týkají nakládání s bioodpady, odpovídá potřebám obcí v SO ORP, kde není systém nakládání s bioodpady řešen vůbec, není ucelený nebo nevyhovuje ekonomickým a organizačním požadavkům.

Graf 22: Tematické zaměření aktivit v oblasti nakládání s bioodpady

Zdroj: Souhrnné dokumenty vytvořené v rámci Projektu

Řešení sběru, svozu a nakládání s bioodpady je dominantním tématem k MOS v této oblasti. Souvisí s nastavením optimálního a ekonomicky stabilizovaného systému třídění, svozu a materiálového využití odpadu. Nejčastější způsoby řešení jsou:

- analýza produkce bioodpadu a následný výběr varianty systému sběru a svozu bioodpadů,
- vytvoření společného systému nakládání s bioodpady,
- výstavba a optimalizace sítě sběrných míst bioodpadů, nákup sběrných nádob a příprava uceleného systému sběru bioodpadů,
- zajištění odbytu kompostu z kompostáren,
- vytvoření uceleného systému nakládání s bioodpady s využitím kapacit stávajících nebo nově vybudovaných kompostáren okolními obcemi apod.

V tématu **společná strategie** se především objevují řešení jako:

- tvorba dlouhodobé strategie nakládání s bioodpady,
- tvorba plánů k nakládání s bioodpady,
- sjednocení přístupu k nakládání s bioodpady v obcích,
- dlouhodobé efektivní a ekonomické řízení systému nakládání s bioodpady,
- vytvoření dopravní infrastruktury k nakládání s bioodpady.

Díky jednorázovým nákladům a jednoduchosti systému **domácího kompostování** v lokalitách zástavby rodinných domů se v tomto tématu projevuje zájem o MOS. Řešení se týkají:

- společného nákupu a distribuce kompostérů do domácností,

- společných projektů domácího kompostování a kompostování komunit, včetně propagační kampaně.

Často voleným tématem ke spolupráci obcí je rovněž **výstavba zařízení k nakládání s bioodpady**. Jde především o výstavbu kompostáren za účelem společného využívání několika obcemi. Tímto způsobem se řeší vzdálenost nebo nedostupnost zařízení k nakládání s bioodpady a vysoké náklady na dopravu bioodpadu do nejbližšího zařízení. **Zajištěním vybavení k nakládání s bioodpady** se rozumí především pořízení nebo doplnění techniky tak, aby mohla být využitelná pro více obcí.

V tomto tématu jsou zařazeny nákupy sběrných nádob pro nakládání s bioodpady (dovybavení již fungujícího systému). **Efektivní využití stávajících kapacit zařízení k nakládání s bioodpady** se týká především vyvarování se zbytečných investičních výdajů a možných rizik při udržitelnosti projektů výstavby a provozu zařízení tam, kde lze využít zařízení stávajících.

Nakládání s bioodpady v obcích

Povinnost odděleného sběru bioodpadu minimálně rostlinného původu má jednoznačný cíl, a to snižovat množství skládkované biologicky rozložitelné složky odpadu. Dle dostupných datových podkladů z roku 2012, které poskytlo pro účely Projektu Ministerstvo životního prostředí ČR (MŽP), bylo zjištěno, že okolo 75 % biologicky rozložitelného odpadu (kat. č. odpadu 20 02 01) vyprodukovaného v ČR pochází z produkce obcí. V tabulce 3 jsou uvedeny informace o produkci biologicky rozložitelného odpadu od obcí v ČR a porovnání vzhledem k celkové produkci biologicky rozložitelného odpadu od všech původců v ČR za rok 2012.

Tabulka 3: Data o produkci biologicky rozložitelného odpadu v ČR, 2012

Druh odpadu	Počet obcí a městských částí s uvedenou produkcí odpadu	Produkce odpadu v ČR [t]	Produkce odpadu od obcí [t]	Podíl produkce odpadu od obcí v ČR [%]
Biologicky rozložitelný odpad (20 02 01)	1 500	275 961,58	205 388,46	74,43
Biologicky rozložitelný odpad z kuchyní a stravoven (20 01 08)	28	22 894,26	2 917,31	12,74

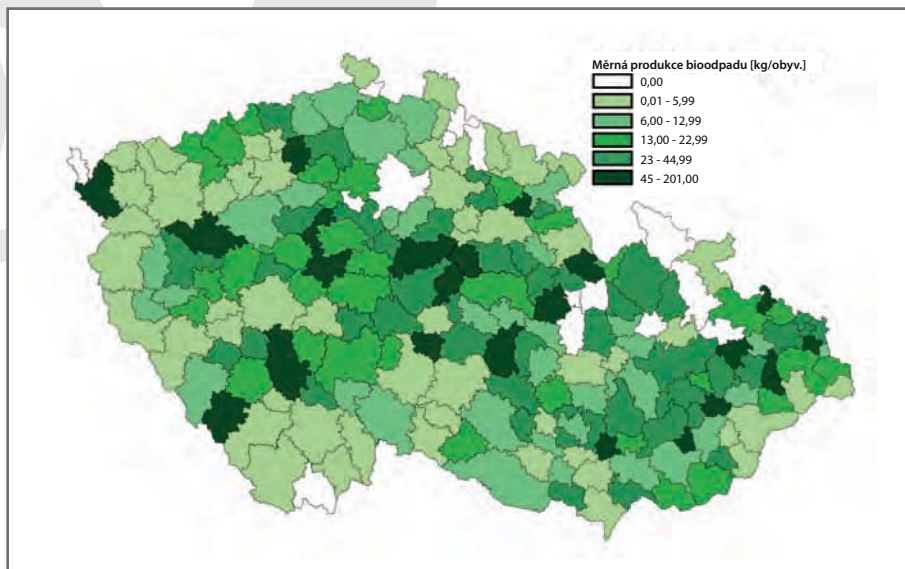
Zdroj: Informační systém odpadového hospodářství, CENIA (MŽP)

Převážná část obcí a městských částí se zabývá sběrem bioodpadů rostlinného původu. Od roku 2012 do současnosti se systémy odděleného sběru bioodpadu v obcích rozšiřovaly, proto lze s jistotou říci, že procento bioodpadů vyprodukovaných obcemi ještě narostlo. Zavedením povinnosti odděleného sběru bioodpadů rostlinného původu od roku 2015 a nakládání s nimi dle hierarchie nakládání s odpady pro obce znamená snižování podílu

biologicky rozložitelné složky ve směsném komunálním odpadu, čímž se sníží množství skládkovaného odpadu. Produkce směsného komunálního odpadu se zavedením systému nakládání s bioodpady snižuje o 5 až 15 %. To vede k úsporám za skládkování odpadu. Na druhé straně ale vznikají náklady na zajištění sběru a nakládání s bioodpady.

Mapa 26 zobrazuje průměrnou produkci biologicky rozložitelného odpadu na obyvatele dle území SO ORP. Jednoznačně patrná je nízká produkce biologicky rozložitelného odpadu v příhraničních oblastech, a to zejména v oblasti severních, jižních a západních Čech. Jedná se především o Karlovarský, Jihočeský a Královéhradecký kraj a část kraje Plzeňského. Nízká produkce biologicky rozložitelného odpadu se vyskytuje i v části Zlínského kraje. V této mapě nejsou zahrnuty toky biologicky rozložitelného materiálu, který je zpracováván mimo režim odpadů (např. v komunitních kompostárnách, domácích a komunitních kompostérech apod.). Biologicky rozložitelný materiál, který není veden v režimu odpadů, nevstupuje do evidence odpadů, a není tedy známo jeho množství.

Mapa 26: Měrná produkce biologicky rozložitelného odpadu (kat. č. 20 20 01) v obcích dle SO ORP, 2012

Zdroj: Informační systém odpadového hospodářství, CENIA (MŽP)

Finanční aspekty nakládání s bioodpady

Jak uvádí studie Hodnocení nákladů na hospodaření s komunálními odpady v obcích ČR (data za r. 2013), nejvíce je pro bioodpady z domácností v obcích využíván nádobový sběr, a to v 77 % z celkového počtu obcí třídících bioodpad. Druhým nejvíce využívaným způsobem sběru bioodpadu je v 16 % obcí sběr prostřednictvím sběrných dvorů. 14 % obcí využívá systému mobilního sběru bioodpadu (např. mobilními velkoobjemovými kontejnery, kdy je odpad ihned odvezen a zpracováván). Nejméně využívaným způsobem sběru

bioodpadu je pytlový sběr realizovaný pouze ve 2 % obcí, odděleně sbírajících bioodpad²⁶. Způsoby nakládání s biologicky rozložitelným odpadem se také liší dle jednotlivých obcí. Převažuje kompostování, a to z více než 70 %. Okolo 6 % obcí k nakládání s bioodpady využívá bioplynových stanic. Různé způsoby sběru a nakládání s bioodpady se promítají do ekonomiky nakládání s bioodpady. V tabulce 4 jsou uvedeny průměrné náklady na sběr a nakládání s bioodpady od občanů dle jednotlivých způsobů sběru.

Tabulka 4: Průměrné náklady na sběr a další nakládání s bioodpady ve velikostních skupinách obcí (odpady ze zahrad a domácností občanů) dle způsobu sběru, 2013²⁷

Velikost obce podle počtu obyvatel	Průměrné náklady celkově [Kč/obyv./rok]	Nádobový a pytlový sběr [Kč/obyv./rok]	Sběr prostřednictvím sběrných dvorů [Kč/obyv./rok]
Do 500	52,8	63,5	36,6
501 až 1 000	54,4	66,8	26,7
1 001 až 4 000	41,5	58,6	18,9
4 001 až 10 000	46,1	57,6	23,5
10 001 až 20 000	35,3	33,7	15,5
20 001 až 50 000	29,1	26,8	10,5
50 001 až 100 000	23,1	27,1	5,8
100 001 až 1 000 000	6,2	7,0	Neuvedeno
Nad 1 000 000	1,7	Neuvedeno	0,1
Průměrně	26,6	35,2	8,7

Zdroj: Hodnocení nákladů na hospodaření s komunálními odpady v obcích ČR, Institut pro udržitelný rozvoj měst a obcí, o.p.s., 2014

Průměrné náklady na sběr a nakládání s 1 t biologicky rozložitelného odpadu se pohybují okolo 1 300 až 1 700 Kč. Z tabulky vyplývá, že systémy s nádobovým a pytlovým sběrem bioodpadů jsou výrazně dražší, než ty, které provádějí sběr bioodpadu prostřednictvím sběrných dvorů. V případě nádobového sběru se náklady pohybují nad hranicí 2 000 Kč za 1 t bioodpadu²⁸.

7.3.3. Třídění odpadů a jeho efektivita

Nastavení systému třídění odpadů je jednou z povinností, kterou obcím ukládá zákon o odpadech. Způsob řešení systému je ale výhradně pravomocí obce, která má možnost defi-

26) Zdroj informací: Hodnocení nákladů na hospodaření s komunálními odpady v obcích ČR (za r. 2013), IURMO, o.p.s., 2014

27) Provozní náklady zahrnují náklad spojený s provozem sběrné sítě (včetně pronájmu nádob, provozních nákladů sběrného dvora apod.) a dále pak náklady spojené s předáním odpadu k dalšímu zpracování (nejčastěji kompostování).

28) Zdroj informací: Hodnocení nákladů na hospodaření s komunálními odpady v obcích ČR (za rok 2013), IURMO, o.p.s.

novat vlastní obecně závaznou vyhláškou systém shromažďování, sběru, přepravy, třídění, využívání a odstraňování komunálních odpadů včetně jejich biologicky rozložitelné složky a nakládání se stavebním odpadem, vznikajících na katastrálním území obce. Novelou zákona o odpadech č. 229/2014 Sb., platnou od 1. 1. 2015, přibyla obcím povinnost odděleně sbírat mimo papíru, skla a plastů i biologicky rozložitelný odpad a kovy.

Provozem systému třídění a nakládání s tříděným odpadem (a jeho obalovou složkou) na sebe obec smluvně přebírá přes smlouvu s autorizovanou obalovou společností roli výrobce a distributorů obalů, jejichž povinností je zajišťovat zpětný odběr obalů a jejich následné využití. Proto je systém třídění odpadu v obcích, které jsou smluvně zapojeny do systému zpětného odběru a využití obalových odpadů, finančně podporován přes autorizovanou obalovou společnost (v roce 2015 jde pouze o společnost EKO KOM, a.s.), která obcím zpětně vyplácí odměny za množství vytríděné obalové složky odpadu a zajištění jejího využití. Tyto finance pochází od výrobců a distributorů obalů v ČR, kterým autorizovaná obalová společnost zajišťuje plnění zákonných povinností zpětného odběru a využití obalů a odpadů z obalů.

7.3.3.1. Příklady dobré praxe

SO ORP Třinec – Třídění odpadů přímo od dveří domácností

Pytlový sběr je jedním ze způsobů sběru tříděného odpadu zavedených v území SO ORP Třinec. Jde o shromažďování papíru a plastu do barevně rozlišených pytlů a svoz přímo z místa bydliště. Potřeba využití tohoto systému vznikla na základě charakteristické slezské zástavby, která se vyznačuje rozptýlenou strukturou osídlení s velkou koncentrací obyvatel. Pytlový sběr je na území SO ORP kombinován se sběrem nádobovým. Stanoviště nádob na sběr separovaného odpadu se nachází tam, kde je větší předpoklad pohybu osob. Na základě dvouletých zkušeností bylo vysledováno, že nádobový sběr je neefektivnější v centrech měst se sídlištní zástavbou nebo hustou zástavbou řadových a rodinných domů. V okrajových částech měst a v obcích, kde byla docházková vzdálenost ke kontejnerům vyšší, byla efektivita sběru separovaného odpadu razantně nižší. Proto byl v roztržité zástavbě zahájen pytlový sběr a svoz separovaného odpadu. Tento systém je smysluplný pouze v případech roztroušené zástavby. V současné době je do systému zapojeno 23 obcí.

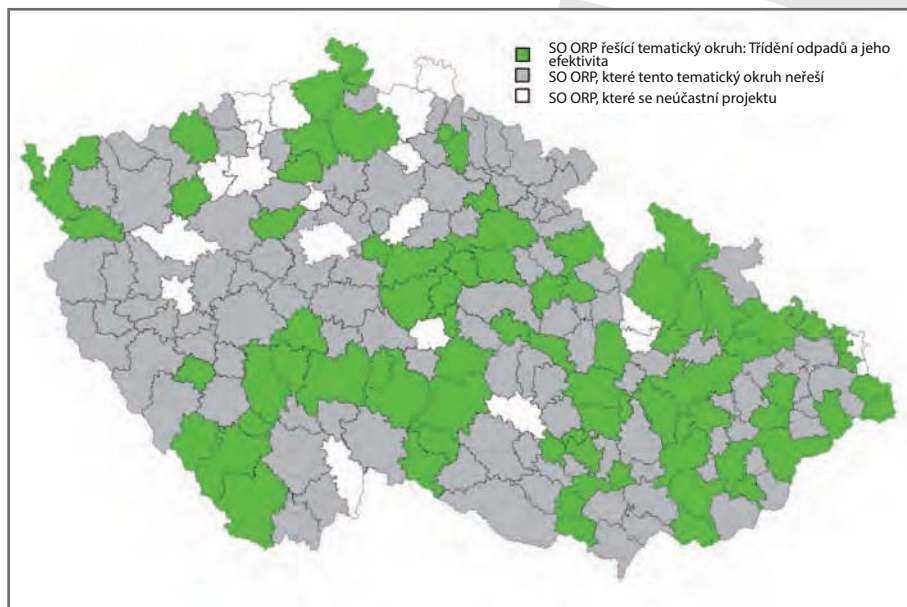
7.3.3.2. Řešení tématu třídění odpadů a jeho efektivita v rámci Projektu

Vzhledem k nutnosti omezování skládkování do roku 2024 a zvyšování požadavků na třídění a materiálové využití obalů obalových odpadů a dalších využitelných komodit, dle požadavků EU, je potřeba dbát na důsledné třídění odpadů. Je však potřeba poznamenat, že ani třídění a materiálové využívání vytríděného odpadu zcela neřeší úplné omezení skládkování odpadu, tudíž se bude třídění muset kombinovat s dalšími alternativami nakládání s odpady, které zajistí razantní odklon od skládkování odpadu.

Na základě porovnání celkové produkce tříděných odpadů od všech původců dle datových podkladů MŽP za rok 2012 bylo analyzováno, že obce produkují 51 % vytríděných odpadů

(papír, sklo, plasty, nápojové kartony) v rámci ČR. Zbýlých 49 % vyprodukuje podnikový sektor. Zájem o MOS v oblasti třídění odpadů ze strany obcí potvrzuje výběr tohoto tématu v cca 76 SO ORP zapojených do Projektu. Na následující mapě jsou zobrazeny SO ORP, které chtějí třídění odpadu a jeho efektivitu řešit pomocí MOS. Je potřeba doplnit souvislost s tématem osvěty a informační kampaně, kdy je třídění odpadů předmětem zhruba 40 % uvažovaných osvětových kampaní v rámci spolupráce obcí.

Mapa 27: Území, která řeší pomocí MOS téma třídění odpadů a jeho efektivita, 2015

Zdroj: Souhrnné dokumenty vytvořené v rámci Projektu

V mapě 27 jsou znázorněny SO ORP, které řeší třídění odpadu a jeho efektivitu. Poptávka po společném řešení pokrývá 38 % SO ORP v ČR (41 % SO ORP zapojených do Projektu). Srovnáním mapy 30, kde jsou zobrazeny SO ORP zabývající se tématem sběrných dvorů a sběrných míst s mapou 27 uvedenou výše, lze konstatovat, že se tato témata na území SO ORP výrazně nepřekrývají. Výběr obou témat najednou je zastoupen pouze v 15 % SO ORP z celkového počtu 123 SO ORP, které řeší alespoň jedno ze dvou výše uvedených témat.

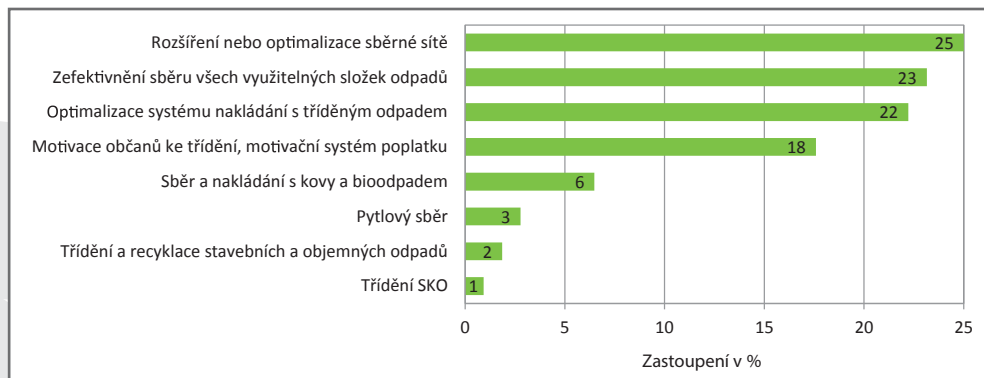
Rozšíření nebo optimalizace sběrné sítě je hlavním tématem k MOS v této oblasti. Souvisí s nastavením optimálního, dostupného a ekonomicky stabilního systému třídění odpadu a zvýšením výtěžnosti tříděného odpadu. Nejčastějšími způsoby řešení jsou:

- analýza efektivit sběrné sítě v obcích, provedení opatření dle výsledků analýzy,
- dovybavení sběrné sítě nádobami na tříděný odpad (zvýšení hustoty sběrné sítě).

Dalším četným tématem ke společnému řešení je **zefektivnění sběru všech využitelných složek odpadů**. Zde se především objevuje:

- zefektivnění sběru nebezpečných, objemných a stavebních odpadů,
- výběr vhodných systémů sběru tříděného odpadu v různých typech zástavby,
- zvýšení počtu tříděných složek odpadu na celém území SO ORP,
- zavedení sběru výrobků podléhajících zpětnému odběru (elektrická a elektronická zařízení, baterie, světelné zdroje apod.),
- zavedení sběru textilu apod.

Graf 23: Tematické zaměření aktivit v oblasti třídění odpadu a jeho efektivity

Zdroj: Souhrnné dokumenty vytvořené v rámci Projektu

Optimalizace systému nakládání s tříděným odpadem se zabývá:

- svozem sběrných nádob na tříděný odpad (eliminace přeplněných nádob a svozu prázdných nádob na tříděný odpad),
- zpracováním ekonomické analýzy pro nakládání s tříděným odpadem, vyhledáváním dalších možností příjmu z tříděného odpadu,
- možností prodeje tříděného odpadu jako obchodovatelné komodity,
- vybudováním překládacích stanic s lisem na tříděný odpad aj.

Motivační prvky ke třídění odpadů řeší zejména:

- zavedení systému zaznamenávání množství vytríděného odpadu z jednotlivých domácností,
- finanční motivaci občanů, kteří třídí odpad, formou slev na poplatcích,
- motivaci občanů ke třídění odpadu formou soutěží apod.,
- motivaci formou znevýhodnění občanů, kteří odpad netřídí (např. kontrolou nádob apod.).

Je však důležité upozornit, že motivační systémy nelze aplikovat stejně ve všech typech zástavby. Jednodušší bude aplikace motivačních systémů v zástavbě rodinných domů. Ve větších městech s vysokou hustotou obyvatel a se systémem sběru odpadů do společných nádob nelze měřit množství vytríděných odpadů na jednotlivé domácnosti.

Méně často volenými tématy pro MOS jsou **zavedení sběru a nakládání s kovy a bioodpadem, zavedení pytlového sběru, třídění a recyklace stavebních a objemných odpadů**

a třídění směsného komunálního odpadu. Většinou jsou tato opatření zahrnuta do nastavení komplexního systému nakládání s odpady a jednotlivé způsoby sběru specifických odpadů se objevují pouze v menším zastoupení, jak je vidět z grafu výše.

Třídění odpadů v obcích a jeho finanční aspekty

K nejvýznamnějším položkám v nákladech obcí na odpadové hospodářství patří bezesporu náklady na sběr a další nakládání se směsným komunálním odpadem (tvoří průměrně 57 % z celkových nákladů, v řadě obcí se však pohybují i kolem 70 % z celkových nákladů). Náklady spojené se sběrem, svozem a odstraněním skládkováním (případně energetickým využitím) směsného komunálního odpadu činí v ČR průměru 2 634 Kč/t.

Druhou nejvýznamnější nákladovou položkou je tříděný sběr využitelných složek komunálních odpadů. V roce 2014 tvořil 12,8 až 25,8 % z celkových nákladů na odpadové hospodářství obcí (průměr 16,9 %). Náklady jsou dány investicí do sběrných nádob (pokud obec takovou investici učiní) a vlastními provozními náklady na systém sběru a nakládání s tříděným odpadem. Ty jsou u tříděného sběru velmi variabilní, protože jsou do jisté míry ovlivňovány mírou poptávky, cenou druhotných surovin a rozsahem systému tříděného sběru. Důležitou roli hraje také cenová politika svozových společností v jednotlivých regionech. Tabulka 5 ukazuje náklady na tříděný sběr ve velikostních skupinách obcí.

Tabulka 5: Orientační náklady na tříděný sběr využitelných odpadů, 2014²⁹

Velikost obce podle počtu obyvatel	Průměrná výtěžnost tříděného sběru [kg/obyv.]	Náklady na tříděný sběr [Kč/obyv.]	Náklady na tříděný sběr [Kč/t]
Do 500	34,8	174,7	5 026,0
501 až 1 000	33,0	148,7	4 508,3
1 001 až 4 000	33,7	138,7	4 110,8
4 001 až 10 000	34,6	145,4	4 199,6
10 001 až 20 000	34,0	129,3	3 803,1
20 001 až 50 000	32,1	134,8	4 202,5
50 001 až 100 000	26,9	134,6	5 000,3
100 001 až 1 000 000	23,4	94,6	4 046,4
Nad 1 000 000	39,5	263,2	6 657,1
Průměrně	32,8	153,7	4 684,0

Zdroj: EKO-KOM, a. s., 2015

Průměrný náklad na vytrídění 1 t papíru, plastů a skla (příp. nápojových kartonů) činil v roce 2014 cca 4 684 Kč. Využitelné složky komunálního odpadu mají velmi specifické postavení v odpadovém hospodářství obcí. Slouží k výrobě obchodovatelných druhotných surovin.

29) Více o porovnání nákladů na odpadové hospodářství lze nalézt na internetových stránkách <http://www.institut-urmo.cz/>.

Většina vytríděných odpadů má pozitivní hodnotu pro obchodování na dotřídovacích linkách. Orientační ceny za prodej vytríděných odpadů ukazuje tabulka 6.

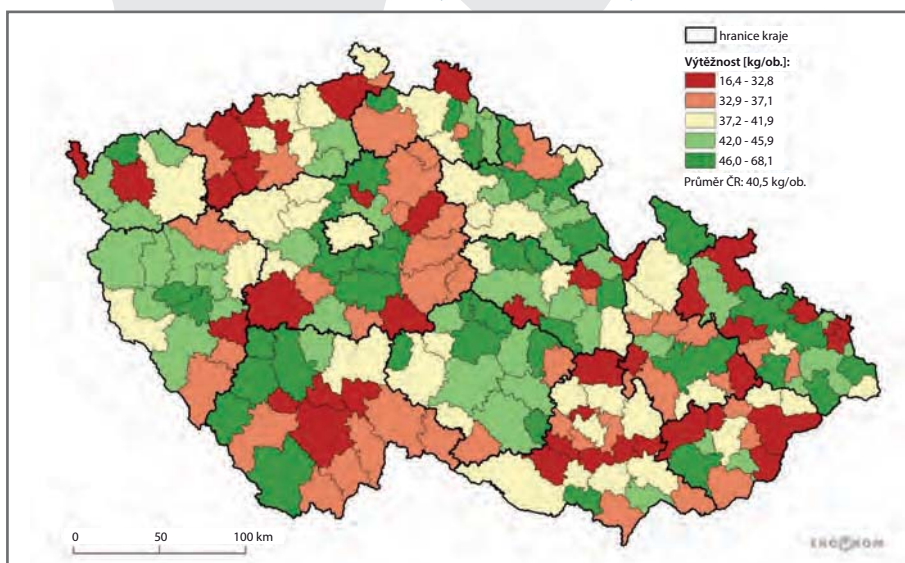
Tabulka 6: Orientační ceny neupravených vytríděných využitelných komunálních odpadů na třídících linkách [Kč/t]

Komodita	2012 [Kč/t]		2013 [Kč/t]		2014 [Kč/t]	
	od	do	od	do	od	do
Papír	300	1 000	300	1 000	400	1 100
Sklo	100	550	200	650	250	600
Plast	-500	500	-500	600	-500	800

Zdroj: EKO-KOM, a. s., 2015

Vytríděné využitelné komunální odpady obsahují většinový podíl použitých obalů. Odměny za zajištění zpětného odběru a využití komunálních obalových obalů od autorizované obalové společnosti EKO-KOM, a.s. pokrývají náklady spojené s tříděním a využitím obalové složky komunálního odpadu (56 až 78 % celkových nákladů na tříděný sběr). V průměru činí odměny v ČR okolo 67 % z celkových nákladů na nakládání s tříděným odpadem. Při započtení odměn systému EKO-KOM, a.s. stojí 1 t vytríděných využitelných komunálních odpadů v průměru cca 1 583 Kč. Náklady na tříděný sběr využitelných složek komunálních odpadů tak dosahují pouze 60 % nákladů spojených se směsným komunálním odpadem. Třídění a recyklace odpadů je ekonomicky nejvýhodnější způsob nakládání s odpady.

Mapa 28: Celková výtěžnost (v kg/obyv./rok) tříděného odpadu bez kovů (papír, sklo, plasty, nápojové kartony) v obcích dle SO ORP, 2014

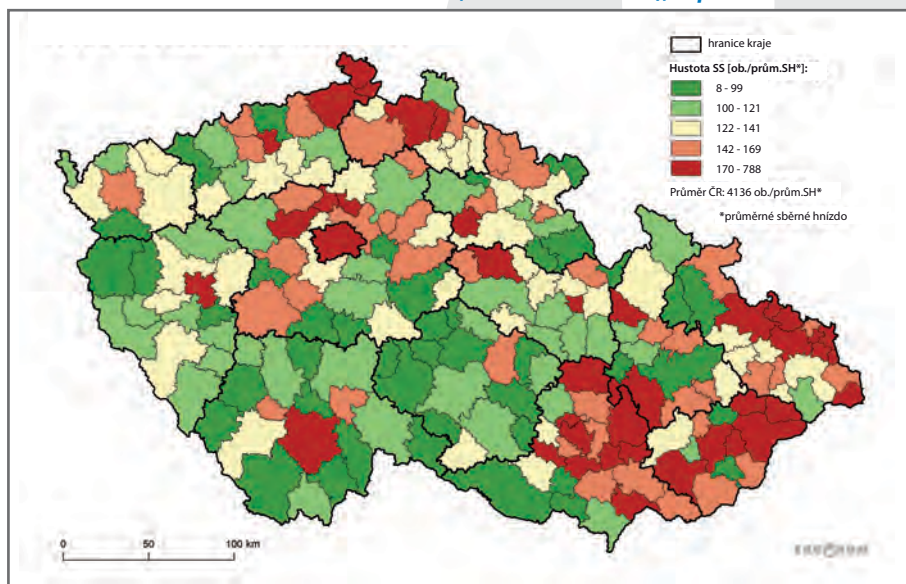
Zdroj: EKO-KOM, a. s., 2015

V mapě 28 je zaznamenána produkce tříděného sběru odpadů papíru, plastů, skla a nápojových kartonů dle jednotlivých SO ORP. Lze vypořádat rozdíly jak krajské, tak i regionální. Dlouhodobě patří ke krajům s nižší produkcí vytříděných komunálních odpadů Ústecký, Jihomoravský, Zlínský a Jihočeský kraj. Výrazně lepších výsledků v třídění odpadů dosahují obce v Pardubickém, Královéhradeckém a Středočeském kraji a Kraji Vysočina.

Výkon tříděného sběru je závislý na technické vybavenosti a dostupnosti sběrné sítě pro obyvatelstvo.

Mapa 29 zobrazuje hustotu sběrné sítě, která ukazuje počet obyvatel na sběrné hnízdo tvořené standardními barevnými kontejnery. Nádobový (kontejnerový) sběr využívá převážná většina obcí v ČR (98 %). Pytlový sběr je vhodný spíše do malých obcí, případně je využíván jako doplněk pro sběr některých komodit v zástavbě rodinných domů. Pytlovým sběrem bylo v r. 2014 sebráno pouze 2,6 % veškerých vytříděných odpadů v obcích. Malá část využitelných komunálních odpadů se sbírá také ve sběrných dvorech a dalšími způsoby sběru. Při rozšiřování nebo jakýchkoli změnách sběrné sítě je potřeba brát v úvahu vždy typ zástavby, hustotu osídlení a vhodnou frekvenci svozu. Je vhodnější volit spíše vyšší počet sběrných míst s nádobami standardních objemů (1,1-1,5 m³), výsledkem je kratší donášková vzdálenost pro obyvatele. V ceně služby, kterou pro obce většinou zajišťují odpadové firmy, je

Mapa 29: Vybavenost pro nádobový sběr využitelných komunálních odpadů v SO ORP (hustota sběrné sítě), 1. polovina roku 2015³⁰

Zdroj: EKO-KOM, a. s., 2015

30) Průměrné sběrné hnízdo obsahuje kontejner na papír, sklo a plasty.

žádoucí rozdělit cenu za svoz a obsluhu nádob a za množství odpadu. V ceně by měl být zohledněn příjem za prodané vytríděné odpady, které mají většinou pozitivní hodnotu.

Dalším významným faktorem je bezesporu dlouhodobé a cílevědomé informování a vzdělávání obyvatel všech věkových skupin a také vzdělávání pracovníků veřejné správy, kteří celý systém organizují. Proto je velmi důležité v obcích, či spíše ve větších zájmových územích, připravit a realizovat dlouhodobou komunikační kampaň zaměřenou na správné chování obyvatel při nakládání s odpady. Nedílnou součástí by mělo být také vysvětlení ekonomiky odpadového hospodářství obce a výhodnosti třídění odpadů pro obec.

7.3.3.3. Aktivita, které nastartoval Projekt na území SO ORP

V SO ORP Lysá nad Labem společně plánují města Lysá nad Labem a Milovice **pilotní projekt rozšíření třídění některých druhů odpadů v domácnostech**. Účast v systému bude pro občany dobrovolná a motivací ke třídění jim bude finanční kompenzace pomocí snížení poplatku za odpad nebo připsání bonusů. Třídění je nastaveno na tři druhy odpadů, papír, PET lahve a ostatní plasty. Množství odpadu a jeho čistota budou monitorovány pomocí čárových kódů. Po vyhodnocení výsledků pilotního projektu bude účast v systému nabídnuta i ostatním obcím na území SO ORP Lysá nad Labem.

SO ORP Polička pomohl Projekt identifikovat problémy s nepříliš hustou sítí sběrných hnízd, dlouhou docházkovou vzdáleností, absencí sběrného systému na kovové obaly a s velmi omezeným osvětovým programem pro obyvatele. Všechny tyto podněty vedly k uspořádání jednání a k diskusi na odborné platformě (starostové, ředitelé technických služeb, pracovník odboru odpadového hospodářství města, ředitelé svozových firem). Nebýt Projektu, tak by se tyto regionální odborníci v takovémto počtu nikdy nesešli. Závěrem bylo mimo jiné, že MOS by mohla být vhodným nástrojem k řešení mnoha problémů v odpadovém hospodářství.

V SO ORP Bohumín přijaly všechny obce obecně závaznou vyhlášku, omezující výkup kovů na jejich území.

SO ORP Nové Město na Moravě plánuje společné zajištění mobilního sběru některých druhů odpadů.

7.3.4. Sběrné dvory, sběrná místa

Téma sběrné dvory a sběrná místa řeší nakládání s těmi odpady od občanů, které není možno odložit do běžné nádobové sběrné sítě na směsný komunální odpad a tříděný odpad. Jedná se hlavně o objemný odpad, nebezpečný odpad, bioodpad (pokud nemá obec vlastní nádobový systém sběru a svozu bioodpadu) a další využitelné složky odpadu (kovy, stavební odpad apod.). Sběrná místa jsou podobně jako sběrné dvory řešením pro odevzdání nejen tříděných a objemných odpadů, ale také vyřazených elektrických a elektronických

zařízení a výrobků, podléhajících zpětnému odběru, textilu apod. Sběrný dvůr může být současně i místem pro zpětný odběr výrobků. Co se legislativních předpisů týče, pouze sběrný dvůr má statut zařízení k nakládání s odpady ve smyslu zákona o odpadech. Je tedy, na rozdíl od sběrných míst, použitelný pro sběr odpadů od občanů jiných obcí a pro odpady, vyrobené firemním sektorem.

7.3.4.1. Příklady dobré praxe

SO ORP Holice – Pro občany DSO máme funkční síť sběrných dvorů

DSO Holice vybudoval ve svých členských obcích osm sběrných dvorů³¹, které doplnily dva stávající, a vytvořil tak výjimečnou síť infrastruktury pro separaci a shromažďování odpadů. Tento projekt byl dlouhodobě připravován a k jeho dokončení došlo v roce 2014. Každý ze sběrných dvorů je vybaven sběrnými nádobami a je provozován příslušnou obcí. Projekt byl financován s 85% podporou z OPŽP a 5% podporou SFŽP. Celkové náklady činily 22 217 865 Kč. Sběrné dvory užívají pouze obce, na jejichž katastru se nachází. Obce svazku, které nemají sběrný dvůr, využívají svá sběrná místa nebo mobilní svozy odpadu. Protože je provoz sběrných dvorů teprve na začátku, není vyloučeno, že budou sběrné dvory využívat i obce, které jej nemají vystavěn.

SO ORP Slavkov u Brna – Dobudováním sítě sběrných dvorů jsme zlepšili komfort občanů při odkládání odpadů

Díky vystavěným sběrným dvorům v Otnicích a Křenovicích mají občané Slavkovska do nejbližšího sběrného dvora pouze 7 minut jízdy autem. Obě obce se vydaly cestou MOS, proto tyto sběrné dvory neslouží pouze jejich obyvatelům, ale také občanům z obcí okolních. Sběrný dvůr v Křenovicích obslouží cca 3 300 obyvatel³² a sběrný dvůr v Otnicích 4 500 obyvatel³³. Na zajištění financování sběrného dvora se obce společně podílejí, což znamená, že nesou poměrnou část provozních nákladů. Tato MOS je zakotvena smluvním vztahem. K výstavbě obou zařízení získaly obce 85% finanční podporu z OPŽP. Celkové uznatelné výdaje na výstavbu sběrného dvora v Křenovicích činily 3 269 599 Kč a v Otnicích 10 981 202 Kč. Zatímco v Otnicích našli vhodný pozemek pro výstavbu nového sběrného dvora, v Křenovicích využili rekonstrukce stávajícího obecního dvora. Podařilo se tedy nejen poskytnout občanům novou službu, ale také rekonstruovat chátrající hospodářskou budovu a tím dotvořit uzavřené prostředí zařízení pro nakládání s odpady. Obec Křenovice provozuje sběrný dvůr ve vlastní režii, v Otnicích provoz zajišťuje společnost Respono, a.s., zřízená před 20 lety obcemi a městy okresu Vyškov za účelem zajištění nakládání s odpady.

31) Sběrné dvory byly vystavěny v obcích Býšť, Dolní Roveň, Dolní Ředice, Horní Ředice, Ostřetín, Radhošť, Veliny a Vysoké Chvojno.

32) Z obcí Křenovice, Hrušky a Zbýšov

33) Z obcí Otnice, Lovčičky, Milešovice, Koberice u Brna a Šaratic

SO ORP Podbořany – Společným využitím sběrného dvora přispíváme ke správnému nakládání s odpady

Obce Očihov a Petrohrad pro své občany smluvně zajistily užívání sběrného dvora ve městě Kryry. Výstavbu sběrného dvora odstartovaly v roce 2012 zkušenosti z programu ke třídění odpadů pro občany města Kryry. Už na začátku projektu výstavby sběrného dvora se připojily obce Očihov a Petrohrad. Zvýšila se tak pravděpodobnost získání finančních prostředků z OPŽP. Celkové uznatelné náklady na výstavbu sběrného dvora činily 3 226 346 Kč, z čehož poskytnuté prostředky z OPŽP tvořily 85 %. Zbýlých 15 % bylo financováno z obecních rozpočtů.

Petrohrad a Očihov jsou od sběrného dvora vzdáleny v okruhu 4 km. Provoz sběrného dvora financuje město Kryry za finančního přispění zapojených obcí. Roční náklady na jeho provoz se pohybují okolo 300 000 až 320 000 Kč.

Výstavbou sběrného dvora se výrazně omezil počet černých skládek v územním obvodu obcí Kryry, Očihov a Petrohrad. Odpad se navíc materiálově využívá. Vytříděné plasty, sklo, papír a nápojové kartony se prodávají k dalšímu zpracování apod. Vybudováním sběrného dvora a přetříděním odpadů se snížilo množství odpadu odvezeného na skládku Vrbička o 50 – 60 %, čímž se podstatně snížily náklady na odstranění odpadu.

SO ORP Rýmařov – Odvezte odpad zdarma do sběrného místa v obci, nevytvářejte černé skládky

V obcích DSO Sdružení obcí Rýmařovska (SOR) byla díky MOS vybudována drobná sběrná místa odpadů. Region zaujímal poslední místa v množství vytríděného odpadu na občana v Moravskoslezském kraji. Proto se SOR rozhodlo vytvořit projekt na výstavbu drobných sběrných míst v jednotlivých obcích. Mimo město Rýmařov byly v dalších 13 obcích³⁴ vybudovány oplocené prostory se zpevněnou plochou a na nich umístěny kontejnery pro tříděný odpad a uzavřené velkoobjemové kontejnery. Ve městě Břidličná bylo naplánováno větší sběrné místo, které má disponovat technikou (např. lisem na papír a plast apod.).

Projekt byl spolufinancován z OPŽP. Finanční prostředky na přípravu projektu poskytl Krajský úřad Moravskoslezského kraje z dotační podpory na zpracování projektové dokumentace. SOR také využilo dotačního titulu „Program na zvýšení absorpční kapacity obcí a měst do 10 tis. obyvatel“ vyhlášeného Moravskoslezským krajem a získal 60 % na podíl spolufinancování. Vlastní spoluúčast obcí na realizaci projektu byla hrazena z finančních prostředků SOR. Pro ty obce, které neměly prostředky na předfinancování, byl zajištěn úvěr, jehož nositelem bylo SOR.

34) Horní Město, Dolní Moravice, Dětrichov nad Bystřicí, Jiříkov, Lomnice, Malá Morávka, Malá Štáhle, Ryžoviště, Stará Ves, Tvrdkov, Václavov u Bruntálu a Velká Štáhle

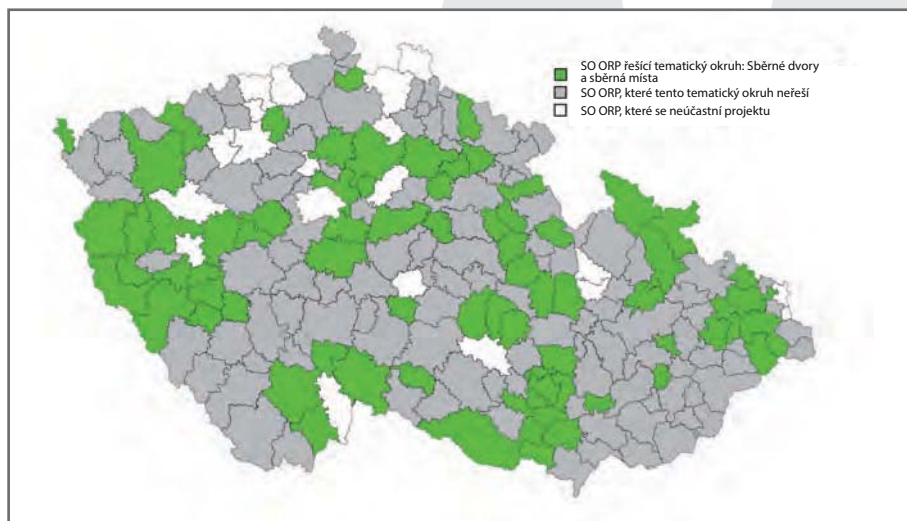
Skladba financování	Dle žádosti o dotaci	Dle skutečných výdajů
Celkové výdaje	17 210 635 Kč	12 472 159 Kč
Podpora OP ŽP	15 489 572 Kč	11 225 743 Kč
Spolufinancování obcí	1 721 063 Kč	1 246 416 Kč

Dobře realizovaný projekt jen podpořil spolupráci obcí a chuť obcí realizovat projekty, které budou rozšiřovat možnosti separace odpadů v regionu. Sdružení obcí pokračuje ve společné odpadové politice a realizovalo v roce 2014 další projekt, kdy byly do obcí pořízeny kompostéry, velkoobjemové kontejnery, štěpkovače a také vozidlo na převoz kontejnerů. V roce 2015 se realizuje projekt, který do obcí doplní další techniku k nakládání s odpady.

7.3.4.2. Řešení tématu Sběrné dvory a sběrná místa v rámci Projektu

Sběrné dvory a sběrná místa jsou nedílnou součástí odpadového hospodářství obcí a poskytují občanům vyšší komfort při odkládání složek odpadů, které nejsou vhodné odkládat v rámci kontejnerové sběrné sítě v obci. Slouží také jako místa ke zpětnému odběru elektrozařízení, baterií, světelných zdrojů, nebo ke sběru textilu. Místa k odkládání odpadů jsou uvedena v obecně závazné vyhlášce obce o stanovení systému shromažďování, sběru, přepravy, třídění, využívání a odstraňování komunálních odpadů a nakládání se stavebním odpadem.

Mapa 30: Území, která řeší pomocí MOS téma sběrné dvory a sběrná místa, 2015

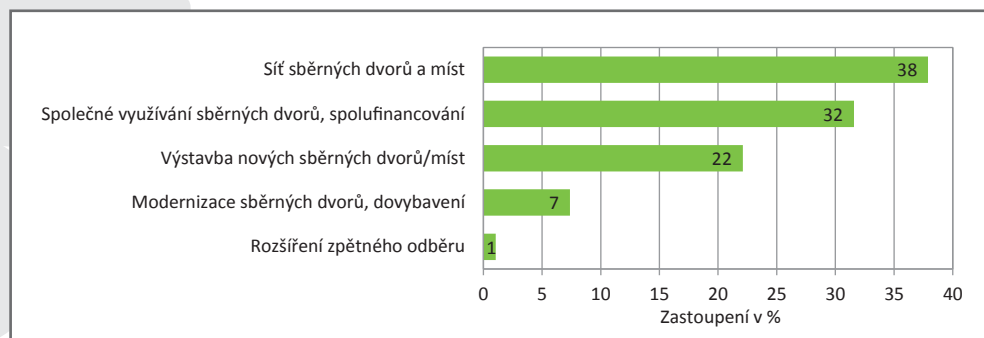
Zdroj: Souhrnné dokumenty vytvořené v rámci Projektu

V rámci řešení oblasti sběrných dvorů je MOS jednou z nejvhodnějších. Jedná se zejména o sdílení služeb sběrného dvora s okolními obcemi. Ty se pak dle smluvních podmínek

(doporučuje se, aby měly všechny obce stejné smluvní podmínky) podílejí na jeho provozních nákladech a nákladech na nakládání s odpady od občanů. Sdílení sběrných dvorů je často volenou variantou především z důvodu jednoduchosti a efektivnosti daného řešení, které má vliv na vznik černých skládek, snížení nákladů na jejich odstranění, úsporu nákladů na provoz sběrného dvora participací jednotlivých obcí a zlepšení nabídky služeb pro občany.

V mapě 30 jsou znázorněny SO ORP, které řeší problematiku sběrných dvorů a sběrných míst ve svých obcích. Poptávka po společném řešení pokrývá 36 % SO ORP v ČR (40 % SO ORP zapojených do Projektu). Patrné je řešení oblasti sběrných dvorů a sběrných míst v Plzeňském, Středočeském, Moravskoslezském a Jihomoravském kraji. Řešení tohoto tématu také z větší části pokrývá Pardubický kraj.

Graf 24: Tematické zaměření aktivit v oblasti sběrných dvorů a sběrných míst

Zdroj: Souhrnné dokumenty vytvořené v rámci Projektu

Z grafu 24 vyplývá, že nejvíce se MOS zaměřuje na funkční **síť sběrných dvorů a sběrných míst**, především pak na jejich rovnoměrné a funkční rozmístění a jejich přístupnost obyvatelům obcí, které na svém katastru sběrný dvůr nemají. Nejčastějším způsobem řešení je:

- plánovaná výstavba sítě sběrných dvorů a míst,
- doplnění sítě sběrných dvorů a míst s ohledem na lokalizaci stávajících sběrných dvorů a míst,
- optimalizace sítě sběrných dvorů a míst s ohledem na jejich využívání, kapacitu, vybavení, financování a otevírací dobu,
- využívání sítě sběrných dvorů okolními obcemi,
- sjednocení typu sbíraných komodit ve sběrných dvorech, vytvoření komfortního systému pro občany obcí.

Jako další důležité téma pro spolupráci bylo identifikováno **sdílení stávajících sběrných dvorů a spolufinancování jejich provozu**. Důraz je kladen na:

- smluvní zajištění využívání sběrného dvora pro občany okolních obcí,
- smluvní zajištění spolufinancování provozu sběrného dvora a nakládání s odpady z okolních obcí.

Dle potřeb se ve vysokém procentu také projevuje potřeba **výstavby nových sběrných dvorů** v návaznosti na požadavky obcí. **Dovybavení sběrných dvorů a sběrných míst potřebnou technikou a jejich modernizace** obsahuje návrhy nákupu kontejnerů a techniky k manipulaci s nimi, modernizaci stávajících sběrných dvorů a sběrných míst s ohledem na jejich funkčnost a zajištění sběru dalších komodit, určených k materiálovému využití (včetně zpětného odběru elektrozařízení, textilu apod.).

Role sběrných dvorů v odpadovém hospodářství obce

Sběrné dvory a sběrná místa mají velký a nesporný význam pro celý systém nakládání s komunálním odpadem, zejména pro objemný odpad, nebezpečné složky odpadu, odpad ze zeleně, stavební odpady, zpětný odběr výrobků apod. V dobách, kdy vznikaly první sběrné dvory, sloužily primárně pro nakládání s nebezpečnými a objemnými odpady. S ohledem na cíle minimalizovat množství odpadů, které jsou odstraňovány na skládkách při maximalizaci využití odpadu, význam sběrných dvorů roste. Slouží primárně jako místo pro sběr odpadů, pro které není efektivní zavážet nádobový sběr, ale také jako místo, kam mohou občané přivést veškerý odpad, či výrobky, kterých se chtějí zbavit. Ze sběrných dvorů se postupně stávají zařízení, kde probíhá nejen primární roztřídění odpadů na jednotlivé toky, s ohledem na jejich následné nákladní a maximalizaci jejich využití, ale také zařízení, kde dochází k úpravě některých skupin odpadů za účelem jejich lepší využitelnosti, či zlepšení podmínek přepravy (jde například o dotřídění, lisování, drcení, za účelem zmenšení objemu, shromažďování odpadů za účelem překládky pro efektivní převoz odpadů primárně k dalšímu využití). Příkladem mohou být objemné odpady, kdy cca 30 % těchto odpadů může být vytríděno a předáno k využití, stavební odpady a jejich drcení za účelem výroby recyklátu nebo shromaždiště nebezpečných odpadů z mobilního sběru. Významnou roli hrají sběrné dvory také v rámci zajištění zpětného odběru výrobků.

Další podstatnou funkcí sběrných dvorů může být v budoucnu dočasné shromažďování výrobků (např. vybavení domácností – nábytek, textil, knihy, hračky, nádobí atd.) k jejich opětovnému využití, čímž dojde k naplňování strategie předcházení vzniku odpadu. Sběrný dvůr se tak postupně proměňuje z místa pouhého shromažďování odpadu před jejich využitím či odstraněním na zařízení pro předcházení vzniku odpadu, shromažďování a nakládání s odpadem (včetně jejich úpravy), a tedy větší či menší komplexní odpadové centrum. Součástí takto pojatého sběrného dvora může být také vzdělávací centrum pro předcházení vzniku odpadu. Tím by byla v jednom místě komplexně řešena celá hierarchie nakládání s odpady.

Náklady na výstavbu a provoz sběrného dvora

Výstavba a každé rozšíření funkce sběrného dvora s sebou nese jak investiční, tak provozní náklady. Tyto dvě nákladové položky je nutno striktně oddělit. Náklady na výstavbu sběrného dvora lze zjednodušeně označit jako jednorázovou investici, na kterou lze z velké části čerpat finanční prostředky z OPŽP, prioritní osy 3 – Odpady a materiálové toky, ekologické zátěže a rizika. Druhou stranu tvoří provozní náklady, primárně se jedná o náklady na zaměstnance, energie, údržbu, revize a opravy zařízení, ale také náklady spojené s přepravou

a předáním odpadů na jednotlivé technologie využití či odstranění. Část těchto nákladů je fixní a část variabilní, tedy závislá na množství odpadu procházející sběrným dvorem. Je nutno brát v potaz skutečnost, že provozní náklady jsou každoročním nákladem, jehož fixní část vzniká, aniž přes sběrný dvůr projde kilogram odpadu.

Velikost sběrného dvora a rozsah nabízených služeb by měl odpovídat produkčnímu potenciálu odpadu v rámci spádové oblasti, tak aby jeho kapacita byla využita. Jako optimální spádová oblast na sběrný dvůr se jeví okruh do cca 10 km, reprezentující minimálně cca 2 000 obyvatel. V menších obcích, je možno pro zlepšení komfortu občanů zřídit tzv. sběrná místa, která se od sběrných dvorů liší jednodušším administrativním režimem, a tím že mohou přijímat pouze komunální odpady občanů dané obce. Z těchto sběrných míst je pak možno odvážet sesbírané odpady na sběrný dvůr využívaný více obcemi.

Společné řešení pro více obcí v rámci MOS umožňuje maximalizovat benefity ve formě výhod z rozsahu a zajištění maximálního využití sběrného dvora za přiměřených jednotkových nákladů pro všechny obce, které jej využívají. Ekonomika provozu sběrného dvora může být zlepšena umožněním odkládání definovaných odpadů od živnostníků za úplatu. MOS nabízí efektivní využití vybudované kapacity pro shromažďování a další nakládání s odpady (plné využití pracovníků sběrného dvora v podobě prodloužení otevíracích hodin, plné vytížení kapacity sběrného dvora, zvýšení spokojenosti občanů nabídnutím nové nebo komfortnější služby apod.). Navíc dochází k prokazatelnému snížení vzniku černých skládek.

Potřeba výstavby dalších sběrných dvorů

Potřeba výstavby sběrných dvorů je dána poptávkou v jednotlivých regionech ČR. Obecně lze říci, že každý občan ČR by měl mít možnost odevzdat své odpady na sběrné místo ve své obci, či sběrný dvůr v přiměřené vzdálenosti od svého bydliště. Sběrné dvory mohou být brány jako „odpadová centra“ v rámci celého systému nakládání s komunálními odpady s cílem předcházet vzniku odpadů a maximalizovat využití vzniklých odpadů.

Při úvahách o výstavbě sběrných dvorů je nutno vyhodnotit potenciál vznikajících odpadů, které by měly být na sběrném dvoře sbírány, potenciál výrobků, které by mohly být v rámci sběrného dvora od občanů odebírány a opětovně využity a také zohlednit požadavky jednotlivých systémů zpětného odběru výrobků. Sběrný dvůr je potřeba správně dimenzovat prostorově a kapacitně v rámci jednotlivých shromažďovacích prostředků, či prostor pro úpravu odpadů, zajistit vhodnou otevírací dobu s vazbou na potřeby obyvatel a zodpovědnou obsluhu sběrného dvora.

7.3.4.3. Aktivita, které nastartoval Projekt na území SO ORP

SO ORP Vysoké Mýto na základě výstupů z Projektu realizovalo kroky ke sdílení stávajících sběrných dvorů spádovými obcemi. Spolupráce se realizovala uzavřením smluv o možnosti využívání nejbližšího sběrného dvora mezi obcemi. Tyto smlouvy obsahovaly také smluvní závazky pro spolufinancování jejich provozu a financování nakládání s odpady, které ve

sběrném dvoře odloží občané. Spolupráce na stejné nebo podobné bázi byla nastartována např. i v **SO ORP Boskovice, SO ORP Hořice, SO ORP Přeštice a SO ORP Blovice**.

Výsledkem aktivit Projektu v **SO ORP Vlašim** je **připravený projekt na výstavbu nového sběrného dvora a recyklačního centra** v režimu meziobecní spolupráce. V **SO ORP Blatná** se již jedná o výběru pozemku na výstavbu sběrného dvora, který bude zpřístupněn okolním obcím a doplní tak síť stávajících sběrných dvorů.

V **SO ORP Moravský Krumlov** se v rámci diskusí začal realizovat **průzkum zaměřený na potřeby modernizace a dovybavení stávajících sběrných dvorů** nádobami na jednotlivé druhy odpadů.

7.3.5. Vyjednávací pozice obcí

Vyjednávací pozice obcí je jedním z velmi diskutovaných témat k MOS. Nejedná se pouze o vyjednávání cen služeb v odpadovém hospodářství, ale také o společnou a pravidelnou komunikaci se společnostmi, zajišťujícími pro obce služby v odpadovém hospodářství. Tím se mohou obecní systémy odpadového hospodářství zefektivnit a i nepatrný problém může být na těchto jednáních vyřešen. Společnou komunikací obcí a svozové společnosti se může dosáhnout zlepšení kvality systému odpadového hospodářství v obcích.

7.3.5.1. Příklady dobré praxe

SO ORP SVITAVY – Založili jsme svozovou společnost

Na území bývalého okresu Svitavy založily obce v roce 1992 zájmové sdružení měst a obcí LIKO, které se v roce 2004 transformovalo na akciovou společnost LIKO SVITAVY (dále jen LIKO). Společnost nyní poskytuje komplexní služby v oblasti nakládání s odpady pro území s celkem 64 tis. obyvateli. Benefitem je vlastní nastavení cenové politiky společnosti a přímý vliv na firemní strategii, který vychází z potřeb a nároků obcí. Společnost provozuje vlastní sběrné dvory a střediska pro příjem nebezpečných odpadů od občanů i podniků, překladiště komunálních odpadů, třídící linku, a dále zajišťuje pravidelné mobilní svozy nebezpečného odpadu. V neposlední řadě poskytuje poradenskou činnost.

SO ORP Vizovice – Efektivní zajištění svozu odpadů

V roce 2012 došlo k rozhodnutí omezení služeb svozu a nakládání s komunálními odpady pro 8 obcí³⁵ SO ORP Vizovice. Tyto obce se proto rozhodly pro společný postup při výběru dodavatele služeb na svoz a nakládání s komunálním odpadem. Za účelem zajištění služeb v oblasti odpadového hospodářství založili představitelé dotčených obcí „Sdružení nezávislých obcí Čisté Valašsko“.

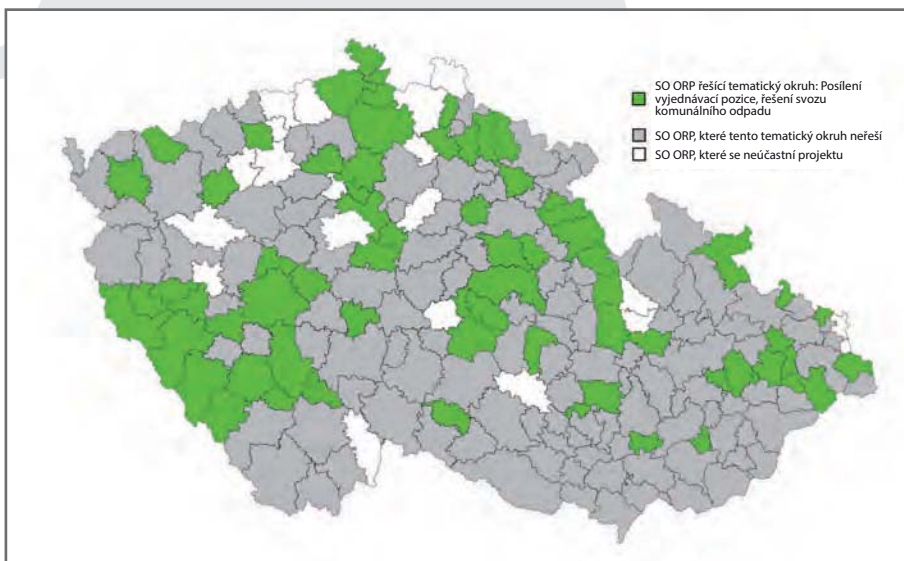
35) Obce SO ORP Vizovice: Bratřejov, Lutonina, Jasenná, Lhotsko, Všemina, Neubuz Ublo a obec Liptál z SO ORP Vsetín

Projekt „Čisté Valašsko“ efektivně vyřešil problém nakládání s odpadem v 8 obcích na území SO ORP Vizovice a Vsetín. Díky společnému postupu a vypsání výběrového řízení pro všechny obce společně bylo dosaženo výrazně lepších podmínek poskytování služeb, než kdyby každá obec jednala s potencionálními dodavateli sama.

7.3.5.2. Řešení tématu vyjednávací pozice obcí v rámci Projektu

Vyjednávací pozice obcí se netýká pouze snižování nákladů na odpadové hospodářství, ale také postavení obcí jako partnerů při nastavování systémů nakládání s odpady. Vzhledem k tomu, že obce jsou ze 70 % producenty komunálních odpadů v ČR a odpady z domácností jsou v gesci obecního systému nakládání s odpady, je zájem o funkčnost systému nakládání s odpady, jeho ekonomickou stránku a kvalitativní stránku nasnadě. Z Plánu odpadového hospodářství (POH) ČR plyne, že obce by se měly rozhodovat také o způsobu nakládání s odpady a z tohoto důvodu je potřeba být v aktivní komunikaci se společnostmi, nabízejícími služby v odpadovém hospodářství. Ekonomická stránka nakládání s odpady je rovněž důležitá kvůli nastavování systémů nakládání s odpady a přípravě dalších projektů na jejich rozvoj a plnění legislativních požadavků. Je důležité mít kvalitní podklady a vyhodnocovat ekonomickou stránku prováděných opatření. V šetření provedeném v rámci Projektu bylo zjištěno, že velká část obcí nemá přehled o nákladech za jednotlivé služby v oblasti odpadového hospodářství.

Mapa 31: Území, která řeší pomocí MOS téma vyjednávací pozice obcí, 2015

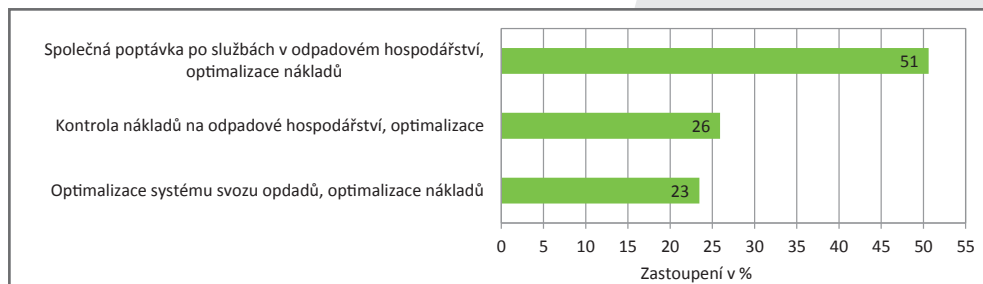

Zdroj: Souhrnné dokumenty vytvořené v rámci Projektu

V mapě 31 jsou znázorněny SO ORP, které řeší tematický okruh vyjednávací pozice obcí. Poptávka po společném řešení pokrývá 32 % SO ORP v ČR (36 % SO ORP zapojených do

Projektu). Téma týkající se vyjednávací pozice obcí je nejvíce zastoupeno v Plzeňském, Ústeckém a Libereckém kraji.

Graf 25: Tematické zaměření aktivit v oblasti vyjednávací pozice obcí

Zdroj: Souhrnné dokumenty zpracované v rámci Projektu

Nejčastější možností spolupráce byl zvolen **společný postup při poptávání služeb v odpadovém hospodářství za účelem snížení nákladů na svoz a nakládání s odpady**. Tato varianta obsahuje řešení pomocí:

- výběrových řízení přes elektronickou aukci,
- zadání společného výběrového řízení na služby v odpadovém hospodářství,
- společný postup při vyjednávání s poskytovateli služeb v odpadovém hospodářství,
- změny způsobu platby za množství odpadu.

Četnou variantou spolupráce je také vytvoření systému **kontroly nákladů na odpadové hospodářství**. Zahrnuje:

- společný postup kontroly nákladů na odpadové hospodářství,
- vyjednávání s poskytovateli služeb v odpadovém hospodářství o ceníku jednotlivých služeb.

Optimalizace systému svozu odpadů úzce souvisí s náklady na odpadové hospodářství. Svoz a nakládání s komunálními odpady totiž představuje cca 70 % z celkových nákladů na odpadové hospodářství obcí. Nejčtenějšími variantami společného řešení jsou:

- optimalizace svozové oblasti,
- analýza produkce odpadů a kapacity svozových nádob a jejich rozmístění,
- optimalizace sítě sběrných nádob,
- zvyšování výtěžnosti tříděných odpadů, prodej druhotných surovin, apod.

Náklady na odpadové hospodářství obcí

Zajištění hospodaření s odpady je jednou ze základních samosprávných povinností obce. Musí se stanovit systém sběru a dalšího nakládání s komunálními odpady a jejich vybranými složkami. Většina obcí zajišťuje provoz systému smluvně s odpadovými společnostmi. Náklady spojené s provozem systému nakládání s odpady jsou, zejména u menších obcí, významnou položkou obecního rozpočtu. Průměrné náklady na provoz odpadového hospodářství v obcích ČR byly pro rok 2014 stanoveny na 911,4 Kč ± 261 Kč/obyv./rok.

Náklady jsou rozdílné ve velikostních skupinách obcí, jak ukazuje tabulka 8. Nejvyšší náklady spojené s tříděným sběrem, směsným komunálním odpadem a rovněž celkové náklady jsou vykázány u hlavního města Prahy. Vyšší náklady u hlavních položek jsou rovněž ve skupině nejmenších obcí do 500 obyvatel, dále pak ve skupině měst s 10 až 20 tis. obyvateli a s 50 až 100 tis. obyvateli.

Tabulka 7: Vybrané náklady na nakládání s odpady v obcích v roce 2014 (v Kč/obyv./rok), 2014

Velikost obce podle počtu obyvatel	Tříděný sběr	Směsný komunální odpad	Sběrný dvůr	Objemný odpad	Koše	Nebezpečný odpad	Celkem
Do 500	174,7	516,6	128,4	61,9	18,0	35,5	900,5
501 až 1 000	148,7	511,3	105,9	58,8	13,2	27,0	860,8
1 001 až 4 000	138,7	485,7	121,1	66,7	19,9	20,4	836,8
4 001 až 10 000	145,4	492,2	102,1	76,5	41,4	18,1	906,7
10 001 až 20 000	129,3	501,7	114,5	74,8	50,9	20,5	982,0
20 001 až 50 000	134,8	489,0	100,6	86,0	47,5	19,9	953,9
50 001 až 100 000	134,6	493,8	77,1	79,9	44,2	33,7	985,0
100 001 až 1 000 000	94,6	566,4	45,3	90,1	31,5	6,2	741,3
Nad 1 000 000	263,2	655,3	55,3	72,8	39,1	4,6	1 018,2
Průměrně	153,7	523,3	86,8	74,2	39,1	19,0	911,4

Zdroj: EKO-KOM, a. s., 2015

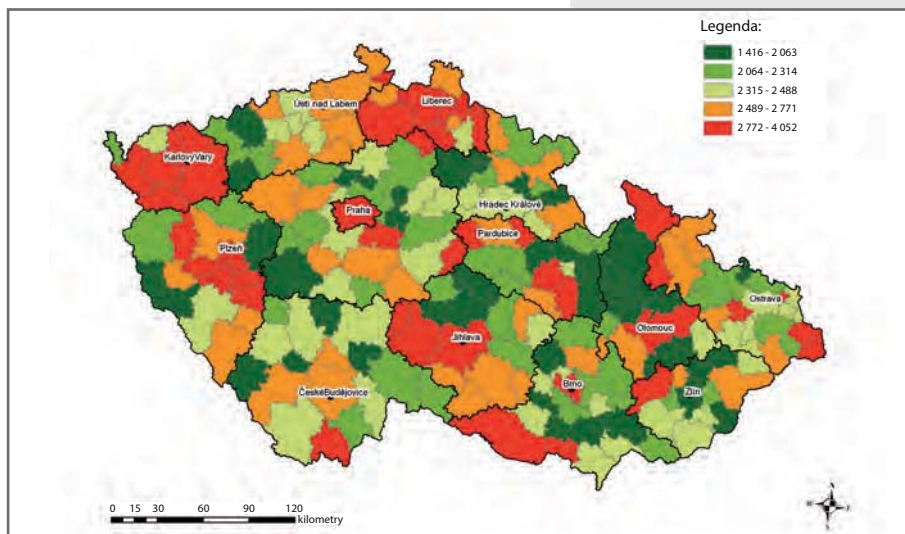
Nejvýznamnější nákladovou položkou je nakládání se směsným komunálním odpadem, v průměru činí 57,4 % všech nákladů obce. Náklady na tříděný sběr využitelných složek komunálních odpadů představují cca 17 %, náklady na provoz sběrných dvorů cca 9,5 % z celkových nákladů obce. Do budoucna budou zcela jistě významnější část nákladů tvořit náklady spojené se sběrem a využitím bioodpadů v obcích.

Odpadové hospodářství obce má také svoji příjmovou část. Ta je tvořena nejčastěji poplatky od občanů, platbami podnikajících nebo právnických osob (živnostníků) zapojených do systému obce a případně výnosy za prodej druhotných surovin získávaných z odpadů. Významnou položku tvoří také odměny systému EKO-KOM, a.s. a případně úspora nákladů či platby kolektivních systémů zpětného odběru elektrozařízení. Menší obce mívají příjem z poplatků za odpady od chalupářů, kteří nemají trvalé bydliště v obci. Průměrný příjem obce v ČR v r. 2014 představoval cca 677,6 Kč/obyv. (příjem z poplatků od obyvatel 494 Kč/rok). To znamená, že více než čtvrtinu nákladů na odpadové hospodářství pokryje v průměru obec ze svého rozpočtu. Při srovnání absolutních nákladů a příjmů obcí v ČR je zřejmé, že rozdíl nákladů činí cca 31 %, které pokrývají obce ze svých rozpočtů.

Výše nákladů na odpadové hospodářství obce je dána rozsahem poskytovaných služeb v celém systému. Druhým významným faktorem je pak cena poskytované služby. Vzhledem

k tomu, že rozsah systému nakládání s komunálními odpady je dán rámcově zákonem, jsou nejvýznamnější rozdíly v nákladech obcí dány cenou služeb. Rozdíly v cenách napříč republikou jsou velké a pohybují se v řádech stovek procent mezi jednotlivými obcemi pro většinu sledovaných služeb. Ceny srovnává mapa 32.

Mapa 32: Náklady na sběr, svoz a odstranění směsného komunálního odpadu ve SO ORP, 2013

Zdroj: Hodnocení nákladů na hospodaření s komunálními odpady v obcích ČR, Institut pro udržitelný rozvoj měst a obcí, o.p.s., 2014

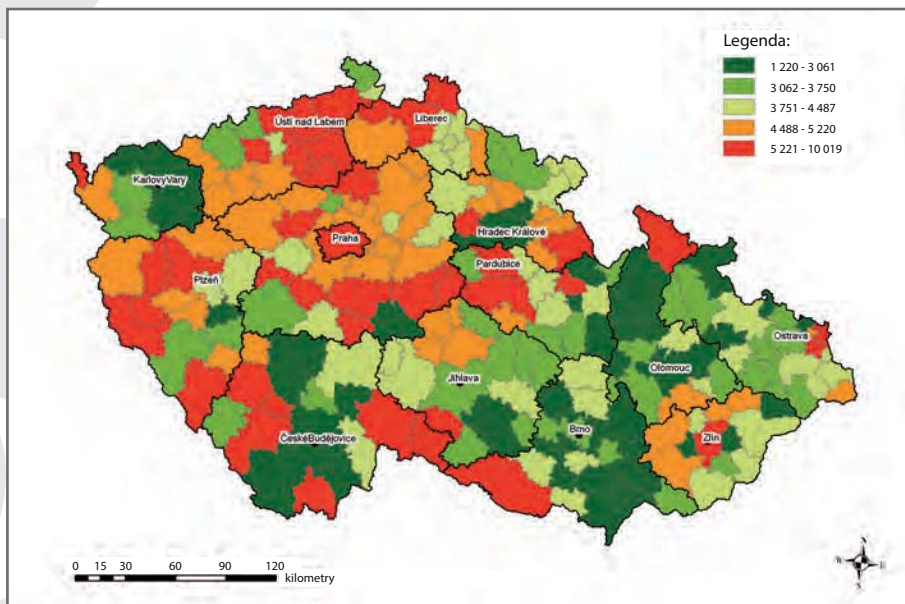
Náklady na tuto položku v obecním rozpočtu jsou nejvyšší v Karlovarském, Libereckém, Plzeňském a Ústeckém kraji a v Kraji Vysočina. Rovněž jsou vysoké náklady v některých příhraničních oblastech, obzvláště na severovýchodě Slezska a na severu a západě Čech. V následující mapě je uveden jako příklad přehled průměrných nákladů na tříděný sběr využitelných komunálních odpadů (papír, plast, sklo) v Kč/t ve SO ORP (r. 2013).

Z mapy je zřetelný rozdíl v nákladech obcí především v moravských krajích oproti SO ORP ve středních a severních Čechách. Rozdíl nákladů je i u oblastí s vysokou výtežností tříděného sběru, na Moravě jsou náklady obecně nižší i při vysokých výkonech třídění odpadů. Je to dáno obecně rozdíly v cenách služeb poskytovaných odpadovými firmami.

Obec by měla zajistit hospodaření s odpady s péčí řádného hospodáře. Je nutné, aby obce kontrolovaly způsob cenotvorby a následný výkon služeb v odpadovém hospodářství. Řada obcí používá ve smlouvách paušální ceny v Kč/obyv., za výsyp kontejneru apod. bez rozlišení skutečného množství odpadů, což může mít za následek nárůst celkové ceny bez vazby na skutečnou produkci a způsob nakládání s odpady. Většina obcí v ČR má do 1 000 obyvatel a poměrně omezené možnosti k vyjednávání podmínek na trhu služeb v odpadovém

hospodářství. Stále více tedy nabývá na významu MOS za účelem společné poptávky služeb (výběrová řízení na sběr a svoz odpadů, využití nebo odstranění odpadů apod.). Poptávka se řídí principy veřejné soutěže, spojené obce ale mají výhodu většího množství odpadů a rozsahu poptávaných služeb.

Mapa 33: Jednotkové náklady (Kč/t) na tříděný sběr využitelných odpadů v území ORP, 2013

Zdroj: Hodnocení nákladů na hospodaření s komunálními odpady v obcích ČR, Institut pro udržitelný rozvoj měst a obcí, o.p.s., 2014

Další možností MOS je také společné vlastnictví zařízení, která patří k základní infrastruktuře pro nakládání s komunálními odpady³⁶. Výběr provozovatele zařízení může být opět předmětem společného řízení. DSO s vlastnictvím některých zařízení vznikaly již před zhruba dvaceti lety. Pro provoz celého systému odpadového hospodářství založily odpadovou společnost, 100 % vlastněnou obcemi nebo sdružením obcí, která pro obce svazku zajišťuje veškeré služby spojené s výkonem odpadového hospodářství. Spravuje ji odborný management, čímž je zajištěna dostatečná profesionalita v silně tržním prostředí. Obce pak společně rozhodují o činnosti a záměrech firmy.

V případě společných firem vlastněných obcemi lze uplatnit při dodržení podmínek stanovených zákonem in-house výjimku, při které nemusí obce řešit veřejná výběrová řízení.

Model řízení odpadového hospodářství založený na společném řešení pro obce v širším regionu je zcela běžný v okolních evropských státech (např. Rakousko, Německo). Jedná

36) Dotřídňovací linka, kompostárna, sběrné dvory, skládka, překládací stanice apod.

se o různé formy svazků obcí, které čítají stovky tisíc obyvatel. Svazky si pak najímají odpadové firmy nebo provozují vlastní firmy pod kontrolou profesionálního vedení. Svazkové řešení má řadu výhod, jednou z nich je kontrola nákladů a výkonu služeb. Nelze jednoznačně říci, zda je výhodnější zajištění služeb privátním sektorem nebo naopak společnostmi, vlastněnými obcemi. Každé řešení je potřeba posuzovat individuálně s ohledem na lokální podmínky. Obecně ale platí, že při sdružení poptávky mají obce výrazně lepší vyjednávací pozici, než při jednotlivých řešeních.

7.3.5.3. Aktivita, které nastartoval Projekt na území SO ORP

Společné výběrové řízení na služby svozu a nakládání s odpady je zvažováno v obcích v rámci SO ORP Brandýs nad Labem – Stará Boleslav, SO ORP Děčín, SO ORP Česká Lípa, SO ORP Turnov, SO ORP Rumburk.

Revize smluv se společnostmi, poskytujícími služby nakládání s odpady byla provedena v SO ORP Jablonec nad Nisou. SO ORP Roudnice nad Labem připravuje **ekonomickou analýzu nákladů na odpadové hospodářství obcí**.

7.3.6. Ostatní

Do skupiny ostatních témat byla zařazena ta, která mají při řešení MOS menší zastoupení. Jedná se zejména o řešení **koncepce nakládání s odpady, zařízení pro nakládání s odpady, legislativy a administrativy, černých skládek, materiálového a energetického využití odpadů a témat nezařaditelných do žádné z těchto kategorií**.

7.3.6.1. Řešení ostatních témat v rámci Projektu

Koncepce nakládání s odpady řeší zejména:

- vytvoření POH pro obce DSO,
- přípravu strategického dokumentu pro dlouhodobý výhled celého systému odpadového hospodářství v regionu, průběžné vyhodnocování plnění strategie,
- aktivní zapojení DSO do krajských strategií pro nakládání s odpady,
- přípravu výstavby překladiště odpadů a strategii dopravy odpadu do klíčových zařízení,
- společné koncepční řešení investic do zařízení k nakládání s odpady v širším regionu, sledování volných kapacit zařízení.

Zařízení pro nakládání s odpady pomocí MOS plánuje:

- vybudování překladiště odpadů,
- budování zařízení k nakládání s bioodpady (zejména kompostárny),
- budování třídících linek a dalších zařízení k nakládání s odpady.

Legislativa a administrativa řeší MOS:

- provoz informačního a vzdělávacího střediska,
- společné využívání kapacit při přípravě žádostí o granty a dotace (dotační management),
- společný systém a společnou administraci evidence odpadů,
- vytvoření expertní skupiny, která by napomáhala v přípravě analytických podkladů,
- vytvoření komunikačního kanálu s krajským úřadem,
- společné využívání odborného pracovníka zajišťujícího agendu odpadů.

7.3.6.2. Aktivita, které nastartoval Projekt na území SO ORP

V SO ORP Valašské Meziříčí bylo domluveno a realizováno setkání zástupců obcí s představiteli společností činných v této oblasti a se zástupci kraje za účelem nastartování společných diskusí k systematickému řešení odpadového hospodářství na úrovni Mikroregionu Valašskomeziříčsko-Kelečsko.

V SO ORP Králíky se jedná o zpracování společného Plánu odpadového hospodářství pro dobrovolný svazek obcí.

V SO ORP Hořice byla podána žádost na spolufinancování nákupu svozového vozu pro několik obcí. Dále toto ORP organizovalo vzdělávací semináře pro představitele obcí týkající se legislativy a legislativních změn.

7.4. Závěry a doporučení směřující k posilování meziobecní spolupráce

Nakládání s odpady je jednou z oblastí, pro kterou je žádoucí úzká spolupráce obcí. Jedná se o zajištění základních služeb v obci jako je sběr a pravidelný svoz odpadů se zajištěním dalšího nakládání tak, aby obec plnila povinnosti ze zákona o odpadech, které má jako původce. Procesy v odpadovém hospodářství, a to zejména logistika sběru a svozu odpadů, jsou vázány na síť zařízení, kde se odpady upravují, využívají nebo odstraňují. Pro dosažení efektivního provozu celého systému je důležitá velikost spádových oblastí, což se pak projevuje dobrou ekonomikou a přijatelnými cenami služeb pro obce, které zařízení využívají. Velikost takových spádových oblastí se pohybuje většinou v desítkách tisíc obyvatel. Z toho je zřejmé, že samostatné řešení odpadového hospodářství na úrovni jednotlivých obcí tak, jak je dnes většinou realizováno v ČR, není optimální ani pro obce ani pro provozovatele odpadových služeb.

Projekt MOS zahájil intenzivnější diskusi mezi obcemi o možnostech spolupráce a ukázal řadu dobrých a funkčních příkladů dobré praxe, které řeší odpadové hospodářství dlouhodobě a společně dosahují uspokojivých výsledků jak z pohledu plnění povinností zákona o odpadech, tak z pohledu ekonomické náročnosti celého systému.

Na základě domácích i zahraničních zkušeností lze doporučit obcím rozvoj MOS v oblasti odpadového hospodářství ve formě DSO nebo společných obchodních firem. Vhodným nastavením zakládajících dokumentů je zachována možnost individuálního rozhodování jednotlivých obcí a současně je umožněna realizace společných projektů, které mají pozitivní dopad na všechny členské obce. Při projektech realizovaných na základě meziobecní spolupráce je vhodné zachovat logické vazby na systém sběru a svozu odpadů a využití spádových zařízení pro nakládání s odpady. Často se tyto zájmové lokality nemusí krýt se SO ORP, protože v některých částech ČR nemají SO ORP logickou historickou vazbu.

Nepříznivými úskalími pro další rozvoj meziobecní spolupráce jsou neochota zastupitelstev jednotlivých obcí ke spolupráci, upřednostňování individuálních představ obcí bez širších znalostí celého systému nakládání s odpady a pohodlnost zajištění celého systému odpadovou firmou. Výsledkem je pak nekoordinované řízení odpadového hospodářství a růst nákladů služeb. Model komunálního odpadového hospodářství založený na spolupráci obcí je přitom obvyklý ve většině evropských zemí, protože se jedná o zajištění stabilní veřejné služby pro občany a nikoli o ziskovou komerční činnost.

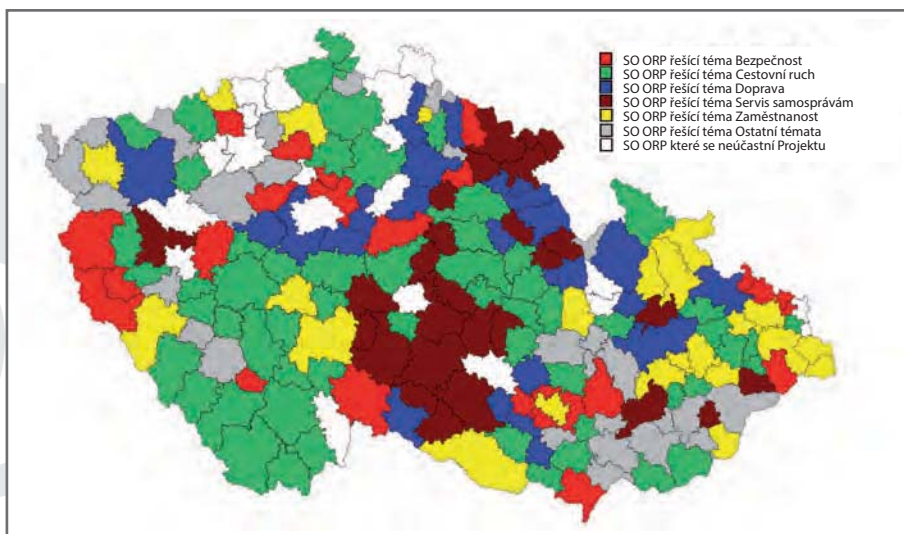
Do budoucna nejvýznamnější je řešení pro využití směsného komunálního odpadu, který nebude možné skládkovat. Je tedy potřeba uvažovat o transformaci systému nakládání s odpady a o přípravě a realizaci dohod s vhodnými koncovými zařízeními, která zajistí stabilní a dlouhodobé využití směsného komunálního odpadu.

Úzká spolupráce obcí při řešení nakládání s odpady je jednoznačným trendem pro plnění cílů v oblasti komunálních odpadů, které jsou součástí POH ČR a také POH všech krajů. Cílem je dosažení trvale udržitelného systému komunálního odpadového hospodářství, kterým bude zajištěna kvalitní veřejná služba. Snahou obcí by měla být také zákonná podpora společného řešení odpadového hospodářství DSO, které by mohly přebírat některé povinnosti obcí podle zákona o odpadech. Tento záměr odpovídá většinovým zjištěním v rámci realizace Projektu.

8. Další témata pro rozvoj meziobecní spolupráce

V rámci Projektu bylo jedním z povinných témat vypracovááno volitelné téma. Zpracování volitelného tématu respektovalo potřeby konkrétního SO ORP, vybrané téma bylo odsouhlaseno na I. oficiálním setkání zástupců SO ORP. Preference při výběru volitelného tématu zachycuje mapa 34. Nejčastěji byla volena témata: Cestovní ruch, Podnikání a zaměstnanost, Bezpečnost, Doprava a Servis samosprávám.

Mapa 34: Preference volitelného tématu v meziobecní spolupráci na území ČR

Zdroj: Souhrnné dokumenty zpracované v rámci Projektu

Volitelné téma bylo zpracovááno dle Rámcové metodiky pro tvorbu dokumentů, která byla doplněna metodickými pokyny vydávanými v průběhu zpracování analytických prací. Tento analytický výstup byl validován jak ze strany externího oponenta, tak ze strany odborného týmu projektu. V návrhové části byla navržena taková řešení problémových okruhů, aby výstupem návrhové části byly aktivity, které systémově podpoří rozvoj meziobecní spolupráce ve zvolené problematice v rámci volitelného tématu.

8.1. Podnikání a zaměstnanost

Podnikání a zaměstnanost představuje poměrně nové téma, které v minulosti nebylo výrazně řešeno. Dnes se situace mění, samy obce a DSO zde vidí prostor realizovat společné aktivity. Jsou zaměřené převážně na vybudování nebo dokončení kvalitní infrastruktury v dosahu podnikatelských zón, zmapování vhodných objektů pro podnikání apod. Často však chybí obcím finanční prostředky na rekonstrukci objektů, snaží se je získat z fondů EU nebo v podobě dotací ze státního rozpočtu.

Přesto lze nalézt řadu dobrých příkladů praxe, které dokládají velký zájem obcí a měst angažovat se v této oblasti.

8.1.1. Příklady meziobecní spolupráce:

Širší spolupráce pomohla k vytvoření jedinečné rozvojové lokality – Technologického parku Olomouc (dále jen TPO) – Hněvotín

Spolupráce města Olomouc, obce Hněvotín, společnosti GEMO Olomouc a Palackého univerzity byla důležitá při realizaci Technologického parku Olomouc Hněvotín (TPO), který se nachází se na Exitu 37 rychlostní komunikace R46 při jihozápadním okraji statutárního města Olomouce. TPO představuje jedinečnou rozvojovou lokalitu v rámci celého Olomouckého kraje, která je určená k umístění investičních záměrů především z oblasti inovačních technologií, zpracovatelského průmyslu a lehké výroby, strategických služeb, center sdílených služeb, administrativy, skladů a skladovacích ploch. Hlavním smyslem spolupráce bylo vybudování technické infrastruktury, navržení koncepce dopravní infrastruktury a řešení území z hlediska koordinace investičních záměrů. Výstupem projektu bylo vybudování celkem 950 000 m² rozvojových ploch určených k umístění investičních záměrů.

Vybudování podnikatelského inkubátoru

V území SO ORP Ostrava prostřednictvím meziobecní spolupráce vybudovali podnikatelský inkubátor za pomoci Evropského fondu pro regionální rozvoj a Ministerstva průmyslu a obchodu ČR. Jedná se o vytvoření vhodného prostředí převážně pro začínající inovativní firmy, které v tomto prostředí požívají za předem stanovených podmínek zvýhodněného nájemného a služeb poskytovaných provozovatelem inkubátoru, a které jsou schopny uplatnit svůj produkt v rozumném časovém horizontu na trhu.

8.1.2. Řešení tématu Podnikání a Zaměstnanost v rámci Projektu MOS

Podnikáním a zaměstnaností se v rámci projektu zabývalo 31 území SO ORP. Konkrétní území jsou znázorněna v mapě č. 35 na další straně.

V rámci Projektu MOS bylo provedeno šetření, které ukázalo hlavní aktivity, které by jednotlivá ORP chtěla řešit prostřednictvím meziobecní spolupráce v oblastech podnikání a zaměstnanost. Aktivity jsou rozděleny do jednotlivých tematických okruhů, v rámci jednoho okruhu je zahrnuto více společných aktivit, které se i částečně překrývají.

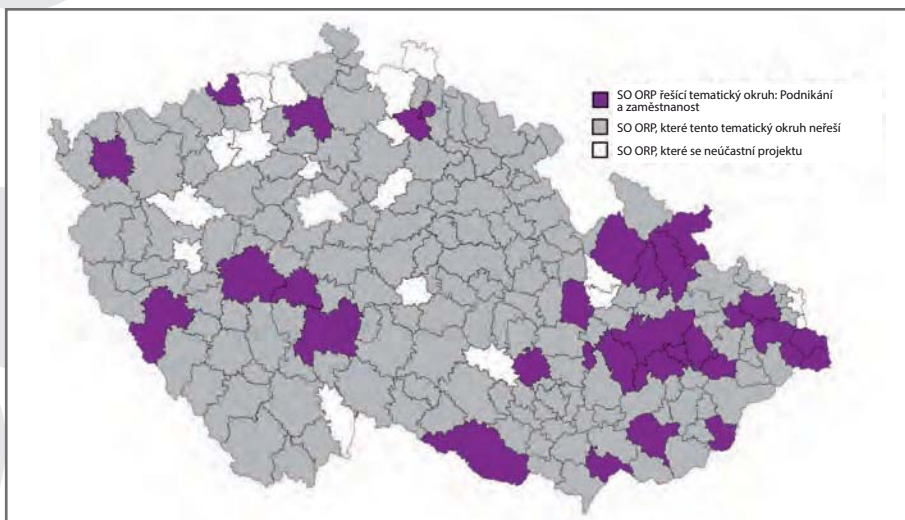
V rámci problematiky **revitalizace podnikatelských ploch a regenerace brownfieldů, vznik podnikatelských inkubátorů** jsou řešeny níže uvedené aktivity:

- vybudování průmyslové zóny, jejíž součástí bude podnikatelský inkubátor (např. v území SO ORP Bruntál),
- společná prezentace podnikatelských nemovitostí a jejich nabídka potencionálním zájemcům i např. prostřednictvím agentury CzechInvest, která zprostředkovává poptávku zahraničních firem na českém trhu. Tím pomáhá obsadit vhodné podnikatelské objekty

a prostory pro podnikání potenciálními investory a podnikateli, kteří hledají prostory k podnikání,

- revitalizace brownfieldů s cílem vytvořit vhodné podmínky pro investory,
- pasport průmyslových zón, podnikatelských ploch a objektů pro podnikání v rámci ČR.

Mapa 35: Území ORP, která řešila problematiku Podnikání a zaměstnanost jako volitelné téma

Zdroj: Souhrnné dokumenty zpracované v rámci Projektu

Ve většině případů se předpokládá financování těchto aktivit z dotačních titulů Ministerstva průmyslu a obchodu, především pak z Operačního programu Podnikání a inovace pro konkurenceschopnost.

V souvislosti s podporou trhu práce, vzděláváním a rekvalifikací, rozvojem sociálního podnikání byly identifikovány níže uvedené aktivity.

- provázání vzdělávání na středních školách s potřebami trhu práce, s hlavními zaměstnavateli v kraji,
- vytvoření pracovních příležitostí pro mladé a zamezení odchodu mladých lidí do velkých měst za prací; vytváření nových pracovních míst je úzce provázáno s vytvořenými podmínkami pro příchod investorů a podnikatelů do ORP, kteří vytvářejí nová pracovní místa a poptávají kvalifikovanou pracovní sílu na trhu práce,
- vytvoření systému podpory pro začínající podnikatele a podpory nově vznikajících firem,
- systémová podpora trhu práce prostřednictvím aktivní politiky zaměstnanosti,
- podpora technických oborů na středních školách a zvýšení uplatnitelnosti absolventů ve formě stáží ve firmách,
- zvýšení propagace a informovanosti v oblasti vzdělávání a rekvalifikací,
- podpora sociálních podniků.

V rámci **čerpání dotací a poradenství pro začínající podnikatele** byly řešeny aktivity:

- sdílení společného fundraisera k využívání dotačních titulů z operačních programů k podpoře zaměstnanosti,
- vytvoření odborného týmu pro realizaci poradenských, vzdělávacích a dalších podpůrných služeb pro osoby znevýhodněné na trhu práce,
- zlepšení využití národních a evropských dotačních programů na podporu pracovních míst a podporu podnikání,
- vytvoření interaktivní platformy pro sdílení informací z komunální a podnikatelské sféry.

8.2. Doprava

Doprava je velmi důležitý faktor rozvoje celého území. Problematika dopravy zahrnuje mnoho dílčích oblastí – např. dopravní infrastrukturu, dopravní obslužnost i nemotorovou dopravu. Problémy, které obce musejí řešit, se často týkají více než jedné obce a je třeba přistupovat k řešení těchto záležitostí komplexně. MOS je tedy více než vhodným prostředkem pro řešení problémů v oblasti dopravy.

Jedním z největších problémů je nedostatečná **dopravní obslužnost**. Obce mají povinnost zajistit dopravní obslužnost ve svém správním obvodu (v některých případech i mimo toto území). V této oblasti je potřeba, aby obce komunikovaly s krajem, který má primárně na starosti zajištění dopravní obslužnosti ve svém územním obvodu.

Obce jako vlastníci místních (popř. účelových) komunikací zodpovídají za kvalitu a stav těchto komunikací – tedy za údržbu a sjízdnost. S tím souvisí problematika **dopravní infrastruktury**. Dopravní infrastruktura je dalším z největších problémů, které obce řeší v oblasti dopravy. V současné době je kvalita dopravní infrastruktury v mnoha místech nevyhovující v důsledku nedostatku financí na potřebné opravy a přetíženosti místních komunikací. S tím souvisí i nadměrná intenzita nákladní dopravy, kdy jsou zatížené místní komunikace, které nejsou technicky přizpůsobené tomuto druhu dopravy.

Doprava ovšem může ovlivňovat také **bezpečnost** obyvatel. Například dostatečný počet přechodů a chodníků může napomoci bezpečnosti chodců. Problematika dopravní bezpečnosti tedy úzce souvisí i s oblastí **nemotorové dopravy**. Rozvinutá síť cyklostezek pomáhá zvýšit bezpečnost účastníků silničního provozu, především při každodenní dojíždce do práce a škol, ale je také významným faktorem rozvoje cestovního ruchu, jelikož rozšiřuje nabídku volnočasových aktivit v území.

Tématem bezpečnosti se prolíná také problematika zdravého **životního prostředí**. Například vysoká intenzita nákladní dopravy působí značné škody v úsecích, kde není technický stav dopravní infrastruktury přizpůsobený takovéto zátěži a má za následek i další problémy, ne pouze poničené silnice. Jedním z důsledků je nadměrná koncentrace prachu, výfukových plynů i hluku, což negativně působí na životní prostředí a zdraví místních obyvatel. S tímto problémem souvisí také chybějící obchvaty, které by pomohly snížit

nadměrnou dopravní zátěž ve městech a obcích a zlepšit životní prostředí v těchto oblastech.

8.2.1. Příklady dobré praxe

Zlepšení dopravní obslužnosti v horském regionu Kraslicko

Obce horského regionu společně zajistily pro své občany vyhovující systém dopravní obslužnosti, a tak jim usnadnily cestování. Vesnické děti tak mají zajištěné bezproblémové dojíždění do škol, dospělí občané a senioři se stali soběstační při cestách k lékaři, na úřady anebo za nákupy.

Se vznikem konkurenčního prostředí v pravidelné autobusové dopravě začaly státní přepravní firmy řešit rentabilitu jednotlivých spojů tím nejlogičtějšíм způsobem, rušením spojů, a to zejména v nejmenších obcích. Vzniklá situace zkomplikovala život obyvatel tohoto pohraničního regionu do té míry, že řešení této problematiky se stalo pro zastupitele obcí prioritou. Z iniciativy obcí Svazku měst a obcí Kraslicka vzešla společná jednání, do nichž se zapojily všechny členské obce. Výsledkem byl kompromis mezi požadavky zapojených obcí a finančními nároky na jednotlivé dopravní spoje, nakonec se podařilo najít všeobecně přijatelný konsensus a uzavřít smlouvu o společném postupu v jednáních s firmou ČSAD Autobusy Karlovy Vary, která zajišťuje v regionu autobusovou dopravu.

Dopravní obslužnost je obcemi každoročně aktualizována na základě podnětů občanů, s přihlédnutím k finanční náročnosti. Důležitým faktorem pro každoroční aktualizaci je vyhodnocování vytíženosti jednotlivých spojů. Spolupráce v zajišťování dopravní obslužnosti přinesla členským obcím nejen finanční úsporu díky dotování autobusových spojů ze společných peněz Svazku měst a obcí Kraslicka, ale díky spolupráci obcí i racionálnější harmonogramy spojů.

8.2.2. Řešení tématu Doprava v rámci Projektu

Problematickou Dopravy se v rámci projektu zabývalo 39 území SO ORP. Konkrétní území jsou znázorněna v mapě 36 na další straně.

Nemotorová doprava

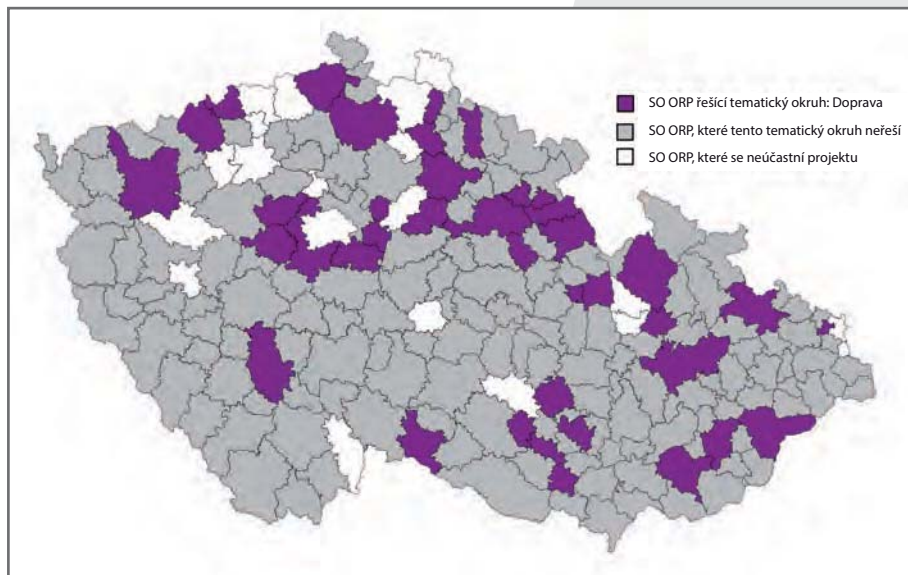
Nejčastěji uváděným problémem v oblasti dopravy byla nedostatečně rozvinutá nemotorová doprava. Jednalo především o cyklo dopravu. V této souvislosti byly uváděny následující problémy:

- nedostatečná hustota sítě cyklostezek,
- nedostatek financí na vybudování nových cyklostezek,
- nedostatek financí na údržbu stávajících cyklostezek.

Dopravou se ve svých strategických dokumentech zabývalo 27 území SO ORP: Beroun, Česká Lípa, Český Brod, Dačice, Děčín, Dobruška, Hradec Králové, Ivančice, Jaroměř, Jičín,

Jilemnice, Kladno, Kuřim, Lanškroun, Litvínov, Lysá nad Labem, Nové Město nad Metují, Olomouc, Opava, Poděbrady, Pohořelice, Říčany, Strakonice, Šumperk, Turnov, Uničov, Vsetín.

Mapa 36: Území SO ORP, která si vybrala problematiku Dopravy jako volitelné téma v rámci Projektu

Zdroj: Souhrnné dokumenty zpracované v rámci Projektu

K problémovému okruhu „nemotorová doprava“ byly zvoleny jednotlivé odpovídající cíle, které by pomohly dané problémy, týkající se této oblasti, řešit. Za pomoci MOS se mohou obce zaměřit především na následující aktivity:

- rozšíření možnosti přepravy jízdních kol ve vozidlech hromadné dopravy anebo alespoň možnost jejich bezpečného odkládání v blízkosti zastávek nebo nádraží,
- intenzivní koordinace obcí při plánování vzájemného propojení s důrazem na koncepčnost (jak při vytyčení nových cyklotras tak při plánování cyklostezek, které by cyklisty svedly z komunikací s vysokou dopravní intenzitou),
- společné investiční projekty v oblasti výstavby nových cyklostezek a cyklotras.

Dopravní obslužnost

Dopravní obslužnost řešilo celkem 23 území SO ORP: Brno, Černošice, Česká Třebová, Dačice, Dobruška, Holicе, Cheb, Chomutov, Ivančice, Jablonec nad Nisou, Jilemnice, Karlovy Vary, Kladno, Lanškroun, Litvínov, Lysá nad Labem, Náměšť nad Oslavou, Olomouc, Písek, Poděbrady, Rychnov nad Kněžnou, Říčany, Vsetín.

V analytické části byly zmiňovány různorodé problémy:

- nepropojenost autobusové, železniční a veřejné hromadné dopravy (chybějící časová i místní návaznost),
- nedostatečná četnost spojů ve večerních hodinách a o víkendech,
- nedostatečná komunikace mezi obcemi při plánování spojů,
- nedostatečná obslužnost některých ZŠ,
- odklon obyvatel od veřejné hromadné dopravy.

Při řešení těchto problémů a zajištění dostatečné dopravní obslužnosti byly ze strany zpracovatelů navrhovány následující aktivity realizované prostřednictvím MOS, které by pomohly výše zmíněné problémy řešit:

- zajištění jednotného a koordinovaného postupu při plánování, organizování a vyjednávání s krajským úřadem, dopravcem (vznik komunikační platformy),
- pravidelné sledování potřeb obyvatel a firem v rámci dopravy,
- propojení autobusové a železniční dopravy (např. přemístění autobusového nádraží k vlakovému),
- podpora dotačního managementu a realizace projektů s finanční podporou z evropských fondů.

Dopravní infrastruktura

Území SO ORP, která se zabývala řešením problematiky dopravní infrastruktury, jsou následující: Beroun, Brno, Černošice, Česká Třebová, Český Brod, Děčín, Dobruška, Holice, Cheb, Chomutov, Ivančice, Jaroměř, Jilemnice, Karlovy Vary, Kladno, Kuřim, Litvínov, Lysá nad Labem, Orlová, Písek, Říčany, Šumperk, Turnov, Uničov, Vsetín.

Jako možné způsoby řešení za pomoci meziobecní spolupráce byly uváděny tyto aktivity:

- vytvoření fungujícího regionálního systému monitoringu, plánování investic a vyhodnocování stavu komunikací v rámci SO ORP i navazujících území,
- vytvoření společného zázemí pro přípravu realizace investic do důležitých komunikací,
- společné koordinované působení na vlastníka těchto komunikací (kraj) pravděpodobně prostřednictvím DSO a centrálního města,
- společný dotační management (zajištění potřebného servisu nezbytného k podání žádosti a administraci žádostí o dotace) při využití finančních prostředků z EU či jiných zdrojů v programovém období 2014–2020,
- společné nákupy a či poptávky služeb (společný nákup potřebného technického vybavení pro zimní či letní údržbu, pasporty místních komunikací a dopravního značení – množstevní sleva apod.).

Bezpečnost

Téma bezpečnost v dopravě se prolíná se všemi již zmíněnými řešenými oblastmi. Bezpečností v rámci volitelného tématu Doprava se zabývalo 17 území SO ORP: Beroun, Černošice, Česká Lípa, Česká Třebová, Český Brod, Děčín, Holice, Hradec Králové, Chomutov, Jaroměř, Kladno, Kuřim, Nové Město nad Metují, Říčany, Strakonice, Šumperk, Turnov.

Některá území SO ORP, která si vybrala jako volitelné téma samotnou bezpečnost a nikoliv dopravu, se však mohou zabývat tou samou problematikou.

Mezi navrhované aktivity MOS, které by přispěly ke zvýšení bezpečnosti, patří:

- vybudování obchvatů měst a obcí,
- budování dopravních hřišť a provádění osvěty,
- efektivnější spolupráce mezi obcemi, městskou policií a dopravní policií,
- usměrnění nákladní dopravy pomocí preventivních opatření (rozmístění zákazových dopravních značek, dohody s dopravci a zástupci společností apod.),
- aktualizace územních plánů.

Doprava v klidu

V souvislosti s narůstajícím počtem automobilů a zvýšenou intenzitou silniční dopravy ve městech byl také uváděn problém týkající se dopravy v klidu, tedy především nevyhovující kapacity parkovacích míst. Parkovací plochy jsou často přetíženy a velkým problémem jsou také chybějící parkovací místa u některých zastávek veřejné hromadné dopravy, či autobusových a železničních nádraží. Touto problematikou se ve svých souhrnných dokumentech zabývaly následující území SO ORP: Beroun, Brno, Český Brod, Černošice, Chomutov, Kladno, Šumperk.

Mezi opatření, která by řešila tento problém a která by využila MOS, patří například:

- sdílení informací z dotačního a dodavatelského prostředí,
- zřízení zachytných parkovišť, ze kterých mohou cestující využít další hromadné dopravní prostředky (Park + Ride, Bike+Ride).

8.3. Bezpečnost

Obce považují oblast bezpečnosti za velmi důležitý faktor rozvoje celého území. Zabezpečení veřejného pořádku v obcích, zvyšování pocitu bezpečí občanů v území je nezbytným úkolem obcí. Často je potřeba řešit bezpečnostní situaci integrovaným přístupem, zde se tak otvírá možnost pro MOS, ať již v rámci jednoho území SO ORP či spoluprací i mezi více územími SO ORP. Komplexní přístup při řešení bezpečnostní situace spočívá i v zapojení různých institucí, které jsou obcí řízovány a řízeny, soukromého či neziskového sektoru.

V kontextu se zajištěním bezpečnosti a veřejného pořádku mohou obce jako takové vydávat v rámci samostatné působnosti obecně závazné vyhlášky. Obce jsou též oprávněny uzavírat veřejnoprávní smlouvy s jinou obcí, díky které mohou orgány jedné obce vykonávat zejména přestupkovou agendu místo jiné obce. Na základě veřejnoprávních smluv si obce často zajišťují na svém území výkon obecní policie. Kromě řešení kriminality se obecní policie může podílet i na programech souvisejících s prevencí kriminality. Bariéra pro vytvoření obecní policie je spatřována zejména ve finanční zátěži pro rozpočet obce. Řešením může být vytvoření jedné obecní policie pro více okolních obcí. Každá obec se bude podílet finančně na chodu obecní policie, která bude mít působnost pro zainteresované obce.

Dalším prostředkem pro udržení veřejného pořádku může být též vyšší využití kamerových a jiných monitorovacích systémů.

V současné době je pro obce velkým problémem vznik tzv. vyloučených lokalit, kde dochází k sociálním problémům a nárůstu kriminality. Obce se tak musí zabývat i takovými otázkami jako je vytváření programů prevence kriminality či podpora dobrovolných aktivit a budování infrastruktury pro trávení volného času, což má za cíl snížení sociálního vyloučení včetně rizik s ním spojených, jako je např. zvýšená kriminalita. Základním předpokladem splnění tohoto cíle je větší spolupráce subjektů řešících problematiku bezpečnosti a subjektů řešících prevenci rizikového chování a pořádku, např. větší spolupráce obecní policie, Policie ČR, pracovníků sociálních služeb, pracovníků neziskových organizací aj.

Nemalou pozornost si též zaslouží problematika řízení environmentálních rizik a krizového řízení, spolupráce v oblasti Integrovaného záchranného systému, v posledních letech pak zejména řešení krizových situací způsobených povodněmi. Základními složkami Integrovaného záchranného systému (IZS) jsou Hasičský záchranný sbor ČR, jednotky požární ochrany, zdravotnická záchranná služba a Policie ČR. K dalším složkám IZS patří ostatní záchranné sbory, ale také neziskové organizace, sdružení občanů, aj. Koordinovaná činnost všech složek, včetně zástupců obcí je základním předpokladem pro rychlé a bezpečné řešení krizových situací. Obce by se tedy v záležitostech spojených se vznikem mimořádných událostí měly zaměřit zejména na přípravu či aktualizaci krizových či havarijních plánů tak, aby byl zajištěn správný postup při řešení krizových situací.

8.3.1. Příklady dobré praxe

Vejpřtský městský strážník pro sousední obce

Dvě malé horské obce na Vejpřtsku využily možnosti, kterou poskytuje zákon o obecní policii, a uzavřely s Městem Vejpřty veřejnoprávní smlouvu, díky které strážník Městské policie Vejpřty vykonává hlídkovou činnost i na jejich území.

Město Loučná pod Klínovcem a Obec Měděnec jsou obcemi s malým počtem obyvatel a hospodaří s malým rozpočtem, proto je pro ně problematičtější zřízení vlastní obecní policie. Nejbližší obcí, kde působí Městská policie, jsou Vejpřty (zde ji tvoří jeden strážník). Proto se nejdříve v roce 2009 dohodli starostové Loučné pod Klínovcem a Vejpřty na uzavření veřejnoprávní smlouvy, na základě které vykonává strážník Městské policie Vejpřty úkoly podle zákona o obecní policii na území Města Loučná pod Klínovcem. V roce 2010 uzavřela s Vejpřty obdobnou veřejnoprávní smlouvu i Obec Měděnec. Strážník působí v Loučné pod Klínovcem několik hodin týdně a na Měděnci na vyžádání starostky obce. Město Vejpřty, Město Loučná pod Klínovcem a Obec Měděnec jsou členy Svazku obcí Vejpřtska, ale v případě této spolupráce se jedná o veřejnoprávní smlouvy uzavřené jednotlivě mezi obcemi.

Přínosy této meziobecní spolupráce jsou oboustranné. Působení Městské policie přispívá ke zvýšení bezpečnosti a dodržování veřejného pořádku v obou obcích. Strážník řeší zejména

dopravní přestupky např. problémy s parkováním vozidel u lyžařských areálů, dále kontroluje chatové oblasti a v případě zjištění problémů, upozorňuje vlastníky objektů, zajišťoval již odchvytí toulavých psů, dle potřeby asistuje pracovníkům obecních úřadů, zajišťuje dohled při pořádání sportovních nebo kulturních akcí apod. Za výkon činnosti strážníka hradí obě obce do rozpočtu Města Vejprty částky pokrývající náklady na práci strážníka dle odpracovaných hodin na jejich území a náklady na dopravu. V souvislosti se zajišťováním výkonu úkolů v sousedních obcích se dočkala Městská policie Vejprty nového vozidla.

Varovný systém ochrany před povodněmi pro obce DSO Broumovsko

Varovný systém před povodněmi pro obce Broumovska podaly obce sdružené v DSO Broumovsko do výzvy OPŽP v roce 2008. Po podpoření projektu vybudovaly technické prvky varovného a výstražného systému ochrany před povodněmi na tocích Metuje a Stěnavy a jejich přítocích.

Technické zajištění ochrany před povodněmi bylo umístěno v roce 2010 v 11 ze 14 členských obcích DSO Broumovsko. Hlavním cílem projektu bylo zdokonalení organizace systému povodňové služby a preventivní protipovodňové ochrany zavedením varovného a výstražného systému ochrany před povodněmi – hlavně na horním toku Metují a hraničním toku Stěnavy. Druhým cílem bylo pokrytí území signálem bezdrátových místních informačních systémů, které umožňují varování obyvatel před povodněmi případně jinými živelnými událostmi.

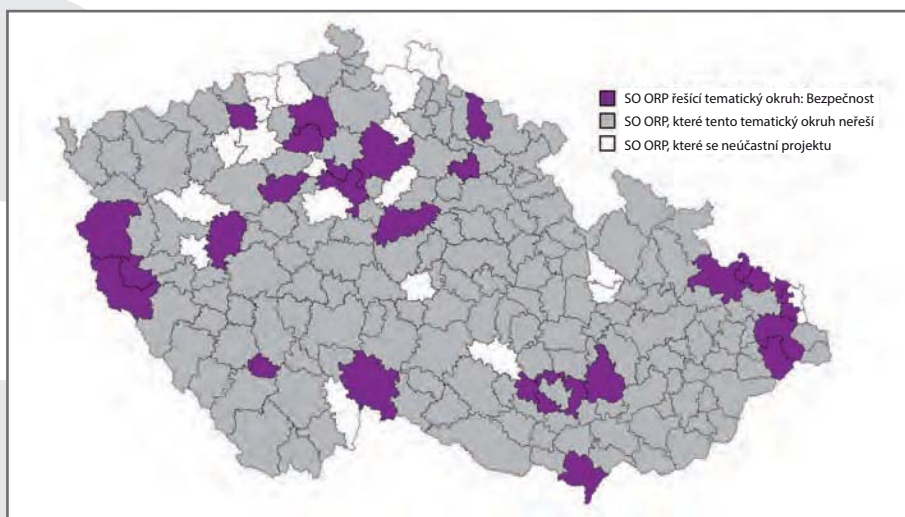
A jak celý systém funguje? Hladinová čidla připevněná k mostům nebo sloupům na tocích odečítají výšku hladiny. Informace o vzestupu hladiny je předávána okamžitě řídicímu pracovišti, jakmile hladina dosáhne nastavené – kritické – hodnoty. Z řídicího pracoviště v Broumově je pak informace bezprostředně předávána povodňovým orgánům v jednotlivých obcích a prostřednictvím reproduktorů a hlásičů i občanům. V obcích, kde je funkční veřejný rozhlas, je reprodukce varování, hlášení atd. zajišťována právě rozhlasem. V ostatních obcích je reprodukce zajištěna hlásiči umístěnými na sloupech veřejného osvětlení nebo elektrického vedení.

8.3.2. Řešení tématu Bezpečnost v rámci Projektu

Problematikou Bezpečnosti se v rámci Projektu zabývalo 29 území SO ORP. Konkrétní území jsou znázorněna v mapě 37.

V rámci Projektu bylo v oblasti Bezpečnosti často identifikovaným tematickým okruhem **vznik/rozvoj preventivních programů**. Další prioritou ve strategii pro oblast volitelného tématu bezpečnost je vznik či posílení **obecní policie, pořizování technické infrastruktury** – rozšíření městských kamerových monitorovacích systémů (dále jen MKMS).

**Mapa 37: Území SO ORP která si vybrala problematiku
Bezpečnosti jako volitelné téma v rámci Projektu**

Zdroj: Souhrnné dokumenty zpracované v rámci Projektu

Obecní policie

Nejčastěji identifikovaným tématem v oblasti Bezpečnosti je vznik či posílení obecní policie. Jednotlivé obce v území často nedisponují vlastní obecní policií, která by napomáhala při udržení veřejného pořádku a řešení kriminality v obcích. Státní policie není často schopna z důvodu nedostatečných personálních kapacit zajistit dostatečný výkon své činnosti na celém území SO ORP. Z tohoto důvodu je v rámci MOS navrhováno zřídit a posílit (po personální, materiální, finanční stránce) obecní policii tak, aby bylo možné přispívat k zajišťování veřejného pořádku, a tím i k vyššímu vnímání pocitu bezpečí mezi obyvateli v jednotlivých SO ORP. Model zajišťování bezpečnosti v území prostřednictvím veřejnoprávních smluv uzavřených mezi obcemi je možným způsobem, jak moderní formou zajišťovat bezpečnost obyvatel.

Nejčastěji byly v této souvislosti uváděny následující problémy:

- nárůst trestných činů a přestupků v SO ORP,
- vysoký výskyt kriminality na území SO ORP,
- vysoká majetková kriminalita,
- nedostatečná spolupráce mezi obcemi při zajištění veřejného pořádku.

Touto problematikou se ve svých strategických dokumentech zabývala následující území SO ORP (18): Bohumín, Břeclav, Domažlice, Frýdek Místek, Frýdlant nad Ostravicí, Horšovský Týn, Hlučín, Hořice, Kladno, Kolín, Brandýs nad Labem – Stará Boleslav, Rosice, Neratovice, Šlapanice, Jindřichův Hradec, Rokycany, Tachov, Vrchlabí

K prioritě Obecní policie byly zvoleny jednotlivé odpovídající cíle, které by pomohly dané problémy týkající se této oblasti řešit:

- vytvoření společné obecní/městské policie,
- uzavření veřejnoprávní smlouvy mezi obcemi o výkonu městské/obecní policie,
- společná a koordinovaná prevence kriminality,
- zavedení pravidelných setkání vedoucích představitelů bezpečnostních složek působících na území SO ORP,
- navýšení stávajícího počtu strážníků MP/OP.

Preventivní programy

Další prioritou ve strategiích pro oblast volitelného tématu Bezpečnost je **vznik/rozvoj preventivních programů**. V rámci tohoto tématu je cílem zaměřit se na organizaci různých vzdělávacích a propagačně výchovných akcí, zaměřených především na záležitosti místní bezpečnosti – zejména se jedná o programy pro seniory, mládež, oblasti protidrogové prevence, dopravní bezpečnosti.

Nejčastěji byly v této souvislosti uváděny následující problémy:

- vysoký počet vyloučených lokalit,
- nárůst trestných činů a přestupků v SO ORP,
- výskyt rizikových míst na pozemních komunikacích,
- vysoká kriminalita, především majetková (krádeže),
- drogová problematika.

Touto problematikou se zabývaly následující území SO ORP (17): Bohumín, Břeclav, Domažlice, Frýdek Místek, Horšovský Týn, Kolín, Litoměřice, Most, Kravaře, Rosice, Neratovice, Mladá Boleslav, Jindřichův Hradec, Vyškov, Havířov, Frýdlant nad Ostravicí, Orlová.

K prioritě Preventivní programy byly zvoleny odpovídající cíle, které by pomohly dané problémy týkající se této oblasti řešit:

- vytvoření společný plán prevence kriminality území,
- vytvoření doprovodných sociálních programů,
- společná a koordinovaná prevence kriminality.

Preventivní programy budou často realizovány ve spolupráci s obecní/státní policií, neziskovými organizacemi, školami.

Technická infrastruktura

Další prioritou ve strategii pro oblast tématu Bezpečnost je pořízení technické infrastruktury, zejména pak MKMS. Smyslem MKMS je především vytvoření bezpečných zón pro občany, zvýšení bezpečí osob a jejich majetku a samozřejmě rovněž kontrola rizikových míst identifikovaných vedením obcí či městskou/obecní policií. Do této aktivity jsou pak zahrnuta i opatření, která mají spojitost s dalším volitelným tématem – dopravou. Obce

na svém území tak často usilují o pořízení nových dopravních zařízení pro zvýšení bezpečnosti na pozemních komunikacích.

Nejčastěji byly v této souvislosti uváděny následující problémy:

- nízký pocit bezpečí u obyvatel ORP,
- vysoký výskyt kriminality na území SO ORP,
- výskyt rizikových míst na pozemních komunikacích.

Touto problematikou se zabývaly následující území SO ORP (18): Bohumín, Domažlice, Frýdlant nad Ostravicí, Horšovský Týn, Hlučín, Kladno, Litoměřice, Most, Kravaře, Hořice, Otrokovice, Opava, Tachov, Vyškov, Roudnice nad Labem, Šlapanice, Kuřim, Havířov

Za pomoci MOS se mohou obce zaměřit především na následující aktivity:

- instalace MKMS,
- pořízení dopravních zařízení pro zvýšení bezpečnosti na pozemních komunikacích,
- vytvoření systému na společnou údržbu pozemních komunikací,
- vytvoření bezpečnostních týmů.

Krizové řízení

Poslední identifikovanou prioritou ve strategiích týkajících se bezpečnosti je krizové řízení. Často se obce potýkají s povodněmi, zejména pak nenadálými a bleskovými, které mohou udeřit nejen v lokální úrovni (území jedné obce), ale též ve velké míře na většině území SO ORP. V této oblasti je tak kladen důraz zejména na aktivity směřujících k ochraně před povodněmi, dalšími živelními katastrofami, součinnost Integrovaného záchranného systému, zlepšení procesů při rizikových událostech – metodického řízení a koordinaci složek IZS. Neméně důležitou součástí je též pořízování technického vybavení (zde je tak vidět vazba na výše uvedenou prioritu), které pomáhají v prevenci před krizovými událostmi (hlášení, veřejný rozhlas) či při přímém řešení nastalých událostí (vybavení technikou oblasti požární ochrany, vybavení Sboru dobrovolných hasičů).

Nejčastěji byly v této souvislosti uváděny následující problémy:

- nedostatečná ochrana před povodněmi,
- nedostatky v krizovém řízení – environmentální rizika, požární rizika,
- nedostatečné a zastaralé technické a stavební vybavení obcí a jednotek sborů dobrovolných hasičů pro případ požárů, povodní a dalších krizových jevů,
- nejednotnost postupů v oblasti krizového řízení.

Touto problematikou se ve svých strategických dokumentech zabývaly následující území SO ORP (6): Kravaře, Hořice, Jindřichův Hradec, Rokycany, Vrchlabí.

K prioritě Krizové řízení byly zvoleny odpovídající cíle, které by pomohly dané problémy řešit. Jde o:

- zavedení jednotného konceptu bezpečnosti a krizového řízení v obcích v rámci,

- zavedení moderních komunikačních technologií na obcích,
- realizaci společných investičních projektů na technické vybavení obcí a jednotek sborů dobrovolných hasičů,
- přehledné umístění informací o problematice krizového řízení,
- vytvoření řídicích týmů obcí – krizových štábů k rozšíření schopností řešit krizové situace u starostů obcí,
- vytvoření metodických postupů pro řešení rizikových událostí.

8.4. Cestovní ruch

Spolupráce obcí a měst v oblasti cestovního ruchu má v ČR dlouholetou tradici. Díky podporným aktivitám iniciovaným v druhé polovině 90. let si řada tehdy založených dobrovolných svazků, respektive mikroregionů, vytkla rozvoj cestovního ruchu za hlavní předmět své činnosti.

Na základě dotazníkového šetření bylo zjištěno, že více než čtvrtina obcí vzájemnou MOS v rámci cestovního ruchu hodnotí na výbornou. Naopak jen zhruba 10 % obcí není s meziobecní spolupráce v této oblasti spokojeno, protože se jim spolupráci s okolními obcemi nedaří navázat. Největší bariérou v MOS v oblasti cestovního ruchu jsou finance, kdy obce nechtějí nebo nemohou dostatečně investovat do společného rozvoje cestovního ruchu v oblasti. V dalším případě jim ve vzájemné spolupráci brání složitá legislativa, ve které se nedokážou orientovat, nebo jim přímo ve spolupráci z různých důvodů brání.

8.4.1. Příklady dobré praxe

Marketing – Společná propagace cestovního ruchu v regionu

Na území SO ORP Hodonín došlo k MOS mezi dvěma dobrovolnými svazky obcí, a to dobrovolným svazkem Mikroregion Hodonínsko a Regionem Podluží.

Výsledkem této spolupráce je vznik internetového portálu za účelem propagace mikroregionu Hodonínsko a regionu Podluží a i tištěná verze turistického průvodce, která návštěvníky provází místními tradicemi, zvyklostmi a folklorem, gastronomií a vinařstvím, kulturních a přírodních památek. Součástí propagace je i vlastní propagační materiál každé obce spolu s mapovým podkladem a kapesní průvodce.

Projekt byl spolufinancován z prostředků EU v rámci ROP NUTS II Jihovýchod.

Největší výhodou společné propagace Mikroregionu Hodonínsko a Regionem Podluží je společná a ucelená image regionu pro potencionální návštěvníky. Propagační materiály lze také dostat zdarma při kulturních akcích, na veletrzích a v regionálních centrech.

Území SO ORP Kladno – Rozvoj a oprava infrastruktury – Cyklostezka Kladno - Kyšice

Nová cyklostezka Kladno – Kyšice byla vybudována díky spolupráci zastupitelů 7 obcí z území SO ORP Kladno. Cílem této cyklostezky bylo vhodné a bezpečné propojení jednotlivých obcí, a to jak pro cyklisty, tak pro pěší turisty, ať už z důvodu trávení volného času, nebo dojíždění za prací.

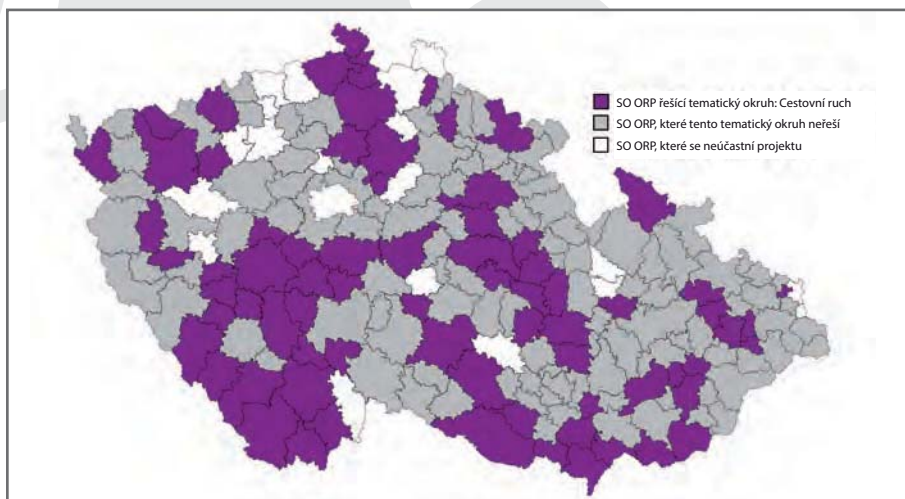
Na trase vzniklo 12 informačních a 8 naučných cedulí, které upozorňují na atraktivní krajinu se zajímavými místy, případně na místní rostliny a zvířata žijící v okolí. Cyklostezka měří 7,7 km a vybudování stálo 19,5 mil. Kč, z toho byla poskytnuta dotace z ROP Střední Čechy ve výši cca. 15,6 mil. Kč.

Největším problémem bylo získání vlastnictví na pozemky, přes které měla cyklostezka vést. Největší výhodou je již zmíněné zvýšení bezpečnosti a lepší dostupnosti mezi obcemi a to jak pro pěší, tak pro cykloturisty.

8.4.2. Řešení tématu Cestovní ruch v rámci projektu

Cestovním ruchem se v rámci projektu zabývalo 74 území SO ORP. Konkrétní území jsou znázorněna v mapě 38.

Mapa 38: Území ORP, která řeší cestovní ruch jako volitelné téma

Zdroj: Souhrnné dokumenty zpracované v rámci Projektu

Na základě analytických výstupů a výstupů dotazníkových šetření prováděných v rámci Projektu je **nejčastěji zpracovávaným tématem marketing**, kdy se jednotlivá území snaží upozornit na veškeré atraktivity k nalákání nových turistů nebo udržení stávajících turistů na delší dobu. Nejčastěji se jedná o vytvoření marketingové koncepce, která dosud v území chyběla, případně v území byla, ale v oblasti marketingu nespolečně pracovaly všechny obce.

Dále v otázce marketingu obce řešily spuštění nebo aktualizaci různých webových a informačních stránek, jejichž účel je rozšířit informovanost občanů a zprehlednit pro návštěvníky seznam kulturních akcí konaných na daném území SO ORP.

Další prioritou v rámci cestovního ruchu je **rozvoj a oprava infrastruktury**, kde se jedná primárně o rozvoj a propojení jednotlivých cyklostezek nebo o opravu stávajících včetně zpevnění cyklostezek. Velká část území SO ORP řeší budováním cyklostezek i bezpečnější a rychlejší možnost přepravy do zaměstnání. Dochází tak k propojování řady obcí pomocí cyklotras. S rozvojem cyklotras souvisí i nové značení nebo vylepšení stávajících značení cyklotras. V menším zastoupení obce plánují rozšířit síť turistických cest, výstavbu záchranných parkovišť, zkvalitnění nebo vybudování navigačního systému a výjimečně i zvýšení počtu stravovacích, nebo ubytovacích kapacit. Podmínky pro infrastrukturu cykloturistiky jsou v České republice na výborné úrovni, ale existuje řada problémů, kdy se jedná o rozdílnou hustotu sítě cyklostezek, případně je systém nedobudovaný. Problémy jsou i v nedodržování jednotné metodiky značení tras. Mnoho území SO ORP si podobné problémy naštěstí uvědomuje a v rámci MOS se snaží o nápravu.

Ve větší míře řeší jednotlivé SO ORP **rozšíření produktů a služeb** se zaměřením produktové balíčky a různé slevové akce, které mají za úkol návštěvníka zdržet v území co nejdéle a zajistit co největší návštěvnost většiny památek a akcí na konkrétním území SO ORP. Některá území se snaží i rozšířit své atraktivity, případně rozšířit otevírací dobu kulturních památek.

Teprve následně se v území řeší samotný **management**, u kterého se jednotlivá území zaměřují především na vznik destinačního managementu, druh koordinační platformy, případně pracovní pozici, která zajistí vzájemnou provázanost a koordinaci všech aktivit v oblasti cestovního ruchu na daném území SO ORP, čímž se tak zabrání dublování při pořádání různých kulturních, sportovních či jiných akcí v podobném termínu. Dlouhodobě pak dojde ke společné propagaci území SO ORP

V minimech případů je v území SO ORP řešeno téma **zvyšování kvality služeb a produktů**, kde je velká snaha o zvyšování kvalifikace zaměstnanců v cestovním ruchu. V ojedinělých případech vznikají v území i vlastní certifikační značky kvality pro ubytovací a stravovací zařízení a řeší se i jednotný navigační systém.

Co se týče **trendů v cestovním ruchu**, pak se jednotlivá území ORP zaměřují na podporu a rozvoj místních řemesel, dále na rozvoj venkovské turistiky, ekofaremu, hipoturistiky, agroturistiky a revitalizaci a vytváření vodních ploch.

Jen pár území se v rámci volitelného tématu cestovní ruch chce zabývat **vznikem databáze kulturních a společenských akcí** nebo různých farmářských trhů, či **opravou kulturních, přírodních a ostatních památek** atd.

8.5. Servis samosprávám

Velká sídelní „rozdrobenost“ je závažným problémem veřejné správy. Rozdrobenost může být na jedné straně znakem fungující demokracie, na druhou stranu však s sebou přináší řadu problémů. Malé obce nejsou schopny generovat dostatečné daňové příjmy a mají horší přístup k příjmům návratného charakteru. Administrativa spojená s chodem obce „spolyká“ nejen velkou část finančních zdrojů obce, ale také zabere většinu času voleným představitelům obce, kteří pak již nemají prostor pro skutečnou práci pro obec a své občany. Malé obce při zajišťování řady služeb nemohou využít úspor z rozsahu a obtížně získávají kvalifikovaný personál, případně nemají dostatečné finanční zdroje pro úhradu kvalitních externích služeb.

Zatížení malých obcí administrativou je poměrně vysoké. Dlouhodobě těžko udržitelnou situaci můžeme pozorovat obzvláště u těch obcí, ve kterých se o chod obce starají pouze starosta (uvolněný či neuvolněný) a jeden úředník (často na zkrácený úvazek), který má na starosti účetnictví, administrativu a celkový chod obecního úřadu. Tato situace vede k dlouhodobému přetěžování starostů malých obcí a omezuje možnosti postihnout změny, které přináší nová legislativa, dění v obci a rozvoj obce. Omezuje také možnosti výkonu funkce starosty malé obce, který je nucen soustředit se na záležitosti, které často nesouvisí se samosprávnými výkony, na úkor dalšího rozvoje obce.

Na služby, které nezvládají starostové pro toto přetížení postihnout, si sjednávají externí poskytovatele. Kvalita služeb těchto externích poskytovatelů bývá různá a ne vždy odpovídá ceně poskytnuté služby. Jako určitá cesta k zajištění kvalitní a cenově přiměřené služby, které dosud poptávají obce externě, je využití možnosti si tyto služby zajišťovat společně, například v rámci dobrovolného svazku obcí či na základě vzájemné spolupráce větších obcí (obce III., případně obce II. typu) s malými obcemi ve svém správním území.

8.5.1. Příklady dobré praxe

SO ORP Pacov – Příklad dobré praxe v každodenním provozu svazků obcí

DSO Mikroregion Stražiště vzniklo v roce 2002. Skládá se z 20 členů (1 město, 1 městys a 18 obcí). Územní pokrytí DSO je shodné s ORP Pacov (cca 10 tis. obyvatel). Zabývá se managementem mikroregionu, dotačním poradenstvím a souvisejícími službami pro obce, realizací rozvojových projektů a organizováním vzdělávacích kurzů pro veřejnost a dalším profesním vzděláváním.

Zaměstnanci mají zkušenosti s projekty ze SROP, OP LLZ, PRV, OPŽP, ROP Jihovýchod, dotačními programy ministerstev ČR a kraje Vysočina. Úspěšně realizovali několik projektů v oblastech jako je cestovní ruch a propagace regionu, občanská vybavenost obcí, infrastrukturní projekty, vzdělávání, životní prostředí – výsadby zeleně, projektová příprava systémů čištění odpadních vod i projekt rozvoje datové sítě.

System funguje na základě profesionálního aparátu zaměstnanců DSO, kteří mimo jiné zajišťují: přípravu žádostí do jakýchkoli dotačních programů kraje Vysočina, ministerstev, nadací, operačních programů apod., řízení projektů členských obcí z pohledu dotace – monitorovací zprávy, závěrečná vyhodnocení, publicita projektů apod. Dále pak i přípravu a realizaci výběrových řízení, administraci profilů veřejných zadavatelů pro jednotlivé obce, a v neposlední řadě i management přípravy projektových dokumentací pro projekty členských obcí. Pro obce je také přínosná příprava a realizace společných výběrových řízení na nákup komodit, energií či stavebních prací, což umožňuje značnou úsporu nákladů.

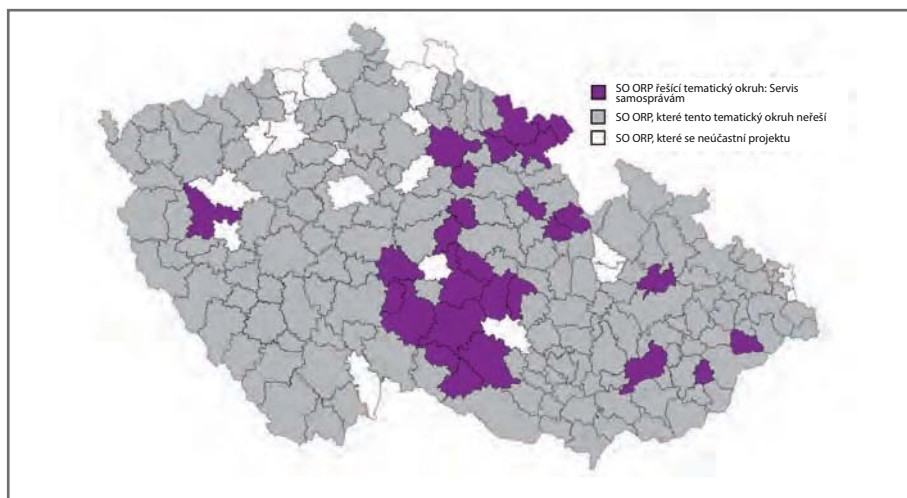
Výslednými efekty jsou: vysoká úspěšnost členských obcí v dotačních programech, zvýšená absorpční kapacita členských obcí z pohledu množství realizovaných projektů, nižší provozní náklady členských obcí. Roční provozní náklady na administrativní pomoc členským obcím jsou cca 1 mil. Kč. Zdroje financování je vícezdrojové: vedle plateb za služby (cca 75 % – jsou to platby za konkrétní služby při postupné eliminaci fixních členských příspěvků) je to i vlastní hospodářská činnost svazku obcí

8.5.2. Řešení tématu Servis samospráv v rámci Projektu

Na základě podnětů z území byla do souboru volitelných témat zařazena i problematika administrativní podpory zejména malých obcí – zajištění Servisu samospráv.

Servisem samospráv se v rámci projektu zabývalo 27 území SO ORP. Konkrétní území jsou znázorněna v mapě 39.

Mapa 39: Území SO ORP, která si vybrala Servis samospráv jako volitelné téma v rámci Projektu

Zdroj: Souhrnné dokumenty zpracované v rámci Projektu

Pro lepší metodické vedení a koordinaci zpracování analytické a následně i návrhové části tohoto tématu byla vytvořena neformální pracovní skupina Servis samosprávám, složená z aktivních členů realizačních týmů z těch území, která si vybrala toto téma. Tato pracovní skupina se pod vedením Odborného týmu v průběhu zpracování tématu v Souhrnném dokumentu pravidelně scházela a byly zde konzultovány jednotlivé metodické pokyny či doporučení.

Z hlediska věcného zaměření jednotlivých cílů v tématu Servis samosprávám lze vymezit tyto tematické okruhy: **vytvoření servisního střediska, poradenská a konzultační činnost, vzdělávání pracovníků územních samospráv, podpora meziobecní spolupráce.**

Vytvoření střediska.

Jako vhodnou formu pro společné řešení těchto problémů na bázi meziobecní spolupráce většina zapojených území preferuje vytvoření servisního střediska, buď u DSO nebo u větší obce, které by bylo personálně dostatečně vybavené a při zajištění potřebného kofinancování také schopné poptávané služby a činnosti průběžně zajišťovat v požadovaném čase a kvalitě.

Toto téma se stalo průběhu řešení návrhové části předmětem rozsáhlé debaty v území a téma administrativní podpory zejména malých obcí se stalo nosným průřezovým tématem pro diskuze o dalším prohlubování MOS v celém Projektu. Viz kapitola Administrativní podpora obcí

Jako hlavní opatření vedoucí k realizaci výše uvedeného cíle byly identifikovány:

- věcná analýza principů fungování střediska (právní, organizační, finanční),
- legislativní opatření pro vznik DSO nebo transformace stávajícího DSO,
- marketingová analýza poptávky po nabízených službách,
- vznik DSO nebo transformace stávajícího DSO,
- zpracování návrhu smluv mezi DSO, servisní kanceláří a členskými obcemi,
- zajištění prostor a personálu – porovnání současné nabídky firem poskytujících obcím informační servis,
- zpracování finančního plánu pro provoz kanceláře (mzdové náklady, náklady na technické vybavení, režie),
- zajištění běžného provozu centra.

Poradenská a konzultační činnost

V analytické části byla také zjištěna potřeba poskytování poradenských a konzultačních služeb, a to jak pro zaměstnance obcí, tak jejich představitele v různých oblastech činnosti obcí.

Jako hlavní opatření vedoucí k realizaci výše uvedeného cíle byly identifikovány:

- vypracování zjednodušené metodiky a vzorové postupy pro nejčastější administrativní úkony realizované na malých obcích,
- společný monitoring dotačních příležitostí,

- společný postup ke zlepšení informovanosti obcí ve věcech, které mají vliv na fungování obcí,
- zavedení systému informovanosti o principech a fungování nového subjektu směrem k obcím a jejich občanům,
- předávání zkušeností v oblasti výkonu agend v rámci samostatné působnosti v rámci pravidelných setkávání obcí SO ORP ve spádových mikroregionech,
- vytvoření informačního portálu,
- realizování poradenství v oblasti hospodaření obcí.

Vzdělávání pracovníků územních samospráv

V rozhovorech se starosty probíhající v rámci zpracování analytické části tématu Servis samospráv se také objevily požadavky starostů na zajištění průběžného, koordinovaného vzdělání úředníků (zaměstnanců) obecních úřadů v oblasti nových legislativních úprav různých zákonů a vyhlášek vztahujících se k výkonu jejich pracovních činností.

Jako velmi vhodné pro zkvalitnění rozhodování členů obecních zastupitelstev, zejména v některých správních a právních záležitostech, v oblasti hospodaření obcí se svým majetkem a v celé škále dalších samosprávných činností vykonávaných obcemi, se ukazuje potřeba určitého vstupního vzdělávání těchto neuvolněných obecních zastupitelů. S velkou pozitivní odezvou se setkal cyklus vzdělávacích školení pořádaných např. SMO ČR (projekt Vzdělaný zastupitel).

Jako hlavní opatření vedoucí k realizaci výše uvedeného cíle byly identifikovány:

- personální zajištění koordinátora vzdělávání v rámci servisního centra,
- vytvoření databáze námětů vzdělávání; vytvoření databáze kvalitních školení,
- vytvoření databáze prostor vhodných k pořádání vzdělávacích akcí podle počtu účastníků,
- vytvoření technického zázemí, vytvoření časově určeného plánu vzdělávání (kalendářní rok),
- zajištění informovanosti obcí a závazných přihlášek na vzdělávací akce.

Podpora meziobecní spolupráce

Po ukončení činnosti okresních úřadů skončila v některých územích i užší spolupráce obcí v tomto území a dosud nebyla znovu navázána, přestože z provedené analýzy vyplynulo, že většina obcí v území by užší spolupráci uvítala. Tento stav je mimo jiné ovlivněn především velkým počtem obcí, neboť při takto vysokém počtu obcí není jednoduché sladit rozdílné zájmy a priority všech obcí a dohodnout se na realizaci jednotného společného postupu či projektu. Nastavení fungující dlouhodobé a systematické meziobecní spolupráce je pro obce daného správního území je nezbytným předpokladem pro vyvážený strategický rozvoj jak jednotlivých obcí, tak i celého zájmového území.

Jako hlavní opatření vedoucí k realizaci výše uvedeného cíle byly identifikovány:

- zahájení diskuze o dalších možnostech prohloubení meziobecní spolupráce a inspirování se již fungujícími příklady dobré praxe,
- sjednocení priorit – důraz na přínosnost, praktičnost a také pravidelnost informování,

- cílené využití stávajících existujících DSO k předkládání konkrétních záměrů vhodných pro realizaci formou MOS,
- motivovat obce k MOS v dlouhodobém a udržitelném horizontu,
- vytvoření komunikační platformy starostů obcí SO ORP v rámci MOS,
- informačně poradenský servis s profesionálním managementem k dispozici pro obce v daném území,
- využití nově zřízeného servisního centra pro potřeby moderace a koordinace dalšího rozvoje MOS v daném území,
- společný postup obcí při získávání informací o dotačních možnostech obcí,
- posílení vazeb a vztahů mezi obcemi v SO ORP,
- zmapování možností spolupráce s dalšími institucemi, které by přispěly k efektivnějšímu chodu.

9. Efektivní meziobecní spolupráce

Nastavení efektivní MOS s ohledem na tematické preference obcí a města jednotlivých SO ORP se stala klíčovým tématem prodloužení Projektu.

9.1. Východiska zavedení aktivity Efektivní meziobecní spolupráce

Metodika MOS vedla realizační týmy smluvních partnerů Projektu k široké debatě o dalším rozvoji MOS v území SO ORP. Realizační týmy signalizovaly zájem území řešit poskytování administrativní podpory výkonu činností formou MOS. Na setkání s motivujícími starosty se ve spolupráci se starostou města Pacova (a zároveň předsedou DSO Strážáště) otevřelo téma profesionalizace práce svazku obcí a poskytování administrativních podpůrných služeb. Podchycení tohoto procesu rozvoje MOS vedlo k vytvoření zájmové platformy „Servis samosprávám“ umožňující do debaty vtáhnout KMOS i motivující starosty. Permanentní diskuze v území, které hledaly cesty, jak prohloubit a zkvalitnit MOS, vedly k vytvoření průřezového tématu administrativní podpory obcí.

9.2. Analytické práce k tématu Servis samosprávám

Na základě konsensuální dohody účastníků setkání odborné platformy Servis samosprávám o potřebě sběru informací pro účely zmapování situace a potřeb obcí bylo doporučeno realizovat dotazníkové šetření k volitelnému tématu „Servis samosprávám“. Byly stanoveny společné otázky s tím, že jejich vyhodnocení bude možné využít při další analyticko-koncepční práci. Otázky se zaměřily na právní podporu, ekonomickou agendu, dotační

Tabulka 8: Způsob zajištění dané agendy (v % odpovědi preferovaného způsobu zajištění)

Okruh podpory a spolupráce	Volným zástupcem	Zaměstnanci	DSO	Partnerská dohoda	Právnícká osoba	Fyzická osoba
1. Právní podpora	20,83 %	12,36 %	19,50 %	20,66 %	10,51 %	10,78 %
2. Ekonomické agendy	7,22 %	23,85 %	6,46 %	5,88 %	10,93 %	12,19 %
3. Dotační management	12,91 %	8,27 %	21,50 %	16,93 %	16,07 %	15,44 %
4. Veřejné zakázky	10,52 %	6,60 %	19,59 %	15,78 %	22,08 %	22,01 %
5. IT podpora	19,56 %	24,96 %	9,44 %	15,14 %	9,30 %	9,01 %
6. Technická a stavební podpora	12,07 %	9,22 %	12,04 %	12,77 %	13,88 %	15,58 %
7. Rozvoj obce	16,88 %	14,74 %	11,47 %	12,84 %	17,24 %	14,99 %
	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Zdroj: Dotazníkové šetření v rámci Projektu

management, veřejné zakázky, IT podporu, technickou a stavební podporu a rozvoj obce. Do dotazníkového šetření se zapojilo celkem 15 území ORP.

Výsledky dotazníkového šetření ukázaly, že obce jednoznačně preferují řešit v rámci MOS dotační management, veřejné zakázky a právní podporu. Analýzou rozvrstvení metodické podpory byl stanoven rozsah potřebné odborné kapacity zvažovaného centra společných služeb při dobrovolném svazku. Analýza ukázala, že pro obce je důležité mít k dispozici „přítele na telefonu“ pro případné otázky. U dotačního managementu a veřejných zakázek převažuje požadavek na komplexní zajištění této agendy. Možnost zajištění těchto služeb prostřednictvím DSO vytváří dobrý předpoklad pro vytvoření odborné pozice na tyto agendy v rámci centra společných služeb.

9.3. Administrativní podpora malých obcí (APO) jako průřezové téma prohlubování meziobecní spolupráce

V rámci prohlubování MOS byla v území formou metodických pokynů nastartována obecná diskuze o poptávce obcí po službách administrativní povahy. Projekt poskytoval právní podporu pro potřebné úpravy stanov a jiných dokumentů stávajících DSO i pro vznik nových DSO.

Realizační týmy pomocí elektronického záznamníku oslovovaly starosty a starostky a získávaly tak informace o poptávce po službách administrativní podpory. Tohoto šetření se zúčastnila všechna území ORP zapojená do Projektu (s výjimkou Brna a Ostravy). Celkem bylo osloveno cca 3 650 představitelů obcí a případně i menších měst. Na základě takto rozsáhlého souboru respondentů lze poznatky a zjištění zobecnit a dále využít v dalším prohlubování MOS.

Tabulka 9: Způsob zajištění dané agendy (v % odpovědí preferovaného způsobu zajištění)

Okruh podpory a spolupráce	A. Sami interně, vlastním odborníkem		B. Smluvní zajištění ve spolupráci s jinou obcí		C. Smluvní zajištění na komerční bázi	
	Voleným zástupcem	Zaměstnancem	DSO	Partnerská dohoda	Právnícká osoba	Fyzická osoba
1. Právní podpora	17 %	10 %	18 %	20 %	14 %	18 %
2. Ekonomické agendy	9 %	31 %	8 %	10 %	8 %	9 %
3. Dotační management	13 %	9 %	22 %	17 %	15 %	12 %
4. Veřejné zakázky	13 %	9 %	17 %	14 %	20 %	13 %
5. IT podpora	12 %	17 %	10 %	14 %	14 %	18 %
6. Technická a stavební podpora	15 %	11 %	10 %	11 %	16 %	18 %
7. Rozvoj obce	21 %	15 %	14 %	13 %	13 %	10 %

Zdroj: Dotazníkové šetření v rámci Projektu

Z dotazníkového šetření vyplynula následující zjištění:

- U služeb právní podpory a agendy rozvoje obce počítají obce s využitím odborných kapacit členů obecního zastupitelstva. Rozvoj území je totiž základním posláním obecní samosprávy.
- Zajištění ekonomických agend preferují obce vlastním zaměstnancem. Rozdíl oproti šetření v rámci servisu samosprávám je dán tím, že byly osloveny i větší obce a menší města, které si vlastními zaměstnanci zajišťují i další služby. Metodikou k šetření APO bylo doporučeno oslovit menší obce, u kterých se dá předpokládat poptávka po daných službách.
- U dotačního managementu, veřejných zakázek a právních služeb převládala preference zajištění služeb pomocí DSO.

Obce nyní musí většinu externě poptávaných služeb zajišťovat prostřednictvím smluv s právníky a fyzickými osobami. Proto se dá i v budoucnu předpokládat spolupráce zejména s již osvědčenými firmami na komerčním principu, a to zejména u právní podpory, IT podpory či veřejných zakázek.

Pro vybudování potřebné odborné kapacity k poskytování poptávaných služeb je potřeba stanovit rozsah těchto služeb a míru ochoty obcí nabízené služby využívat. Dotazníkovým šetřením byla zjišťována metodická podpora a konzultace pro jednotlivé okruhy služeb. Výsledky zobrazuje tabulka 10.

Tabulka 10: Rozsah poptávané podpory a spolupráce

Rozsah poptávané podpory a spolupráce				
Okruh podpory a spolupráce	A. Metodická podpora jednorázová	B. Metodická podpora soustavná	C. Průběžná konzultace	D. Vyžadují kompletní zajištění služby
1. Právní podpora	1175	829	1423	848
2. Ekonomické agendy	654	644	754	816
3. Dotační management	757	609	861	1572
4. Veřejné zakázky	838	473	641	1621
5. IT podpora	815	658	829	892
6. Technická a stavební podpora	863	452	711	1075
7. Rozvoj obce	762	543	795	1019

Zdroj: Dotazníkové šetření v rámci Projektu

- V oblasti právní podpory je preferována především průběžná konzultace.
- Vyrovnaná je poptávka po službách v ekonomických agendách, zejména u metodické podpory.

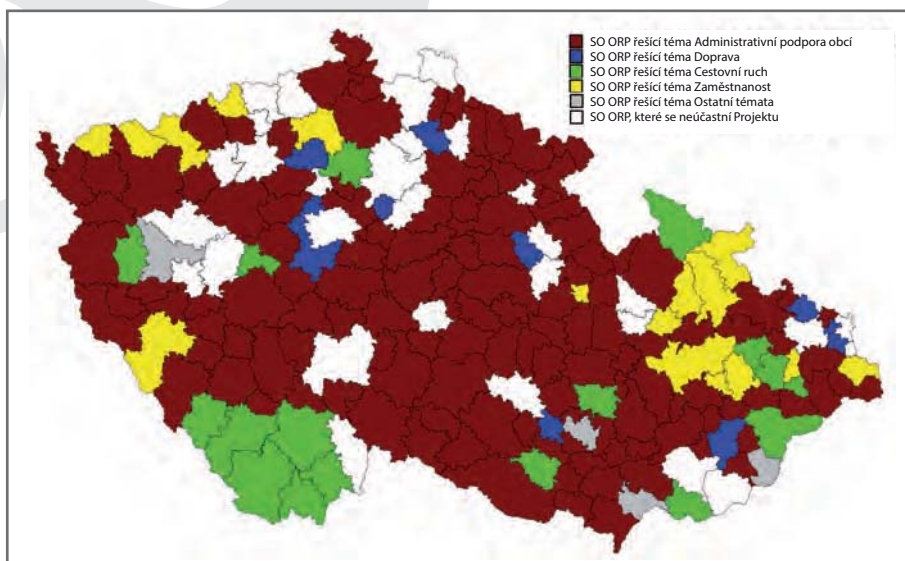
- Je zřejmý výrazný zájem o kompletní zajištění služeb dotačního managementu a veřejných zakázek.

Analýza dotazníkového šetření zobrazuje potřebu obcí po zajištění služeb z definovaných oblastí. Pro vznik CSS je důležitá ochota členů DSO, případně i ostatních nečlenských obcí, poptávat služby (a v předpokládaném rozsahu a struktuře) u svého CSS.

9.4. Vstupy Platformy pro efektivní meziobecní spolupráci

Prohlubování EMOS ve spojení s vyhodnocením dotazníkového šetření provedeného ve vztahu k administrativní podpoře obcí se stal základem pro období prodloužení Projektu. Vydaná Metodika efektivní meziobecní spolupráce (dále také MEMOS) upravila realizaci nové klíčové aktivity Projektu: **Platforma pro efektivní meziobecní spolupráci**, která se stala jednou ze dvou hlavních aktivit prodloužení. Klíčová aktivita navazuje na činnost neformálních komunikačních platforem, na výsledky dotazníkového šetření a diskuze v území k rozvoji MOS, především pak na problematiku podpory administrativní kapacity malých obcí.

Mapa 40: Volba tématu debat o EMOS v období prodloužení Projektu

Zdroj: Rozhodnutí Smluvního partnera zpracované v rámci Projektu

Všechna území zapojená do Projektu předložila **Zprávu o prezentaci výsledků dotazníkového šetření k průřezovému tématu administrativní podpory malých obcí a jejich projednání v území**, kde se dané území vyjádřilo k možnostem zřízení center společných služeb. Zpráva je dokumentem vyhodnocujícím provedené šetření průřezového tématu APO v rámci procesu prohlubování MOS v území a nastiňuje možné směry hledání způsobů zajištění poptávaných služeb. Byla jedním z analytických podkladů pro **Rozhodnutí**

Smluvního partnera, jakým tématem se v rámci dalších debat o EMOS bude daný správní obvod zabývat.

Jak je z mapy zřejmé, převážná část území si zvolila jako téma prodloužení Projektu APO. Metodický pokyn k rozvinutí debat v území pro téma APO stanovil následující tři okruhy pro diskuzi:

- definování rozsahu a spektra činností a služeb zajišťovaných na bázi MOS,
- stanovení vlastního časového a věcného harmonogramu postupu vytváření podmínek pro lepší poskytování poptávaných služeb,
- finanční efektivnost nastaveného systému poskytování poptávaných služeb.

Ve **Zprávě z území o průběhu efektivní meziobecní spolupráce**, která je výstupem klíčové aktivity, bylo provedeno celkové zhodnocení připravenosti daného území realizovat centrum společných služeb, případně jiných forem MOS k pomoci zejména malým obcím při zajištění některých administrativních činností.

9.5. Administrativní podpora obcí

V rámci zvoleného tématu Administrativní podpora obcí se týmy většinou věnovaly založení CSS.

Nejllepší výchozí pozici pro diskuzi o formování CSS v SO ORP měla území, která se tématem APO zabývala v rámci volitelného tématu Servisu samosprávám. Nejlépe propracovanou analýzu trhu a marketingovou strategii včetně časového harmonogramu aktivit a také reálně postavený finanční plán založení a běžného provozu centra mají právě ta území ORP, která v návrhové části Souhrnného dokumentu ve volitelném tématu Servis samosprávám, předpokládala vytvoření servisního střediska (centra) pro poskytování služeb. Příkladem může být připravované zřízení CSS při dlouhodobě úspěšně fungujícím DSO Broumovsko, při DSO Mikroregionu Šternberk a dalších.

V některých územích ORP se teprve utvářel budoucí nositel CSS, a to buď transformací nefunkčního stávajícího DSO či nově založeného DSO. Příkladem může být území ORP Pelhřimov s nově založeným DSO Nová Lípa nebo území ORP Čáslav s DSO Čáslavsko.

Byla možnost zvolit také servisní středisko při úřadu obce s rozšířenou působností (obec III. typu). Příkladem můžou být:

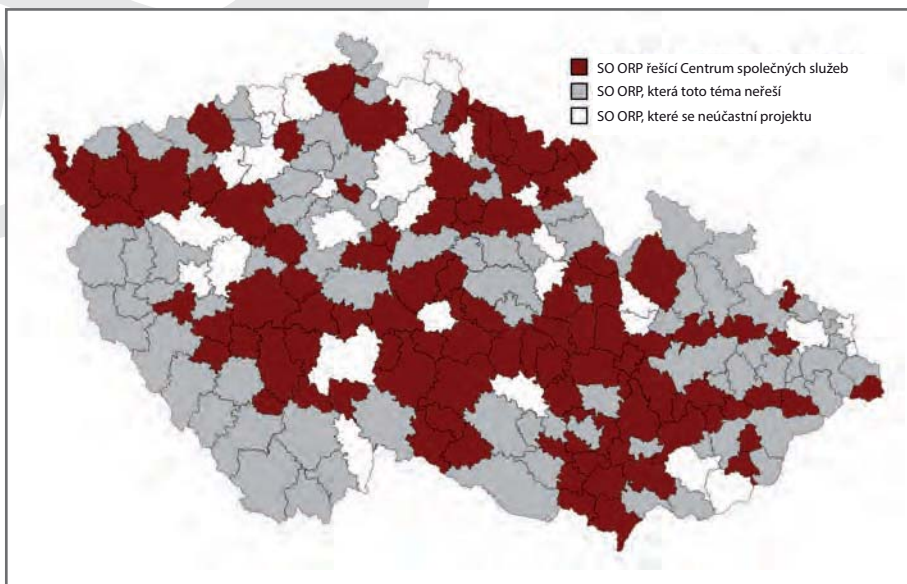
- SO ORP Chotěboř, které rozpracovává CSS při městském úřadu ve spolupráci s místně příslušným DSO Podoubraví. Maximálně přitom využívá odborné kapacity úřadu. Vlastní zahájení provozu CSS se předpokládá v 1. čtvrtletí 2016
- SO ORP Třebíč, kde město Třebíč mělo záměr zajišťovat servisní služby prostřednictvím městského úřadu, sebou přineslo komplikace. Proto město předpokládá vytvoření pouze jednoho funkčního místa – koordinátora MOS v rámci odboru rozvoje a územního

plánování. Ten bude koordinovat poskytování informačního, poradenského a vzdělávacího servisu obcím ze SO ORP Třebíč.

V rámci platformy EMOS se i dlouhodobě fungující DSO rozhodly zřídit CSS jako rozšíření dosud poskytovaných služeb pro své členské obce, což bylo pro ně jednodušší vzhledem k již zavedenému fungování DSO, příkladem jsou Mikroregion Bystřicko (DSO), Sdružení obcí Sedlčanska (DSO), Mikroregion Dačicko (DSO).

V SO ORP, kde nebyly podmínky pro diskuzi o vytváření CSS, se diskuze na téma APO v rámci EMOS zaměřily na vytváření neformálních platform pro přenášení a sdílení informací. V takovém území často nebyla možná dohoda mezi DSO působícími v rámci SO ORP, nebo nebylo vhodné DSO zřízeno. Příkladem je SO ORP Bučovice, kde vytvořili informační portál provozovaný městským úřadem, nebo SO ORP Brandýs nad Labem – Stará Boleslav, kde nebyla dosud debata o zřízení CSS dokončena, avšak některé DSO jsou připraveny o tématu dále diskutovat.

Mapa 41: SO ORP, která v rámci APO zpracovávala CSS

Zdroj: Zprávy z území o průběhu EMOS zpracované v rámci Projektu

9.5.1. Dobrovolné svazky obcí jako nositelé Center společných služeb

Široká diskuze během procesu MOS a zejména v závěrečném období prodloužení Projektu byla nesena ideou hledání cest, jak pomoci zejména malým obcím s neuvolněným starostou bez administrativního aparátu.

Již při zpracování analytické části volitelného tématu Servis samosprávám debatovaly realizační týmy na úrovni spontánně vzniklé neformální platformy Servis samosprávám o koncepci směřování MOS pro zajištění administrativní podpory (zvýšení administrativní kapacity obcí) v území daného ORP.

Byly identifikovány dva základní směry:

- a) vytvoření odborného útvaru při DSO, a to při již existujícím, či k tomu účelu založeném DSO,
- b) využití administrativních kapacit větší obce (obce III. případně II. typu).

Ve volitelném tématu Servis samosprávám byly rozpracovány obě varianty, provedla se i srovnávací analýza výhod a nevýhod. Na základě právního i věcně organizačního pohledu byla pro průřezové téma APO v Projektu preferována varianta a).

Druhá varianta (tj. využití kapacit a organizační struktura větších územních celků v území) je sice možná (nelze jí v žádném případě bránit) pro vznik center společných služeb je však preferován vznik nového, případně transformace stávajícího DSO, a to z důvodu převažujících výhod spojených především s určitou garancí stability tímto způsobem poskytovaných služeb.

Pokud vznikne odborný útvar při DSO, existuje samostatná právnická osoba veřejného práva, která disponuje vlastními orgány a vlastním rozhodovacím aparátem, v rámci něhož jsou zapojeny všechny členské obce odpovídajícím způsobem. Hlavní výhoda spočívá v tom, že každá členská obec má možnost svým hlasováním v jednotlivých orgánech DSO projevit svou vůli a ovlivnit tak určitým způsobem druh a rozsah poskytovaných služeb, stejně jako efektivněji řídit hospodaření této právnické osoby s poskytnutými prostředky. Samozřejmě je zde riziko spojené s nutností dosažení určitého konsenzu, který musí být poměrně široký tak, aby se zapojené obce necítily zneužívány na úkor ostatních.

Výhoda varianty b) spočívá ve snížení vstupních nákladů při využití již fungující organizační struktury městského (obecního) úřadu. Zároveň se snižuje administrativní náročnost a náklady spojené s vedením a řízením samostatné právnické osoby. Odpadá tak povinnost členských obcí scházet se v rámci jednotlivých orgánů DSO, odpadají další vícenáklady spojené s vedením účetnictví, se zajištěním odpovídajících prostor, s udržováním vlastních internetových stránek a se zajištěním dalších administrativních činností. Jedná se tak o variantu, která může být na samém počátku uvedena rychleji v život.

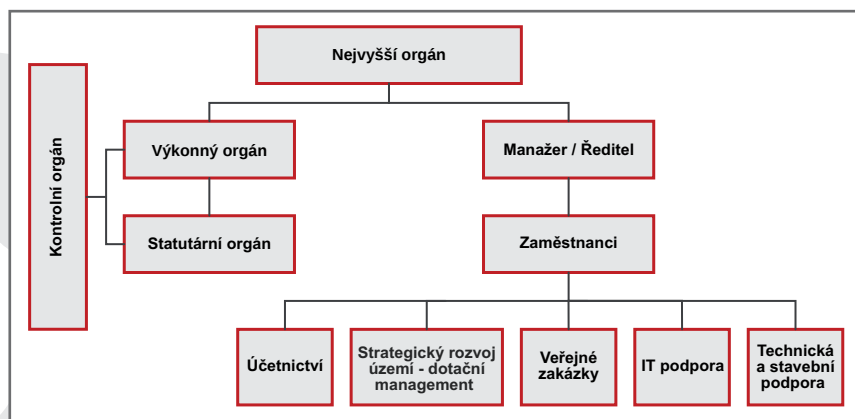
Velkou nevýhodou představuje omezená možnost reálně jakkoliv ovlivnit rozsah poskytovaných služeb a práci odborného týmu, který je tvořen ze zaměstnanců podřízených vedení většího města či obce. Stejně tak je do značné míry omezena možnost kontroly prováděných činností a kontroly nakládání s poskytnutými prostředky. Jednotlivé činnosti totiž budou nutně předmětem vzájemné fakturace a poskytování služeb vedlejší hospodářskou činností města (obce) – předmět podnikatelské činnosti města (obce). V neposlední

řadě může představovat nevýhodu také možný nerovný přístup k jednotlivým zapojeným obcím při preferenci většího města (obce) jako zaměstnavatele.

9.5.2. Navrhovaná organizační struktura centra společných služeb

Z provedených šetření a z debat v území vyplynulo, že CSS by mělo být pojato především tak, aby bylo schopno plně a efektivně (flexibilně) uspokojit poptávku po službách v rámci daného území, a to nejen poptávku členských obcí, ale i poptávku dalších obcí, které v DSO nejsou začleněny.

Obrázek 3: Schéma organizační struktury DSO a CSS

Zdroj: Výstup zpracovaný v rámci Projektu

Ve stručnosti je možné celou organizační strukturu rozdělit na část politického zastoupení, kde je činnost DSO řešena v rovině jednotlivých členských obcí (tj. zejména strategická a plánovací činnost) a na část odbornou, která se zabývá běžným provozem DSO a CSS (tj. činnost spojená s přímým zajištěním požadovaných služeb).

S konceptem organizační struktury dle stanov (příslušného DSO) musí plně korespondovat struktura vycházející z organizačního řádu, který směřuje k zaměstnancům organizace a stanoví rozsah jejich působnosti v rámci centra společných služeb. Výše uvedené pracovní pozice jsou pouze příkladem, počet a profil zaměstnanců je závislý především na rozsahu poptávky po poskytovaných službách a jejich druhu.

Praktické rady pro zřízení CSS vyplývající z debat a konzultací v rámci jednání Platformy EMOS – část Administrativní podpora obcí:

- Mělo by být zvoleno vhodné sídlo centra společných služeb, kterým je taková obec v území s určitou spádovostí a pro ostatní účastníky je obec dopravně snadno dostupná. Vhodnou volbou sídla by měl být zajištěn obdobný přístup k poskytovaným službám pro všechny zapojené obce.

- Vzájemnou spolupráci je nutné založit na důvěře účastníků s tím, že ze strany odborného aparátu musí být zajištěna pravidelná komunikace s jednotlivými obcemi v zájmovém území. Rovněž je nutné zajistit dostatečnou transparentnost hospodaření se svěřenými prostředky, což také posiluje důvěru v organizaci centra společných služeb a v odborný tým působící na úrovni zřízeného centra.
- Je třeba zajistit dostatečnou flexibilitu a operativnost odborného týmu. Má platit zásada, že žádný reálný požadavek na poskytnutí služby nesmí být odmítnut. Operativnost musí být časová i prostorová, aby členové v případě potřeby vyrazili do terénu a obci poskytl služby přímo na místě. Požadavek obcí je třeba řešit v rámci rovného přístupu, kdy žádná obec nesmí být privilegována před jinou.
- Ocenění poskytovaných služeb musí být jasně nastaveno v kontextu reálných a pro členskou obec výhodných cen. Platí se za provedené služby, obec musí být ochotná to akceptovat, tedy plnit své závazky vůči CSS. S příjmy se nakládá tak, že se převádějí do hospodaření centra v následujícím roce a o poměrnou část snižují základní příspěvky vybírané na zajištění provozu. Pro opakované aktivity mohou být po základním zpracování podkladů zavedeny paušály směřující ke snížení ceny služeb a ke zvýšení efektivity při poskytování služeb.
- Vhodné je začít s menším okruhem služeb (např. dotační management spojený se zajišťováním podpory v oblasti účetnictví) a až po ověření udržitelnosti záměru přibírat další činnosti a další zaměstnance odborně zaměřené na jiné oblasti požadovaných služeb. Důležitým stavebním kamenem je zároveň průběžné vzdělávání jednotlivých zaměstnanců a jejich přehled v daném odvětví.

9.6. Zaměstnanost a podnikání

Při projednávání volitelných témat se jako jedno z nosných ukázala podpora zaměstnanosti a podnikání. Na základě skutečnosti, že toto téma vnímali zástupci obcí jako aktuální, byla ustavena platforma Zaměstnanost a podnikání. Kromě diskuse o možnostech obcí ovlivňovat v regionu zaměstnanost a podnikání, byl na jednání věnován prostor rozvoji sociálního podnikání, charakteru a roli obecního sociálního podniku a sociálně odpovědnému zadávání veřejných zakázek.

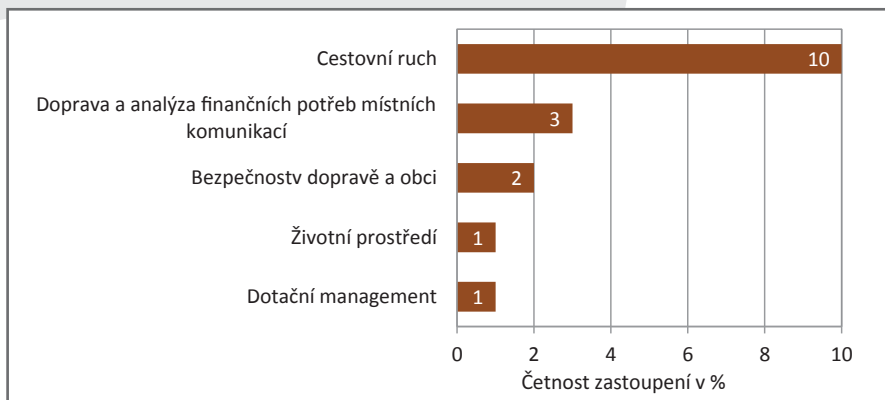
- V rámci diskuse účastníků byl vysloven a podpořen názor, že by součástí servisních center – CSS měla být služba/aktivita, v jejímž rámci bude probíhat sběr, třídění informací aktérů trhu práce, síťování (zaměstnavatelé, ÚP, vzdělávací zařízení, NNO atd.) Probíhala debata na téma možnosti aktivit obcí v oblasti sociálního podnikání, spektrum zaměření těchto cílů a důvody, které k tomu jednotlivá území vedou (různé územní podmínky, nalezení shody na cílech naplnitelných MOS atd.).
- Podpora zaměstnanosti a podnikání je téma, které je pro obce zajímavé, ale obce nemají mnoho nástrojů, jak tuto sféru ovlivnit. Role obcí by měla být především mediační – zprostředkování informací, setkávání aktérů (Úřad práce ČR, Hospodářská komora ČR, vzdělávací instituce, podnikatelská sféra atd.).

- Problematika zaměstnanosti je úzce provázána s dalšími oblastmi, které byly v rámci Projektu podpora MOS zpracovány. Je zde příležitost pro vznik nových pracovních míst především v sektoru služeb a komunálních služeb.
- Obce vytvářejí pracovní místa především pro občany, kteří jsou dlouhodobě obtížně umístitelní na trhu práce. Jedná se zejména o pracovní místa finančně podporovaná z prostředků ÚP (VPP, SÚPM) – úklidové práce, péče o veřejnou zeleň, údržba komunikací, třídění odpadů apod. podporují zaměstnanost, obnovu a udržení pracovních návyků u skupiny dlouhodobě nezaměstnaných s nízkým vzděláním, často členů romské komunity či dalších obyvatel sociálně vyloučených lokalit.
- Obce podporují projekty typu „burza práce“ a příležitosti, kde dochází k setkání všech aktérů trhu práce.
- Obce mohou rovněž podpořit vznik a provoz zařízení pro děti mladší tří let, aby byl rodičům usnadněn návrat na trh práce.
- Obce podporují rozvoj podnikání tvorbou průmyslových zón, regenerací brownfieldů, pronájmem či prodejem majetku za výhodnějších podmínek tak, aby mohla být udržena či vytvořena nová pracovní místa.

9.7. Další volitelná témata

Témata EMOS Administrativní podpora obcí a Zaměstnanost a podnikání zpracovalo 83 % SO ORP, ve zbylých 17 % případů dominovalo téma Cestovní ruch. Ostatními oblastmi se SO ORP zabývaly jen okrajově.

Graf 26: Rozložení ostatních témat v rámci EMOS

Zdroj: Zprávy z území o průběhu EMOS zpracované v rámci Projektu

V oblasti cestovního ruchu byla navrhována spolupráce v následujících oblastech či projektech, například:

- **Péče o cyklostezky a naučné stezky:** společný monitoring nedostatků a závad na cyklotrasách a naučných stezkách přispěje k efektivnímu rozložení sil a finančních prostředků vynaložených na opravy.

- **Kalendář kulturních akcí:** koordinace termínů konajících se akcí a také vydání kalendáře kulturních akcí v regionu, který by byl turistům dostupný. Venkovské akce rozšiřují turistickou nabídku o další zážitek, který odráží místní tradice a lokální kulturu, a tím prodlužují jeho pobyt v místě, někdy jsou akce samy o sobě důvodem, proč se turista do regionu vydá;
- **Ideová soutěž:** snaha vyzkoušet nové formy animace památek, jako např. digitální projekce na historické budovy, galerijní animace, doprovodné programy v muzeích, živí průvodci a cykloprůvodci. V minimalistické formě pak doplnění informačních panelů, map, turistických stezek, pořádání besed a přednášek;
- Tvorba **společných propagačních materiálů** regionu a společný podíl na financování a distribuci;
- **Kancelář destinačního managementu:** úkolem kanceláře je vyřešit systémově financování v oblasti cestovního ruchu, zejména problematiku efektivního systémového řešení poplatků v cestovním ruchu a zefektivnění výdajů obcí v této oblasti;
- Vytvoření **webových stránek** obsahujících informace z celého regionu.

9.8. Aktivita, které nastartoval Projekt na území SO ORP

V SO ORP Tišnov zahájilo svou činnost **Poradenské a servisní centrum svazku v Předklášteří**. Nositelem centra je Dobrovolný svazek obcí Tišovsko, kde v rámci Projektu došlo k výraznému posílení aktivit. Cílem Poradenského a servisního centra svazku je pomáhat starostům v Dobrovolném svazku obcí Tišovska, připravovat projekty a pomoci obcím spolupracovat.

Od provozu Centra se očekává zejména zvýšení úspěšnosti členských obcí v dotačních programech při zvýšené absorpční kapacitě členských obcí. Samozřejmě také i koordinovaný rozvoj území při nižších provozních nákladech členských obcí a při zajištění zákonných povinností obcí (např. problematika veřejných zakázek).

V SO ORP Pelhřimov vzniklo DSO Nová Lída. Aktivita vedoucí k založení DSO Nová Lída byly nastartovány Projektem. V prodloužení Projektu bylo provedeno pilotní ověření poptávky. CSS vzniklo na principu profesionalizace, v transparentní formě a v odpovídající struktuře, při zajištění vícezdrojového financování a při nastavení přímé komunikace s členskými obcemi. CSS poskytuje služby v oblastech: veřejná správa, strategické plánování, zapojování veřejnosti (Místní agenda 21), organizace výběrových řízení, dotační management, projektový management, památky, komunitní centra, sociální oblast, OSPOD, sociální podnikání, školství, odpady. Management CSS očekává, že svoji profesionalizací a specializací umožní na bázi EMOS systémový rozvoj území, sníží administrativní zátěž pro starosty zejména menších obcí a zvýší kvalitu poskytovaných veřejných služeb.

10. Potenciál rozvoje meziobecní spolupráce

V souvislosti s realizací Projektu se podařilo identifikovat jako vhodné tyto okruhy aktivit pro společný postup obcí a měst:

Rozvoj území

Všestranný rozvoj území, mikroregionu, patří k základním okruhům úkolů obecní samosprávy, které je vhodné zajišťovat společně. V tomto směru se ukazuje jako přínosná koordinace rozvojových strategií a územně plánovacích aktivit jednotlivých obcí a měst s cílem dosažení ekonomické prosperity území, zvýšení zaměstnanosti, rozvoj školství a volnočasových aktivit, ale i ochrana přírodního a kulturního dědictví. Doposud nevyužitý je potenciál meziobecní spolupráce v oblasti podpory malého a středního podnikání, rozvoje podnikatelské infrastruktury (včetně podnikatelských zón), sociálního podnikání, lokálních iniciativ zaměstnanosti apod.

Rozvoj společných aktivit v rámci této oblasti brzdí fakt, že neexistuje místní daň z podnikatelské činnosti (ani možnost ovlivnit výši daně – daňový základ – s ohledem na místní podmínky), která by představovala motivaci pro obce a jejich sdružení aktivně podporovat místní podnikatelský život včetně směřování investic do infrastruktury určené pro podnikatele.

Absence vazeb mezi obcí a místním podnikatelským prostředím zabraňuje výraznějšímu angažmá obcí, a tedy i DSO, v této oblasti, přestože se v řadě regionů s chronicky vysokou mírou nezaměstnanosti projevuje přirozený zájem místní politické reprezentace tento stav změnit. DSO se tedy v minulosti výrazně angažovaly např. v oblasti rozvoje cestovního ruchu, mají však problém se etablovat v hlavních politikách zaměřených na růst a zaměstnanost a stát se tak silnými partnery CzechInvestu či Úřadu práce ČR.

Efektivní nakládání s odpadem

Dalším okruhem úkolů s vysokým potenciálem pro rozvoj meziobecní spolupráce je nakládání s odpady. Společná výběrová řízení, případně provozování vlastní svozové společnosti, včetně infrastruktury prostřednictvím svazku, mohou přispět ke snížení nákladů na službu, a také ke zlepšení kvality poskytované služby (úprava svozů). S ohledem na růst cen vytríděného odpadu se jedná i o zajímavý příjem z prodaných odpadů do rozpočtu DSO a členských obcí. Významný je i efekt tvorby pracovních příležitostí s různou úrovní kvalifikací.

Sociální služby zaměřené na seniory a dlouhodobě nemocné, příp. další skupiny

S ohledem na stárnutí populace dochází ke zvýšení významu obcí, resp. jejich svazků, v zajištění nabídky služeb pro seniory a občany se zdravotním postižením (pečovatelská služby, denní stacionáře, ambulantní služby poskytované v domácnostech, podpora dalších kulturních a vzdělávacích aktivit pro seniory). Služby jsou zajišťovány vlastními zaměstnanci, bývají však i realizovány na neziskovém a dobrovolném základě. Obce a města následně

zajišťují dohled nad kvalitou sociálních služeb poskytovaných subjekty občanům obce s částečnou úhradou nákladů z rozpočtu obce. Kvalitní a cenově dostupná nabídka služeb pro seniory má vliv také udržení vazby rodiny s obcí. V případě nabídky sociálních služeb pro další skupiny obyvatel je již třeba vycházet z konkrétní situace a nepředepisovat plošně obcím ani jejich sdružením zajišťování činností, pro něž neexistuje poptávka. Významným hendikepem je nedostatečná informovanost občanů o nabídce sociálních a sociálně-zdravotních služeb v mikroregionu, což vede jak k neuspokojení poptávky, tak i nákladové neefektivitě provozu některých zařízení z důvodu nízké poptávky.

Společné zajištění kvalitního předškolního a základního vzdělávání a mimoškolních aktivit, včetně dopravní dostupnosti škol a školských zařízení

Naplnování MOS předpokládá nalezení shody a vůle představitelů obcí spolupracovat při vytváření koncepce předškolního a základního vzdělávání v rámci mikroregionu bez ohledu na velikost obce. Cílem by měla být podpora vzniku svazkových škol se zaměřením na udržitelné financování, společná podpora speciálního vzdělávání, rozvoj dalších aktivit, které vytváří osobnost dítěte, potřeba zajistit dostatečný rozsah a oborovou strukturu zájmových aktivit dětí, školské služby (školní družiny, školní stravování, školní kluby atd.) a mimoškolní aktivity škol jako nedílné součásti výchovně vzdělávacího systému, zajištění návaznosti na další pokračující vzdělávání ve středních školách, rozvoj škol a školských zařízení jako komunitních center, chápání a zohlednění reálné situace ve vzdělávání v jednotlivých mikroregionech (např. velikostní struktura a naplněnost tříd včetně financování zákonem povolené výjimky z počtu dětí, zamezení negativním finančním dopadům změn na menší školská zařízení), zajištění dlouhodobější stability a předvídatelnosti financování pro jednotlivé školy a zajištění srovnatelné úrovně odměňování zaměstnanců (pedagogů i ostatních) v regionálním školství v celé České republice.

Koordinace veřejné dopravy jako doplněk k aktivitám kraje

Meziobecní spolupráce by mohla doplňovat krajskou odpovědnost za plánování dopravy. Vedle konzultační role ve vztahu ke krajským plánům existuje prostor pro zajišťování zákaznické dopravy (návštěvy lékaře, návštěvy kulturních akcí, „školní“ autobus pro svoz dětí do škol i na mimoškolní aktivity). Vlastnictví a provozování minibusu může představovat jednu z nejviditelnějších aktivit DSO.

Aktivity směřující ke zvýšení kvality života, k podpoře komunitního života

Jedná se o společné počiny v kulturní oblasti, podporu volnočasových aktivit a sportovních činností, podporu komunitního života, péči o zeleň a životní prostředí, zlepšování kvality veřejného prostoru, správu lesních porostů a lesní hospodářství, péči o historické dědictví a kulturní památky.

Vedle provozování společného zařízení se jedná i o podporu poptávky po spotřebě těchto služeb, respektive realizaci aktivit ze strany občanů sdružených obcí a měst (společné akce, slevy na využívání zařízení v sousedních obcích apod.)

Společné provozování infrastruktury

Spolupráce poskytuje prostor pro shromáždění prostředků na větší investice do infrastruktury. V ČR v současné době funguje řada účelových DSO, jejichž činnost spočívá v provozu vodohospodářské infrastruktury, lze uvažovat o společném zajištění kvalitního veřejného osvětlení apod.

Administrativní podpora činnosti (malých) obcí

Především malé obce, městysy a menší města považují za přínosné vytvořit podporu pro činnost orgánů obce. Jedná se o administrativní podporu v souvislosti s výkonem samostatné působnosti – při přípravě podkladů pro jednání zastupitelstva, při zpracování obecně závazných vyhlášek. Mezi další aktivity patří příprava vnitřních norem (např. organizační řád, archivační a skartační řád), průběžné vzdělávání v souvislosti se změnou legislativy, zadávání veřejných zakázek, dotační management – sledování dotačních příležitostí, zpracování projektu a jeho management, poradenství při přípravě rozpočtu, rozpočtových změn, účetnictví, provozování IT služeb – pro vnitřní potřebu obcí, pro komunikaci s občany.

Samostatným okruhem jsou pak společné nákupy služeb – energií, IT služeb, vybavení do škol apod.

Dalším potenciálním okruhem, který by však vyžadoval razantnější právní úpravu, je podpora činnosti malých obcí při jejich výkonu přenesené působnosti – např. podpora činnosti přestupkových komisí apod.

V kontextu výše uvedených aktivit je zřejmé, že pro zajištění těchto služeb je potřeba mít specialisty se zkušenostmi v oblasti managementu a správy, ekonomie a účetnictví, rozvoje území a řízení projektů, jakož i osoby s právním vzděláním se specializací na veřejnou správu i soukromoprávní vztahy.

10.1. Potřeba posílení postavení DSO

Spolupráce obcí a měst je založena na iniciativě zdola. Ovlivňuje ji především motivace a zájem představitelů obcí a měst, stejně tak vzájemné vztahy mezi jednotlivými představiteli obcí. Udržitelnost vzájemné spolupráce mezi obcemi a městy i jednotlivých rozvojových projektů a strategií je tak do značné míry závislá na politických zástupcích a jejich preferencích, znalostech i postojích k území, včetně postojů k významu vytváření partnerských vztahů s partnery v obecném slova smyslu. Výměna politických představitelů v důsledku voleb je významným rizikem kontinuity fungování svazků meziobecní spolupráce i rozvoje obcí a měst sdružených v těchto DSO. Tento stav je potřeba stabilizovat a zajistit jejich dlouhodobé fungování. Možnost další decentralizace rozvojových úkolů, které lze efektivně zajistit společně, ze strany státu, je úzce spojena s nutností stabilizace DSO samotných.

Současné možnosti nastavení a rozvíjení funkčního partnerství mezi obcemi a městy jsou však do určité míry limitovány chybějící vládní strategií, legislativou, programy i cílenými

dotačními tituly, které by podpořily tuto iniciativu zdola. I přes značný počet různých typů svazků meziobecní spolupráce, které v posledních desetiletích moderního vývoje české územní správy vznikly, nebyla instituce meziobecní spolupráce v českém právním řádu dostatečně právně vymezena. Současná úprava postavení DSO v zákoně č. 128/2000 Sb., ve znění pozdějších předpisů, je využitelná pro zřízení jednoúčelových svazků různého tematického zaměření, víceúčelové svazky, u kterých nepředpokládá roli systémového prvku veřejné správy. Neuplatňující se některé principy typické pro organizaci správy jako je skladebnost. Uplatnění těchto principů je však podmínkou pro posílení postavení víceúčelových svazků a možnosti další decentralizace rozhodovacích úkolů v oblasti rozvoje a zajištění veřejných služeb na obce a města.

Stávající legislativní úprava pro činnost DSO, která by nově fungovala i jako centra společně zajišťující vybrané služby, je proto nedostatečná. V případě samostatné působnosti obcí je zřejmé, že z pohledu konkrétní obce je neefektivní a nevhodné požadovat zajištění společných služeb ze strany dvou či více subjektů. Jedná se zejména o zajištění právního a správního poradenství, ekonomických agend, poradenských a konzultačních služeb v oblasti dotačního managementu a zadávání veřejných zakázek, služeb IT podpory apod. Společný postup by měl vést k dosažení úspor z rozsahu – služby by měly být poskytovány levněji oproti situaci, když každá obec si je zajišťuje samostatně. Dostatečný objem zajišťovaných služeb umožňuje dosáhnout i potřebné specializace, a tedy vzniku skupiny špičkových expertů působících v území, kteří by se stali pro obce dlouhodobým partnerem. Z hlediska ekonomického fungování těchto center služeb musí být obsluhované území co nejvíce kompaktní, tj. vykryté územími obcí bez mezer a výběžků. V případě, že by tato centra služeb potenciálně zajišťovala i podporu pro výkon přenesené působnosti delegované obcím I. typu, jako je činnost přestupkových komisí, je zřejmé, že zde je nutné brát ohled na uspořádání správních obvodů.

Proto by územní rozložení DSO s CSS mělo vzít v potaz správní uspořádání ČR, respektive cílovou podobu struktur územních jednotek určených pro výkon veřejné správy.

Centrum společných služeb by mělo podpořit obce zvláště při výkonu jejich samostatné působnosti. V tomto smyslu jde o úkoly dvojí povahy. První okruh představuje podpora společným aktivitám obcí při rozvoji jejich území, využití jejich majetku a další otázky obdobného druhu. V takovém případě jde o klasický servis pro plnění úkolů vyplývajících z dohodnuté nebo předpokládané spolupráce obcí. Druhý okruh představuje spolupráci obcí při vlastním výkonu veřejné správy. Tato funkce se jeví pro CSS jako perspektivní.

V oblasti klasické veřejné správy existují zákonem vymezené formy spolupráce, pokud jde o přenesenou působnost. V tomto směru lze využít veřejnoprávních smluv a navíc zákon řeší případy, kdy obec není schopna plnit úkoly v přenesené působnosti, přechodem výkonu působnosti na jinou obec i z iniciativy státu. V oblasti samostatné působnosti zákon obdobné formy nezná a vzniká určité vakuum mezi úpravou spolupráce v přenesené působnosti

a běžnými DSO, které svou zákonnou konstrukcí jsou zatím vhodné spíše pro plnění úkolů při rozvoji území, nikoliv pro administrativní podporu realizace kompetencí.

Je tedy zřejmé, že legislativně nejsou dostatečně vyjasněny některé otázky spolupráce obcí, při kterých dochází k prolínání veřejnoprávních a soukromoprávních prvků, které je v rámci činností vedoucích k realizaci samostatné působnosti běžné. Vytvořen by měl být jednotný rámce organizační struktury DSO v zákoně o obcích, kde by mělo dojít především k nastavení jednotného složení orgánů DSO (po vzoru jiných právnických osob), a to modelu, který bude veden snahou o zajištění efektivního řízení právnické osoby tak, aby mohla flexibilně reagovat na aktuální potřeby členských obcí. Zároveň však musí být zajištěno, aby jednotlivé obce zapojené do DSO měly reálnou možnost ovlivňovat dění v rámci mikroregionu a podílet se na rozvoji území.

Dále by mělo být vytvořeno prostředí pro možnost DSO poskytovat administrativní podporu všem členským obcím, k čemuž by mělo sloužit především ukotvení profesionálního (manažerského) vedení. Na rozdíl od činnosti jiných subjektů veřejné správy by činnost DSO měla být i nadále orientovaná pouze na klienta, tj. především sdružené obce a města a jejich občany. Jde o to maximálně vhodně využít manažerských přístupů nikoliv vytvářet další úřad.

V rámci fungování DSO musí být zachována transparentnost a umožněn dohled veřejnosti nad činnostmi, které DSO bude vykonávat, s čímž souvisí i větší důvěra občanů ve veřejné služby zajišťované ze strany DSO. Zákonem by tak měl být nastaveny možnosti dohledu ze strany veřejnosti a efektivní systém uveřejňování informací o činnosti DSO a celého mikroregionu.

Podmínkou podpory meziobecní spolupráce ze strany státu, a tedy i posílení vlivu obcí a měst v území, je zajištění stability DSO. Tedy, aby nemohlo docházet k jejich účelovému zakládání či rušení. Je nutné odlišit DSO, které jsou jednoúčelové, a DSO, které mají ambici sehrát roli klíčového aktéra a partnera i pro další úroveň veřejné správy (pro vzájemný dialog mezi jednotlivými úrovněmi veřejné správy, koncept víceúrovňové veřejné správy). V případě tohoto typu svazků, které by zajišťovaly výkon služeb veřejné správy, je z hlediska efektivity potřebné prosadit zásadu, že obec může být členem pouze jednoho DSO.

Má-li být meziobecní spolupráce oproti stávajícímu stavu posunuta na vyšší úroveň, je nezbytná silná počáteční motivace pro spolupracující obce. Spolupráce je pro obce prospěšná v mnoha dimenzích – ekonomické (úspory při společných nákupech komodit či služeb), zvýšení kvality poskytovaných služeb (možnost jejich profesionálnějšího výkonu), zlepšení výkonu služeb veřejné správy (kvalitnější a zkušenější administrativní aparát). Nicméně pro rozvoj meziobecní spolupráce jsou v řadě zemí uplatňovány motivační mechanismy – ať již finanční zvýhodnění pro spolupracující obce, zvláštní (dosud neexistující) služby různých státních agentur či úřadů pro spolupracující obce či jiné nástroje, jejichž potřebnost a lákavost může vyplynout z komunikace s dotčenými obcemi.

I v ČR se ukazuje jako jednoznačně výhodné zavést systematickou finanční podporu struktury DSO tak, aby veškeré náklady nemusely být hrazeny ze strany členských obcí pouze formou příspěvků na činnost. Tato podpora by měla mít charakter příspěvku na činnost DSO s CSS, který by pokrýval část provozních nákladů a vytvářel zdroje na reprodukci majetku potřebného k zajištění společných služeb. V úvahu tak připadá:

- vyčlenění části finančních prostředků a financování mikroregionů přímo v rámci RUD, a to ve spojení s aktivitami realizovanými ve prospěch obcí (jednalo by se v řádu o promile z objemu zdrojů RUD),
- vytvoření účelové dotace směřující na spolufinancování víceúčelových svazků poskytujících společné služby,
- daňové zvýhodnění DSO v případě poskytování služeb obcím, které nejsou členem DSO, avšak mají zájem o služby poskytované ze strany DSO, včetně výjimky ze zákona o veřejných zakázkách směřující k přímému zadání bez nutnosti soutěže v těchto případech.

Podpora meziobecní spolupráce prostřednictvím definování vnějšího institucionálního rámce nevyřeší všechny problémy a limity jejího vytváření a rozvíjení na místní úrovni (politická vůle, nedostatek zdrojů, absence partnerů, dlouhodobý horizont pozitivních přínosů spolupráce), může však přispět k posílení funkčních a aktivních svazků obcí a měst a k posílení jejich role v budování územní soudržnosti na místní úrovni. Preciznější definování „instituce meziobecní spolupráce“ do národních strategií, legislativy i systému rozpočtování (např. prostřednictvím rozpočtového určení daní nebo specifických dotačních titulů) může přispět k řešení některých současných problémů výkonu veřejné správy zejména s ohledem na roztříštěnost sídelní struktury a výkonu správní agendy v území a posílit kapacity a zdroje veřejného sektoru jako celku.

10.2. Závěry a doporučení směřující k posilování meziobecní spolupráce v oblasti školství

Z výsledků Projektu vyplývá, že se naprostá většina obcí shoduje na nutnosti spolupráce v oblasti předškolního a základního vzdělávání, ale více než jak polovina z nich přiznává, že se zde spolupráce nedaří. Na druhou stranu více než 10 % obcí uvádí, že v zásadě v této oblasti žádné problémy nemá, neboť se již podařilo meziobecní spolupráci rozvinout. Tento fakt dokumentuje celá řada případů dobré praxe, popsanych v rámci Projektu, jejichž některé příklady publikace uvádí. Lze konstatovat, že meziobecní spolupráci v oblasti školství je možné velmi efektivně uskutečňovat.

Svou vůli řešit tuto problematiku společně vyjádřily obce jednoznačně i v přípravě svých strategických akčních plánů rozvoje území, kdy školství a volnočasové aktivity jsou druhým nejčastěji navrhovaným cílem. Očekávaným přínosem plánovaných rozvojových aktivit je velmi často nastolení široké diskuze mezi jednotlivými aktéry v oblasti vzdělávání, kam by se vzdělávání v daném území mělo ubírat, nebo zpracování a vytvoření systémové lokální strategie, která stanoví základní priority rozvoje školství v celém území. Tyto aktivity

předpokládají soulad se strategickými cíli a plány rozvoje školství na regionální a národní úrovni. Důvodem meziobecní spolupráce je také společné zajišťování povinné školní docházky, zpřehlednění nabídky volnočasových aktivit a její přizpůsobení poptávce, posílení prvků odborné přípravy na úrovni mateřského a základního školství ve vazbě na potenciál trhu práce. Společně obce chtějí koncepčně upravit a zkvalitnit výuku v jednotlivých školách a zasadit se o jejich vzájemnou součinnost a spolupráci, lépe komunikovat o efektivním využívání volných prostor, společně využívat sdílené služby a profese a navázat na další rozvojové aktivity v území, např. na podporu prarodinných opatření a podporu spolupráce služeb, které se týkají dětí.

Velmi častým tématem meziobecní spolupráce v akčních plánech rozvoje území je tvorba místních akčních plánů rozvoje vzdělávání, jejichž úkolem je naplnění územní dimenze OP VVV a IROP. Jsou zasazeny do kontextu strategických dokumentů Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2020, Dlouhodobý záměr rozvoje vzdělávací soustavy kraje, Krajský akční plán (KAP), Místní akční plán (MAP) a Strategický plán sociálního začleňování. Krajské a místní akční plány navazují na systémové projekty, které jsou navrženy tak, aby pokrývaly klíčové oblasti. Těmi jsou hodnocení, kariérní systém učitelů a pedagogický leadership, podpora základních gramotností a podpora dětí a žáků ohrožených školním neúspěchem. Přínosem MAP by mělo být aktivní zapojení zřizovatelů do rozvoje vzdělávací soustavy a především spolupráce na základě vytvořené platformy (partnerství) aktérů podílejících se na vzdělávání dětí a žáků, tj. samosprávy, školy a NNO.

Rozvoj obecní spolupráce v oblasti školství a navazujících volnočasových aktivit může mít velmi dobrý dopad na vytváření pozitivního vztahu dětí a mládeže k místu, ve kterém trvale žijí, a na snížení odlivu obyvatel do velkých měst. Cílem meziobecní spolupráce ve školství musí být především společná podpora kvality vzdělávání, zachování škol, rozvoj nabídky volnočasových aktivit a zejména v malých obcích podpora těch výhod, které často převážně právě venkovské školy mají. Kvalita škol jednoznačně je a nadále bude jedním z nejdůležitějších kritérií pro rodiče při rozhodování o výběru školy pro své dítě, a proto i kritériem existence školy.

Jednou z možností, jak udržet kvalitní školství především na venkově včetně dopravního řešení v dostupnosti škol, je vznik svazkových škol. Touto cestou lze lépe a efektivněji využít finanční a další zdroje plynoucí ze státního rozpočtu, rozpočtu zřizovatelů nebo dotací a projektů. Jednou z nutností rozvoje svazkových škol je podpora centrálních orgánů, a to především ve vypracování vzorového modelu svazku obcí včetně jeho orgánů, a dalších aspektů pro zřizování organizací. DSO by bylo možné uplatnit nejen ve školství, ale např. také v sociální oblasti.

Další možností je přímá dočasná podpora určitého území státem při zřizování mateřských či základních škol. Představuje to významný vstup státu do této problematiky např. prostřednictvím kraje, který by pomohl se vznikem nové školy, a následně by ji převedl na obec či svazek obcí. Týkalo by se to území, ve kterém jsou malé obce zasaženy rozsáhlou bytovou

výstavbou, např. v případech, kdy se z obce o tisíce obyvatelích stane během několika let město s několikanásobným počtem obyvatel.

Případnou podporou řešení demografického vývoje může být i možnost po určité období zachovat v rejstříku škol MŠMT ty školy, jejichž kapacita není dlouhodobě plně využívána, což by obcím umožnilo pružněji reagovat na vývoj potřeb v oblasti školství.

Naplňování meziobecní spolupráce mohou napomoci také legislativní změny. Současné legislativní prostředí rozvoji meziobecní spolupráce v oblasti školství nebrání, školský zákon a zákon o obcích meziobecní spolupráci v oblasti školství umožňují. Spíše je třeba zamyslet se nad otázkou, zda školská legislativa není příliš komplikovaná a v určitých procesech kontraproduktivní – např. v oblasti financování nebo v neomezené možnosti obce školu zřizovat. Práci na reformě financování regionálního školství avizuje MŠMT již několik let. Pokud dojde ke změně způsobu financování, lze očekávat významné následné změny zejména ve školském zákoně. V oblasti zřizování škol je jedním ze základních problémů nalezení shody a vůle představitelů obcí zlepšit současný stav ve spolupráci s okolními obcemi. Shodnout se na tom, kterou školu utlumit nebo dokonce uzavřít, jakými aktivitami naplnit volné prostory, a naopak tam, kde kapacity škol nedostačují, jak navýšit nové kapacity a investovat, to bývá často spíše předmětem sporů obcí než námětem na spolupráci. Řešením je nezbytnost vzniku strategické koncepce rozvoje určité oblasti, regionu, a to zejména ve vazbě na spádovost, dopravní obslužnost a další faktory ovlivňující existenci škol. Dokumenty tohoto typu by měly být tvořeny v širším územním a školském i dopravním kontextu, tzn. ve spolupráci s krajem.

Jedním z legislativních návrhů pro zjednodušení meziobecní spolupráce v oblasti školství by mohlo být povinné ustanovení orgánu svazku obcí, který bude plnit roli provozovatele školy (viz § 49 zákona 128/2000 Sb., ve znění pozdějších předpisů). Zákon by stanovil jeho činnost, kompetence, zodpovědnost apod. Tím by mohlo dojít ke zjednodušení procesů uvnitř svazku obcí při jeho zakládání a činnosti a pro zřizování a provozování škol.

V této oblasti by z hlediska meziobecní spolupráce měla být zavedena povinnost vzniku koncepce předškolního a základního vzdělávání v rovině jednotlivých mikroregionů definovaných pomocí DSO, a to vždy se zaměřením na konkrétní potřeby území odvíjející se od:

- velikostní struktury a naplněnosti tříd v MŠ a ZŠ,
- nutné podpory žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, tj. včetně talentovaných a nadaných žáků a žáků z odlišného kulturního prostředí,
- potřeby zvýšení kapacity školních družin v souvislosti s růstem počtu žáků,
- potřeby zajistit dostatečný rozsah a oborovou strukturu zájmových aktivit dětí.

Dále by mělo dojít ke změnám podporujícím stávající koncept svazkových škol, který se jeví již v současnosti jako výhodný díky sdílení volných kapacit pedagogů, kteří se mohou plně specializovat na svou aprobaci a mohou být za svou práci adekvátně odměňováni.

V tomto směru by mělo dojít především ke zjednodušení legislativy spojené se vznikem svazkových škol, s čímž by měl být spojen též návrh na zavedení povinnosti kraje či státu poskytovat DSO při zakládání svazkových škol metodickou pomoc spočívající především v poskytování výkladů k příslušným ustanovením zákona a ve spolupráci při vytváření koncepcí předškolního a základního vzdělávání v rámci mikroregionu.

10.3. Závěry a doporučení směřující k posilování meziobecní spolupráce v sociální oblasti

Meziobecní spolupráce může být mechanismem, díky kterému se budou sociální služby v území rozvíjet.

V období přípravy analytických částí souhrnných dokumentů se ukázalo, že je k dispozici velmi málo skutečně využitelných dat, dostupné databáze údajů k sociálním službám obsahují velké množství chyb, stejně jako nevyužitelných údajů. Ukázalo se, že ani data z Registru poskytovatelů nejsou pro účely analýzy příliš vhodná, neboť tato databáze neumí generovat data v historii, ale pouze k aktuálnímu datu. Z těchto důvodů byla pro zpracování analýzy území zcela zásadní místní znalost. Dosavadní způsob výkaznictví by však měl doznat zásadních změn, aby výstupní data byla validní a reliabilní, tedy použitelná pro plánování, poskytování i financování služeb od nejnížší až po národní úroveň.

Základem pro celý systém je kvalitní plánování, a to již od nejnížší úrovně. Obcím však povinnost tvořit komunitní plány uložena není. Vzhledem k charakteru sídelní struktury v ČR, kdy je zde velké množství obcí s méně než 1 000 obyvateli, lze jen obtížně ukládat povinnost plánovat již na obecní úrovni. Pro zajištění této činnosti je nutné zvolit větší celek, zde se nabízí, zda k tomu využít SO ORP nebo ponechat na dobrovolnosti obcí, zda se do procesu zapojí, ať již volnou formou, např. na základě usnesení zastupitelstva obce, nebo založením DSO, který bude tuto činnost zabezpečovat.

Kvalitní datová základna úzce souvisí s procesem komunitního plánování, ke kterému se obce odpovědně přihlásily. Ze zcela pochopitelných důvodů chtějí mít vliv na to, co se v regionu odehrává, jaké služby budou pro občany k dispozici, mají zájem aktivně podpořit řešení obtížné životní situace některých skupin obyvatel.

V rámci této oblasti se navrhuje ukotvení povinnosti společného komunitního plánování, a to na území správního obvodu obce s rozšířenou působností, případně na území mikroregionu definovaného působností DSO. Malé obce v současnosti nemají finance ani personální kapacity, aby se do této aktivity efektivně zapojily, z čehož vychází návrh na zapojení DSO do této činnosti s tím, že organizační struktura DSO jednoznačně zajistí participaci všech členských obcí na tvorbě jednotného komunitního plánu. V kontextu tohoto je třeba opět na komunitní plánování vyčlenit finanční prostředky, kde by se i zde mohlo primárně jednat o účelově vázané dotace směřované v tomto případě přímo DSO.

Vhodné by také bylo vytvořit ze zákona na regionální úrovni pozici koordinátora plánování a event. tzv. komunitní sestry (sociálně zdravotního experta), kteří by působili na území definovaném dle zvolené varianty výše (tzn. buď správní obvod obce s rozšířenou působností, nebo působnost DSO, které zajišťuje komunitní plánování). Tyto osoby by následně zajišťovaly na regionální úrovni plánování sociálních, zdravotních a souvisejících služeb (depistáž apod.). Aktivní komunikaci obcí a krajů přispěje k tomu, aby plán kraje reálně odrazil potřeby území.

V současné době je možné na podporu procesu komunitního plánování získat finanční prostředky z OPZ, což jistě v nemalé míře motivuje obce k aplikaci komunitního plánování. Do budoucna by měl být proces plánování systémově podporován ze strany státu, protože nesporným přínosem plošně rozvinutého, aktivního plánování a vyhodnocování bude optimalizace rozložení konkrétních služeb v území, která bude odrazem skutečné potřeby obyvatel.

Meziobecní spolupráce prokazuje potenciál v podpoře zabezpečení sociálně zdravotních služeb, po jejichž propojení odborná i laická veřejnost již dlouho volá. Dosud například není dořešeno financování hospicových služeb, které jsou typickým zástupcem služby, která se pohybuje na pomezí sociálních a zdravotních služeb. V této sféře je nutné, aby obce společně podpořily systémovou změnu, jejíž synergický efekt by byl pro další vývoj těchto služeb zásadní.

V průběhu projektu bylo stále více patrné, že ze strany obcí je preferována podpora cílové skupiny seniorů. Poměrně velký počet obcí je přímo poskytovatelem, zpravidla pečovatelské služby, nebo zřizovatelem příspěvkové organizace, která službu (DpS, DZR) zajišťuje. Vzhledem k tomu, že se ani do budoucna odpovědnosti za péči o seniory (případně OZP) nezříkají, bylo by rovněž vhodné, aby obce byly v těchto aktivitách systémově podpořeny prostřednictvím příjmů z rozpočtového určení daní. V současné době nejsou finanční prostředky v rozpočtech obcí pocházející z RUD nijak účelově vázány. Je velmi pravděpodobné, že pokud by v zákoně o rozpočtovém určení daní bylo jedno z kritérií rozdělení obdobné jako v případě Slovenské republiky (počet obyvatel obce starších 62, resp. 65 let), bylo by pro obce akceptovatelné, že tyto služby musí v určitém rozsahu pro občany zajistit. K této úvaze vede analogicky kritérium počtu žáků a skutečnost, že obce jsou většinovým zřizovatelem mateřských a základních škol.

Financování služeb pro seniory – při vytvoření jednotného komunitního plánu a jeho plnění by poté obcím, případně mikroregionům (DSO), mohly být poskytovány vyšší finanční prostředky zohledňující především počet seniorů (70+), a to přímo z RUD. Je totiž v podstatě již dnes běžné, že obce zajišťují zpravidla alespoň pečovatelskou službu, takže by také bylo při nejmenším vhodné, aby na tuto aktivitu též dostávaly finance.

Obce jsou v roli poskytovatelů i zadavatelů a mají tak možnost sféru sociálních služeb ovlivnit z více směrů. V roli zadavatele mohou ovlivňovat také financování služeb. Jsou to právě

obce, které mohou najít společné priority, podpořit je ze sdružených finančních prostředků, a současně tak umožnit financování potřebných a požadovaných služeb z prostředků ze státního rozpočtu. V oblasti financování obce rozhodují dle svého uvážení, možností, místních podmínek stanovených priorit atd., proto je vhodné v maximální míře zveřejňovat příklady dobré praxe, aby si obce, které by se touto cestou chtěly vydat, mohly čerpat zkušenosti a využít již zpracované funkční modely.

10.4. Závěry a doporučení směřující k posilování MOS v oblasti odpadového hospodářství

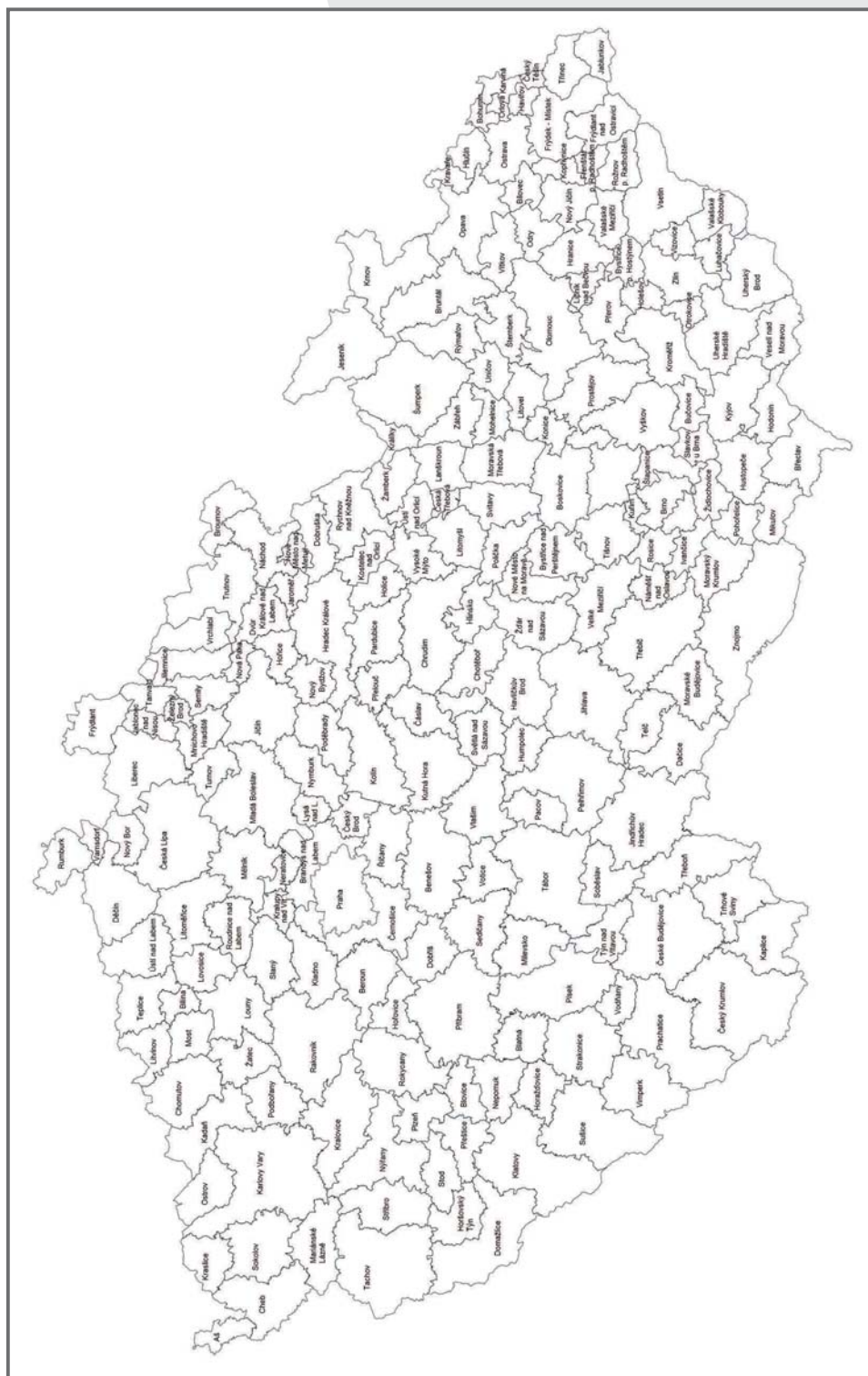
Návrh v této oblasti směřuje především k ukotvení povinnosti vytvoření společného plánu odpadového hospodářství, a to na území správního obvodu obce s rozšířenou působností, případně na území mikroregionu definovaného působností DSO, jelikož malé obce v současnosti nemají povinnost zpracovávat plán odpadového hospodářství a zároveň nejsou nikterak zapojovány do plánování na úrovni krajů (pouze spolupráce kraje a obce s rozšířenou působností).

V budoucnu však jednoznačně bude kladen důraz na efektivní plánování odpadového hospodářství na regionální úrovni z hlediska plánování kapacit pro zařízení zajišťující alternativní nakládání s odpadem (důsledek zákazu skládkování). Půjde tak o přiblížení plánování toho, jak naložit s odpadem, potřebám jednotlivých obcí. Navržena je tak především varianta toto plánování uložit mikroregionům (DSO) s tím, že organizační struktura DSO jednoznačně zajistí participaci všech členských obcí na tvorbě jednotného plánu odpadového hospodářství v regionu, a to ve spolupráci s krajem tak, aby byla naplněna i pozice vyššího územního samosprávného celku v této oblasti.

S výše uvedeným souvisí také návrh na vytvoření jednoznačné zákonné definice toho, jaké informace musí obcím poskytovat svozové společnosti (např. kde se děje konečné nakládání s odpady apod.). Zejména pro aktivity tvorby a vyhodnocování výše zmíněných plánů odpadového hospodářství.

Dále je zvažován návrh kooperaci DSO s jednotlivými obcemi při zpracování každoročního hlášení o odpadech, přičemž hlavním důvodem je neúměrné administrativní zatížení menších obcí při vyplňování a odevzdávání tohoto hlášení. Toto směřuje k možnosti vytvořit tzv. společné hlášení o odpadech, a to samozřejmě v součinnosti s členskými obcemi.

Příloha 1: Klíč k mapám v publikaci (popis názvů SO ORP)

Příloha 2: Zdroje financování MOS v oblasti školství z operačních programů

	Oblast spolupráce	OP	Prioritní osa (název)
1	Společná realizace školních a mimoškolních aktivit	OPVVV	PO3 Rovný přístup ke kvalitnímu předškolnímu, primárnímu a sekundárnímu vzdělávání
2	Společné nákupy služeb, zařízení, administrativa, atd.	OPVVV	PO3 Rovný přístup ke kvalitnímu předškolnímu, primárnímu a sekundárnímu vzdělávání
3	Kapacita MŠ, kapacita ZŠ, využití volných prostor, letní provoz	IROP	PO2 Zkvalitnění veřejných služeb a podmínek života pro obyvatele regionů; PO4 Komunitně vedený místní rozvoj
4	Spolupráce při žádosti o dotace	OPVVV	PO3 Rovný přístup ke kvalitnímu předškolnímu, primárnímu a sekundárnímu vzdělávání
5	Společná setkání ředitelů, pedagogů, vzdělávání, konference	OPVVV	PO3 Rovný přístup ke kvalitnímu předškolnímu, primárnímu a sekundárnímu vzdělávání
6	Školní psycholog, logoped, společný pedagog, pedagog jazyků - rodilí mluvčí	OPVVV	PO3 Rovný přístup ke kvalitnímu předškolnímu, primárnímu a sekundárnímu vzdělávání
7	Rozvoj partnerství v rámci ORP, mimo ORP, přeshraniční spolupráce, podnikatelské subjekty	OPVVV	PO3 Rovný přístup ke kvalitnímu předškolnímu, primárnímu a sekundárnímu vzdělávání
8	Informační portál, regionální identita	OPVVV	PO3 Rovný přístup ke kvalitnímu předškolnímu, primárnímu a sekundárnímu vzdělávání
9	Chůvy, jeselská zařízení, dětské skupiny	OPZ	PO1 Podpora zaměstnanosti a adaptability pracovní síly
10	Kvalita vzdělávání, změna RVP, nové osnovy, jazyky	OPVVV	PO3 Rovný přístup ke kvalitnímu předškolnímu, primárnímu a sekundárnímu vzdělávání
11	Mikrobus, dopravní obslužnost, spádovost	OPVVV	PO3 Rovný přístup ke kvalitnímu předškolnímu, primárnímu a sekundárnímu vzdělávání
12	Svazková škola	OPVVV	PO3 Rovný přístup ke kvalitnímu předškolnímu, primárnímu a sekundárnímu vzdělávání
13	Inkluze, vzdělávání žáků se SVP	OPVVV	PO3 Rovný přístup ke kvalitnímu předškolnímu, primárnímu a sekundárnímu vzdělávání
14	Komunitní škola	OPVVV	PO3 Rovný přístup ke kvalitnímu předškolnímu, primárnímu a sekundárnímu vzdělávání
16	Legislativa	OPVVV	PO3 Rovný přístup ke kvalitnímu předškolnímu, primárnímu a sekundárnímu vzdělávání
17	Zachování MŠ, zachování ZŠ	OPVVV; IROP	PO3 Rovný přístup ke kvalitnímu předškolnímu, primárnímu a sekundárnímu vzdělávání; PO2 Zkvalitnění veřejných služeb a podmínek života pro obyvatele regionů

Specifický cíl (název)	Koordinace s ostatními OP, nástroji EU a národními nástroji
SC3 Rozvoj systému strategického řízení a hodnocení kvality ve vzdělávání; TC10, IP1	PO3-SC3 - Výzva Místní akční plány rozvoje vzdělávání - cílem je zlepšit kvalitu vzdělávání v mateřských a základních školách - povede k systémovému zlepšení řízení mateřských a základních škol
SC3 Rozvoj systému strategického řízení a hodnocení kvality ve vzdělávání; TC10, IP1	PO3-SC3 - Výzva Místní akční plány rozvoje vzdělávání - zde se budou mj. sledovat potřeby škol v oblasti materiálně-technického vybavení. Součástí aktivit může být společné plánování investičních akcí, které území bude chtít podpořit z IROP
SC2.4 Zvýšení kvality a dostupnosti infrastruktury pro vzdělávání a celoživotní učení; SC4.1 Posílení komunitně vedeného místního rozvoje za účelem zvýšení kvality života ve venkovských oblastech a aktivizace místního potenciálu	Komplementární s národním nástrojem „Program Rozvoj výukových kapacit MŠ a ZŠ zřizovaných územně samosprávnými celky“. Hlavním cílem programu je napomoci zajištění dostupných kapacit MŠ a ZŠ (zejména I.stupně)
SC3 Rozvoj systému strategického řízení a hodnocení kvality ve vzdělávání; TC10, IP1	PO3-SC3 - Výzva Místní akční plány rozvoje vzdělávání - společné plánování partnerských aktivit pro řešení místně specifických problémů a potřeb
SC2Z Lepšení kvality vzdělávání a výsledků žáků v klíčových kompetencích; SC3 Rozvoj systému strategického řízení a hodnocení kvality ve vzdělávání; SC5Z Vyhodnocení kvality vzdělávání a odborné přípravy včetně posílení jejich relevance pro trh práce	OPVVV-PO3-SC5,SC1,SC2 - Výzva „Budování kapacit prorozvoj škol I“ - podpora vzájemného učení škola pedagogů formou síťování, podpora škol v roli „regionálních center“ jako podpůrná síť pro realizaci aktivit plynoucích z MAP
IP2SC1 Kvalitní podmínky pro inkluzivní vzdělávání	SC1-IP2TC9 - Podpora budování kapacit pro inkluzivní vzdělávání - systémové z kvalitativní pedagogicko-psychologického poradenství; zefektivnění činnosti školských poradenských zařízení a pracovišť - spolupráce s MŠ, ZŠ, vzdělávání pedagogických pracovníků k aplikaci podpůrných opatření v praxi
Řešeno synergicky v IP2/SC1 Kvalitní podmínky pro inkluzivní vzdělávání, SC2 Zlepšení kvality vzdělávání a výsledků žáků v klíčových kompetencích a SC3 Rozvoj systému strategického řízení a hodnocení kvality ve vzdělávání	Komplementární s jinými nástroji EU „Erasmus+“ a to v oblasti mezinárodních návštěv, inspirací a vytváření modelů pro řešení v mezinárodní spolupráci, přenosu dobré praxe ze zahraničí, vzdělávání pedagogických pracovníků a mezinárodního partnerství škol a vzdělávacích organizací v rozvoji různých typů tv. vzdělávání a učení, podnikavosti a spolupráce škol a zaměstnavatelů
SC3 Rozvoj systému strategického řízení a hodnocení kvality ve vzdělávání; TC10	PO3-SC3 - Výzva Místní akční plány rozvoje vzdělávání - znamená mj. společné informování, vzdělávání a plánování partnerských aktivit pro řešení místně specifických problémů a potřeb, zlepšení spolupráce v území a využívání místních mimoškolních zdrojů pro rozvoj vzdělávání dětí a žáků a ke zlepšení spolupráce s rodiči; rozvoj kulturního povědomí a vyjádření dětí a žáků
IP1SC1 Zvýšit zaměstnanost podpořených osob, zejména starších, mladších, nízkokvalifikovaných a znevýhodněných (podporou služeb péče o děti, např. vznik dětských skupin, za účelem umožnění návratu rodičů do zaměstnání)	Komplementární s IROP - investice do infrastruktury - PO2 Zkvalitnění veřejných služeb a podmínek života pro obyvatele regionů - SC2.4 Zvýšení kvality a dostupnosti infrastruktury pro vzdělávání a celoživotní učení
SC2 Zlepšení kvality vzdělávání a výsledků žáků v klíčových kompetencích	PO3-SC3 - Výzva Místní akční plány rozvoje vzdělávání - spolupráce povede ke kvalitnímu řízení škol, sdílenému porozumění cíli: orientace na kvalitní a inkluzivní vzdělávání
SC3 Rozvoj systému strategického řízení a hodnocení kvality ve vzdělávání; TC10	PO3-SC3 - Výzva Místní akční plány rozvoje vzdělávání - zde se budou mj. sledovat potřeby škol v oblasti dostupnosti kvalitního vzdělávání každého dítěte/žáka v inkluzivní škole
SC3 Rozvoj systému strategického řízení a hodnocení kvality ve vzdělávání; TC10	PO3-SC5,SC1, SC2 - Výzva „Budování kapacit pro rozvoj škol I“ - podpora základních škol v roli „regionálních center“ pro vybraná témata, např. svazkové školy
IP3SC1 Sociální integrace dětí a žáků v četné začleňování romských dětí do vzdělávání; TC9 - Podpora sociálního začleňování a boj proti chudobě a diskriminaci	Komplementarita: Sociální začleňování a boj s chudobou IROP, OPZ; dopad prioritní na obce, na kterých leží sociálně vyloučené lokality
SC2 Zlepšení kvality vzdělávání a výsledků žáků v klíčových kompetencích; SC3 Rozvoj systému strategického řízení a hodnocení kvality ve vzdělávání; SC5 Zvýšení kvality vzdělávání a odborné přípravy včetně posílení jejich relevance pro trh práce	PO3-SC5,SC1,SC2 - Výzva „Budování kapacit pro rozvoj škol I“ - podpora základních škol v roli „regionálních center“ pro vybraná témata např. komunitní školy
SC3 Rozvoj systému strategického řízení a hodnocení kvality ve vzdělávání; TC10, IP1	
SC3 Rozvoj systému strategického řízení a hodnocení kvality ve vzdělávání; TC10, IP1; SC2.4 Zvýšení kvality a dostupnosti infrastruktury pro vzdělávání a celoživotní učení	Komplementární s národním nástrojem „Program Rozvoj výukových kapacit MŠ a ZŠ zřizovaných územně samosprávnými celky“. Hlavním cílem programu je napomoci zajištění dostupných kapacit MŠ a ZŠ (zejména I.stupně)

Vedení realizačních týmů

- Jaromír Jech, ředitel, supervizor projektu
- Antonín Lízner, vedoucí projektový manažer
- Ing. Marek Jetmar, Ph.D., vedoucí odborného týmu
- Mgr. Pavlína Růžičková, manažerka projektové kanceláře
- Ing. Ivan Černý, expert na komunikaci a vztahy s veřejnou správou
- Mgr. Ing. David Bohadlo, vedoucí právního týmu
- Dominika Jadrná, vedoucí finanční manažer
- Mgr. Alena Slavíková, vedoucí regionálních koordinátorů

Odborná spolupráce

- Ing. Marek Jetmar, Ph.D., vedoucí odborného týmu
- Ing. Marek Vetyška, manažer metodických a analytických prací
- Ing. Jiří Hužera, manažer strategického řízení meziobecní spolupráce
- Mgr. Tomáš Havlík, manažer procesů vzdělávání
- Ing. Lucia Štefanides, metodička meziobecní spolupráce
- PhDr. Marcela Štiková, metodička pro oblast školství
- Ing. Kateřina Sobková, metodička pro oblast odpadového hospodářství
- Mgr. Lenka Antolová, MPA, metodička pro oblast sociálních služeb
- Ing. Viktor Chocholatý, metodik pro volitelné téma
- Ing. Jana Ticháčková, odborná metodička
- Ing. Jaroslav Šimeček, odborný metodik
- Ing. Aneta Siobosová, odborná metodička
- Bc. Jakub Mikšík, analytik specialista

Všem konzultantům, oponentům, expertům, členům pracovních komisí Předsednictva Svazu měst a obcí ČR a dalším respondentům děkujeme za ochotnou pomoc, podnětné rady, praktické příklady a doporučení, bez jejichž přispění a vstřícného přístupu by nemohla publikace vzniknout.

Zkratky

AD	Azylový dům	NZ	Nízkoprahové zařízení
APO	Administrativní podpora malých obcí	OP LZZ	Operační program Lidské zdroje a zaměstnanost
AZASS	Areál zdravotních a sociálních služeb	OP VVV	Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání
CENIA	Česká informační agentura životního prostředí	OPZ	Operační program Zaměstnanost
CSS	Centrum společných služeb	OPŽP	Operační program Životní prostředí
ČOV	Čistírna odpadních vod	ORP	Obec s rozšířenou působností
ČR	Česká republika	OSPOD	Odbor sociálně-právní ochrany dětí
DDM	Dům dětí a mládeže	OZP	Osoby se zdravotním postižením
DPS	Dům s pečovatelskou službou	PET	Polyethylentereftalát
DS	Domov pro seniory	PO	Prioritní osa
DSO	Dobrovolný svazek obcí	POH	Plán odpadového hospodářství
DZR	Domov se zvláštním režimem	Projekt	Projekt „Systémová podpora rozvoje meziobecní spolupráce v ČR v rámci území správních obvodů obcí s rozšířenou působností“ reg. č.: CZ.1.04/4.1.00/B8.00001
EMOS	Efektivní meziobecní spolupráce	PS	Pečovatelská služba
ESF	Evropský sociální fond	PS PČR	Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky
EU	Evropská unie	RUD	Rozpočtové určení daní
IP	Investiční priorita	RVP	Rámcový vzdělávací program
IROP	Integrovaný regionální operační program	SC	Specifický cíl
IZS	Integrovaný záchranný systém	SFŽP	Státní fond životního prostředí
KAP	Krajský akční plán rozvoje vzdělávání	SMO ČR	Svaz měst a obcí ČR
KMOS	Koordinátor meziobecní spolupráce	SO	Správní obvod
KP	Komunitní plán	SO ORP	Správní obvod obce s rozšířenou působností
KPSS	Komunitní plán sociálních služeb	SOJ	Svazek obcí Jilemnicko
MAP	Místní akční plán rozvoje vzdělávání	SOR	Sdružení obcí Rýmařovska
MF ČR	Ministerstvo financí České republiky	SS	Sociální služby
MKMS	Městský kamerový systém	SÚPM	Společensky účelné pracovní místo
MMR	Ministerstvo pro místní rozvoj	SVP	Speciální vzdělávací potřeby
MOS	Meziobecní spolupráce	ŠVP	Školní vzdělávací program
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí	TP	Terénní program
MŠ	Mateřská škola	ÚP	Úřad práce
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy	VPP	Veřejně prospěšné práce
MŽP	Ministerstvo životního prostředí	ZŠ	Základní škola
NNO	Nestátní nezisková organizace	ZUŠ	Základní umělecká škola
NOZ	Nový občanský zákoník		

Kontakty

Svaz měst a obcí České republiky
Kancelář pro projekty a vzdělávání
5. května 1640/65
140 00 Praha 4
e-mail: mos@smocr.cz
web: www.obcesobe.cz, www.smocr.cz

**Meziobecní spolupráce
INSPIRATIVNÍ CESTA,
JAK ZLEPŠIT
SLUŽBY VEŘEJNOSTI**

© Kancelář pro projekty a vzdělávání,
Svaz měst a obcí České republiky
5. května 1640/65, 140 00 Praha 4

www.obcesobe.cz
www.smocr.cz

I. vydání, říjen 2015, ISBN: 978-80-906042-2-3
Účelová publikace, není určena k prodeji.

Publikace vznikla za finanční podpory Evropského sociálního fondu
prostřednictvím Operačního programu
Lidské zdroje a zaměstnanost a státního rozpočtu ČR